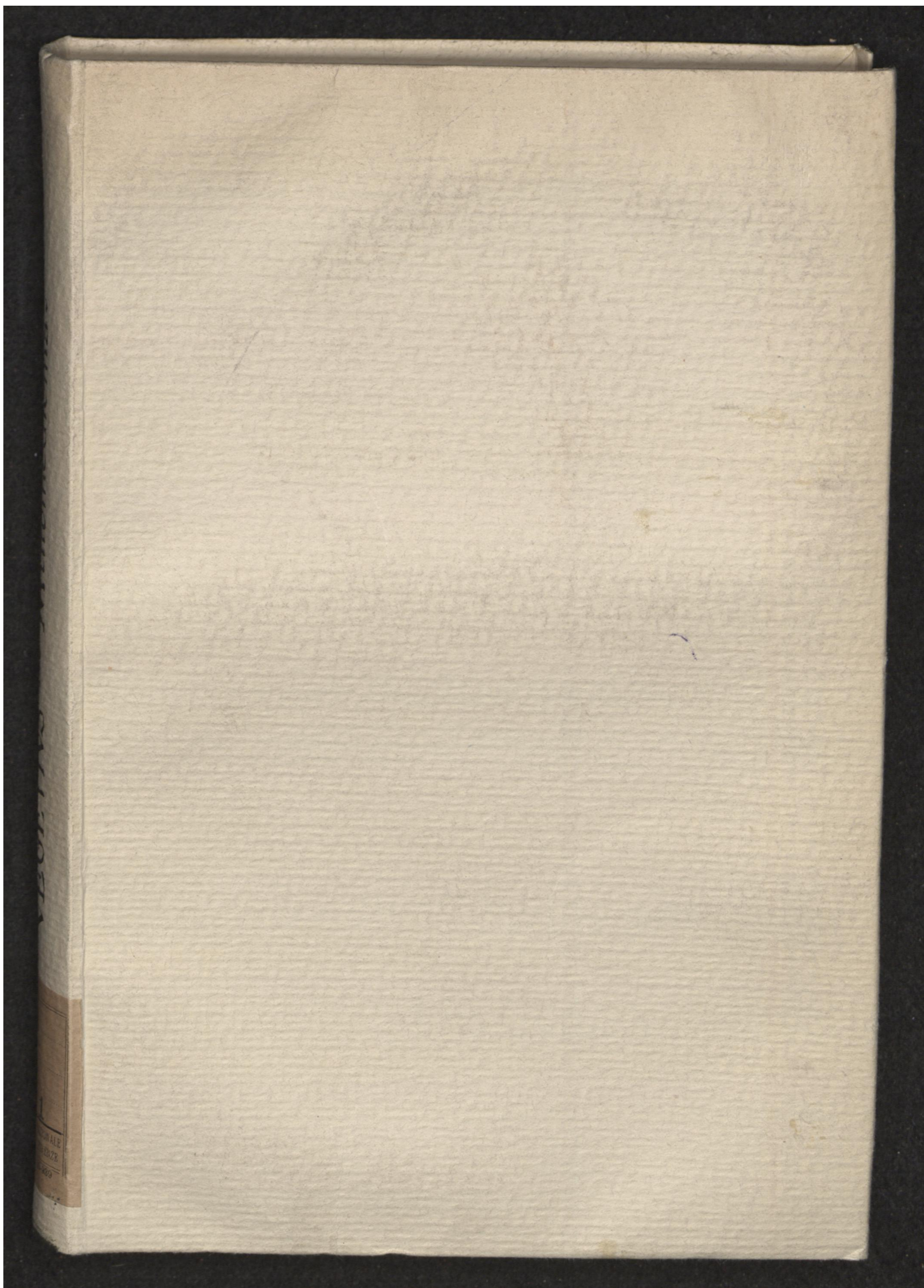
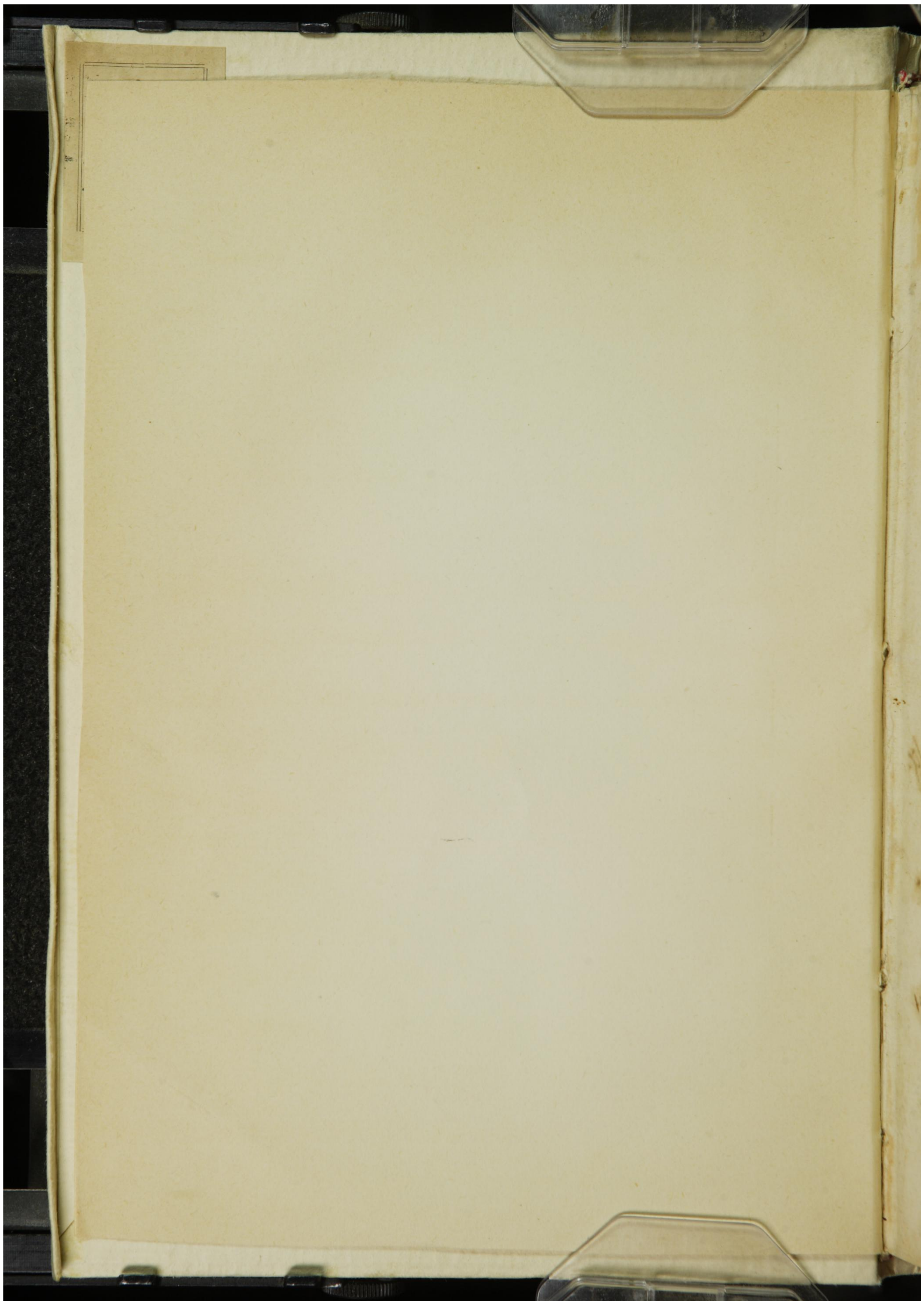

VEGETIVS ~ Mulomedicina.

VEGETII MVLOMEDICINA

Ex libris qui fuit olim Clariss.: V. Laurentij Pignorij
nunc eximij V. Jo: Rhodij Dani mihi amiciss.: —

Vegetius hic videtur is fuisse qui de re militari scripsit.
arguit Praefationum stylus. Mentio de in Toringorum,
et Burgundionum l. 4 c. 6 ubi se diversis, et longinquis
peregrinatum, et plura equorum genera in stabulis
suis saepe nutrivisse testatur.
Meminit item equorum Sophanenorum. Sophanene
provincia Orientis ex libello Provinciarum.
Podagra raro vexat eunuchos p. 93 — notat et Muretus
ad Senecam. 213 — Juretus in notis ad Ivonem. 251. 6.
Medicinam jumentorum Chiron quidam Saeculis invenit:
unde pingitur dimidia parte homo: dimidia equus etc.
Isidorus l. 4. Orig. 95. Meminit Vegetius l. 4 c. 10.
13. 14. 23. in Praefat. l. p.

Collatum hoc Vegetij opus fuit a Carolo Dato Florentino
cu Codice Ms. Bibliothecæ Mediceæ Laurentianæ
mediocris antiquitatis. hic codex hac nota designat.
F.L. hoc est Florentinus Laurentianus.

In Bibliotheca Medicea Florentina Pluteo 52°
Liber est ms. Mareschalciæ compositus a Magistro
Laur.° dicto Ronzino familiari Rev. Patris, ac
Domini Napoleonis S. Adriani Diac. Cardinalis.
Ad oram libri manu recentiori scripta est
Auctor hic ab alijs Laurentius Rusius appellat.
Cardinalis iste Napoleo fuit ex illustri, et
amplissimo Ursinorum familia, et in Cardinal. Colleg.
cooptatus a Nicolao IV.° A. 1289 —
Plurimæ in libri margine adsunt eadem manu va-
riantes lectiones, et notæ. —
hic liber fortasse editus fuit Lutetiæ 1532. 8
Ios. Anton. Vanderlinden Descript. Med. p. 410 —

PVB. VEGETII VIRI ILLVSTRIS

Mulomedicina.

Ex trib. vetustiss. Codd. varietate adiecta: vnde infiniti loci addi & expurgari à quouis poterunt, vsu magno publico.

OPERA IOAN. SAMBVCI Pannonij.

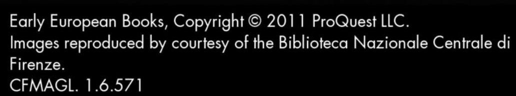

CVM CAES. MAIEST. PRIVILEGIO.

641

BASILEÆ
PER PETRVM PERNAM
M D LXXIIII.

GENEROSO AC MAGNIFICO D. RODOLPHO KHVEN DE VELASII, DOMINO IN LICHTENBERG ET GANDEGG, LIBERO BARONI IN LENGPACH, MAXIMIL. II. IMP. A CONSILIIS, CVBICVLARIO, AC SVPREMO EIVSDEM AGASONVM STABVLIQVE MAGISTRO, REVERENDISS. ARCHIEPISCOPI SALTZBVRGEN. FRATRI GERMANO, MVSARVM LITERARVMQVE PATROCINIO,

IO. SAMBVCVS PANNONIVS HOC P. VEG. DE VETERIN. MEDICINA OPVS ANTE ANNOS L MVTILVM CORRVPTEQVE EDITVM, NVNC VERO A SE EXVV. CC. PLVRIMIS IN LOCIS EMENDATVM AC RESTITVTVM. DD.

VIENNÆ IPSIS KAL. QVINCTIL. M D LXXIV.

ILLVSTRISS. PRINCIPI FERDInando Regi Hungariæ, Bohemiæ, &c.

TRansuexerat olim, Ferdinande Regum serenissime, ad nos D. Her-
mannus inclytus à Neuenare Comes, Vegetij Renati artem Veterina-
riam, vt eam doctissimorum virorũ auxilio, à mendis, quibus scatebat, ex-
purgaremus, & typis excussam æderemus in publicum. Sed cum exempla-
ris infinita deprauatione desperantes ab incœpto negotio deterriti fuisse-
mus, codicemq; illum peruetustũ rursum ablegassemus, instigauit ad despera
tum munus redeundum, quòd tuæ Serenitatis nomini opus hoc dedicandum
asserebat, nimirum vt cui non ingloriosum esset, & egregios, & validos
equos habere etiam permultos, quos hic author & à peste præseruari, &
iam ægrotantes sanari non incommodè perdocuit. Verum etsi non integrè
natiuo nitori me redditurum confiderem, sperabam tamen me & Cels. tuæ
rem gratam, & posteris ansam id studij diligentius perquirendi præbiturũ.
Habeant itaq; per Serenitatem tuam & cæteri, Vegetium hunc, nostro labo
bore à vitijs propemodum infinitis expurgatũ. quanquam sint pleraq;, quæ
absq; ἀυτογράφῳ restitui posse non crederẽ, quæ, vbi visum fuerat, vel obelo,
vel asterisco, vel alia quadam notula consignauimus. Nonnulla, licet immuta
tis vel verbis vel verborum ordine, sententias tamen plenas, & intellectu fa
ciles insinuare comperimus, quæ lectoris iudicio immutanda vel corrigenda
reliquimus. mei enim candoris non esse censebam si mea alienis ingererem.
Quædam etiam morborum, simul & herbarum, remeditorúmue vocabula
licet immutanda cognosceremus, constans tamen exemplariorum consensus,
ne quicquam immutaremus prohibuit. nam ita fortassis scriptum ab autho
re non vulgares neque ineruditi persuadebant amici. quod eo facilius effe-
cerant, & quòd non ignorem Antonij Codri de hoc authore iudicium, &
quòd sciam apud plerosque medicos permulta esse vel corruptissima. Quæ-
dam etiam cum vel variarent exemplaria, vel abundare viderentur, aut etiã
vel parum, vel nihil ad sententiam facerent, parenthesi interdum cinximus.
De his Serenitatem tuam admonendam duximus precantes nostrum hunc
laborem (qui certè quantus fuerit, nemo facilè crediderit) hilari fronte su
scipere non dedignetur. Vale felix. Basileæ anno Christi 1528.

S. M. T.

obsequentissimus Ioannes Faber
Emmeus Iuliacensis typo-
graphus.

ELEN-

ELENCHVS TITVLORVM CAPITVM LIBRI PRIMI.

INDEX

De epo-

CAPITA LIBRI SECVNDI.

CAPITA LIBRI TERTII.

De mor-

*

CAPITA LIBRI QVARTI.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE, SIVE MVLOmedicinæ, Præfatio.

MVlomedicinæ apud Græcos Latinosq́; authores non fuit cura postrema. Sicut enim animalia post hominem, ita ars [a] *Veterina post Medicinam secunda est. In equis enim ac mulis & adiumenta belli, & pacis ornamenta consistunt. Sed* [b] *quoniam minus dignitatis videbatur habere professio, quæ pecudum promittebat medelam, ideo* [à] *minus splendidis exercitata, minus eloquētibus collata docetur in libros. Licet proxima ætate & Pelagonio nō defuerit, &* [c] *Columellæ abundauerit dicendi facultas: verùm alter eorum cum rusticæ rei præcepta conscriberet, curas animalium leui admonitione perstrinxit: alter omissis signis causisq́; morborum, quasi ad doctissimos scriberet, tam magnæ rei fundamenta neglexit. Chiron verò & Absirtus diligentius cuncta rimati, eloquentiæ inopia, ac sermonis ipsius vilitate sordescunt. Præterea indigesta & confusa sunt omnia, vt partem aliquam curationis quærenti necesse sit errare per titulos, cum eisdē passionibus alia remedia in capite, alia inueniantur in fine. Additur etiam quòd studio lucri quædam ita sunt compositæ potiones, vt pretium enorme contineant, & curæ taxatio, animalis æstimationem propè videatur æquare: vt plerunq́; aut parci homines, aut certè prudentes, animalia sua canibus dedant, aut damnosam curationem dissimulent. His & talibus rationibus inuitatus, cum ab initio ætatis alendorū equorum studio flagrarem, hanc operam non inuitus arripui, vt conductis in vnum Latinis duntaxat authoribus vniuersis, adhibitis etiā Mulomedicis, & Medicis non omissis (nam Mulomedicinæ doctrina ab arte Medicinæ non adeo in multis discrepat, sed in multis plurimisq́; consentit) inquantū medio-*

[a] veterinaria

[b] quod

cr

critas ingenij patitur, plene ac breuiter omnia epitome congererem, causasq; & signa morborum omnium declararē. Nam si laus prima medicorum est genus ægritudinis in homine reperire, qui passionem suam & manu potest, & voce [a] signare, quanto magis in Mulomedicina necessarium creditur genus ægritudinis nosse, cum mutum sit animal, & non possit proprium indicare languorem, & ab imperitis ad opus aliquod laboremq; cogatur. Sic geminum subeat ex morbo & fatigagatione discrimen: aut certe neglectum, inueterata ægritudine nequeat sero curari. Sicut Mantuanus poëta diuino ore testatur: Morborumq; & causas, & signa docebo. Absq; dubio autem omnis cura uacabit, si genus passionis ignoretur. Ex inani persuasione illud generatur incommodum, vt honestissimus quisq; erubescendum ac vile credat iumentorum nosse medicinam. Primū, nullius rei scientia vilis est. Nam cum [in] humanæ vitæ conuersatione aliud fugiendū, aliud uerò sequendum, [sit] nō est perfecta peritia, nisi [b] quæ vtraq; cognouerit. Deinde, quis æstimet erubescendum talem peritiam quæ damna submoueat? Nam sicut incolumitas iumentorum habet lucrum, ita eorum interitus afferre videtur incommodum. Præsertim cum mancipia, quorum plebeia curatio non putatur, sæpe vilioribus pretijs, quàm equi vendantur aut muli. Postremo [circa equos] siue ad vehēdos locupletes aptos, siue in circi contētione victores, siue in prælijs (vt ita dixerim) probatissimos bellatores, acerrimum studium amoremq; constat [c] esse dominorum. Nec immerito voluptati natum animal [d] salutis gratiam meretur ab homine. Quis autem nosse curas iumentorum erubescendum putet, cum optima iumenta habere gloriosum sit? Quis vituperationi det id posse curare, quod laudi ducitur possidere? Forsan ipsa opera Mulomedicorum videtur abiectior, notitia autem curationis non solum honestissimis, sed etiam disertissimis cōuenit: vt prouisione & ordinatione solerti curatis animalibus, & damnis careant, & voluptatibus perfruantur. Sed alij morbi sunt, qui ea tantùm anima-

[a] significare

[b] utroq; cognito

[c] habere

[d] aut saluti

animalia, quæ occupauerunt, vexant: Alij [a] licet ab vno vel paucioribus quæ pereunt, in plura, quæ pariter stabulantur vel alũtur] in totos sæpius greges sæuissima cõtagione transmigrant, vt quamuis sanum animal intra breue tempus, alienæ ægritudinis afflante vicinia, repente depereat. Rectius est ergo eorum prius morborum & signa & causas prædicere, curasq; monstrare, qui quodam transitu pluribus nocent. Nam aduersus maiora dispendia, maiorem sollicitudinem oportet impendi. Prima igitur iumentorum vtilitas est domini, vel procuratoris, vel pastoris ipsius amor atq; diligentia. Comes enim semper est affectiõis, industria: & incolumia [semper] cupimus quæcunq; diligimus. Domita animalia aut præsepibus aluntur aut pastu. Indomita latioribus nutriuntur in saltibus. Quotidie ergo, vel frequentissimè speculari conuenit habitum iumentorum. Nam diligentibus morbus ipse se prodit.

[a] licet ab vno cœperit in plures, qui pariter in eodẽ stabulo aluntur, &

VEGETII RENATI
ARTIS VETERINARIAE, SIVE MVLOMEDICINAE, Liber primus.

Quibus SIGNIS *ægritudo animalium cognoſcatur.* Cap. I.

ONTINVO ANIMAL QVOD valetudo tẽtauerit,[a] triſtius inuenitur, aut pigrius, nec conſueto vtitur ſomno, nec ſolito ſe more tranſuoluit, nec requiem vt aſſumat accumbit, nec deputatum cibum aſſumit ex integro, [b] & potum aut intemperantiusaccipit], aut omnino faſtidit, ſtupentibus oculis, auribus flaccidis, [c] erecto viſitur pilo: exhauſta ſunt ilia: fit ſpina rigidior, anhelitus crebrior, aut grauior [*os aſperum, & ſolito feruentius, tuſſis aliquando lenis, aut grauior*] inceſſus ipſe, quo maximè notatur, ſegnis ac nutans. Cùm huiuſmodi ſigna in iumento vnum vel plura conſpexeris, ſtatim illud ſeparabis à cæteris, vt contagionem non inferat proximis, & facilius in ſolo iam cauſa morbi poſſit agnoſci. Si diligenter habitum, poſt vnam, ſecundam, vel tertiam diem ab illa mœſtitia fuerit abſolutum, nihilq́; reſederit in corpore ipſius quod putetur ambiguum, ſcito ex leuioribus cauſis illam veniſſe triſtitiam, & animal conſuetudini priſtinæ eſſe reddendum. Nec explorandi omittatur intentio: nam frequentius inſpici debet & cautius, quod ſemel cœpit eſſe [d] ſuſpectum.

[a] *mœſtius ingreditur*
[b] *potũ aũt aut intemperantius appetit*
[c] *viſu, turpi pilo*
[d] *ſpectandũ*

Quot ſint genera morborum. Cap. II.

MOrborum quidem diuerſæ ſunt [e] ſpecies, ſed vno generali vocabulo continentur, quod ab antiquis.

[e] *paßiones*

quis Malleus nominatum est, ipsa appellatione vim cladis periculumq; testantes. Sunt autem species Mallei numero septē: Humidus, Aridus, Subtercutaneus, Articularis, Elephantiasis, Subrenalis, Farciminosus. [a] Signa omnium dicamus.] [a] V. C. non habet.

Signa morbi humidi. Cap. III.

HVmidus morbus est, cui de naribus pro mucis humor defluit malè olens, & spissus, colore pallido. [b] Huius grauatur caput, oculi lachrymantur, & stridet pectus, fit gracilis horrentibus pilis, tristis aspectu, quem profluuium [c] atrum veteres vocauerunt. [d] Quandocunque autem sanguinolentus humor vel croco similis per nares fluere cœperit, iam insanabilis est & vicinus morti.

[b] Habet grauatum
[c] atticum
[d] Cui

Signa morbi aridi. Cap. IIII.

ARidus autem morbus his agnoscitur signis. Nullus ei per nares supra solitum humor emanat, suspirat tamen grauiter, & nares habet extensas, ilia [e] cauabit intrinsecus, & contractionem spinę duriciámque patietur: testiculi eius ita [f] substringuntur, vt apparere vix possint: cibi parcior, bibendi appetentior vltra morem. Propter quod pulmone siccato, internum patitur ardorem, tensis oculis in obliquum respicit [g], nec facilè [h] cubet. [i] Hunc suspirium vocant & insanabilem, nisi ab initio festina curatione subueneris.

[e] curuabit
[f] distringūtur
[g] Hoc facilè curabitur.
[h] cacabit.
[i] Habēs suspirium notat insanabile.

Signa morbi subtercutanei. Cap. V.

SVbtercutaneus morbus autem his proditur signis: [k] Vulnera in corpore eius scabiei similia nascuntur, ex quibus humor effluit liquidus & viridis, qui pruriginem mouet, vt scalpere parietibus vel colum-

[k] Vlcera

[a] quæ [b] durant [c] bibet

nis animalia sæpe fricare compellat, [a] quo vlcera corticē [b] ducent. Huic nec humor per nares emanat, nec anhelat, nec cibū recusat, nec respuit potum. Propter quod diu [c] viuit. Et ideo si cura nō desit, ex hoc plurima iumēta liberantur. Quidam verò scabiem subtercutaneum morbum dicere tentauerunt, quod similia supradictis signis videatur ostendere, & contagionem transferre per proximos, & tardius sanari. Sed quia nec necem, nec gregi infert facilè periculum, à pestiferi illius mallei societate discretus est, & seorsum ab illa dicetur.

Signa morbi articularis, *Cap. VI.*

ARticularis autem morbus, quem ἀρθρῖτιν Græci vocant, per hæc monstratur indicia: Interdū paucis, interdum plurimis diebus ab articulis claudicabit, vt aut ictu calcis animalis alterius percussus, aut negligentia impactus, aut saxo vel fuste videatur elisus. Sed hæc solet esse distantia, vt [d] illa quælibet læsio loco figatur: hæc autem passio, quia erratica est, subitò ad pedem alterum migrat. Præterea ossibus astringitur cutis, & adtactum tractanti dura resistit. Rigescit [in] spina, corpusq; contrahitur, [e] pilus erectus & horridus, ac deformis aspectus, macie corpus affectum. Et quamuis non recuset alimenta, nec curat si desint, indies tamen deterior fit & tristior, [f] difficulterq; curatur.

[d] *quòd illa paßio subitò ad pedē alterum migrat.* [e] *pilis erectis & horridis.* [f] *laborioseq; sanatur.*

Signa morbi farciminosi, *Cap. VII.*

FArciminosum vocabulum ex genere passionis euenit. Huiusmodi deprehenditur argumento: In lateribus, & in coxis, & in verendis quoque partibus, & præcipuè in iuncturis membrorum, vel in toto corpore collectiones inflantur: rursumq; his velut sedatis, aliæ renascuntur: cibum potúmque ex more recipiunt,

macreſcunt tamen: quia digeſtio eís plena non prouenit, hilares aſpectu, ſaníſque ſimiles creduntur ab indoctis artis mulomedicinæ, quia exterius agitur cauſa: quibus imperitia artificum ſanguinem feſtinat auferre. Sed contraria iſta curatio eſt. Nam affectis farcimino, quicquid ſupereſt virium [a] tollitur. In initio tamen ne morbus increſcat, vel in fine, cùm iam vires redire cœperint, emiſſio ſanguinis iuuat.

[a] tollit

Signa morbi ſubrenalis, Cap. VIII.

SVbrenalis morbus non minus nomine, quàm ipſa paſſione monſtratur. Nam animal velut renibus læſis, à poſteriori parte deficiens, prodit mortiferæ neceſſitatis indicium, tuſſiet grauiter, horrebit aſpectu, cutis duritia ex ſpinæ rigore proditur, parcius potum, parcius adpetit cibum. Huic quia tota vis morbi poſſidet lumbos, à femoribus incipit prima curatio.

Signa morbi Elephantiaſis. Cap. IX.

ELephantiaſis autem dicitur ex ſimilitudine elephantis, cuius naturaliter pellis dura & aſpera, morbo nomen & in hominibus, & in animalibus dedit. Cuius ſigna hæc ſunt: In toto corpore vredo naſcitur, pręcipuè in dorſo, ſquamas ſimiles corticibus facit. In naribus, in pedibus etiam, & in capite, papularum feruor emergit, vel ozœnæ aſperiores frequenter oriuntur. Priuſquam hęc oſtendantur indicia, ventre ſoluto erit, & marceſcit, & aſperè tuſſiet. Cuius os totum cum lingua aſperum & ſimile creditur eſſe combuſto. Quæ paſſio pullis à matre depulſis plerunq; perniciem cōſueuit inferre. Hunc diligēter curare cupientes, non ante deforis aliquo medicamento fouere contendunt,

nisi prius potionibus datis, [a] pestis eleuetur interior. Nam extrinsecus cepta medicamenta morbum nõ eximunt, sed ad interiora compellunt, & hac ratione periculum generant. In animalibus eiusmodi morbo laborantibus generalia ista sunt vitia: tussis [b] aspera & crebra suspiria, spina contracta & rigida, macies semper increscens, cum studiũ & alimenta nõ [c] desint, demissior ceruix, stupentes oculi, tardior incessus. Nunc signis omnibus generaliter singulariterq; digestis, singulorum morborum speciales propriasq; curas oportet adiungere. [d] Post hæc de generali minutione singulorũ, & adustione docens, concludam librum primum.]

[a] *pus euellatur interius*
[b] *asperior & crebra*
[c] *desinant*
[d] *Desunt in V.C.*

DE MORBORVM CVRATIONIBVS.

Cura [e] morbi humidi. *Cap. X.*

[e] *mallei*

MAlleus morbus si humidus fuerit, ita vt per vtrãq; narem virides defluant muci, inter exordia caput eius adhibita curatione purgandum est ita: Olei optimi vncias iij. liquaminis floris vnciam j. vini veteris cyathos iij. Sereno tranquilloq; die pariter commiscebis, & cum tepefeceris infundes in naribus: caput religabis ad pedes, sensimq; iumentum impeditum compelles incedere, vt omnis humor emanet: ad [f] siphonem autem paulatim [g] infundes non semel [h] à cornu. Quod si sanguis postmodum cœperit fluere, nihil timendum, sed potius sciendum est, animal legitimè fuisse purgatum. Post quod seuum caprinum resolutum oleo miscebis, [i] infusis naribus exulcerationis illius mitigatur asperitas. [k] Radicẽ quoq; laseris tonsam, & per fistulam uento naribus insitam, vt sternutum prouocet, adhibere commodum est.] Caput etiã extrinsecus auriculasq; oleo calente diligenter perunges, & lana cerebro indita, ab omni perfrictionis necessitate munibis. Nasturtij quoq;

[f] *scyphonè*
[g] *infundens*
[h] *ad*
[i] *infusum*
[k] *V.C. Item accipe febrifugã, et asfari radicem, & fac puluerem, quem naribus per fistulam insufla. vt sternutet: multũ prodest.*

quoq; ſemen bibendum dabis ex aqua. Præterea potionem dabis, quæ diapenton vocatur, & hac ratione conficitur:[a] Murræ, gentianæ, ariſtologiæ longæ, baccas lauri, raſuras eboris bene tritas & cribratas æquis miſcebis ponderibus, ſeruabisq;. Exinde prima die vnum coclearium cumulatum cum ſextario vini veteris, ſecunda die vnum & ſemis, tertia autem die duo coclearia tepefacto mero aſperſa, & diligenti agitatione permiſta dabis ad cornu. Poſtea ex ceruice de matricali vena ſanguinem detrahes, permixtumq; acerrimo aceto, omne equi corpus [b] perunges, & contra pilum diligenter fricabis, vt ad ſimilitudinem glutinis adhæreat. Iumentum quoq; in loco calido conſtitues. Si cibum faſtidit, [c] æſtate duntaxat farinæ hordeaceæ ſextarium vnum quinq; ſextarijs aquæ permixtum equo dabis in potu. Triticeam quoq; farinam ſimili menſura & ratione offeres ad bibendum. Si autē faſtidit, non ideo aliud dabis, [d] quouſq; hoc ex iſta neceſſitate ſanitatem percipiat.] De palato quoq; poſtea ſanguinem detrahes, vt omni ex parte, ſi qua morbus prægrauare cœperit, releuetur. Scito niſi diligenter occurras, hunc eſſe periculoſiſſimū morbum. Nam cito in ſuſpirium, hoc eſt, anhelitū tranſit, & ſpem omnem ſalutis excludit.

a *Myrrhæ troglitæ*

b *perfundes*

c *ſtatim*

d *quam hoc ex neceßitate ſitis percipiat.*

Cura morbi aridi. Cap. XI.

ARidus verò morbus, qui & ſuſpirioſus præcipue dicitur: & hic negatur à quibuſdā poſſe curari, propterea, quòd phthiſi, quæ hominibus mortifera eſt, ſimilis inuenitur. Quotidie enim macie creſcente, exilior redditur, [e] penitusq; ſiccatur. In omni autem ratione medicinæ, facilius eſt quæ abundauerint [f] diminuere, quàm quę videntur deeſſe ſupplere. Salus tamen iumentis etiam in hac paſsione præſtatur, ſi inter principia poſsit occurri. Sanguinē ſiccis detrahere contra-

e *paſtuq;*

f *adimere*

rium eſt: ſed vino & oleo ſufficienter admixto & tepefacto, perungendum toto corpore animal eſt: Ita vt caput & maxillę, & extrinſecùs fauces eidem largius infundantur, & contra pilum vſq; ad ſudorem diutiſſimè confricentur. Intrinſecùs autem à prima die hac potione curandum eſt: Succum ptiſanæ, adipem ſuillum remiſſum, & amilum ex melle paſſoq; decoctum per cornu in potione dabis, vt canalis gutturis eidem, maxillarumq; compago laxetur, quam ſiccitas aſtrinxerat morbi. Quo facto, in loco calido ſtabit. Infuſum hordeum herbamq; viridem, ſi inuenta fuerit, debet accipere, vt omni ex parte periculoſa ariditas temperetur. Conſequenter talis eidem potio præparetur: Paſſi optimi ſextarium vnum, iridis Illyricæ vnciam vnam, piperis nigri ſemiunciam, croci ſcrupulum, myrrhæ[a] trigonitis ſemiunciam, pollinis thuris unciam vnam, oua cruda quinq; pariter mixta prima die dabis ex integro, ita vt per triduum ipſam miſceas ſemper & offeras, vt tam grauis morbi aſperitas, potionis dulcedine mitigetur. Poſt hæc, melle, butyro, axungia, ſalibus, &[b] pavulcaophis pro æqua omnium portione confectis, ſucco ptiſanæ ac paſſo inuolutis adtinctum animal replebis, & die prima quinq; pillulas, ſequenti ſeptem, tertia die nouem daturus ex more. Expenſis autem his, nec vngere cum vino & oleo tepefacto deſit induſtria. nam amariſſimus morbus cum ſit, aliter non poteſt, niſi amaris potionibus ſolui. Contraria enim non niſi contrarijs medicinis curantur. Potionem diapenten, ſicut ſuperius monſtratum eſt, non ſolum per triduum cum vino, ſed per dies plurimos dabis, vt tantum diſcrimen poſſit euinci. Quòd ſi grauior tuſſis & ſtrangulans vrgebit, accipe fabæ fractæ[c] ſextarium vnum, ſeuí caprini vncias tres,[d] allij capita maiora tria, permixta decoques, & cũ paſſo, vel ſucco ptiſanæ hordeaceæ tepidum dabis

[a] *draganti*
[b] *piculam ſalem*
[c] *ſextarium*
[d] *ſcorodon*

dabis ad cornu. Quòd si tardius profecerit ista curatio, ficus siccæ[a] pondera duo diligentissimæ tundes[b] in pila, fœnugræci sextariũ decoques, quousq; aqua ad medietatem veniat: pòst colabis, & fœnugræcum in mortario cum ficu conteres, allij quoq; vncias tres contundes similiter in mortario, & tam rutæ quàm apij fascicu los ternos: quibus omnibus pariter mixtis diligenter tritis, addis dracontij vncias duas. Aqua in qua fœnogræcum coctũ fuerit, superfundis] potionemq; facias quę per cornu possit effluere: quam etiam tussientibus vel vulsis aut ruptis animalibus per triduum dabis. Sequẽs remedium in aridum morbum: [c] Inter nares iumenti [d] scalpello secabis, & aquam frigidam[e] per fistulam latam eius ori suppones, naresq;[f] ipsius assiduè diebus plurimis merges, vt spiritum distabescat in aqua. Potionem quoq; ei quotidie dabis huiusmodi: Succum ptisanæ cum[g] seuo caprino decoctum, sextarium vnum, sulphur [h] viuũ, thus quoq; masculum æquis ponderibus deteris atq; commisces: ex eo coclearea singula diebus singulis cum ptisana[i] permixta defundis ad cornu. Cum autem cœperit esse validior, de ceruice sanguinem detrahes, additoq; aceto animal perfricabis.

[a] duas partes
[b] in mortariũ, deinde addas alligalici vncias iij. & tam rutæ quàm Appij fasciculos ternos, quibus pariter in mortario missis, & diligenter contritis, addes draganti vnc. ij & aquã in qua fœnumgræcũ coctum fuerit, superfundens.
[c] Intus
[d] sagittella
[e] situla latiori
[f] ipsas
[g] sero
[h] vinum
[i] & infundis per cornu

Cura morbi subtercutanei. Cap. XII.

SVbtercutaneus morbus,[k] cum humor pestifer[l] intra corium & viscera[m] commeat, hac ratione curandus est: [n] Fistulam ei facies vel cauterium, inter armos eius & ventrem loco consueto[o] ad mensuram incisa cute, die sereno, [p] & si spacium est, Luna minuente, indis vt mos est, per quam omnis[q] è visceribus humor educitur, coloris aurei vel crocei,[r] languoris tabe corruptus. Quę si[s] minus traxerit, radicem herbæ tytimali[t] eodem uulnere inseres septem diebus, quę residuum virus educat.

[k] cui
[l] inter
[m] meat
[n] Fac incisionẽ
[o] & mensura in cute
[p] & sit lunaris incisio:
[q] de
[r] longiori
[s] non bene laboraret
[t] impone

[a]Est & aliud remediũ.Radiculam quã quidã consiliginẽ vocãt,quidã pulmonaceam , qua mulomedici frequenter & bubulci vtuntur, in pectore animalis hac ægritudine laborantis eatenus pones, vt acuto cuprino circines locum.Postea corio perforato radiculam interseris, quæ ibidem sponte tam diu permanebit, quousq; cutis quatenus cuprino signata, in putredinem sit versa , & à toto corpore ad illum locũ humor trahatur, & per vulnus emittatur.] [b]Hinc potionẽ[c]diapenten superius designatã, cum vino veteri optimo,per triduũ,vel,si necessitas erit,ꝑ dies plurimos dabis. Apiũ quoq; viride,& baccas lauri,vel [*folia*] istę res si nõ inuenirẽtur,[*baccæ*] lauri & cucumeris syluatici[d]folia,per partes minutissimas concîdes,hordeoq; miscebis,[e]vt animal sicut è potione diapenton , ita ex cibo sentiat medicinam.] Huic tamẽ aquam tepidam cum farina hordeacea vel triticea darete conuenit, & in loco tepido stabulare.Nam frigus[f] humoris augmentum est , & reumatis . Cibum quoq; magis siccũ quàm viridẽ in hac passione debet accipere,& exerceri vehemẽter, vt sudore siccetur humor infestus.

Cura morbi articularis Cap. XIII.

ARticularis morbus his declaratur signis : Claudicabit[g] alternis pedibus modo prioribus,modo posterioribus, & quasi tumor eidem in articulis circa coronas , uel certè in genibus apparebit . propterea quòd pestilentia morbi corruptus sanguis,neruos & venas implet,& lædit atq; debilitat . Huic sanguinem primò de ceruice, hoc est, de matricali vena detrahes:quẽ aceto acerrimo permixtum,per totum animalis corpus induces,ita,vt illa loca,quæ vexata sunt, diligentius vngas.quia creditur sanguis emissus è corpore, & corpori rursus cũ aceto impositus,vitia morbosa siccare.Quod si vel in genibus , vel articulis se morbus ostenderit , de eisdem locis sanguinem detrahes,[h] cui adĳcies cretam cimoliam

[a] Est & aliud remedium.Radiculam vnam hellebori nigri perforato corio inseres,quæ ibidem sponte sua ꝑmanebit quousq; cutis signata decidat in putredinẽ versa. Ex toto enim corpore ad illũ locũ humor attrahitur & per vulnus emittitur.

[b] Huic

[c] quæ vocatur diapente

[d] radicem

[e] & animali languido pro cibo dabis : sicut potionem diapente pro potu.

[f] humorem auget.

[g] pedibus diuersius.

[h] cui adĳcies Cretam Cimoleam , aceti sextarĳ iĳ .Item lib.vnam Cimini triti vel lib. j. resinæ liquatæ uel picis liquidæ lib. j. salis cõmunis pugillum,&c.

cimoliam,id eſt,albam,vrticę libram,tres ſextarios ace-
ti, cimini triti libram, reſinæ frixæ libram,picis liquidæ
libram,ſalis communis pugillum,] ſtercus bubulinum
recens quantum creditur poſſe ſufficere:ex hoc vbicun
que tumor apparuerit diligenter ſæpius [a]illinies. De pa [a] linies
lato ſpecialiter ſanguinem detrahes, ne cōtagio caput
occupet. Ab armis quoq; [b] deplendū eſt,ſi [c] in priorib. [b] ſanguis detra
pedibus claudicatio apparuerit.Vel certè de coxis aufe hendus eſt.
rendus eſt ſanguis ſi à poſteriorib. cœperit claudicare. [c] de
Dabis quoque ei potionem aduerſus omnes morbos
probatiſſimā: Centauream, abſinthium, peucedanum,
[d] ſerpillum, ſagapinum] betonicam,ſaxifragam,ariſto- [d] M.s.nō habet
logiam rotundam: hæc omnia æquis ponderibus ton-
de diligenter & [e] cernes:ſi febrit animal,cum aqua:ſi ve [e] cribra
rò non febrit, cum vino optimo dabis, vt ſingulis die-
bus per ſextarium vini vel aquæ tepidæ coćti prædićti
medicaminis [f] ſingula maiora cochlearia plena & cu- [f] vnū cochlea-
mulata commiſceas] & per fauces [g] digeras, vt amari- rium maius
tudinem morbi, herbarum amaritudo compugnans miſceas.
poſſit expellere. [g] immittas

Cura morbi farciminoſi. Cap. XIIII.

FArciminoſus autem morbus à ſimilitudine farci-
minis appellatus eſt: quia velut per fiſtulas quaſ-
dam inter cutem & carnem corruptus humor ema
nat,& per totum corpus collećtiones plurimas facit,&
aliis velut minuentibus aliæ rurſum naſcuntur. [h] Sed [h] Hæc
paſſio licet contagioſa ſit, facilius tamen inter princi-
pia curabitur: quia [i] interna eorum adhuc ſana ſunt, [i] interiora
ſed corruptus humor ex morbo inter cutem & car-
nem verſatur.Huic tamen [k] in initio tantummodo,an- [k] etiā in initio
tequam incipiat marceſcere, aut in fine,cùm iam bene antequam
fuerit reparatum,detrahendus eſt ſanguis. Nam in me-
dia paſſione ſi flebotomia vti volueris, ægrotum ani-

mal nequaquam curabis. Sed collectiones quascunq; feceris, inuri rectis cauterijs cõuenit: & vt efficacius prosint, cuprinis cauterijs est vtendum: quæ vulnera pice liquida, admixto oleo & melle curantur. Potiones catharticas, vel nimis amaras [a] debet accipere, id est diapenten cum vino, sicut superius dictum est, quę ad omnia genera morborũ animalium efficaciter prodesse cõsueuit. Præterea radices ebuli lib. j. infundis per triduũ [b] sextarijs tribus vini optimi. Post semiunciã optimi aloes, centaureæ vnciam j. [c] opopanacis vnciã j. diligentissimè teres, & de illo vino, in quo ebuli radices infusæ fuerint, sextarium j. mittes, & tepidum per cornu dabis. Quam mensurã triduò custodire te conuenit, vt etiam per ventrẽ huiusmodi catharticis potionib. digeratur humor infestus. Quẽ exercere in cursu, quousq; ad plenum sudorẽ veniat, sæpius conuenit: & curatũ obseruatione prædicta, in pascua mittes, vt diu noctuq; æstiuo tẽpore sub diuo & libero aëre pascatur, quatenus & varietate herbarum oblectatus, & Solis calore siccatus, rursusq; noctis aura & rore contactus, facilius digerat morbum.

[a] *oportet*
[b] *libris*
[c] *ad panacis*

Cura morbi subrenalis. Cap. XV.

SVbrenalis morbus, vt periculis plenus est, ita ad intelligendũ apertissimus inuenitur. Nã renes iumenti occupat atq; dissoluit. Propter quod animal in primis partib. alacre, posteriora [*vix*] trahere cõsueuit. Huic hac ratione succurratur: De vtroq; [d] latere, vel de] femore incisis cõpetenti loco venis, copiosus sanguis emittatur, qui acri aceto permixtus, per omne corpus, & pręcipuè super renes animalis inducitur. Potionẽ notissimã diapenten ad cornu per os debet frequenter accipere. Sed & per anum calidissimis speciebus [e] clysterij ingestione curandum est. aloes vnciã j. pyretri vnciã j. euphor-

[d] *V.C. nõ habet*
[e] *clysteris iniectione*

euphorbij vnciã ſemis, pulegij bene triti vnciã j. baccarum lauri vnciã j. caſtorij ſemiunciã, ſeminis ſinapis vncias iij. ſalis triti heminam: hæc omnia diligenter cõtuſa in tres diuides partes, & diebus ſingulis cum aqua, in qua furfures tritici decocti fuerint, tepida, ſicut curæ exigit ratio, quaſi ſingulos ſemiſextarios [per] clyſtere [a] [b] per inteſtinũ animalis infundis, vt calefactis intrinſecùs renibus, reſolutus humor poſſit per ventrem cum ſtercore emitti. Præterea lumbi ipſius oleo laurino vino calido permixto cõfricandi ſunt vehementer & ſępe, vt [c] deforis & intrinſecùs [d] acerbiſſima paſſio poſſit [e] euinci. Cauteria quoq; renibus imponuntur, vt vis morbi ignis ardore ſiccetur. Danda quoq; eſt potio [f] octo ſpecierum decocta, cuius in articulari morbo fecimus mentionẽ, [g] quia in omnibus efficaciter prodeſt.

[a] M. s. nõ habet
[b] in
[c] & foris
[d] acerrima
[e] auerti
[f] de octo ſpeciebus
[g] quæ

Cura morbi Elephantioſis. Cap. XVI.

ELephantioſis morbi [h] cauſa ſuperius eſt indicata, cui talis eſt adhibenda medicina, vt nõ extrinſecùs vredinem vel vulnuſcula ipſius curare tentemus. Nam morbus [i] refugiet intus, & penetrabit [in] viſcera, ac periculũ gignet. Sed primùm de matrice tollendus eſt ſanguis, & acri aceto cõmiſcendus: ac toto inducendus eſt corpori. Poſtea de palato, & ſi vires [k] permiſerint, de cęteris locis quæ morbus infeſtat, pro modo [l] & tẽpore] minuẽdus eſt ſanguis, & cũ aceto rurſum imponendus. Pulli autẽ à matre depulſi, & ad ſtabula religati, præcipuè ſolent hunc morbũ incurrere: [m] quia digeſtio cibi, qua in paſcuis vtebãtur] primæ [n] exercitationis aufertur [modus] & nondũ ad reſidendũ robuſti, ad pręſepia ſtare cogũtur. Elephãtioſi morbo, & omnib. mallei paſſionib. non ſolũ diapẽte, cuius [o] experimẽtis indubitatę ſunt vires, [p] & ſine quo Mulomedicus mutil[9] eſt] ſed hęc quoq; potio pręparãda atq; ſeruãda: Mirrę [q] tri-

[h] diſcretio
[i] refugiens intrinſecus
[k] patiuntur
[l] V. C. nõ habet
[m] M. s. non habet
[n] excitationis
[o] exprimenti
[p] M. s. non habet
[q] troglita

gonitis libram j.thuris masculi libram vnam, corij mali punici selibram, piperis vnciã j. croci vncias sex, acaciæ rufæ selibram, absinthij pontici selibrã, serpilli libram vnam, betonicæ libram vnam, centaureę libram vnam, [a] sagapini vncias tres, saxifragæ vncias sex, [b] tensedoni vncias sex: hæc omnia tusa & bene cribrata cum melle optimo decoques, & in vase vitreo vel [c] stagneo recondita seruabis: nam per vetustatem magis valet. Ex quo medicamento singula cochlearia cumulata singulis animalibus morbidis cum sextario aquæ calidæ, & tribus vncijs olei optimi [d] permixta per triduum dabis. Vbi proficere cœperint, [e] cum vino optimo & oleo dabis (sicut dictum iam est) cochlearia singula continuis diebus. Ex qua potione nõ minus quàm diapente quolibet morbo correpta animalia liberantur. [f] Pulli tamen beneficio ætatis euadunt facilius: sæpe incurati moriuntur.]

[a] *serapini*
[b] *peucedeni*
[c] *stanneo*
[d] *mixtim*
[e] *ex*
[f] *M.s. nõ habet*

Causæ & curæ generales morbi mallei. Cap. XVII.

EA quæ ad morbi mallei execrabilis curationem pertinebant, abundanter constat exposita, sed tanta vis ipsius morbi est, vt nihil expediat omitti. Nam gregum in pascuis funestus interitus, animalium quoque in stabulis mortes innumeræ ex ipsius contagione proueniunt, & ab imperitis vel negligentibus curam aut diuinæ iracundiæ imputatur aut [g] fato. Denique sicut suprà declaratum est, ab vno animali incipit ipsa pernicies, & festinanter ad cæterorum transit exitium. [h] Propterea semper sunt separanda] in quibus suspitio tantæ pestis cœperit apparere, vsque eò, vt etiam corpora mortuorum animalium, quæ ab illo morbo interempta fuerint, exportanda sint ad ea loca, per quæ aliorum animalium transitus non sit, & [i] profundè obruenda sub terra. Nam & viuorum, quæ corrupta fuerint

[g] *meritis*
[h] *Et propter hoc semper repellenda sunt ab alijs illa.*
[i] *altitudine*

fuerint, & mortuorum fœtidissimo odore, sana primò iumenta corrumpuntur ac pereunt. Cuius morbi causas plurimi Mulomedicinæ authores reddere tentauerunt: asserentes ex nimia lassitudine cursus [a] vel saltus] violēter exorti, aut ex calore æstatis, vel frigiditate hyemis, aut si volentes emittere lotium, non sinantur, vel si hordeum sudantes acceperint, & si post cursum calidi biberint, [*vel hordeū corruptum acceperint*] [b] & si plena vesica] vel post potū cogantur ad cursum, aut fœnū comederint, hordeumq; [c] corruptum. Ex his vel huiusmodi causis malleus morbus consueuit generari. Vitanda quidē sunt ista omnia, nam ex his periculosæ ægritudines iumētis sæpe proueniunt. Malleus aūt morbus ex aëris corruptione pręcipuè descendit. Nam Austro & Africo vento flantibus, interpositis annorū spacijs, recursu (vt asserunt) [d] catastematis, sicut certo tempore homines pestilentia corrūpuntur, sic animalia ille aër corrūpit & perimit. Vnde probatissimę & plures necessariæ sunt potiones, quæ aduersum tantā vim præstare ualeant salutis auxiliū. Quarum partē iam pagina cōprehendimus, partē ex omnibus authorib. collectas [e] cōsequenter adiunximus. Remediū perficiens [f] ad omnes generales morbos. Semē cucurbitæ ægyptiacæ. i. colo quintidē quantum acetabulū capiet, frangis & cōteris, addita vini optimi hemina vna, quod diligēti agitatione permixtū linteolo colabis, & per dextrā iumenti narē infundes, vt peruenire possit ad viscera. Quæ compositio ad dysenteriam plurimū prodest. [g] Alia quoq; vilior, sed nō minus apta curatio est: Radices cucumeris syluatici virides cōtundes, & in aqua nocte vna macerabis, deinde sublatas cōtundes & colabis, ex quo succo tria cochlearia cū nitro trito permixta, cū vino, si animal sine febre fuerit, tepefacto, quotidie faucib. ingeres, ita vt septē diebus cōtinuis curare nō desinas. Ni-

a M.S. non habet
b M.S. non habet
c scalmatum
d aer corrumpitur
e competenter
f generaliter ad omnes morbos
g Tertia

trum quoq; bene tritũ, & cucumeris syluatici radices minutatim concisas, addita hemina vini tepidi, in hordeũ bene purgatum animali languẽti ad pabulũ infundas, vt non solùm potum, verùm etiã pabulum [a] medicamentum tẽperatum [b] faciat ad salutẽ. Item aliud. Radicẽ ebuli, & radicem vrticę æquis ponderib. minutim incisas, & infusas in liquamine optimo macerabis, colabisq; per linteũ: ex quo mensura vnius oui tepefactũ per nares animalis triduò [c] digeres. Consequenter [d] ita facturus, vt iumentũ quod morbum patitur, hordeum, cũ [e] apio & cucumere syluatico] minutatim inciso, semper accipiat, cõtusumq; ipsum agrestẽ cucumerem, [f] & aquę sufficienter admixtũ, bibere cogatur. Laudatur etiam hæc potio: Herbæ sauinæ librã j. [g] trixaginis vncias tres] centaureæ vnc. ij. aristologiæ vnc. iiij. baccarum lauri vnc. iiij. [h] murræ vnc. iiij. omnia contundes & cernes, & in puluerẽ minutissimum rediges, & cùm necesse fuerit cochleariũ magnum plenũ cum sextario j. vini tepefacto faucibus [i] tedeantis infundes. Hæc quoq; aduersus omnes morbos medicina succurrit, si quatinus vires patiuntur, interpositis diebus, [k] cũ præscriptis minutionis obseruãtijs] primò de ceruice, pòst de palato, & in quibuscunq; locis se * humor [l] ostendit] vt si in facie de capite, si in primis partib. de armis, si in posterioribus de coxis sanguis est auferendus, & cum aceto miscendus, ex quo animal perfricetur. Cui hæc per triduum potio dabitur. Pannaces radicũ vnc. iij. yringij radices ponderis tanti ([m] yringion autẽ herba melior est, quæ in littore vicina marinis fluctibus nascitur, cardo syluestri penè similis, flore galbineo, cuius eruendę sunt radices, nam lõgius penetrare dicũtur] feniculi quoq; seminis vnc. iij. aloes [n] vnc. vna semis] cõtusa & cribrata in tres particulas diuidentur, & cũ fracti & moliti tritici farinæ [*albissimæ*] sextario [o] candẽti aqua misceantur] &

[a] *medicamẽto*
[b] *proficiat*
[c] *immittes*
[d] *etiã hæc fac*
[e] *radice apij et cucumeris*
[f] *cum aqua*
[g] *M. s. non habet*
[h] *myrrhæ*
[i] *tediantis*
[k] *M. s. non habet*
* *morbus*
[l] *ostenderit*
[m] *M. s. non habet*
[n] *vncia semis*
[o] *M. s. non habet*

tur] & ad cornu per fauces triduò [a] animali infundantur.] Pelagonius aduersus omnes morbos efficacissimũ puluerẽ credit esse, si pullũ ciconiæ nondũ adhuc stantem, sed iam plumas habentẽ viuum in [b] cacabũ mittas, & [c] gipses, perustumq; vapore furni, in puluerẽ redigas, & tritum vitreo vase custodias] grande, cumulatumq; cochleariũ cum vini sextario animalis faucibus infundas, donec recipiat sanitatẽ. Chiron [d] verò Centaurus] præter alias cõpositiones quæ iam relatæ sunt, asserit catulũ lactantem viuũ in [e] aqua feruenti missum ac depilatum ita decoqui vt ossa separẽtur à carne: quibus diligenter ablatis, eius caro cũ aqua in qua decocta fuerit liquamine optimo, vino veteri & oleo & pipere cũ melle cõdita, vsq; ad [f] sextariũ debere seruari, ac singulis animalibus binas [g] cotylas tepefactas, donec ad sanitatem perueniant, diebus singulis dari debere per fauces. Caput quoq; hædinũ, omnesq; pedes depilatos [h] ad caldarium eadẽ ratione, qua catulum, excoqui, ablatisq; ossibus cõdiri, & binis cotylis [i] per diem in potione per cornu sæpius datis, animal morbidũ liberari. De gallo quoq; gallinaceo albo, eadẽ quę de catulo [k] obseruãda demõstrat.] Radicem quoq; herbę titymali decoctam cũ vino dulci dare morbidis animalib. suadet. Ei quoq; animali, quod profluuio [l] attico cœperit laborare, ita vt viridis ei vel pallidus per nares humor erumpat, ex lotio humano [m] aut arietino duas cotylas cũ [n] vino, & cyatho olei rosacei putat esse miscẽdas] & per nares, quæ humorẽ funestum egerunt, [o] digerendas. [p] Quam curationem & pulmoni sanitatem, & naribus siccitatem [q] præstare confirmat.

[a] *da animali*
[b] *fictile vas*
[c] *Et cum argilla obturatum in furnum mitte, et in puluerem redige, & tritum in vase vitreo custodi. Grande, &c.*
[d] *M.s. non habet*
[e] *aquam feruentem*
[f] *sex sextarios*
[g] *cotulas*
[h] *in aqua calida, ea*
[i] *d a*
[k] *M.s. non habet*
[l] *atro*
[m] *veteri*
[n] *vini cyatho & oleo roseo misce*
[o] *infundendas*
[p] *Qua curatione*
[q] *præstari*

Potio anniuersaria physica. Cap. XVIII.

PRo physico autẽ & anniuersario remedio tradidit vlpicum [r] beticum, vel allium maius, quod qui-

[r] *bene tritum*

dam gallicũ vocant, capitella ſingula cũ ſingulis ſemiuncijs [a] ſagapini,& ſingulis cyathis olei optimi diligenter trita,ſingulis aquæ heminis oportere miſceri,& heminas ſingulas per caput animaliũ dari octauo Kalendas Iulias,hoc eſt in initio canicularium dierum,[b] ſeptimo & ſexto: quo facto, [c] trinis potionibus ſtagnata,vt dicuntur,animalia armentina vel domita integro anno [d] à morbo intacta ſeruari.

[a] ſerapini.
[b] ſeptimum & ſextum
[c] ter, ac potionibus ſaginata (vt dicitur)
[d] M.s. non habet

Compoſitio ſuffimentorum contra malleũ. Cap. XIX.

ADduerſus morbũ malleum, cuius [e] diuerſæ ſunt ſpecies, quæ in potionibus tam per os quã nares [f] digerẽdis, vel clyſtere,[g] quæq; in cauterijs vel flebotomo facienda ſunt declaratũ eſt,ſed [h] reſtat alia nõ minus neceſſaria efficaciorq; curatio,quæ [i] ſuffimentorũ genere& odore pręſtatur.] Nã cùm ipſa tabes ex corrupti aëris fœtore naſcatur,& [k] vſq; in pulmone & viſcera penetrando deſcẽdat,non minus auſteritate odoris, quàm potionũ amaritudine conſueuit expelli. Pro numero itaq; animaliũ eliges locum humilẽ ex omni parte clauſum,in [l] quo induces animalia iam ægrotãtia quę curare deſideras:vel adhuc ſana [m] & ſeparatim quæ non vis morbi contagione perfundi.] Origanũ [n] aſium, mentã,aſpaltum, peucedanũ,[o] caſtoreum,& opopanacem,æquis ponderib. permiſceas,& exinde quantũ tribus digitis eleuare poteris in carbones viuos mittas, animaliumq; os & caput ſuper fumũ tenebis, vt auſteritas odoris per os & nares intrinſecus ingreſſa, omnia compleat, & ad pulmonem vſq; [p] penetrando] perueniat,& præſtet [q] animalibus medicinam.

[e] multæ
[f] M.s. non habet
[g] quæ
[h] reſtant
[i] fumigiorum nidore præſtatur
[k] in pulmonem vſq;
[l] quem
[m] M.s. non habet
[n] allium
[o] M.s. non habet
[p] deeſt in M. s.
[q] animali

Alia compoſitio vehementior [r] ad luſtranda animalia, quæ & faſcinum tollit.] Cap. XX.

ESt & alia cõpoſitio ſuffimentorũ ad morbos prohibendos,[s] ſumptuoſior quidẽ,ſed putatur vtilior.

[r] M.s. non habet
[s] auſterior.

Sulphuris

Sulphuris viui [a] libras ij. bituminis iudaici lib. j. opopanacis vncias vj. achanti vncias sex, galbani & castorei, yreos crudi ana vncias vj, salis armoniaci vncias ij. salis cappadocis vncias iij. cornu ceruini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis fœminæ, ana vncias iij. lapidis ematitis, lapidis sideritis, lapidis argeritis ana vnciã j. equuleos, id est caballiones marinos numero septem, caudas marinas, vngues marinos ana numero septẽ, vuæ marinæ vncias tres, medullæ ceruinę, cedrei, picis liquidę ana pondera tria, ossa sepię numero vij. auri semiunciam, ballucæ siliquam: hæc vniuersa cõmixta atq; succensa, odore suo morbis tam hominum quàm animalium resistunt, & dæmones fugant, grandines prohibere, & aërem defecare dicuntur. Sed si memoratos lapides aut inuenire nequiueris, aut enormitate pretij ab emptione cessaueris, reliqua efficaciter prosunt.

[a] lib. j.

De ratione flebotomi. Cap. XXI.

Medicina [b] omnis animaliũ, vel si verũ [c] quærimus, etiam hominum, [d] nisi rationem curationis ante cognouerit atq; prædixerit [e] languentibus periculum, [f] errabit frequenter. Exposita enim curandi ratio, & cum genere congruens passionis, [g] indubitanter præstat auxilium. Ideoq; pluribus membris ac morbis generale remedium [h] diligenter oportet exponi, quod pręcipue in sanguinis detractione cõsistit, si rationabiliter pro tempore & viribus animaliũ, & [i] pro æquitate perfecti mulomedici adhibeatur industria. Qui si ignarus fuerit huius rationis, non solum per detractionem sanguinis non curabit, verùm etiam periculum iumentis frequentissimè generabit. Nam cum vita virtusq; animantium consistat in sanguine, rursus tempestiuè detractus sanguis corpori præstare adsolet sanitatem. Cuius rei talis redditur ratio. Sanguis enim ciborum [k] humorumq;

[b] *communis*
[c] *quæramus*
[d] *si*
[e] *languentis*
[f] M. S. *non habet*
[g] *indubitatum*
[h] *diligentius*
[i] *pro ætate*
[k] *deest*

indigestione corruptus, per mēbra discurrit, & languorem dolorēq; aut vniuerso corpori, aut certis quibusdā partibus consueuit inferre. Nam per constrictionē neruorum, venarumq; tensionem, inflatio,[a] indigestioq; generatur: quæ tensura (vt ita dixerim) coporis aliter laxari, nisi per detractionem sanguinis non potest. Vnicum enim compendiū atq; remedium est, [ad] corruptionē illā quę nocet, & quasi [b] infesta tabe ægritudinē vel periculū gignit, cū sanguinis ipsius[c] vitiosa parte detrahere.

Quæ diligentia[d] adhibeatur in sanguinis detractione. Cap. XXII.

H[e]Inc plæriq; veris tēpore quotannis de ceruice iumentis sanguinē demere, & sic in herbam mittere necessarium putant, ne veteri[f] corruptoq;, sanguis nouus admixtus[g] natura coalescens [h] debilitatē valitudinis[ue] periculū faciat. Veteres autē, prudentioresq; authores absq; necessitate depleri animalia vetuerunt: ne consuetudo[i] minuendi, si tempore aliquo facta non fuerit, statim intra corpus morbum ac valetudinē generet. Rectius[k] ergo est minoris ætatis animalibus & bene valentibus ex nulla parte corporis sanguinem detrahi absq; palato: de quo assidue[l] tam minoribus, quàm maturis detrahendus est humor, vt caput, oculi, cerebrūq; releuentur. Maturis verò animalibus nō incōmodū est pulsare [m] uenā cum mittuntur in pascua. Illa tamē in omnibus, qui[n] deplendi sunt,[o] cōseruanda est cōsuetudo, vt pridie quàm vena pulsetur, substen tentur leuioribus &[p] parcioribus cibis, vt per[q] diastema cōposito corpore sint, non turbato per indigestionē. In[r] solo autem æquali statues iumentum, ceruicemq; illius loro[s] cinges, quo strictius super scapulas [t] tangatur, vt vena possit ab aliquo clarius intueri.] Tunc [u] spongia cum aqua venam ipsam lauabis, & sępe deterges, vt altius emineat. Pollicē quoq;

[a] indignationesq; generantur.
[b] via quæ morbum
[c] vitiosam partem
[d] adhibenda
[e] Placuit plerisq;
[f] corrupto
[g] M.S. non habet
[h] debilitatē valetudinis vel
[i] deplendi
[k] igitur
[l] tam maioribus quam minoribus.
[m] venas
[n] quæ deplēda
[o] struenda
[p] paucioribus
[q] ieiuniū quieto
[r] loco
[s] stringes quod eminere
[t] teneatur ab aliquo vt vena poßit clarius eminere
[u] axungia

quoq; ſiniſtræ manus interius deprimes, vt non[a] ludat, ſed tumidior atq; inflatior vena reddatur.[b] Conſequenter iuxta præceptum artis, vel animalis ipſius poſitionē, ſagittā dari calibis exiges cotibus bene acutatam.] [c]Obſeruabis quoq; ne altius imprimas manū, & gulam atq; gurgulionem rumpas & arteriam præcidas.] Hoc enim [*factum*] vitæ cōſueuit inferre periculū. Percuſſa [*quoq;*] vena, fœnū vel farraginē [*viridē*] ad edēdū apponas animali, quatinus agitatione maxillarū per venā melius erūpat ſanguinis impetus. Cū aūt niger vel corruptus humor[d] egeretur, vel cœperit manare[e] purior, ſtatim iumētū tolles à cibo, & impoſita fiſtula venæ[f] plagā aſtringes. In plaga verò pitaciū[g] imponas, vt diligentius claudat, licet quidam vtantur[h] & creta. Deinde[i] in tenebroſo loco & calido ſtatues iumentū, & farraginem ſi tempus eſt, vel fœnum molliſſimum dabis ſeptem diebus ac noctibus. Aquam etiam offeres, vt ſi voluerit bibat. Sed triticea farrago hordeaceę prefertur: quę ſi defuerit, hordeaceam dabis. Memento etiam quod ea melior ſit, quæ vicinior[k] marinis fluctibus fuerit.[l] Propter quod ventrem facilius ſoluit,[m] humoremq; deducit. Pulſata[n] etiā quocunq; loco vena,[o] omnem ſanguinem diligenter [p]excipies, & aceto oleoq; permiſtū, vel alijs medicaminibus quę ratio depoſcit, animalis ipſius corpus perunges, pręcipueq; illum locū, ex quo detractus eſt ſanguis, & qui eſſe putatur in cauſa. Conſtat enim, naturali quadam ratione[q] atq; beneficio (ut quidam aiunt) ipſum ſanguinem, cū ſuperfuſus eſt languentibus membris præſtare medicinā, vitiumq; ſiccare. Quam curationis[r] ſollertiā non oportet omitti. [s] Præterea interpoſitis diebus poſt flebotomū animalia [t]producuntur ad ſolem, & ſanguis detrahitur[u] eis de palato. Deſpumantur[x] etiā tertio gradu à dētib. caninis, quos oportet ſuſpendi altius ꝓpter ſanguinis fluxū, ita vt ea die[y] molliſſimis cibarijs utātur

[a] *cedat, &*
[b] M.S. non habet
[c] *Stude quoq; ne altius imprimas manus & gulā atq; gurgionem rumpas, atq; arteriam præcidas*
[d] *egreſſus eſt, &*
[e] *rubicundior vel purior*
[f] *vulnus*
[g] *ponas*
[h] *deeſt &*
[i] *deeſt. in*
[k] *maritimis*
[l] *quia*
[m] *humoresq; educit*
[n] *ex*
[o] *totum*
[p] *accipiens*
[q] M.S. non
[r] *ſolennitatem*
[s] Interea
[t] *perducuntur*
[u] *etiam*
[x] *autem*
[y] *mollius*

[a] vt
[b] duas libras ac cipiant
[c] singulis diebus augendo
[d] loca
[e] perstrictionis
[f] qui

[a]& furfure. Sequentibus autem diebus non ex integro hordeum consequantur, sed [b] à vilibus incipiant, & ad consuetudinem [c] per singulorũ dierum augmenta perueniant. Consequenter tepido die ducantur ad mare vel fluuium, diligenterq;[d] loti tergantur. Vino quoq; & oleo in sole perungendi sunt diligenter, & confricandi, vt corpora eorum calefacta aut repellant, aut perferant [e] perfricationis iniuriam. Quibus perfectis[f] equi nobiles tunc demum ad labores cursusq; itineris reuocentur.

Castrata animalia non deplenda. Cap. XXIII.

[g] decet
[h] herbæ est, qua
[i] amiserunt

SCiendum[g] est præterea, castrata animalia nunquam oportere depleri. Causa[h] hæc est, quia iam partem virium cum testibus[i] amiserint, & si depleta fuerint, vehementius eneruantur. Hinc est enim quòd asinis nõ detrahendus est sanguis, quia naturaliter minus habent sanguinis, gracilioresq; sortiti sunt venas.

Admissum facientes non deplendos Cap. XXIIII.

[k] amittunt
[l] redundat in oculos eorum

ADmissarios etiam equos flebotomare non est opus: partem enim virium & sanguinis in coitu[k] natura digerit. Si tamẽ ab admissura cessauerint, nisi annis omnibus herbarum tempore depleantur, incidũt in cæcitatem, quia id quod coitu digerere cõsueuerant, [l] declinat in oculos.

In quibus passionibus, & ex quibus locis sanguis sit auferendus. Cap. XXV.

[m] M.S. non ha-
[o] et
b tollendus
[n] opiosis

NVnc ne quid relinquatur ambiguũ, in quibus passionibus, & ex quibus locis sanguis emitti debeat indicabimus. Morbidis & quibuscunq; totum corpus in causa est (sicut febrientibus, [m] vnde infra dicendum] de matrice[n] detrahendus est sanguis. Cephalargicis autem[o] arpiosis, insanis, cardiacis, caducis, freneticis,

bistru-

[a]bistrutitiis,[b]sicardiciis,rabiosis quoquomodo præcipitur de[c]auriculis sanguinē demere. Veruntamē melius est de temporibus, quæ in dextra ac sinistra sunt parte, detrahatur, id est, sub cauatura temporū tribus digitis ab oculo interpositis inferius vena perquiritur, & ex vtraq; emittitur sanguis. Eis verò quibus suffusio contingit oculorum, vel cætera vitia quæ oculis nocent, inferiores[d]venæ sub oculis[e]positæ, quæ descendunt[f]sub angulis oculorum inferioribus, quatuor digitis inferius quàm oculi sunt,[g] inciduntur. Quibus[h]quidem fastidiū inhæret, vel arteriarum vel faucium tumor, vel prægrauatio capitis, de palato auferēdus est sanguis.[i]Quib. aūt pulmo est in causa vel iecur, vel cætera quæ his vicina sunt membris, de pectore minuendus est,] ex venis quæ positæ sunt in dextera ac sinistra, vbi brachiola coniunguntur, & flexura fit cū armis plicatur. Quibus[k]quidem armus est in causa,[l] de brachiolis sanguis minuatur, quæ venæ positæ sunt interius, vbi[m]centuriç, id est, musculi[n] brachiolares sunt, sed digitis superius[o] quàm genu, tribus vel duobns digitis inferius quàm[p]centuriç. Hæ venæ sagitta percutiantur, sed cautè[q]modesteq; tangantur, propter debilitatem animalis[r] quia hæ commixtæ sunt neruis. Quibus autem articuli in causa e-erunt, vel si articulus,[s] insertus vel intortus fuerit, uel aquatilia habuerit, vel quiduis simile in articulis contigerit, de[t] subcirro sanguis[u] subtrahi debet: quæ venæ positæ sunt inferius quàm articuli tribus digitis [x]sub coronā. quç venæ cum summa[y] cautela tangendæ sunt, quia articulorū coniunctæ sunt neruis.[z] Creciaco vel si basim[a]mouerit, de coronis[b]rectis tollitur sanguis.

De[c]his quibus sanguis in vngulam tollitur] quomodo sanguis[d]tollatur. Cap. XXVI.

QVibus aūt iumētis vel suffusionis vitio, vel per voluntatē[e] excruciata vngula fuerit, [quæ vulgo vn-

[d]*extrusicia* [e]*vngulam cogere dicuntur.*

[a] *dysentericis,* [b] *sideratis* [c] *venis auricularum* [d] *venas* [e] *positas* [f] *ab* [g] *phlehtomo incidito* [h] *verò* [i] *M.s. nō habet* [k] *verò armi in caussa sunt* [l] *è Creticis de brachiolis sanguis aufertur* [m] *centriæ* [n] *M.s. non habet* [o] *à genibus* [p] *centriæ* [q] *ne mediæ* [r] *quæ venæ* [s] *exemptus vel tortus* [t] *subito* [u] *detrahi* [x] *sub cirra tribus digitis super coronam* [y] *sollicitudine* [z] *Cretico autē* [a] *præcisio mouerit* [b] *rectius* [c] *qui vngulam cogūt vel deiecerint, vel quæ*

gulam cogere dicuntur] vel quibus remorata baſis[a] longi temporis claudiginem fecerit, eiuſmodi curatione ſanantur.[b] Componis omnem vngulam quaſi ad viuũ, adlidesq́; virantũ, huius ſuffraginẽ illius alligatã lino vehementer ſtringes, totumq́; ſimul vngulæ in circuitu ſcalpelletur, & circum gyrabis] vt à corona[c] vngula ſubleuetur ex parte, tunc circunciſoriũ [d] inferes inter[e] vnguẽ & ſolũ, & cum bene elimpidaueris, ſuffragine[f] ſoluis, & inuenies de calcaneo venas fluere, & cũ ſufficienter[g] effluxerit cruor, ſale perfricabis, [h] poſtea aceto & oleo inunges, & linteolis munies diligẽter.[i] Sparciã calciare curabis, vt poſt egeſtionẽ[k] humorũ vngula reparetur. Huiuſmodi aũt curã nunquã niſi ſingulis pedibus adhibere debebis,[l] vt in tanto dolore animal duret ac ſtet. Si autẽ in alio pede ſimilis eſt cauſa, cum in illo qui prius curatus eſt, firmiter animal ſtare cœperit, tũc eum elides, & [m] vt dictũ eſt, ſimili obſeruatione curabis. Si verò in his cauſis animal [n] cremare volueris, [o] ſemiſſabis illud hoc modo,[p] cõpones vngulã eius ad viuũ, & cõtra venã addita ſagitta ꝑtũdis, vt poſſit ſanguis[q] acõtizare per ſolũ qđ ſagitta pertuderit. Simili aũt modo ſale fricabis, oleoq́; & aceto, linteolisq́;[r] munibis, dúntaxat ſingulos pedes, ita vt portare ſe poſſit. [s] hi plane ꝗ ſemiſſant nõ elidũt.]

[t] Epiſtomicis, vulſis, colicis, ſtrophoſis, & qui morbo ſubrenali tenentur, vnde ſanguis tollendus eſt. Cap. XXVII.

E[u]Piſtomicis, vel qui morbo ſubrenali[x] læduntur, vulſis etiam, & colicis quibus venter frequenter dolet, de cauda ſanguis emittitur, licet melius putetur propter[y] huiuſmodi[z] cauſas ortas de viſceribus debere ſanguinem tolli. Quod ſi de cauda[a] tollere volueris, ſic facies: Erige & reſupina caudam ad lumbos, quatuor digitis ab vno vbi pilos non habet cæde caudam[b] cum tabu

la ali-

[a] longo tempore claudiledinem
[b] cõponito pedem ad gulbiã: & omnem vngulam ad viuũ allides fumentumq́;, ſuffraginem illac alligatam lino vehemẽter aſtringes, totumq́; ſolum vngulæ in circuitu ſcalpello circumſcribis.
[c] vngulæ
[d] inſeres
[e] vngulam
[f] ſoli
[g] emanauerit
[h] poſtmodum
[i] Spatio
[k] humoris
[l] ne
[m] ſicut
[n] Stygmare
[o] ſemiſſabis ipſum
[p] componi
[q] exire
[r] curabis
[s] Hoc modo ſanè qui ſtemiſſantur, non læduntur.
[t] De Epiſtonicis, vulſis, ſtrophis ſubrenalibus vnde ſanguis tollatur.
[u] Epiſtonicis
[x] tenentur
[y] eiuſdem
[z] M S. nõ habet
[a] extraheret
[b] de

la aliqua non ponderosa, quousq; se vena demonstret, [a]& in caudę media diuisura quatuor digitis ab ano sagitta percuties venam,[b]vt acontizet sanguis,post decursionem fasciola colligabis. Cum autem de visceribus emittere[c]volueris,sub [*inguinibus*] de dextra[d]sinistraue in singulis femoribus eminentes venas medias sagitta percuties ,post decursionem sanguinis cretam impones, sed cautè, propter vicinam misturã neruorũ. Si laccę in gambis fuerint, aut aliquis dolor coxæ vel gambæ, sanguis detrahatur [*sub*] gambis: sunt enim venæ à visceribus descẽdentes per gambas interius, quas medias propter vicinam mixturã neruorum[e] cautè[f] transuerso flebotomo percuties,& post decursionẽ fasciola[g]ligabis.

De ratione foci atq; cauterij. Cap. XXVIII.

IN animalium curis ac medicinis duplex remedium authores esse voluerunt,[h]Minutionem sanguinis,per quam constricta laxantur, & [*etiam*] Vstionem cauterij, per[i]quod laxata firmantur.Sed cùm flebotomi ratio euidenter videatur exposita,Cauterij quoq;,licet nouissima cura sit,[k]aperienda videtur vtilitas.Nam[l]adustio laxata constringit, inflata attenuat,[m]humectata desiccat, coagulata soluit,[n] farcinomata præcidit, veteres dolores emendat,alienatas corporis partes ex qualibet causa ad statũ suum reuocat,super naturã excrescẽtia,[o] sublata,& adusta crescere nõ[p]patitur.Nam cũ candente ferro ruperis cutem, vitiũ omne concoquitur atq; maturatur, & beneficio ignis dissolutũ, per foramina quæ facta sunt] effluit cum humore: atq; ita sanatur passio & tollit᷑ dolor. Post[q] quã cicatricibus clausis,cõstrictior & robustior reddit᷑ locus,ac prope insolubilis cutis. Sciendum[r]verò cuprina cauteria plus effectus ad curandũ habere q̃ ferrea. Præterea si in capite morbus est,inuritur ceruix:si subrenalis est,lũbis ignis adhibet᷑. Interdũ autẽ

[a] *in cauda*
[b] *si nõ egrediatur sanguis*
[c] *velis*
[d] *& sinistra*
[e] *caudæ*
[f] *transuersè*
[g] *colligabis*
[h] *Scilicet*
[i] *quam laxa,*
[k] *vis tamen eius*
[l] *vstio*
[m] *humecta siccat*
[n] *carcinomata*
[o] *subtrahit, &*
[p] *finit. Nam beneficio cauterij rumpentis cutem caro coquitur, & maturatur, & beneficio ignis dissoluta per foramina quæ facta fuerit*
[q] *quod*
[r] *quoq;*

[a] adhibetur vel infiguntur
[b] veru
[c] palmale fit
[d] In
[e] extenuatiõe cauterijs
[f] infiguntur
[g] fracturas
[h] moueri
[i] diligentibus composita
[k] roborata
[l] calasticis
[m] & ad postremum calasticis eadem procurari
[n] M.S. non habet
[o] Hoc loco M.S duo distincta capita habet, quorum alterũ inscribitur de curis Febrium. Alterũ De laßitudine quæ videtur febrib. similis, et incipit febrientibus animalibus quamprimum subuenire conuenit.
[p] adferre
[q] et durioribus
[r] vno comple-

puncta[a] infiguntur, interdum ad similitudinẽ lineæ candens deducitur[b] ferrũ, aliquando velut[c] palmulæ fiunt. In hoc enim laudatur Mulomedici ingenium, si ita animal cauterio curauerit ne deformet.[d] Pro locis autẽ in quibus est passio, & pro pellis[e] æstimatione cauteria vehementius[f] imprimuntur aut leuius. Memoria aũt retinendum est,[g] quassaturas, emota vel extorta, aut eiecta de locis suis[h] vri penitus non debere. nam perpetua debilitas consequitur, sed melius est [*vt*] cum locis suis reposita fuerint, & ligaturis[i] diligentius cõmunita, atq; ita naturæ industriæq; beneficio[k] conroborata,[l] colasticis vnctionibus & malacmis,[m] postremum causticis eadem percurare ad spem perpetuę sanitatis. Quod specialiter admonendum est, ne Mulomedici festinãtes, dum foco curare cupiunt, animalia debilitent aut deformẽt, cum flebotomis, potionibus, vnguentis,[n] syringis, medicaminibusq; diuersis ante sit temptanda curatio, & si nihil profecerint ad extremum ignis adhibetur.

De paßione & curis febrium. Cap. XXIX.[o]

QVæcunq; passiones plus iumentis periculi[p] infer-re cõsueuerũt, & difficilioribus[q] obscurioribusq; indigent curis, has[r] primo amplectimur libro, ut & facilius reperiantur quæ in exordijs ipsis occurrẽt, & legentibus fastidiũ non possint adferre.[s] De curis quæ prima sunt. Febrientibus itaq; animalibus [*quàm*] primũ cõuenit subuenire.[t] Nam non amplius quàm triduo caloris vim sustinere posse creduntur. Intra quod si curata non fuerint, moriũtur. Oportet igitur passionis huius signa causasq; prędicere, &[u] mox medicinas exponere. Febriẽs iumentũ deiectũ caput è terra alleuare vix poterit, erit oculis apertis, labijs demissis, tristitia turpis, & grauitas totius corpori insequitur, testiculi tumidiores laxius pendent, membra caloribus feruent, venæ vehe-

ctitur [s] M. S. non habet [t] quæ [u] postea medicinã ponere

menti

menti pulsu saliunt, anhelitus creber & calidus, tussis assidua, incessus nutans, fastidium cibi, bibendi cupiditas, vigiliæ iuges. Causa autem huius passionis ex magno labore & fatigatione est, si negligentia consequatur. Interdum æstu nimio,[a] aut perstrictione] vehementi, vel ex cruditate ciborum, aut sudoris subita infrigidatione, vel ex feruore hordei nouelli [b] euenire consueuit. Curatio autem ista solennis est. Continuò sanguinem eis de facie, vel de temporibus, aut palato oportet emitti, ab omni esca prima die penitùs [c] abstineri, fœni optimi [d] aut herbæ viridis: [e] subindè pusillum offerri oportebit, & quiescere etiam ab omnibus rebus, & etiam sequestratum temperato tempore, & in ambulationibus leuibus animal commoueri] calidis quoque locis coopertum stabulari. Cùm cœperit melius esse, herbam minutatim [f] concisam porrigito. quæ si defuerit, hordeum maceratum, ablatisq; suis folliculis tusum in modum ptisanæ paulatim offeratur, & frequenter exiguum.

[a] ac perfricatione
[b] accidere
[c] abstineat
[d] vel
[e] subinde oportebit ambulationibus leuibus animal commoueri,
[f] incisam,

De lassitudine quæ videtur febribus similis. Cap. XXX.

PLerunque autem equi vltra vires ad cursum coacti, aut ponderibus prægrauati, [g] ac sudore defecti, similia [h] febricitantibus signa demõstrant. [i] Quos sic intelliges: Oculi sublachrymãtes erunt, & tanquam subfusi sanguine, præstereà spiritum crebriùs agitat, fœnumq; fastidit, & de posterioribus pedibus melius se sustentabit: nam [k] primos quasi subtritos tardiùs ponit.

[g] aut
[h] defebrientibus
[i] Quod
[k] priores

De febribus internis. Cap. XXXI.

QVòd si febris interna fuerit, [l] non facilè animal dormiet] & quotidie deterius fiet, interdum [m] furũculos in dorso vel in lateribus habebit. [n] Scias

[l] M.s. nõ habet
[m] funiculos
[n] Et tũc scias à morbo de quo superius disputatũ est malleo

eum à morbo qui superius disputatus est malleus, detineri. Cui lotium aliquot[a] dierum tam hominum quàm arietum per nares infundes. Et sic potiones quæ de isto morbo suprascriptæ sunt, dabis.

[a] diebus

[b] febriant

Si in autumno[b] febrierit. Cap. XXXII.

SI autem autumni tempore cœperit febrire iumentum, statim de ceruice sanguinem detrahes, vel gradu tertio de palato. pòst herbæ trixaginis sextarium, draganti,[c] rosarum ana vnciam j. in pila lignea pistabis, [d] cernesq; subtiliter, ex [e] aqua cum mulsa & oleo potionabis, atque ita restitues sanitatem.

[c] M. s. nõ habet
[d] teresq;
[e] qua

Si in æstate febriat. Cap. XXXIII.

SI autem æstate febrire cœperit, totum sudabit, satages salientibus venis, [f] mincturam & naturam simul dimittere] ad terram transuersè ambulabit. De coxa media quatuor digitis ab ano venam inquires, & ex ea sanguinem detrahes. Si autem non inueneris, de ceruice tollendus est. Cui hanc potionem [g] pro tempore dabis] Herbam portulacæ plenam manum tundis, succumq; eius cum dragante & thure,[h] & succo rosæ [i] cam panæ mulsa addita offeres, potionem non satis grandem, ne plus quàm oportet infrigides:[k] quia cùm quasi splene careat, simul & defectione sanguinis calore priuatur.]

[f] naturã mincturo similis demittit
[g] parabis
[h] vel
[i] cum pane
[k] M. s. non habet

Si hyeme febriat. Cap. XXXIIII.

HYeme verò si febrierit, [l] supradictas species aridas contundito, diligenterq; misceto, & per sinistram narem dato,[m] sanitas consequetur. Febrientibus [n] autem hæc potio vtilis traditur: Mannæ, thuris vncias ij. semis, yrisillyricæ vncias vj. piperis vnciam j. baccarum lauri, seminis apij ana vnciam vnam cum passo potiona-

[l] subscriptas
[m] sanitatem
[n] verò

potionabis. Item post detractionē sanguinis de matrice aut de palato sic potionabis [a] febrientem: Hysopi libram vnam, abrotani vncias sex, lactis caprini sextarium, [b] amili cyathum] olei [c] optimi vncias iij. herbæ vrceolaris succi cyathum vnū, misce cum cæteris, & per cornu faucibus infunde, erit salutare remedium. Item alia potio. Lactis [d] sextariū, olei cyathos ij. croci [e] scrupulum j. mirrhæ ℈ ij. appij seminis [f] cochlearium plenum, miscebis pariter, & dabis ad cornu. Hyeme farinā triticeam cum aqua tepida, æstate autem farinam hordeaceam cum aqua [g] frigida] dabis in potum. [h] Si febrient mensuram non des, illorum autem loca] cauterio inurenda sunt, & vsta curanda. Item alia potio. Lactis caprini heminam, amili cyathum, oua iiij. olei cyathum, succum herbæ vrceolaris] quotidie [i] potum dabis vsque ad sanitatem. Item [k] vnctio qua perfricandi sunt febrientes. Rosæ [l] libram, olei veteris libram j. aceti heminas iij. [m] lactis caprini libram semis, portulacæ seminis & nucis amaræ ana] vncias vj. menthæ vel rutæ quantum [n] expedit. s. teres & commisces, & tepefacto vtere, ita vt diutissimè confrices contra pilum, & in loco tepido vnctum animal coopertumq; statues.

Item potio alia si hyeme febrierit.

Gentianæ vnc. j. aristologiæ, hyssopi, absynthij, abrotani, singulorum vnc. j. caricarum vnc. vj. [o] seminis apij vncias iij. rutæ fasciculum [p] j. omnia in cacabo cum aqua decoques [*vsq.*] ad tertiam, & cùm nigrescere videris, coctum est. Exinde [q] vini heminam misceto [r] sicut suprascriptum est, & per cornu faucibus infundito.

Si ab indigestione vel pletura febriat. Cap. XXXV.

SI quod iumentum ab indigestione vel pletura febricitauerit, naribus spiritū ducet, & ilia frequenter agitabit, anhelitumq; erit feruens & aridus, spinā fa-

[a] *febriens iumentum*
[b] *M.s. non habet*
[c] *quieti*
[d] *lib. vnam*
[e] *drach. vnam*
[f] *cochleare*
[g] *M.s. non habet*
[h] *Si febrienti tensura nō desit, illorum loca, &c.*
[i] *potionabis*
[k] *vnguentum, quo*
[l] *libram semis*
[m] *olei ciprini lib. vnā, potulacæ vnc. nucis amaræ*
[n] *sufficit*
[o] *M.s. non habet*
[p] *bonum*
[q] *vnam*
[r] *cum suprascriptione.*

[a] perfocatione cilius flectet: nam qui ex [a] perstrictione febrit, rigidus est: quia calor membra dissoluit, frigus astringit. Ex pletura igitur febrienti copiosus sanguis emittitur de ceruice, nares aceto perfricantur vt sternut et sæpius. Venter quoque febrientis si durior fuerit, per anum iniecta [b] egeritur manu, stercus [b] extrahatur, à cibo abstineat, [c] paucissi- [c] M.s. non ha mum potum per interualla suscipiat, &] vnctum suprascripto medicamine, diuq; fricatum, loco stabit calido horis tribus aut quatuor coopertũ, postea ad [*de*] ambulandum producetur, nihilominus inuolutum.

Si ex vulnere oris aut faucium febriat.
Cap. XXXVI.

SI quando ex vulnere aliquo vel suppuratione oris aut faucium nascitur febris, [d] de temporibus, nec non etiam de palato] detrahendus est sanguis. De maxillis quoque siue de ceruice, & ad postremum quicunque locus febrienti doluerit, [e] ex eodem cum mensura sanguinem oportet auferri. Quòd si cibum penitùs respuerit, farinam aquæ mixtam ad [f] cibi instar faucibus eius infundes. Offas quoque de passo facies iustæ magnitudinis, & septenas cum oleo digeres, vt possit habere substantiam. Ita denique febrienti vtilis est, ex quacunque parte datractio sanguinis fiat, si consyderatis viribus animalis mensura seruetur. Nam vt emissus rationabiliter [*humor*] releuat, ita enormiter ablatus [g] euirat vel turbat.]

[d] *de palato, nec non etiam de temporibus*
[e] *idem fricandus est, &*
[f] *cliui instantiã*
[g] *occìdit*
[h] *in*

De coactione .i. [h] *de nimia lassitudine.*
Cap. XXXVII.

COactio in animalibus passionis est nomen, ex qua ægritudinum diuersa genera nascuntur, ideo sic appellata, quod ab iniuria vel labore [i] vel ex coactione contingat. Quoties enim lassum animal fatigatione

[i] *&*

tione itineris, vel nimietate cursus, vel magnitudine ponderum, non studiosè refouetur, vel æstate sitire, vel hyeme algere compellitur, vel certè penuriam sustinet [a] cibi, aut hordeo nouo, aut fœno pessimo læditur. & per dies aliquot circa curam eius nulla adhibetur industria, [b] &] sic totius corporis compago, & interiorum viscerũ dispositio per iniuriam & fatigationẽ vitiatur.

[a] conuictus
[b] M.s. non habet

Quæ genera ægritudinum ex coactione nascantur. Cap. XXXVIII.

EX qua coactione hæc passionum [c] genera nascuntur. Ex [d] perstrictione enim fiunt [e] epistomici, podagrici, phthisici. Ex æstu autem euenit grauedo, febris, insania, capitis dolor. Ex sudore oritur tumor in cruribus, suffusio in pedibus, febris, spasmus, & tussis. Ex humore quoq; qui de narib. profluit, passio [f] apertissima declaratur. A' cerebro [g] enim vel à capite venit multa [h] pituita, crebra & spissa. A' [i] perstrictione erit humor] tenuis, aquaticus & frigidus, ex qua re fiunt coriaginosi & [k] epatici & phthisici. A' colibus] & glandulis & arterijs humor erit candidus & viscosus, ex [l] quo euenit fastidium & faucium præfocatio & synanche. A' pulmone autem humor crassus, sanguinolentus & [m] maleodoratus emanat, colore pallido. Ex qua causa fiunt peripleumonici, [n] vomicosi, ortomici] & phthisici. A' morbo autem malleo venit humor multus & crassus, & pallidus. [o] Ex qua re fit ortomicus, profluuius atticus, & suspirium articulare. A' iecore humor erit liuidus, yricus, & viridis, & tabidus, non valde crassus, neque olidus.] Ex qua re fiunt [p] sciatici, hydropici, febricosi. Ideo autem signa passionum causasq; diuisimus, ne ingratus error nocere, & facilius euidens doctrina curaret [q] Absyrtus huiusmodi de coactionibus prodidit medicinas: Si equus, inquit, coactus de via venerit, o-

[c] signa
[d] præfocatione
[e] opistetonici
[f] apertissimè
[g] verò
[h] prauitas
[i] à præfocatione humorum erit
[k] tenatici & tussici et. à talis
[l] hoc
[m] maleolens
[n] vamycosi, ortonoici
[o] Catacroitus profluus et viridis nõ valde crassus neque albidus
[p] synthetici
[q] Absyrius

culi eius intrò abibunt vel versabuntur, spirat calidum frequenter atque suspirat, [a] & auriculæ huius] ac reliquum corpus extensum erit. Cuius [b] talis est curatio: vt parum hordei accipiat, fœnumq; non multum. Potio autem huiusmodi præparabitur, hysopi, abrotani ana vnc. j. [c] sampsuci vncias vj. fœnugręci libram vnam, lini seminis [d] pondo duo. hæc omnia tusa & cribrata in cacabo nouo cum sex æquæ sextarijs infundis, addisq; [e] nouem duplices] ficus, quæ cùm ad partem dimidiam decocta fuerint, vniuersa conteres atque [f] liquabis. prętcrea vini veteris optimi sextarios tres, mellis heminam, piperis triti [g] drachmam adijcies suprascriptis, rursumq; feruere facies omnia, ex [h] qua calidam potionem plurimis diebus dabis, quæ mirificè iuuare consueuit. Si de labore itineris suffusio pedum fortè prouenerit, caue ne sanguinem calido detrahas, sed requietum [i] pausatumq; flebotomabis, [k] huiusmodi beneficio potionis vsurus: Thuris masculi [l] drachmas ij. foliorum caprifici libram, grana piperis xxv. fermenti vncias iij. croci [m] drachmam: Omnia bene trita in tres partes diuides, & [n] expausatum iumentum triduò cum oleo potionabis & vino: si hyems fuerit, tepida os ablues, [o] æstate frigida: si tardius, [p] aut non rectè] ambulat, * sulphurem & resinam calentem vngulis imponis, non semel tantùm, sed aliquoties donec rectus incedat. Si verò ista non profuerint, [q] semissabis eum] vt de vngulis sagitta contactis competenter profluat sanguis, & vulnera [r] traumatico curabis pharmaco. [s] De laxis hæc signa erunt] toto corpore grauabitur, & posteriora crura quasi [t] inligata habebit. posca itaque & pulegio nares eius & totam faciem fouebis, panem [u] & merum dabis vt manducet, offeresq; ei lactucas vel gramen diligenter lotum atque concisum, consequenter daturus huiusmodi potionem: Succum ptisanæ,

passum,

[a] auriculæ
[b] ista
[c] sansuci
[d] libras duas
[e] xvij.
[f] liquabis, itē
[g] vnciā vnam
[h] quo
[i] M. s. non habet
[k] huius
[l] vncias duas
[m] quartā partem drachmæ
[n] expuscatum
[o] si æstas
[p] rectum
* surfurem
[q] stemissabis ipsum
[r] tragmantico
[s] Febris ex lassitudine hæc signa habet. M. s. hoc loco nouū caput inscribit, De febre et laßitudine.
[t] longa [u] etiā

passum, oua, oleum rosatum, quæ omnia [a] pariter mista] per triduum dabis, ita vt hordeum [b] primò decorticatum] siccatumq; manducet. Præmonendum autem est, [c] ne iumento ex coactionis iniuria laboranti pulses venas calenti. continuò enim] neruorum contractio & debilitas consequitur. Oportet autem armos eorum & genua vino calido & oleo [d] tepido] suffundere, totumq; corpus multorum manibus diutissimè confricare, & loco statuere tepido, [e] mollia de siccato stercore vel de paleis strata præbere.] Posteriorem [*autem*] partem flebotomo [f] laxis non oportet contingi, ne penitùs [g] euirentur. Quòd si venæ in cruribus tumẽt, & plenæ sunt humore, de coronis sanguis auferatur.

[a] *M.s. nõ habet*
[b] *pro modo lotum*
[c] *ne iumentum ex euacuationibus in iniuriam laborum impulses, venas enim calentes habens, continuò neruorũ*
[d] *M.s. non habet.*
[e] *& supponere ei mollia vt paleam*
[f] *laßis*
[g] *eneruentur*

De diuersis paßionibus ventris. Cap. XXXIX.

Non minus multæ & obscuræ valetudines in internis animalium quàm hominum existere consueuerunt. Imò si verum quærimus, propè pares atq; consimiles sumus. [h] Nam animalibus, quia rationales sumus] sola mente præstamus: corporis verò natura communis est, maximè in doloribus. Dolorem ventris in iumentis [i] Veterinorum imperitia putat facilè posse curari, [k] quod graue, nescit ex vẽtositate, vel constipatione vitium] [*&*] torsiones vocant & interiorum incisiones, quibus aut [l] præcantationes] aniculorum more, aut aliquod [m] quasi physicum] remedium adferre conantur. Cùm quid enim intrinsecùs iumentis dolere inceperit, statim se allidunt & volutant, & solius ventris creditur esse causa, cùm plures & difficiles [*& diuersæ*] sint passiones, ex quibus dolor & volutatio illa contingit. Et nisi singulis pro causarum genere competens medicina subuenerit, sanitas redire non poterit. Efficaciter autem curare [n] potest nemo, nisi qui internarum ægritudinum signa rationesq; cognouerit.

[h] *M.s, non habet*
[i] *Veterinariorum*
[k] *M.s. nõ habet*
[l] *verborum rationes*
[m] *conphysiciũ*
[n] *non poterit*

De aqualiculo .i. stomacho. Cap. XL.

PRimùm venter ipse, qui aqualiculus nominatur, totius corporis obtinet dominatum, in cuius capacitate cibus potioq; miscetur, ac per digestionem naturali calore decoctus, separatis humoribus, partem ad substantiam membrorum cõuertit in sanguinem, partem in vrinas resoluit, partemq; [a] secum trahit] in stercora. Quòd si loca illa præstrictio longi temporis vitiauerit, intestinorum dolor, [b] & corruptio digestionis] necessariò [c] sequitur. Nam pars humoris coagulatur ex frigore, & fit conglutinosa in præcordijs, atque in intestinorum partibus, quæ [d] ducuntur ab aqualiculo vsque ad colum, quod appellatur [e] enteron] retinetur & hæret, quod Latinè ieiunum dicitur, per quod in colum humor pessimus transit, [f] &] interclusione sua cibum non patitur ad interiores partes more solito peruenire. Hinc [g] etiam tortura &] extensio ventris dolorq; cum magno periculo generatur: [h] quæ passio Græcè] emphragma, Latinè præoccupatio dicitur.

[a] secernit
[b] M.s. non habet
[c] consequitur
[d] ducunt
[e] cyphon, interim
[f] qui
[g] M.s. non habet
[h] M.s. non habet

De colo & coli dolore. Cap. XLI.

EXoritur & alia causa doloris [i] asperior, quæ Grecè [k] chordapsos appellatur, cùm præclusa intestina [l] viscerum, vento [m] fumóue] se vrgente [n] colligant, vsque [o] eò, vt [&] aquã, & cibum, & stercus animalia etiam interdum reuomere cogantur. Prætereà ad similitudinem hominum [p] propter inflationis iniuriam, coli quoque dolore] vexantur, propter quam necessitatem animalia [q] diuersè vehementerq; voluendo rumpuntur] quod curari iam non potest: & ideo moriuntur.

[i] à superiori
[k] cardapsos
[l] M.s. non habet
[m] M.s. non habet
[n] colligunt
[o] adeò
[p] per instrictionis iniuriã colicũq; dolorẽ
[q] diu se vehementer voluendo rumpunt

Cura longanonis & [r] ilei. Cap. XLII.

I[s]Lei quoq; vitia ex [t] perfrictíone huiusmodi humoris nascuntur: qui cùm intestina maiora & præcluserit, & in

[r] Ilij
[s] Aliqua. [t] præfocatione istius.

& in eorũ [a] ſinibus ſtercora cœperit detinere, prohibet illa ad[b] catachlytum longanonis decurrere ([c] Longanõ autem inteſtinum vocatur, per quod ſtercus egeritur) tunc [d] venter craſſus vel præcluſione ipſa intra viſcera increſcit, ac[e] ſibimet dolores morſusq; excitat vehemẽtes, ex quo iumenta ſe proijciunt ac volutant, extenſisq; pedibus calcitrãt. ſed per impatientiam ſe ſæpe[f] iam] iactando ventus increſcit, & mixtus ſtercori vſq; [g] ad inteſtina deſcendit, nec[h] iam, vt ſupra, rumpitur, ſed iumento quod in vitium, qui Ileo uocatur (ex eo, quòd inteſtina locis ſuis excluſa, animal quaſi elices facere faciunt) inciderit, ea] valetudo periculoſa eſt, niſi cum celeritate ſubueneris. Huiuſmodi autẽ ſunt adhibenda remedia: Aqua calida renes animalis diutiſſimè fomentabis, fœnumq; cum calida, vt vapor magis penetret, frequenter apponis, poſt [i] cilicijs diligẽter abſterges [itẽ] oleũ vetus & picem liquidam, & oleum laurinum miſces [&] cale facies, & diutiſſimè perfricabis, ita[k] & teſticulos eius per unges, & in auriculas calidũ medicamen infundes. Tam diu autem[l] fricabitur, vt ſudare incipiat & ventũ emittere, ex quo ſpes oſtenditur ſanitatis. Quod loco calido ſtatues, ac[m] ſagis cooperies diligenter, hãc daturus[n] quotidie potionem: Piperis grana quinquaginta, petroſelinum quantũ quatuor digiti comprehendunt, cimini alexandrini tantundem, cimini africani tantundem, ſemen apij, [o] murram, nepitam, trixaginem, æquis ponderibus, quibus ad dimidiam omnium partem nitrum admiſcere te conuenit. Quæ omnia bene trita ex vino calido & oleo æquis ponderibus, & melle quantum ſatis fuerit dabis. Hæc[p] autem potio & calefacit, & ventrẽ reſoluit. Quod remedium ſi tardius ſubuenerit, [q] ſaccellos cũ furfure[r] calentes [s] ſemper totum dorſum & renes animalis imponis. [t] Clyſteriabis etiam ex aqua calida & oleo, quod cum ſale & melle afro, & nitro, [u] ouoq; miſce

[a] renibus eorũ
[b] catochilon
[c] Longaon
[d] ventus
[e] ſeuit: &
[f] M. S. non habet
[g] in
[h] quod vitium Ileam uocatur ab eo quòd inteſtina ſuis locis excluſa qua ſi obices faciũt, quæ
[i] ſtamine
[k] vt
[l] fricabis
[m] ſatis
[n] continuò
[o] Myrrham
[p] potio
[q] ſacellationes ex
[r] calidiſſimo plenas
[s] ſuper
[t] clyſterizabis
[u] ouo

bis, & ita ventre laxato & ſtercora emittũtur & ventus.
Quod ſi clyſter defuerit, ſal bene tritum & mel coques,
[*& miſcebis*] paſtilloſq; longos & duros facies, & in anũ
iumenti interius immittes. Quæ res omnẽ ſpurcitiem
[a] *obſtantem* humoris intus[a] ſtantem abſtrahit, & ad ſanitatem perdu
cit, nec eſt aliud quod magis valeat ſubuenire.

[b] *De ſtrophi cauſa & cura* [b] *Cauſæ & curæ ſtrophi.* *Cap. XLIII.*

[c] *interuenit* SVnt animalia quibus aſſiduè ventris [c] impendit do-
[d] *ſtropholus* lor, qui[d] ſtrophus appellatur, & hac ratione concipi-
[e] *dolore* tur. Interdum ſudor animalium vel nimio curſu, vel
[e] labore profluens, in internis reſidet[f] intra ventris inte-
[f] *inter* ſtinorumq; compaginẽ, qui punctiones doloreſq; præ-
ſtat interius. Et cum totum à labore ceſſauerit, ac refri-
xerit corpus animalis, ceſſat & dolor. Sed cum à labore
calefieri cœperit, rurſus exoritur, & ideo ſtrophus uoca
tur. nam frequenter volutatur, & cum ſurrexerit, terrã
pedibus tundit, & interdum[g] terram quaſi manducare
[g] *M.S. non ha-* conatur, & iacens videtur quaſi puſillum requieſcere,
& ſurgens citius ambulare ſe cogit. Sed ex hac iniuria
frequẽter volutando ventum ſibi nutrit intrinſecus, &
fit tympanites, ex quo &[h] iumentum rumpitur, & præ-
[h] *omentum* ſens vitæ periculum conſequitur. Quod vitiũ ſi in per-
petuum auferre volueris, paracentheſim facies ſic: qua-
tuor digitis ſub vmbilico [*ad*] veretrũ verſus, medio cli-
mate ventris ſagittam inijcies [*ita*] vt nõ ſolum cutem,
[i] *periconium* verum etiam[i] peritonæum ipſum aperias.[k] Peritonęum
[k] *periconium* enim dicitur membrana quę inteſtina omnia continet.
Ad menſuram autem cum magna cautela peritonæum
aperies, ne inteſtina lædas, & præſens diſcrimen inferas.
[l] *exemptam ſagittam* Poſt[l] exempta ſagitta ſubijcies fiſtulam[m] centimalem,
quã Mulomedici portare conſueuerunt, minutis fora-
[m] *centinalem* minibus multiſq; pertuſam, per quã [*fiſtulam*] foras hu
[n] *lympidũ lotu* mor emanat, quẽ ſuſcipies in vaſe, & inuenies[n] limpido
lotio ſimilem, tolles verò non minus ſextario. Hæc cura
etiam

etiam illa animalia ſanabit, quæ vel ſtupida vel macra ſunt ex coactione longi tēporis, quibus nitrū diligenter cribratū[a] in hordeū debes aſpergere, quod omnes aſperrimos humores & ſpurcitias corporis purgat. Sed ſtrophis dabis potionē ſuperius declaratā plurimis diebus. Etiam [b] acopo termantico renes eorū, totumq; corpus perunges, & diebus aliquot à[c] pluribus facies confricari. Ad vltimum renibus eorum cauſticum induces, & ſic reuoces ad laborem.

De lumbricis, coßis, tineis, & pediculis. Cap. XL. IIII.

INtolerabilē dolorē inteſtinis inferunt lumbrici, [&] vermes, &[d] tineolæ, quas alij pediculos appellant.[e] Nā coagula & aqualiculūintus erodunt] & vulnera faciūt. ex qua neceſſitate animalia macreſcunt &[f] coriaginoſa fiunt, & ſine febre non[g] erūt & celeriter moriuntur. Huiuſmodi paſſionis ſignū eſt, cū inuenitur humor in ano fabæ coctæ ſimilis:[h] eſt namq; ſanies ex vulneribus] quę beſtiolę intrinſecus fecerūt. Ieiuna animalia ex hac[i] neceſſitate vehementius torquentur. Nam cū his deeſt cibus, magis vitalia cōſumūtur à vermibus.[k] Hi nō ſunt inflati, & tamē[l] per dolorē ſe volutāt, & in ſpinā ſe ꝓijciūt, & caput ſibi[m] intra pedes mittūt, & oſtendūt[n] doloris ſui locū, dentibus ilia ſibi quaſi ſcalpunt, & rodunt nōnunquā lumbos, & caudā parietibus [o] confricant. Cū iſta ſigna oſtendere cœperint, & crebro clamare, hoc eſt, vehementer hinnire, ſcias eos iam morti eſſe vicinos. quibus adhibetur iſta curatio: Olei viridis & amari ſextarios ij. faſciculū abſynthij pontici cōcoques. pręterea naſturcij ſeminis, ſantonici, coriandri ſeminis, radicū ſeminis, ſinopis pontici [p] vncias ſingulas, mirtis & fœnigræci ſelibrā] hęc infuſa & decocta in oleo illo facies ꝑmanere, ex quo[q] heminā olei, & aquæ tepidæ hæminā dimidiā] per cornu dabis. quæ virtus medicamentorū, & lenitas olei animalia ipſa intus occidit, & foras eijcit. Ex qua potiōe

[a] *hordeo*
[b] *Acopo etiam*
[c] *plurimis*
[d] *tineæ minutæ*
[e] *Nanq; gulam & aliquantulum interius elidunt*
[f] *gibboſa*
[g] *ſunt*
[h] *cum autē ſanies exit à vulneribus*
[i] *paßione*
[k] *Hæc animalia non ſunt inflata*
[l] *propter*
[m] *inter*
[n] *dolorem cum*
[o] *fricant*
[p] *æquis ponderibus miſce vnciam vnam & fœnugræci libram ſemis*
[q] *oleo heminā & aqua tepidæ heminā aqua dimidiam*

ſi per multos dies acceperit, permixto nitro tunſo & ca ſtoreo, omnes lumbricos & tineolas [*vel coſſos*] & vermes[a] diſcludit à corpore, & cum ſtercore eijcit, & reſtituit ſanitatem. Alia potio ad lumbricos, tineolas, [b] & coſſos: Santonici, abſyntij pontici, [c] pulueris, lupini crudi, ſeminis naſturcij, ſcobis cornu ceruini, ſeminis radicum vncias ternas, ſinopidis pontici paſtillos[d] tres, [e] erui vncias tres, vini auſteri ſextarios [f] tres, olei hiſpani[g] ſextarium vnum, opopanacis vnciam vnam, ſeminis coriandri heminam: hæc omnia diligenter trita decoques, & quotidie ieiunis heminas ſingulas dabis.

- [a] *excludit*
- [b] *vel*
- [c] *pollinem*
- [d] *quattuor*
- [e] *orobi*
- [f] *quatuor*
- [g] *ſextarios duos*

De clyſterijs ad curam lumbicorum & tinearum. Cap. XLV.

SEd quia peſtes ipſe ſæpius ad [h] coagula ſe conferunt, & potio per os data, ad loca vbi morãtur rarius peruenit, ideo etiã per anum adhibenda ſunt clyſteria: aceti acerrimi ſextariũ [i] vnum ſemis, olei viridis tantundem, opopanacis vnciam[k] vnam, centaureę[l] vncias duas abſynthij pontici vncias tres, ſantonici vncias tres, farinæ lupini crudi vncias tres[m] erui vncias tres, ſeminis rafani, ſeminis coriandri vncias ternas, nitri triti vncias tres, radicis capparis tunſæ vncias tres. hæc omnia decoques cum oleo & aceto, & per triduum ſingulos ſextarios bene calentes per anum[n] de clyſtere[o] diffundis animali. Memento autem quoties per os potionẽ das, animal contra cliuum teneri debere, vt facilius quod acceperit ad interiora deſcendat. Quoties autem [p] clyſteriabis, caput animalis in valle ſtatues, & clunes ad altiora conuertes, vt quod per clyſterem diffundis ad interiora perueniat. Diutiſſimè autem poſt potionem in talibus locis animal retinetur, vt facilius necentur vel eijciantur peſtes internę. Ad coſſos[q] & lumbricos ſpecialis potio. Herbę cameleontis radicem ex aqua ad tertiam decoques,

- [h] *coagulare*
- [i] *vnum*
- [k] *vncias quatuor*
- [l] *vncias tres*
- [m] *farinæ orobi*
- [n] *ad*
- [o] *infundis*
- [p] *clyſterizabis*
- [q] *M. S. non habet*

decoques,& cũ opopanacis duabus vncijs misces, ac vini heminã, & ad cornu per sinistram narem [a] diffundis. Item alia ad lumbricos. Seminis coriandri quantũ vna manus cœperit friges, nasturcij quoq; seminis tantundem diligenter teres, quæ vtraq; cum aqua tepida per triduum faucibus infundes.[b] Ad matricis dolorem medicamen. Aloe epaticum,masticen,castoreum,lauri baccas,amoniacum,vino & melle mittis in ollam,& bullita atteres,dabisq; ad bibendum.

[a] *infundis*

[b] *M.S. non habet*

De iumentis calculosis. *Cap. XLVI.*

SI quod iumentũ calculosum fuerit, hæc signa monstrabunt: torquetur,[c] gemet,extendet se ad conatum mingendi,stillat veretrum eius [d] guttis materiam, modi cum mingit & plene] mingere non potest,quod quotidie patitur. Sed huiusmodi vitiũ teneris ætatibus plærunq; cõtingit, quod sic inuenies: Manũ ad interiorem partẽ mittes,& à ceruice vesicæ sub ipso ano[e] ad hippocentaurũ versus palpabis digitis,& calculũ ibi inuenies. Quod vitium difficile curatur. Nam interdum nimio conamine prope ipsum anum vesica disrumpitur, & lotium per anum emittit, & quasi [f] aquæ adsimilatur.] Ideoq; missis digitis per foramen quod fecerit,[g] longanonis,& ipsius vesicæ aculeo calculum eximis, & curabis clysterijs[h] collectiçijs,id est,quæ glutinent,vt foramina illa sanentur. Potionabis autem illos[i] duritica potione. Difficilis autem huiusmodi cura est,quia vim patientes ex corruptione vesicæ tortione moriuntur.

[c] *gemit,extendit*

[d] *guttas & vrinam modicam mittit, ex pleno*

[e] *versus*

[f] *aquam*

[g] *longaonis*

[h] *collecticis*

[i] *disuretica*

De emphragma. *Cap. XLVII.*

QVodcunq; iumentũ ex qualibet causa [*se*] inueneris volutare [*statim*] oleo manum perunges, & ipsum anum oleo[k] satiabis: post quod manum in interiorem partẽ longanonis protendis, & si inueneris ipsum

[k] *sanabis: pones q;*

[a] longaonem
[b] similem
[c] ipsum
[d] anum
[e] scias

[a] longanonem clibano subtili [b] patere, scias [c] eum strophum pati,&continuo stercora eijcies paulatim ad [d] manum, quibus egestis cito noueris animal percurandũ. Si verò manu iniecta lõganonis præclusionẽ inueneris, & stercoris modicũ, hoc est, duas aut tres pillulas [e] squibala & pręfocatũ longanonẽ qua manus vix introeat, scias eũ emphragma pati & periclitari, & ideo curandi sunt renes medicaminibus suprascriptis, & clystere vtendum, quod indignationẽ intestini resoluat & curet.

De ileo. Cap. XLVIII.

[f] ipsum ileon
[g] perfricandũ

SI manum inieceris, & totum ventrem tympano similem pertractando senseris, scias [f] eum ileum pati & cito periclitari. Et ideo vnctionibus calidis [g] fricandus est vehementer & diu. Si ventum cœperit emittere, tunc in illo spes incipit esse viuendi

De dolore ventris. Cap. XLIX.

[h] patere
[i] attuleris

ITem si manum miseris,& inueneris valde [h] pati longanonem, & stercora non multa habere, nec esse vehementer inflatum, scias ipsum ventrẽ dolere, id est, aqualiculum. Cito requiescere solet, si celeriter supradictas & calidas acceperit potiones, diligenterq; ex calido vnguento fuerit perfricatum. Si moram curationis [i] nõ abstuleris, difficile euadet. nam ex hac passiõe chordapsus fieri consueuit.

[k] M. s. non habet
[l] patere
[m] dextera parte
[n] extendentẽ se
[o] conatum

De dolore coli. Cap. L.

SI [k] manum miseris,& similiter] longanonem [l] pati sine vlla inflatione repereris,& non frequenter volutantem se, sed proijcientem [se] subinde in [m] dexteram partem, & quasi [n] extensionem interdum ad [o] conamẽ minctio-

minctionis, inuenies duriciem in inteſtinis ingentem cucurbitæ ſimilem, ſcias animal coli dolore vexari:[a] & quãto durius inteſtinũ inueneris,[b] tanto] plurib. diebus dolore cruciatur. Ex qua cauſa rarò periclitantur, & do lent biduo, vel triduo, vel ſi nimium quinq; diebus. Sed quanto inueneris molliorem [c] ipſum locum, tanto velocius[d] mitigabitur dolor. nam quædam ſtercora in lon ganone reperies: & erit ſalubris curatio ſi poſt clyſterem vel potionem multum ſtercoris [e] adſellatus ediderit. quo facto, ſtatim inteſtinum, quod [f] à colo [g] induratum fuerat, & tumebat, non apparebit redddita ſanitate.

[a] *Nam quando*
[b] *M. S. Non habet*
[c] *eum*
[d] *refrigerabitur*
[e] *reddiderit*
[f] *de*
[g] *præduratum*

De dolore veſicæ. *Cap.* LI.

SI[h] currendo fuerit inuerſa, ſimilis dolor ſine inflatione ex curſu iniuria & nimietate] frequẽter emergit. Huic manum ſubijcies in anum, & deprimes vſq; ad ve retrum verſus, vbi inuenies veſicam eius lotio plenam, quam à dextra & ſiniſtra parte leniter adducis ſurſum [i] ad] anum verſus [*& deprimis*] cum oleo & minctionem prouocas, tam diu donec vrinã faciat, liberabitur[k] periculo, de quo animalia difficile euadunt.

[h] *Si paßio fuerit in veſica, & facilis dolor ſine inflatione, & vrinã de iniuria nimia*
[i] *M. S. non habet*
[k] *de periculo, à quo*

Coßi & lumbrici qua cura tollantur [l] *ad manum.* *Cap.* LII.

[l] *M. S. non habet*

SVnt alij qui aſſiduè dolorem ventris patiuntur ſine vlla inflatione, nec vehementer ſe volutant, & quaſi in curſu prouocant, aliquando ſe proijciunt, & ilia ſibi corrodũt, & quaſi ſcalpunt. In huiuſmodi dolore manũ immittis in[m] longanonẽ per circuitũ[n] & interiore parte per plurima loca diligẽter tentabis, & inuenies vermes collectos exiſſe[o] in ſingulis locis, & inteſtinũ] ꝓtũdere. ex qua neceſſitate naſcit̃ dolor ꝑiculoſus. [*&*] Digitis euel le eos, q̃ q̃dẽ vix euellunt̃, & ipſa [*hora*] tibi in[p] manu cohę

[m] *longaonem*
[n] *interiore parte in pl.*
[o] *& in ſing. l. int.*
[p] *manum*

rent [*ita*] ut difficile eos proijcias. ex qua [a] ratiõe multa iumenta caudã frequenter parietibus fricant, propter [b] morſum vermiũ, quos purgare de longanone ſtudioſe debebis, & [c] potionẽ dare per [d] plurimos dies [e] eam, quę ad lumbricos [f] faciat, ita omnes vermes, quos coſſos appellamus & tineolas purgabis. Similiter etiam qui lumbricos habent in ventre, ſic [g] eos conuenit mederi: Pice liquida & oleo calido renes, & totam ſpinam cum dorſo perfricare oportet tam diu, donec calefactionẽ patiantur: [h] manibus & auriculas eorum & anum ex oleo complebis, ventrem quoq; & teſticulos perunges] ſal tritum [&] cum melle [i] decoctum mixtum in anum ſubijcies. animal [k] potionibus crebris ambulationibus] potionatũ exercebis. Si ex hac ratione non [l] mitigauerit, [m] clyſteriabis [n] eum calida, & afronitro & ſale. Preterea ſuper renes [o] & dorſum ſacellos calidos ex furfure [p] plenos imponis, & tam diu innouabis [q] calefactionem, donec ventũ reddat. Potionabis, [r] cũ potionibus ſupradictis & clyſterijs vt à diſcrimine liberetur.

[a] *occaſione*
[b] *morſus*
[c] *potes*
[d] *ſingulos*
[e] *ea*
[f] *faciunt*
[g] *eis*
[h] *manibus auriculas eorum et anũ oleo perfricabis, ventrem quoq; & teſticulos*
[i] *decocto*
[k] *ambulationibus crebris*
[l] *refrigerauerit*
[m] *clyſterizabis*
[n] *cum*
[o] *eius ſacellationes calidas*
[p] *plenas*
[q] *calefactas*
[r] *autem*

De ſyncopatis & confixis. Cap. L III.

SI quod iumentũ ſyncopauerit his agnoſcitur ſignis: Pigrius ambulabit, tanquam [s] ſuffuſione conſtrictũ. Inter ſuffuſos autem & ſyncopatos hæc diſtantia eſt, [t] vt ſuffuſi, licet tardius, à terra leuẽt pedes, [*tamen*] flectentes crura incedere ſolent: Syncopati autem vniuerſo corpore conſtricti & rigidi ſunt, etiam cũ ſe proijciunt, non ſine gemitu [u] & toto corpore decidunt. Hi [x] verò] non ſine febre erunt, cibum & potum faſtidiunt, magis iacere cupientes. qui ſe leuare voluerint, impetu conantur exurgere, ſed propter dolorem omnium membrorum tardius exurgunt. Quod contingit ex magno labore & curſu nimio, vel ex [y] humoribus nimiis, cum plurimus ſudor fatigatis neruis membra con-

[s] *ſuffuſionem conſtrictam patiatur*
[t] *quòd*
[u] *à*
[x] *M. s. nõ habet*
[y] *oneribus*

conquassat,[a] vnde syncope,id est,defectio nascitur[b]:cuius ista curatio est. Calida cum flore fœni eum fomentabis] à spina,armis, & renibus,tepefactumq; diligenter tergendo siccabis: Tunc vino & oleo calido totum perunges, diutissimeq; [c] confricabis: coopertum deinde locis calidis statues,[d] molliaq; substernes vt dormiat. Quod cùm per triduum feceris,hac potione refouebis. Mirrhæ vncias ij. draganti vncias iiij. croci drachmas iiij.[e] meliloti vnciam j. [f] anagallici libram, thuris masculi [g] pondus vnum. quæ] omnia cribrata in puluerem rediges, ex quo duo cochlearia cum aquæ calidæ hemina, & mellis cochlearibus duobus,[h] & olei rosei cyathis duobus] potionem dabis plurimis diebus,donec sanum fiat.[i] Etiam vulsis] hæc potio,& tensione laborantibus prodest.

[a] vnde & syncopis & defectio nascitur,
[b] Cuius hæc est cura: Aqua calida ipsũ cũ flore fomentabis
[c] perfricabis
[d] mollißima quoq;
[e] mellis loti
[f] symphici
[g] vnciam vnam
[h] M.s.non habet
[i] Euul[s]s

De his qui sanguinem per nares mittunt. Cap. LIIII.

SAEpe ex cursu nimio iumenta sanguis infestat, & per nares emanat, qui difficile [k] veluti ruptis] venis labore & calore substringitur, & velocissimam [l] etiam] postulat medicinam.[m] Succum itaque viridis coriandri, vel si defuerit, porri satiui succum in naribus periclitantis infundes] pollinis triticei [n] drachmam, thuris puluerizati drachmam j. [o] anagallici vnciam j. amyli semiunciam, commixta. & in tres partes diuisa, [p] ex vino nigro suffundes naribus, sanguinemq; præcludes.

[k] disruptis
[l] M.s,non habet
[m] Hæc M s.nõ habet, subijcit autem hæc tria verba: Quibus sic subuenias,
[n] vnciã vnam
[o] consolidi maioris
[p] cum

De infestatione sanguinis. Cap. LV.

ANimal sanguine laborare hæc signa declarant: Oculi tument, frigidum erit corpus & ceruix, tristitia fastidiumq; [q] iungetur, difficileq; [r] curabitur. Hac ratione [s] curandum. A cibo potuq; temperabitur,

[q] adest
[r] cubabit
[s] sanandum est

[a] somnoq; indulgebit copiose
[b] & tunc
[c] potionum
[d] ungatur
[e] diuturnum
[f] minuens
[g] M.s. nō habet

[a]somniq; indulgebitur copia] mollibus stratis,[b]tum de matrice quantū ratio postulauerit sanguis auferatur, nec [c]potionis cura cessabit. Succū itaq; viridis coriandri, vel si defuerit, porri sectiui, trixaginis quoq; & centaureæ violaceæ, & nitri æqui ponderis mixtura [d] inungitur. Ex quibus tunsis atque cribratis [e] diurnum cochleare ex hemina aquæ tepidæ infundatur] faucibus. Quæ potio humorem & sangninem, [f] imminentesq; alios morbos purgat,[g] prohibet &]sanat.

Quæ adhibenda diligentia, vt animalia sana perdurent. Cap. LVI.

[h] ægrotātibus
[i] cùm stratum pontile
[k] plerunq;
[l] M.s. non habet
[m] Tum præterea fossa
[n] Illaq; appellatur patena
[o] Loculis præterea vel marmore vel lapide vel ligno factis distinguēda est
[p] impediente
[q] propriā deuorauerūt partem, consortis partem inu-

29

OBscuras difficilesq; curas prima fronte digessimus, consequenter ad cætera pergentes: sed necessarium credimus ostendere rationes, ex quibus incolumitas iumentorum incorrupta seruetur. Melius enim est diligenti studio custodire sanitatem, quàm [h] ęgritudinibus præstare remedia. Diligens itaq; dominus stabulum frequēter intrabit, & primùm dabit operam vt [i] stratus pontilis] emineat, ipsumq; sit non ex mollibus lignis, sicut [k] frequenter per imperitiam vel negligentiam euenit, sed roboris viuacis duricia & soliditate compactum. Nam hoc genus ligni [l] equorū vngulas ad]saxorū instar obdurat. [m]Fossa præterea quæ lotium recipiat, deductorium debet habere cuniculum, ne pedes iumentorum redundans vrina contingat. [n] Patena quæ appellatur] hoc est, alueus, ad hordeum ministrandum, sit munda semper, ne sordes aliquæ cibariis admisceantur & noceant. [o]Loculi præterea vel marmore vel lapide vel ligno facti distinguendi sunt] vt singula iumenta hordeū suum ex integro nullo [p] præripiente consumāt. Nam sunt animalia ad edendum auidissima, quæ cùm celeriter [q] propria deuorauerunt, partē consortis inuadunt.] Alia verò naturali fastidio tardius comedunt,

medunt, & nisi separatim acceperint, vicinis [a] rapientibus macrescunt. Cratis, quę [b] iacca vocatur à vulgo, pro quorum statura nec nimis alta sit, ne cum [c] iniuria guttur extendatur] nec nimis humilis, ne oculos [d] contingant] caput. Luminis plurimum stabulo infundi oportet, ne tenebris assueta, cùm producuntur ad solem vel caligent, vel aciem visus [e] imminuant. Aestate in apertis locis, tam noctibus quàm diebus iumentis libera aura præstanda est. [f] Hyeme verò] tepere debent stabula potius quàm calere. nam nimius calor licet [g] custodiat pinguedinem [h] & reficere] videatur, tamen indigestionem facit, & vehementius nocet [i] naturæ. Propter quod] diuersa genera morborum ex vapore ipso animalibus generantur. Si producuntur ad frigus [k] insolitum] statim ægritudinem ex frigoris nouitate percipiunt. Curandum est præcipuè, vt siue fœnum, siue paleas, vel manipulos viciæ pro regionum vsu vel copia, [l] animalibus præbeas incorrupta ac benecolentia & munda mittantur.] De hordeo quoque non erit sollicitudo dissimilis, ne aut puluerulentum sit, aut lapidosum, aut mucidum, aut vetustate corruptum, aut certè recens de areis sumptum, & ipsa nouitate [m] præferendum. Aqua etiam limpida, frigida, [n] etiam perennis ac profluens ministranda est. Nam quicquid [o] importunius fluit, virus non admittit.] Bis in die multorum manibus animalia sunt toto corpore [p] confricanda: quæ cura & mansuetudinem docet, & lata cute pinguedini præstat augmentum. Hordeum quoque non semel nec bis, sed pluribus portionibus præberi conueniet. quicquid enim paulatim acceperint, lęgitima digestione conficiunt. Quod verò semel & enormiter sumpserint, cum fimo indigestum integrumque transmittunt. Vicinum verò [q] stabulum conuenit esse loco arido, ster-

[a] *petentibus*
[b] *cocca*
[c] *inedia aguntur extendant*
[d] *cõterant &*
[e] *minuant*
[f] *Hyemis verò tempore*
[g] *ad custodiendam*
[h] *proficere*
[i] *Nam præter hæc*
[k] *M.s. non habet*
[l] *præbeas, non corrupta des, sed bene olẽtia.*
[m] *præferuidũ*
[n] *&*
[o] *in potu noxium est virus veneni comitatur*
[p] *perfricanda*
[q] *stabulo conuenit esse locum arido ster core vel paleis lenibus opertum*

core vel paleis mollibus adopertum] in quo ante potum animalia volutentur. Quod exercitium & sanitati proficit & ægritudinis [a] vitium commonstrat. nam quoties animal, aut non solito more se transuoluit, aut omnino [b] detrectat accumbere, scias illud ex tædio laborare, & ideo separari debere, atque curari. [c] Ad quod] opus quoque plurimum iuuat, si sæpius & cum moderatione animalia [d] sedeantur. Nam imperitia rectoris & incessus eorum debilitat, & mores, præcipuè seruorum impatientia, qui absentibus dominis ad cursum equos vehementer stimulant, & non solùm flagellis, sed etiam [e] calcaribus cædunt, dum aut inter suos velocitatē cupiunt experiri, aut cū alienis vehemēti obstinatione cōtendunt, nec reuocant aliquando currentes, nec temperant. neque enim de damno domini cogitant, quod [f] eidem contingere] gratulantur. Quam rem diligens paterfamiliâs summa seueritate prohibebit, & iumenta sua idoneis & moderatis hominibus, scientibusq; tractare [g] committet. Post sudorē quoq; si æstus sit, pusca os [h] ablui conuenit: si hyems, [i] muria. Vinum quoq; & oleū] faucibus infundi oportebit [k] ad cornu, æstate frigidū, hyeme tepefactum, ita vt hyeme meri sextario, olei vnc. iij. æstate aūt duæ tantummodò [l] misceantur. Nec [m] conuenientium potionū debet cura cessare. nam languor, macies, & tussis, & internorum dolor facilè submouetur, si sulphuris viui vnciam, mirrhæ [n] ℈ iiij. redactos in puluerem, [o] ouoq; crudo immixtos cum hemina vini optimi per os [p] dederis. Est [&] alia sumptuosior [quidem] sed accommodatior potio [q] ad omnes morbos] quæ celeriter reficit, & cùm intrinsecùs purgauerit, curat omnes morbos, tussim veterem, phthisicos, vulsos, & quæcunque vexata sunt in opertis [locis.] Ptisanæ sextarium j. seminis lini heminam, fænigræci heminam, croci vnciam j. acronem fal-sum

[a] *initium*
[b] *desinit*
[c] M. S. non habet
[d] *equitentur*
[e] *calcibus*
[f] *dum cōtingit*
[g] *permittet*
[h] *lauari*
[i] *myrrham. Vinum & oleum*
[k] *cum*
[l] *admisceantur*
[m] *Ob hoc*
[n] *scrup. iij.*
[o] *ouaq; cruda*
[p] *frequenter infundes*
[q] M. s. non habet

ſum porci pinguis, vel longanonem, vel ſi porcina deſuerint, caput hœdinum depilatum, cum pedibus ſuis, & cordulis inteſtinorum mundis, hyſſopi faſces duas, cochleas germanas xv. [a] bulbos xv.] ficus duplices xx. rutæ faſciculum j. baccarum lauri cum virent ſextarium, dactylos xx. alliȷ̃ capita tria, ſeui caprini vncias vj. pulegiȷ̃ ſicci faſciculum: hæc omnia purgata leniterq́; contuſa decoques in aqua ciſternina, donec [b] acron ille, vel certè] caput [c] hædi liqueſcat & diſſoluatur ab oſſibus. propter quod [d] aſſiduè aquam [e] refundis, ne [f] comburatur, ſed feruendo [g] pingueſcat, vel ſuccus ipſe pinguior efficiatur.] Poſt hæc diligentiſſimè colabis ad [h] colum, tum draganti vnciam j. in tres diuides] partes, ita [i] quòd exinde in vnã potionem miſſurus [k] es pridiè infundas in calidam vt inturgeſcat. tunc addis paſſi ſextarios iiȷ. & tribus diebus ſingulos ſextarios dabis, oua numero ſex, ([l] in die ſecundo olei roſati oua plena numero ȷ̃ȷ. (butyri vnc. iiȷ. (in die tertio) anagallici vnc. iiȷ. amili vnc. iiȷ. pulueris quadrigariȷ̃ ſelibrã, lomenti fabæ ſelibram.] Quę omnia miſces, vt dictũ eſt, æquis ponderibus per triduum diuides, & ieiunum animal potionabis, & horis aliquot deambulare facies, vſq; ad ſeptimam, à cibo abſtineatur & potu. Animalia verò macie attenuata, non abſque ſtudio diligenti reuocantur ad corporum [m] firmitatem. Nam oleo veteri vinoq́; permixtis, & tepefactis in ſole, per totum corpus vnguntur, & contra pilum multorum manibus perfricantur, vt & nerui molleſcant, & cutis laxetur, & ſudor erumpat. Quo facto cooperta in [n] pontili ſtrato] collocentur. Et ſi hyems fuerit, condita cum ſemiuncia appiȷ̃ [o] ſeminis] triti, & olei tribus vnciȷs calefacta per os ipſius oportet infundi. Si æſtas fuerit, abſynthium vel roſatum cum [p] iiij. ſcrupulis croci, & duabus vncijs olei frigidum per os ſimiliter debet accipere. Quorum ſi non

[a] *M.s. non habet*
[b] *M.s. non habet*
[c] *illud*
[d] *ſæpe*
[e] *infundis*
[f] *adurantur*
[g] *pinguis ſuccus appareat.*
[h] *colatorium, cum draganti vncias tres diuides in*
[i] *vt*
[k] *M.s. non habet*
[l] *hoc eſt in quolibet die duo olei roſei, oua plena numero vi. butyri vnc. iiȷ. pulueris origani vnc. iiȷ.*
[m] *ſanitatem*
[n] *loco tepido*
[o] *M. s. nõ habet*
[p] *tribus*

g

suppetit copia, [a]vinum simpliciter conuenit [b] præberi cũ cæteris. Preterea [c]eiusmodi species tempore hyemis cum hordei modijs iiij. misces, fabæ sextarios viij. tritici sextarios iiij. ciceris sextarios viij. fœnigræci sextarios [d]iiij. erui sextariũ j. & si meritum equi vel facultas domini suppetit, vuæ passæ & nuclei sextarios singulos. quæ omnia [e]solerter cõmista] cùm fuerit, vnũ modium in aqua mundissima pridiè debes infundere, & paululũ manè siccare, ex quo equo [f] semimodiũ ante prandiũ, & semimodiũ ad vesperam dabis [g]per plurimos dies] in loco optimo: [h]viginti vno die] ita stabuletur vt intrinsecùs bibat. Quòd si vltra modũ sagina prouenerit, ne plectura noceat, auferendus est sanguis [i]à matrice. Preterea graminum radices, quas aratrũ frequenter [k]euellit, studiosè [l]collige, & quàm potueris longas minutatim cõcide, hordeoq; commisce, & quotidie præbere] non dubites. Aestate verò, excepto eruo, species illæ quas diximus, pro æstimatione mẽsuræ [m]farragines adinuicem] præbeantur, hoc est, hordei viridis plures maioresq́; [n]fasciculos, tritici vel ciceris vel fœnigręci minores & pauci. Quæ omnia [o]contusa oportet apponi. [p]Præcauendũ tamen vt in longiore vectatione vel itineribus, iumentis vrinæ copia non negetur] quæ res nõ sine periculo plerunq; differtur. Pedes quoq; eorum post viam [q]eruendi sunt diligenter, ne quid luti vel sordiũ in articulis [r]basiq; permaneat. Vnguento etiã confricãdi sunt, quò vngulæ nutriantur, [s]& medicaminis beneficio subcrescat quod itineris attriuerat iniuria. [Quod est] Allij capita tria, rutæ [t] veteris fasciculũ, aluminis [u] scissi & cribrati vnc. vj. axungiæ veteris pondo ij. stercoris asinini recẽtis manum plenã, quibus commixtis atq; decoctis domi, vt volueris in itinere vteris ad vesperam. Præterea aliud quod vngulas nutrit & firmat. Picis liquidæ libras iij. absynthij librã j. allij capita ix. axungiæ [x]librã j. olei

[a] vnum
[b] præbere
[c] cuiusmodi
[d] tres
[e] selenniter admista
[f] semodium
[g] M. s. nõ habet
[h] vno & viginti diebus
[i] de
[k] euertit
[l] collige quantas poteris, & lotas minutatim cotidie cũ hordeo cõmisce, & præbes
[m] adinuicem cum farragine
[n] fasciculi, tritici &
[o] commixta
[p] Procurandũ autẽ in longa via iumẽtis ne vrinæ copia denegetnr
[q] abluemdi
[r] basibusq;
[s] vt
[t] viridis
[u] tunsi
[x] libras tres

lei veteris librã ſemis aceti [a] acrioris ſextarium vnũ, vniuerſa cõtundes, miſces, & decoques, & ex eo coronas vel vngues animalium confricabis. De [b] palatis ſingulis mẽſibus minuente luna ſanguis detrahetur. quo facto [&] ſi qua [c] eſt capitis paſſio releuatur, & ciborũ faſtidiũ tollitur. Oportet autem ferramento [d] cõciſorio animalium ſoleas [e] ramulasq; purgari, quod euaporat atq; refrigerat, & fortiores vngulas reddit. Si animal domi [f] forisq; perfrixerit] calidioribus vnguentis, quæ multa ſunt, lumbi eidẽ confricẽtur & cerebrũ, [g] potionibusq; &] pigmentis, & herbis, quarũ feruentior eſt vis, per os continuò oportet infundi, [h] vt perfrictionis incommodum euincatur atq; pellatur. Nam ſi in viſceribus permanſerit algoris iniuria, diuerſos, periculoſosq; procreat morbos. Si verò dierum caniculariũ tempore [i] æſtu animal fatigabitur, vel aquis frigidis eſt perfundendum, vel in mare flumenq; mittendum. frigidis etiam potionibus recreandum, vt neceſſitate laboris [k] aut temporis aptior medicina ſuccurrat. Sed in equis non ſolùm vtilitas, verùm etiam decoris ratio ſeruanda] eſt. Nunquam itaque niſi neceſſitas paſſionis exegerít, de articulis reſecandi ſunt cirri. Naturale [l] enim ornamentum pedum natura [*ipſa*] in illis conſtituit. Ceruicẽ etiam ipſam [m] diligens debet] ornare tonſura. Multi enim ſicut [n] currulibus, ita & ſellaribus iumentis [o] preſſius colla radunt. Quæ res licet præſtare creditur augmentum, tamen ſub honeſto ſeſſore deformis eſt. Alij ita tondent, vt arcum videatur imitari. [p] Nonnulli Armeniorum more] [q] crines aliquos in tonſura ipſa per ordinem derelinquunt, Sed gratiora ſunt quæ translata de Perſis poſterior vſus [r] inuexit.] [s] Nam media iuba ad omnem accurationem ex ſiniſtra parte tondetur, à dextra verò omnino inſecta ſeruatur.] Et neſcio quo pacto plurimum deceat, quia

[a] acerrimi
[b] palato
[c] fuerit
[d] ociſſorum
[e] vngulasq;
[f] vel foris friguerit
[g] potionesq; ex
[h] frigiditatas
[i] M.s. nõ habet
[k] &
[l] autem
[m] diligenter debes
[n] clitellaribus
[o] ſtudioſius
[p] M.s. non habet
[q] cirros
[r] introduxit
[s] Nã à ſiniſtra parte medietatè cirrorũ tondere iubent: à dextra verò omnes intactos ſeruant

illud quod naturaliter [a] laudatur Vergilius imitatur:

Densa iuba, & dextro iactata recumbit in armo.

Quod si bicomis fuerit, vt vulgus appellat, mediæ ceruicis setas æqualiter oportet [b] attondi] [c] ita vt tam dextri quàm sinistri] limitis continuata serie iubæ [d] relinquãtur intactæ.] [e] Quod nihilominus inuentũ constat à Parthis, quibus consuetudo est equorũ gressus ad delitias dominorum hac arte mollire. non enim circulis atq; ponderibus prægrauant, vt soluti ambulare condiscant, sed ipsos equos, quos vulgò Trepidiarios, militari verbo Tottonarios vocant, ita edomant ad leuitatem, & quędam blandimenta vecturæ, vt Asturconibus similes videantur.] In sicco itaq;, ęqualiq; solo quinquaginta passus in longũ, & quinq; in latum plenis cophinis digeritur per ordines creta, ad similitudinem stadij quòd aulicibus asperius sit, tum difficultate coronam velocitatis optantibus ingerit, in quo [f] spacio, cùm [g] equus frequentissimè exerceri cœperit, in illos aulices necessariò [h] offendit, & priores & posteriores vugulas impingit, & aliquando vel cadit, vel [i] sic offendit] vt cadere videatur, post quod [k] admonitus iniuria] tollit altius crura, & inflectione geniculorũ atq; gambarũ molliter vehit. Prætereà minutos ingressus imitatur, [l] vt inter aulices] vngulas ponat. nam si extendere voluerit, [m] offendit in cumulum. Minutim autẽ equus ambulãs] commodius vehit, & pulchrius videtur incedere. Potiones etiam hyemales æstiuasq; conscripsimus, quibus aut [n] conseruetur sanitas perpetua, aut [o] vehemens ægritudo] appellatur.

Potio æstiuo tempore danda. Cap. LVII.

DVm [p] æstus incãduit] hæc potio animalibus [q] commoda est, quia humectat & refrigerat: Croci [r] vnciam vnam]; infundes in vino veteri, dragantí vncias tres infundes in aqua calida, his adiunges fasci-

[a] laudat Vergilius, imitantur
[b] tonderi
[c] quòd tã dextra, quã sinistra
[d] relinquatur
[e] M.s. hæc omnino nõ habet. Pòst verò hæc sequũtur: Parthi cùm primò equitãt pullos, vadunt cũ eis in siccũ æqualemq; solũ, cuius lõgitudo sit 50. passuũ, latitudo 5. vbi sit creta admodũ spatij
[f] loco
[g] pullus
[h] M.s. nõ habet
[i] ita offenditur
[k] monitus in initia
[l] & crura applicat, cùm in terram
[m] offẽditur, in quo magis minutatim equus ambulat
[n] seruetur
[o] veniens valetudo
[p] æstas feruescit
[q] vtilis
[r] vncias tres

fasciculum viridis porri j. item fasciculum [a] viridis apij, herbæ portulacæ ſucci heminã, lactis caprini ſextarios tres, oua ſeptem, olei roſci libram, mellis vncias iij. paſſi ſextarium j. vini veteris quod ſufficiat. Ex quibus omnibus diligenter cõmiſtis atq; contritis, ad cornu per triduum ſextarios ſingulos animalibus dabis. Alia quoq; refrigeratoria potio: Vini veteris ſextarium, olei libram ſemis, oua tria, ſucci coriandri cyathum j. [b] lactucarum cyathum j. ſollerter [c] admiſces, & in tres diuides partes, daturus per triduum iumentis æſtuantibus ſalutare remedium. [d] Tamen eo momento quo potionem defuſurus es, per ſingula animalia ſingulas heminas aquæ frigidæ & recens ſumptæ potioni debes adiungere.

[a] *apij virginis*
[b] *ſucci lactucæ*
[c] *commiſces*
[d] *addendo hora qua datur potio heminã aquæ frigidæ*

Potio hyemalis. *Cap. LVIII.*

HYeme quoq; potio iſta prębetur: Vini veteris ſextarios iij. olei ſelibram, piperis vnciam j. rutæ viridis vnc. vj. [e] cerefolij viridis vel ſeminis ipſius vnc. iij. draganti vnc. iij. ſeminis fœniculi vnc. iij. baccarum lauri unc. j. mellis vnc. vj. [f] oua quot volueris, & paſſi quantũ uſus exegerit.

[e] *cæpullæ*
[f] *duas*

Potio in Autumno & vere præbenda.

Cap. LIX.

VEre verò & Autumno hæc detur potio] [g] coſti ſemiunciam, caſſiæ fiſtulæ [h] vnciam, [i] celticæ ſemiunciam, petroſelini ſemiunciam, betonicę ſemiunciam, glicericæ ſemiunciam, ſagapini ſemiunciam [i] ſpicæ indicæ ſemiunciam, ſaxifragæ, eupatorij, meliloti, iris illyricæ, ana ſemiunciam, centaureæ, gentianæ, ariſtologiæ longæ, ana vnciam j. amomi, ariſtologiæ rotundæ, ana ſemiunciam] ſcinoanthos ſemiunciam, [*Draguntеæ ſemiunciam*] aſari, aloe, ana ſemiun. murræ vnciã, [k] opopanacis radicis draconteæ, ana ſemiun.] [l] croci vnciam, draganti unc. [m] vj. caſtorci [n] vnciam, abſynthij pontici faſciculos ij. hæc omnia in puluerem redacta ad. xij.

[g] *M. S. non habet*
[h] *ſemiunciam*
[i] *ſanſuci, ſpicæ indicæ, ſaxifragæ ſemiunciã*
[k] *opopanacis rad. ſemiun. opopãtis vnc. j.*
[l] *dragantidis*
[m] *ſeptem*
[n] *ſemiuncias*

[a] cochlearia
[b] misceantur

[a] animalia per triduum sufficere creduntur, ita vt cum vino optimo[b] digerantur.

Potio omni tempore necessaria. *Cap. LX.*

[c] mellis loti
[d] draguntea
[e] dragatidis
[f] miscens pul-uerizata. Et si æstate
[g] Et si in hyeme
[h] potum

A[Lia potio quę omni tẽpore exhibetur] costi,[c] meliloti, hyssopi, iris illyricæ, aristologíæ, sampsuci,[d] dracontij, asari,[e] dragãti, centaureę minoris, marrubij, gentianę, spicę celticę folia, æquis ponderibus[f] misces, redactaq́; in puluerem cernes, sed si æstiuã] dare volueris potionẽ, cõmisces croci, mellis, & draganti quod sufficiat.[g] Si autem potionem facies hyemalem, addis, piperis, appij seminis, & seminis sinapis. Vtroq; autẽ tempore[h] cum boni vini sextario plenum cochleare miscetur, faucibus animalium diffunditur.

De difficultate vrinæ. *Cap. LXI.*

[i] sed in adiutorium istis physicum remediũ
[k] potum
[l] naribus
[m] Potione
[n] ad cornu dabis statim consirt
[o] in foramẽ virgæ. Certum remedium est.

DE vrinæ difficultatibus ordine suo multa dicenda sunt,[i] sed viatorium istud, & physicum, &] semper paratum te scire conuenit.[k] Lutum ex cuiuscunq; equi lotio factum vino permisces, colatumq́; per nares infundes, & confestim prouocat vrinã. Item allium conteres &[l] in anum inijcies & veretrum, mox egerit lotiũ. Item, Puluerẽ quoq; thuris cum ouo vinoq́; permixtũ, addito succo apij & cauliũ, si[m] potionẽ dederis, prouocabit vrinam. Item, betas ac maluas ad tertiã decoques, ex quibus aquã calentem ad medium sextariũ cum melle cõmisces, & per os[n] digeres, proderit minctioni.] Itẽ, Cimicem quoq; in aurem equi mitte, &[o] alterum supra naturam in ipso foramine quo mingit confrica, facillimum certumq́; remedium est.

De stropho. *Cap. LXII.*

[p] plurimis
[q] dicamus
[r] sessione

ITinerũ casibus subuenire cupientes, de[p] pluribus pauca, sed manifesta[q] libabimus. Nam animalia sub[r] sessore vel onere dolor ventris frequenter affligit, [*ita*] vt volutentur & procumbant. Semen itaq; rutę syluestris vel hortensis si illa defuerit, diligenter tritum cum vino calido

lido

lido per fauces oportet infundi. Præterea aquam in qua vsq; ad tertiam betæ decoctæ sunt, succumq; earũ nitro trito [a] solerter admisces, oleiq; addes heminam, tepefa ctaq; in intestinum per clysterem diffundes, cum prius pronum animal statueris, vt iniectũ ad interiora [b] perue niat. quæ si forte [c] defuerit, mel coctum cum tertia parte salis triti [d] cogis in pillulas, ita vt collyria ad oui magnitudinẽ facias, similiterq; prono animali in intestinum vel quinq; vel septẽ, aut nouẽ collyria inserere curabis. post [*quod*] soluitur venter & mitigatur dolor. [e] Itẽ, physicũ tradit os limacis neq; manu immũda, neq; terra, neq; dẽte cõtactũ alligare vmbilico dolẽtis, curare cõtinuo.

[a] solenniter
[b] decurrat
[c] defuerint
[d] reducis
[e] M.S. non habet

De dorso curando. Cap. LXIII.

PLerunq; dorsum animalibus aut [f] sarcina lædit, aut sella, propter [g] stramenti negligentiã vel oneris iniuriam. quod in itineribus interdum necesse est eueni re, sed recens tumor hac ratione [h] curatur: mallonem ce parũ vel ipsas cepas in feruenti aqua decoques, & calen tes quantum corium valet sustinere, tumori super impones, & fascia ligabis. vna nocte omnis aufertur inflatio. Præterea sal tritum cum aceto miscebis, additoq; vi tello oui loca quæ tumere cœperint perfricabis, recens indignatio [i] destricta siccabitur.

[f] sigma
[g] sternentis
[h] pellatur
[i] astricta

De probatissima potione diapente. Cap. LXIIII.

C[k]Vi curæ est animalium salus, potionẽ superius declaratam, quam specierũ numero diapenten græco vocabulo nuncupãt,] Gentianæ, aristologiæ, murræ, bac carum lauri, rasuræ eboris, paria pondera diligẽter trita atq; permixta, domi, siue in itineribus prius [l] condita, habere oportet in promptu, vt quoties [*aut*] mœstum aut horridum videris animal, aut morbi alicuius

[k] Potio diapenton, nominata superius in capitulo morbi humidi, prætere a hæc est:
[l] dicta

labe tentatũ, ſtatim plenum cochleare ex puluere memorato cum ſextario vini optimi per fauces diffundas, & per triduum,[a] etiam equo in labore conſtituto, digeras] vt aduerſus virus internum ſubueniat. probata curatio. Tuſſienti autẽ cum paſſi hemina dabis, & ſtatim ſentiet curam. Si liber, cui iam ponendus eſt finis, legentium non offendit auditũ, ſequenti volumine inchoantes à vertice vſq; ad vngulas ex diuerſis authoribus enucleatas animalium publicabimus curas, vt ordo, qui[b] à natura datus eſt, in [c] medendi diſpoſitione ſeruetur, ne indigeſta ac membrorum conſequentiæ repugnans pagina quærentem confundat, aut tardet.

[a] *in labore conſtituto equo dabis*

[b] *anteà*

[c] *præſenti expoſitione*

FINIS LIBRI PRIMI.

IN SECVNDVM ARTIS VETERINARIAE VEGETII librum, Prologus.

MVlomedicinæ ars iamdudum vitio cupiditatis,
& exiguitate mercedis, nullo [a] studiosius discen- [a] studio finis
te, collapsa est. [b] Nunquid verò exemplo Hunno- [b] Nuper
rum siue gentiũ aliarum artis ipsius etiam v-
sus [c] intercidet, dum homines refugientes expen- [c] intercidit
sas, barbarorum consuetudinẽ imitari velle se simulant, &
incurata animalia hybernis pascuis, & [d] negligentiæ casibus [d] negligentibus
dedunt? Quæ res nulli compendium, [sed] plurimis attu- calonibus
lit damnum. Primò quod [e] Barbarorum animalium [f] aliæ na- [e] barbaricorũ
turæ, & ad omnem iniuriam durius corpus est. Deinde quòd [f] alia natura
sic instituuntur à paruulis, vt nec potionem medicinalem [g] re- [g] inquirant
quirant, & hybernis pascuis [h] vigeant, ac sine pernicie frigora [h] degant
[i] pruinasq; sustineant. Nostra verò iumenta & mollioris gene- [i] niuesq;
ris sunt, & tectis frequentioribus assueta, calidißimis etiam
stabulis imbuta, cum indignationẽ ex aliqua neceßitate [k] con- [k] sustinuerint
traxerint, [l] continuò in aliquod genus incidunt morbi. Di- [l] M.S. non ha-
ligens itaq; paterfamiliâs, cum mortibus animalium suorum
& cum medicinæ expensis atq; mercedibus faciat rationem,
intelliget vnius vilißimi iumenti pretium ad multorũ, quæ
sine dubio peritura [m] sunt, si curata non fue- [m] essent
rint, salutem posse suf-
ficere.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE
liber secundus.

[a] valetudine

DE [a] VALETVDINIBVS CAPITIS.
Caput primum.

[b] *subiecta loca ipsius conditione*

IN vniuerso animantium genere caput obtinet principatũ, quod eminentius cæteris, dominatũ quendam circa[b] loci ipsius conditionẽ] sortitur. In eo est odor, gustus, auditus, ac visus: quod quantum habet potestatis, tantum sustinet ex labore discriminis. Causas itaq;, ex quibus ægritudines generentur, & signa, per quæ qualitas eorundem possit agnosci: curas etiam, quarum medela sanitas reuocetur, per ordinem indicare tentabimus. Plerunq; autem in corporibus iumentorum indigestionis vitio [c] sanguis corrumpitur: quod euenit cum[d] ex] æstu vel frigore debilitata sunt membra, & [e] in capite frixus sanguis vertitur in virus.] Tũc enim repletis venis cerebri membrana distenditur, & somni[f] salubritatem frequenter[g] excludit. Ex quo necessario dolor capitis, mœstitia, & imbecillitas[h] subit. Quæ valetudo & prima videtur, & leuior, si velox medicina subuenerit.

[c] *sanguinis plenitudo*
[d] *M. S. non ha*
[e] *noxij sanguinis virus in caput se rapit*
[f] *salubritas*
[g] *excluditur*
[h] *subsequitur*
[i] *Opioso*

De[i] *Appioso.* *Cap. II.*

[k] *eadem*
[l] *prægrauat*
[m] *opiosum*

CAeterùm cum noxius sanguis membranam cerebri ex vna parte pertuderit, &[k] eandem dolore nimio cœperit[l] prægrauare, efficitur animal [m] appiosum: cuius & mens hebetatur, & visus. Nam cerebri incolumitas, & oculos pascit & sensus. In qua passione quia

vna pars capitis prægrauatur, tanquam ad molam [a] vadit in gyrum.

De frenetico. Cap. III.

CVm verò medium cerebrum corrupti sanguinis [b] infecerit, animal freneticum redditur, vt repente saliat, & [c] velut effugere velit, [d] parietibus se tanquam irregibilis impingat, nec possit ratione aliqua cōtineri.]

[e] De cardiacis. Cap. IIII.

C [f] Ardiacus is est, cui cor dolet. [g] Cardiacus autē fit, quoties sanguinis illa corruptio stomachi [h] vel thoracis impleuerit venas, [i] cerebrumq; percusserit, cor etiā pestiferi humoris labe [k] constrixerit. Quę valetudo [l] inducit mentis [m] alienationem, & corporis sudore monstratur. ex qua difficillimè liberantur. [n]

De rabioso. Cap. V.

QVod si [o] Appiosum, simul passio thoracis inuenerit [p] facit continuò rabiosum. Ex ardore enim nimio iecinoris & sanguinis, venæ cordis neruiq; præfocantur, ex qua constrictione fit dolor ipsius loci vsq; adeo, vt mordendo se comedat. Ex quibus valetudinibus si animal fuerit liberatum, & post curationem aliqua pars cerebri fuerit imminuta, vel tumor subcreuerit ineptum iumentum, pigrumq; redditur. & [q] in illa parte capitis vbi vitium remansit, difficile se gyrabit, & ex eo latere se parietibus iungit, & tarde incedens, non sentiens plagam, [r] ambulaturæ gratiam perdit, &] erit submisso capite, & cum stare cœperit cum tarditate se mouet, minus etiam videbit, nec cibum nec potum recusat. Quem si curare volueris, [s] cyclo curabis. In omnibus [*autem*] suprascriptis valetudinibus, [t] primū de

[a] *vti equū aut mulum rapit*
[b] *infestauerit.*
[c] *M.S. non habet*
[d] *M.S. non habet*
[e] *cardiaca*
[f] *M.S. non habet*
[g] *cardiaca*
[h] *&*
[i] *cerebrum concusserit*
[k] *perstrinxerit*
[l] *M.S. non habet*
[m] *alienatione*
[n] *M.S. subijcit superiora verba: Parietibus quoq; se tanquam irregibilũ impingat, nec poßit ratione aliqua contineri.*
[o] *opiosum*
[p] *cõtinuo rab. efficitur*
[q] *illa pars*
[r] *ambulãs grauiter pergit*
[s] *ex cyclo & helleboro*
[t] *prius*

temporibus minuendus eſt ſanguis, ſed & de matrice aliquando tollendus. Cura autem penè omnium[a] ſimilis eſt, cuius ordinem ſequentia declarabunt.

[a] *eadem*

Qua obſeruatione [à] cyclo curentur animalia. Cap. VI.

MEmineris autem omnes valetudines præcipue veteres periculoſas, cyclo oportere curari. Cui hæc obſeruantia & ordo eſt adhibendus: Triduo ab hordeo[b] abſtinebitur animal, temperabitur etiam mollibus cibis, poſt diem tertiam de dextra[c] ac ſiniſtra, prout ætas aut vires, vel valitudo permiſerint, de matrice ſanguis auferetur. Quo facto, per triduum[d] viridi cauliculorum ac lactucarum ſuſtentabitur[e] cibo. Primo vno die à cibo [f] cum ſuſtinebis aqua. nono autem] die offas caulium cum liquamine & oleo optimo temperatas non minus viginti digeras, cui nihilominus lactucam dabis in cibo[g] ter in die] poſt potionem bibere ſemper incipiat. Si verò venter[h] vehementer ſolui inceperit, caulium offas dare deſiſtes: [i] dabis paleas[k] & furfures, ita vt ſequente die penitus nihil manducet, ſed ſolam aquam percipiat ad bibendum, ac[l] poſtero die inducatur in cellam balnei calidam, & ſudet. Opus eſt autem diligentia vt[m] reducatur celeriter de calore, ne interclu ſo ſpiritu pereat: tunc[n] extergetur diligenter, vinoq; & oleo largiter perfricatus, accipiet[o] cum nitri puluere folia rafani conſperſa, quantum commodum eſt. Poſtmodum cum radicibus cucumeris aſinini viridis minutatim conciſis oleum optimum miſces, & in vaſe nouo ita decoques vt tertiam perdat] ex quo ſingulas heminas per capita animalium per triduũ dabis, vt potio ventrem reſoluat. Sed ſi vltra modum fluere cœperit, lenticulam & hordeũ[p] pari menſura friges &[q] de his ſingulas

[b] *abſtinebit*
[c] *aut*
[d] *iure*
[e] *Et poſt*
[f] *& aqua abſtineat. Nono iam*
[g] *Ita vt ſecunda die*
[h] *vehementius*
[i] *&*
[k] *aut*
[l] *poſtremo*
[m] *educatur celerius*
[n] *tergetur*
[o] *hanc potionẽ ex pulueris nitri, folia raphani, radices cucumeris ſilueſtris contere & adde oleũ, coque in vaſe nouo ad tertiam*
[p] *pariter*
[q] *his*

gulas bilibres per dies ſingulos cum furfure & paleis dabis. Quinque itaque diebus operam refectioni eius impendes, & leuiter exercebis, intelligas [a] quantum vires corporis ſanitasq; profecerit. Poſt [b] hæc eum] pro arbitrio deſpumabis. Sequente die caput eius purgabis [c] exorica, vel radice dianaria, quam [d] Artemiſiam dicimus: ſi hæc non fuerint, ex liquamine optimo cum oleo mixto. cuius caput pedesq; connectis, cùm bene purgatum agnoueris, [e] ſoluito, butyrum ex oleo roſeo ſolutum] infundes in nares, vt [f] illo purgationis mitigetur aſperitas, ita vt ſingulæ cotylæ ſingulis naribus infundantur. [g] Si ſupradictæ potiones non ſoluerint ventrem, mellis, hellebori albi pondus vnius denarij cum hemina dulcis vini bene tritum in potione recipiat, vel certè ſcammoniæ pondus duorum denariorum diligenter tritæ cum dulcis vini hemina ſimili ratione diffundes in fauces. Quòd ſi venter vltra modũ diſſolutus diſcrimen importat, anagallicum ſucco ptiſauæ ad reſtrictionem ipſius dabis, lenticulamq; & hordeum frixum, ſingulas bilibres cum paleis & furfure præbebis in cibo. Ad vltimum, partes quæ in cauſa ſunt, ſinapizabis diligenter, ſinapizatum cautere ferreo, vel quod vtilius creditur, cuprino combures, vſta curaturus ex more. Potionem quoque ex antidoto polygreſto per dies plurimos dabis, & exercebis leuiter, & ad cibaria ipſius aliquid per partes ſemper adiunges, donec ad priſtinam conſuetudinem reuocetur. Inſanabiles valetudines cyclo affirmantur poſſe curari, id eſt, inſani corroborari. caduci cyclo curati vruntur in capite: morbidi verò, dyſenterici, coriaginoſi, orthopnoici, ſtrophoſi, cyclo curentur in renibus.]

[a] *inquantum*
[b] *hoc ipſum*
[c] *ex oriza*
[d] *Artemiam*
[e] *butyro & oleo roſeo ſimul mixtis*
[f] *illa*
[g] *M.s. non habet.*

De cerebro commoto. Cap. VII.

CErebrum plærunque diuerſis paſſionibus [h] commouetur, quod his deprehenditur ſignis: Ambu-

[h] *moleſtatur*

[a] improuidus

labit [a] prauus, & frequenter offendet, & toto se corpore commouet. Cuius ista curatio est: Baccas lauri numero xx. nitri selibram, rutæ manipulum: quæ omnia diligenter trita, cum aceto non acri, & oleo optimo rosaceo [b] commixta, hyeme calefacies, perunctoq; oleo capite eius & cerebro, vel auriculis, cerebellum [c] de lauata] pelle conuoluis. Quæ si fortè defuerint, farinam hordeaceam resinamque miscebis, ex quo cataplasma [d] confectum cerebro oportet imponi. [e] Præterea ceram oleo cyprino coniungis, & linteolo inter auriculas ad ceroti instar imponis. Sed & reliquum corpus potionibus refouendum est. Tres fluuiatiles cancros conteres diligenter, & cum duabus vncijs succi caulium, addito lactis sextario, olei duobus cyathis, permiscebis, & colatum per os diffundes ad cornu. Quorum si inopia est, mellis cyathos duos, aquæ calidæ sextarium j. coquito, ex quibus pastillos facies, & in aqua frigida dilues, & dabis in potum. Præterea si hyeme curaueris, farinam triticeam: si ęstate, hordeaceam, aquæ frigidæ adinuicem amuli permixtam in potione præbebis.]

[b] mixta
[c] de lanata
[d] confestim
[e] M. s. non habet

De dolore capitis. Cap. VIII.

DE capitis dolore multi [f] authores multa dixerunt. Cuius hæc sunt signa: Tumor circa oculos apparebit, pabulum recusabit, lingua eius & palatum labiaq; tumebunt, quantò vehementius increuerit morbus, tantò [g] exoritur] [h] amplius tumor: ambulantes toto corpore vacillant, [i] vmbramque suam velut odorantes expauescunt.] Cuius passionis ex corruptione sanguinis nascitur causa, cum indigestione ciborum naturali meatu intercluso, vel certè derelicto in eas venas, quæ circa tempora sunt, [k] defluit, membrámque cerebri vitiat. Cui] sanguinem de temporibus oportet

[f] veteres
[g] crescit
[h] amplior
[i] M. s. nō habet
[k] transire non poßit. Cuius hæc est cura. Primum,

portet minui, & continuò oleo acetoq; [a] permixto, caput largiter perungi. Quòd si hyems fuerit, hordeum pridie infundes in aquam & decoques, calidamq; in sacellos immittes, iumentorumq; caput [b] fumentando] diutius vaporabis. Aliȷ [c] authores tolli de palato sanguinem iubent. Tunc cimoliam cretam ex aceto infusam, & merdam bubulam recentem cum nitro trito miscent, & in cacabo super carbones decoquunt, calidumq; cerebro languentis imponunt, aceto rigantes ne creta astringatur [d] ad pilos vsque] cùm prius calida [e] fumentauerunt] caput. Dolorem capitis [f] propè ad insaniam] ista signa demonstrant: Quoties graue est, & in præsepio se deponit, lachrymæ frequenter oriuntur, auriculæ stabunt, oculi grauiores erunt, [g] anhelitus creber, aridus pilus, tremores frequentes, tristis aspectus.] Quem in primis ab aqua abstinebis ne nimium bibat, de vtraque parte colli sanguinem detrahes, caput sicut scriptum est, curabis.

a permixtis
b M.s. non habet
c veteres
d in pilis
e diligenter fumentauerit
f ac prope insaniam &
g M.s. non habet

De [h] *Distentionibus. Cap. IX.*

h distentione capitis

DIstentionis quoque valitudo ad capitis præcipuè causam refertur. Cuius hæc erunt signa: Impediente caligine obscurabitur visus, tremor & sudor totius corporis insequitur. [i] Quod vitium contingit ex aqua, si [k] sudans iumentum] biberit: vel ex digestione cibi, [l] si non dormiat, vel substrictus manserit. Huic capitis membrana distenditur. Quæ passio cæterarum valetudinum & fons probatur & mater. Nisi enim inter initia curaueris caput, vt animal dormiat competenter] fiunt [m] appiosi, insani, rabiosi, frenetici, cardiaci. Igitur cùm animal distentionis ægritudo [n] comprehenderit, de ceruice eidem sanguinē tolle pro magnitudine corporis [o] & ætatis. [p] Et si æstas erit,

i Hoc
k sudat iumentum &
l M.s. nō habet
m opiosi
n apprehēderit
o vel
p M.s. non habet

oleo & aceto caput totumq; corpus perunges, & diutissimè confricabis, loco refrigerato & opaco inclusum continebis, substernes etiam stercora sicca vel paleas, vt prouocet ipsa mollicies ad cubandum, locum calidum declinabis, nam impedit somnum: furfure vel paleis vel folijs lactucarum reficies. prætereà potum præbebis exiguum: cùm conualescere cœperit, modicis ambulationibus exercebis: vbi idoneum visum fuerit ad cibaria largiora infusum hordeum ad pristinam consuetudinem paulatim per incrementa reuocabitur. Si die septimo non profecerit, sanguinem iterum de temporibus emittes, & caput sine intermissione curabis][a]potionem dabis] qua sanantur [b]appiosi: Nasturcij seminis, appij seminis, [c] seminis lactucæ, anagallici, petroselini, aneti, papaueris syluatici seminis] vncias singulas, piperis [d] scrupulos iij. croci drachmam vnam.] Quæ omnia bene [e] cribrata atque commixta ex aqua tẽperabis [*&*] tochischos facies, vt habeant nõ minus quàm singulas drachmas [*in die*] [f] In dieta vnum trochischum in aqua dissolutũ per os digeres. quod quotidie oportet fieri donec sanitas redeat. Si non appetit cibum, singulos trochischos solutos cum succo ptisanæ quotidie præbebis. Vinum nunquam dabis: Capitis enim valetudo sumpto mero deterior efficitur.]

[a] *potio etiam datur*
[b] *opiosi*
[c] *M.s. non habet*
[d] *vnciã vnam*
[e] *trita*
[f] *M.s. nõ habet*

* *De [g] appioso.* *Cap. X.*

SI quod iumentum [h] appiosum fuerit, in [i] præsæpio incumbit, oculos tensos hebebit, [k] micabit auriculis, visus caliginem patietur, & gyrat in circulo tanquam ad molas.

De rabioso. *Cap. XI.*

QVòd si etiam fuerit conuersus in rabiem, sic intelliges. [l] Subitò hinniet tanquam sanus] parem suum

* *Caput X. & XI. coniunctim sub vno leguntur in M.s.*
[g] *oppioso*
[h] *oppiosium*
[i] *præsepium*
[k] *nutabit*
[l] *inuenies tanquam sanum*

suum appetit morsu, vel hominem, præsepia aut ilia sibi mordicans rodit: quem sicut appiosum curabis. Prorsus [a] abstinebis ab hordeo, [&] mollibus cibarijs [b] sustentabis. Præcipuè autem apium viridem quantum voluerit præbebis. Sanguinem de temporibus aut de ceruice [c] emittes, loco tenebroso statues, caput eidem huiusmodi [d] acopi confectione curabis: Opopanacis [e] libram j. resinæ, terbentinæ ana vncias [f] ij. galbani vnciam j. resinæ frixæ vncias iij. masticis tritæ vncias ij.] olei veteris libram j. ex hoc ei cerebrum & [*inter*] auriculas confricabis, oleum tamen solum ac liquidum in aures eius suffundes. [g] Cuius tamẽ prius quàm acopo vtaris, sacellationibus caput cerebrumq; vaporare te conuenit, & caput apposito cerebello communire. Potiones quoque ex trochischo superius memorato quotidie præbebis, collyrio acri inungis assiduè vt caligo ex oculis possit auferri. Qnæ cura si non profecerit, caput & tempora sub ipso protocomio semisse inuris cauterio, quod & super venas temporales facies. Plærique tamen facies ne deforment iumentum solo tabulare palati * confecto sani fieri possent. Feruor enim foci debilitatem capitis tollit, & membranam menti pristinæ, sanitatiq; restituit.]

[a] *abstinebit* [b] *fomentabis* [c] *educes, in* [d] *apij* [e] *vnciã vnam* [f] *tres* [g] *Hæc M.s. nõ habet* * *vsto*

De insania. Cap. XII.

ALij authores insanientis iumenti ardentes & [h] sanguineos oculos & humore suffusos [*vel*] stantes auriculas dicunt vel [i] micantes, vt ad instar indomitorum nec capi possit, & [k] captum parietibus se illidens [l] conetur effugere] terram pedibus fodiet, & multum [m] flegmatis ex ore profundet. Quod hac ratione curatur: Auferatur ei sanguis de [n] angularibus venis, de palato, & pòst de cruribus. à cibo [*autem*] eadem die abstineatur & potu. Alia [o] autem die aquam frigidã da-

[h] *sanguinolentos* [i] *nutantes* [k] *capite* [l] *nisi teneatur effugiet* [m] *flatus* [n] *iugularibus* [o] *verò*

bis ei bibere. Auferantur stercora quæ in ano [a] eius sunt, per quatriduum continuato clystere, curabitur [b] vēter, vngetur cerebrū, [secreto] collocabitur loco, accipiet [c] in substantiā [*intuba*] porros, [d] & herbā mollissimam] aut mollissimū fœnum. His potionibus percurandum: pulueris thuris [e] drachmam j. aceti albi sextarium j. radicis panacis vnciam j. herbæ saxifragæ vncias [f] iij. ex aqua mulsa per os dabis. [g] Lactis caprini sextarium vnum defundis in fauces, quod si defuerit, ciminum rusticum pondo duo in puluerem rediges, additoq; olei optimi vno ebulo, ex aqua mulsa diffūdis ad cornu.] Sed cæteris potio hæc aptior creditur: apij vnciam j. iusquiami vnciam j. seminis [h] apij vnciam j. seminis lactucæ vncias ij. papaueris syluestri vnciam. quæ omnia in puluerem redacta commisces, & vnū cochlearium magnum ex aqua dabis, vel si cibum non accipit, [i] ex succo ptisanæ] obscuro & frigido: [k] & laxiore] loco statues, silentiumq; præbebis vt dormiat. prius tamen oleo ac pice liquida caput perunges, auresq; complebis, tempora etiā munies [l] cerebellare vel] fascijs, [m] mirtam quoq; aridam conteres, & aceto oleoq; miscebis, corpusq; eius totum diutissimè confricabis. Solent constringi [*diligenter*] & obrui stercore vt sudēt & [n] dormiant. Quibus si somnus venerit, afferet sanitatem. Rabiosum verò iumentū eadem omnia, & maiora ostendit quàm insanum. Nam & alia animalia comedit, & facit [o] ipsa contagione rabiosa. Plerunque [p] etiam morsibus intestina sua extrahunt & [q] ineunt fortiter. Quæ valetudo ex nimia sanguinis abundantia & ardore contingit. Curatur autem obseruatione & potione superius declaratis.

[a] *ipsius*
[b] *purgetur vēter et cerebrū, & obscuro*
[c] *ad*
[d] *in herba, &*
[e] *libram j.*
[f] *duas*
[g] *M.s. non habet*
[h] *anisi*
[i] *succum ptisanæ dabis*
[k] *M.s. nō habet*
[l] *M.s. nō habet*
[m] *myrrham*
[n] *obdormiant*
[o] *ipso cōtactu*
[p] *enim*
[q] *hinniunt*

De Chirurgia. Cap. XIII.

CHhirurgia appellatur [r] quodcunque secatur ferro, vel cauterijs vritur. quæ [s] cùm sit omnibus

membris

[r] *quandò*
[s] *om. memb. animaliū, tum præcipuè cap.*

membris animalium, præcipuè tamen capitis] necesſaria eſt medicina. Quodcunque igitur iumentum in qualibet parte fregerit caput vel nudauerit caſu, ſollicitè curandum, ne indignatio vulneris in neruos cerebrumq; penetrando periculum generet: nec in primo medicamentis vti acrioribus cõuenit, ſed magis [a] melle curare, cùm ad maturitatem venerint illa quæ fracta fuerant, [b] oſſa laxantur, tenta [c] ſolerter, & mobili manu vel [d] forficibus eximito. Reliqua fragmenta oſſis, quæ aſperata ſunt ferramentis [e] cædito atque] perradito, vt carnem facilius inducant. Nunquam enim clauditur vulnus ſi non raſeris, donec ſanguis per os ipſius reſpondeat. In quo maior eſt adhibenda cautela, quia ſolet in locis [f] oſſuoſis & comiſſuralibus fiſtula fieri. [g] quæ cùm] euenerit, [h] parumper iniuria afficit vulnus, per quod non ſanies, ſed humor liquidus emanat] nec vnquam [i] deducta cicatrice ſolidatur. Quod ſi euenerit, hac ratione curabis. Papyrum per ipſam fiſtulam [k] traijcies, ita vt capita papyri, [l] quæ extra fiſtulam eminent, ex vtraque parte alligas lino ne cadat, & diebus v. vel] pluribus, donec calloſitas fiſtulæ [m] papyri diſtentione turgeſcat, & maius] vulneris foramẽ fiat. Tunc [*autem*] ad menſuram vulneris ex fiſtulari medicamento collyrium [n] faciens] exempto papyro [o] intra fiſtulã inijcies, vt impleatur ex integro, [p] planè ne excidat munies dilig ẽter. Poſt dies quatuor aut quinq; [q] ſoluis. ſi fiſtula ceciderit, traumatico curabis, quod vulneri ſemper immittes, donec ſpiſſa ſanies, & non multa in eo loco reperiatur. Cùm autẽ iam lympidum videris collyrium, fac pollinem [r] herbi, & thus maſculum tritum æquis ponderibus cũ melle decoquito, & plagæ ipſi imponito, per dies plurimos quotidie curato ita, vt deprimas ipſas partes vulneris, quatinus iunctæ citius [s] cohæreſcant. Si] grauiter offenderit caput, vt cerebrum vexet

[a] *molliter*
[b] *M. s. non habet*
[c] *ſolenniter*
[d] *forpicibus*
[e] *cõpetentibus*
[f] *ſaxoſis*
[g] *quod*
[h] *paruũ et incurabile efficit vulnus, quod non ſaniẽ, ſed humorẽ liquidum emittit*
[i] *ducta*
[k] *inducis*
[l] *extra orificia ex vtraq; parte alliges, ne cadat, & tribus*
[m] *tergere papyrũ faciat, et nullum*
[n] *facies, &*
[o] *M. s. nõ habet*
[p] *&*
[q] *ita quòd caro infecta cadat*
[r] *erui*
[s] *creſcãt. Sed ſi*

intrinsecùs, continuò de temporibus sanguinem eidem oportet auferri, & spongiam [a] aqua, si æstas fuerit] oleo roseo, & aceto æqua parte commixto capiti eius imponi, fasciaq; connecti, & cibos virides præberi. si nec ipsos appetit, quia omnem cibum recusat, fabam moles & conuertes in [b] pollinem, farinam quoq; triticeam pariter admisces, & cum mulsa per cornu ad substantiam animali tam diu faucibus eius infundes, donec cibos virides appetat, quos aqua marina vel salsa oportet aspergi.

[a] M.s. nõ habet

[b] puluerem

[c] De auribus. Cap. XIIII.

[c] De tumore aurium

[d] Vurium vt vicinitate proxima, ita periculi non discrepans cura est. Quæ si casu aliquo fuerit à radice contusa, & collectionem fecerit, eam cùm maturauerit, scalpello secato, & pus sinito fluere. tum linis aceto acerrimo & oleo per triduum, quarta die traumatico curato, donec sanetur. Etiam si cartilaginem vexauerit, eiusdem medicinæ obseruatione proficiet.] Si verò à radice auriculæ, vel commissura capitis tumor magnus cum duricia extabit, ex fœnigræci & lini semine & tritici polline cataplasma imponito, [e] maturatam collectionem scalpello secato, ita vt inferius plaga spectet] quatinus humor per prona decurrat. Vino, oleo, & sale mixto [f] infusos lemniscos inducis] & vulnus per quatriduum fouebis, pòst traumatico vteris, [g] sed difficilis cura est] [h] quia fistulæ in talibus locis frequenter oriuntur. quæ si euenerint, suprascripta curatione curantur. Si tamen ægritudo vulneris vlterius etiam post medicamenta procedat, vicinæ vrendæ sunt, partes & [i] cauterio in ipsis collectionibus infigenda sunt [k] puncta vehementius, vt [l] & cutis & causa perrumpatur] interior. Pòst [m] solerter vsta curanda [n] sunt. Non enim aurium est negligenda curatio] ne ex dolore

[d] M. s. nõ habet

[e] M.S. non habet

[f] infunde

[g] non

[h] tamen

[i] cauteria

[k] benè

[l] cutis et caro rumpatur

[m] solenniter

[n] non est, aurium neglecta curatione

lore nimio generetur insania. Primum purganda est auris diligenter intrinsecùs, vt auferatur quod dolorem mouet, aut lædit. Si nihil [a] inuenitur, spongiam nitro & aqua molliter infundes & [b] dilues, vnamq; noctem intra auriculam infusam spongiam manere patieris.] Die tertio nitro & aqua calida fouere incipies frequenter & diu, donec dolor recedat. Quòd si aqua fuerit ingressa, oleum vetus & acetum æquis ponderibus adiecto nitro in aurem mittito, & succidam lanam superim ponito. Si vulnera fuerint [c] lyparem auribus inseres & [d] curasti.

[a] inueneris
[b] sic infusam vna nocte int-a aurem maue-c patieris.
[c] Lipparia
[d] curabis

De pilis qui nascuntur in oculis. Cap. XV.

QVodcunq; iumentum in oculis [e] tritiacem patietur, id est, vt pili aliam palpebram [f] vrentes lachrymas moueant, visumq; cōturbent, hac ratione curatur. Nō longe à pilis ab interiori parte scalpello plagam [g] dabis in [h] cute palpebræ, post [i] forpicibus per longum ad mensuram oculi fasciolam præcides, & impositis fibulis consues palpebram foris versus, vt oculus sine deformitate recipiat visum & gratiam naturalem. Tunc verò optimo oleo, necnon etiam [k] muria infusam spongiam superpones, & oculum fasciabis. Post [l] die quinto soluis, tunc intrinsecus oculum collyrio curabis. deforis verò tetrapharmacum impones, non prius fibulas ablaturus quàm [m] duxerit cicatricem. Nihilominus & cadentibus fibulis, collyrij cura non deerit, ne caro rursus superflua excrescat. Sed plæriq; adhibent cum deformitate compendium, vt [n] partem quæ prominet ad mensuram naturæ [o] forpicibus amputent, [p] puscâ quæ frigida sunt propter fluxum sanguinis foueant, oculum collyrio intrinsecùs curent, ne indignationis necessitate lædatur.

[e] tyriacem
[f] vertentes
[g] facies
[h] palpebra
[i] forficibus
[k] aqua marina
[l] diem quintum
[m] induxerit
[n] pars
[o] forficibus
[p] & pusca frigida

De suffusione oculorum. Cap. XVI.

SVffusio sicut hominum, ita iumentorum impedit visum, cuius tria genera ab authoribus indicantur:

Stenochoriasis, plotochoriasis, hypochoriasis, græcè papula nominatur. Stenochoriasis dicitur, cum constringitur visus & vires amittit. Quæ hac ratiõe curanda est, [a] vt sanguis de temporibus auferatur: radicem quoq; fœniculi, & herbam celidoniam, uel rutã decoques ad tertias, & cotidie ex ipsa aqua quantum manus patitur, [*calida*] oculus foueatur. Inunges etiam collyrio [b] opobalsamo, quod suffusionibus prodesse cõsueuit, aduersus infestantes pilos. Tertia cura est, vt leui tenuiq; cauterio genę quę procreuerit inuratur. Quo facto, ducta cicatrice [c] cõteritur pellis, & palpebra [d] alterius eleuata à [e] pupilla cursu pilorũ arcet iniuriã. Platochoriasis aũt est, cum se vltra naturalem modum pupilla diffundit, & eripit visum, nec curari vllatenus potest. Nam sicut oui vitellus casu aliquo [f] disruptus in priorẽ formã [g] coire nõ potest, ita semel pupilla diffusa recipere nõ potest [h] vsum videndi. Quod euenit [i] equorũ sudore, dum membranula quæ continet lumen, [k] indignatione caloris disrumpitur: vel certè sollicitudo lõgi itineris ad indignationẽ iumenta compellit, aut læsum oculũ dominus curare neglexerit. Quod cum accidit, oculus videtur incolumis, nullius lachrymis, nullo sanguine, nulla indignatione prodit iniuriam, sed [l] visus tantùm declaratur indicio, quod in pupilla ipsius imaginem tuam tanquam in speculo videre non potes. Hypochoriasis autem à capitis humore descendit, & in vno oculo [m] sese primo ostendit, postea etiã ad alterum transit. Intelligitur autem humore vel lachrymis. Continuo sanguinem ei de supercilio, vel de ipsa parte temporum detrahes, fomentabis ex tepida aqua, in qua radices fœniculi decoctæ fuerint cum ruta. Præterea inunges collyrio [n] opopanato & opobalsamato. Quòd si institeris medicinæ, per lachrymarũ cursum cõsueuit sæpius caligo sanari. Temporales quoq; venæ cauterijs inuruntur, [o] & meatum humoris [p] excludunt.

[a] *Si visus caligat*
[b] *opobalsamato*
[c] *contrahitur*
[d] *altius*
[e] *pupillæ visu*
[f] *disiectus*
[g] *redire*
[h] *visum*
[i] *in equorum furore*
[k] *indignationis calore*
23
[l] *vno*
[m] *speculum*
[n] *opponacato*
[o] *vt*
[p] *excludant*

De

De paracenthesi in oculis. Cap. XVII.

QVòd si vis passionis intulerit [a]cicatricem, diligenter attende quo colore sit membrana, quæ[b] apposita pupillæ[c] impedit uisum. Si[d] auroso colore fuerit, insanabilem scias. Si candida nimium, etiam noueris non posse curare ipsam. Si verò spissa fuerit colore[e] oleagino muco similis, per paracenthesim ad hominum similitudinem, cum fuerit maturata curatur. Iumentum igitur pridie[f] temperabis à cibo, vel potu maximè prohibebis, in loco mollis[g] elides, caputq; eius & ceruicem aptè collocabis, ita patentē oculum facies, vt claudere non possit. deinde ab ipsa fronte paracentheriū inter tunicas oculares subijcito, ne pupillā tangas, aut aliquid lędas interius, sed ipsum albū de superiori parte vbi[h] hypochisis posita est, [i]capitello paracentherij deorsum deprimis ad palpebram inferiorem subtiliter. Quod si depositū fuerit, non prius paracentherium eximas, nisi clausum oculum penicello calido diutissimè vaporaueris, solet enim resilire. Quod si ita euenerit, reprimito, donec ita componatur, vt resilire nō possit. Cum itaq; intellexeris claritatem pupillæ sine vllo obstaculo[k] hypochisis, tunc eximes ferrum, & inuenies animal videre. curabis sic. Ex oleo roseo & oui albo anaçollima facies, lanam infundes, & super oculum [l]curatum] impones, ac desuper fasciabis. Caueto ne ipsa die manducet, & moueat oculum agitatione maxillæ, sed tamen si voluerit, bibat. Altera die soluis & calida fomentabis diutissimè. deinde fœnigræci succum in oculo infundis, & rursum anacollima supradictum similiter imponis, fasciabisq;. Quod cum per triduum, aut quatriduum feceris, oculum soluis, & fœnigræci succo fomentabis, [&] ex melle optimo [m] attico unges, donec cicatrix se confirmet & oculus.

[a] cæcitatem
[b] opposita
[c] operit
[e] aurei
[d] oleagineo
[f] separabis
[g] deijcies
[h] hypocisma
[i] caput
[k] hypocisma
[l] M.S. Non habet
[m] antiquo

De oculo lunatico. Cap. XVIII.

EST & aliud vitium eiusmodi, vt interdum oculo album[a] inducat, interdum lympidet: & qua passione lunaticum oculum] veteres nominauere. Cuius ista curatio est, vt de ipsa parte [b] temporũ detrahatur sanguis, interpositis diebus sub oculo, nihilominus sanguinem oportet minui. Cotidie[c] quoq; calido fomento oculum curabis deforis, intrinsecus autẽ inunges collyrio[d] thermantico & acerrimo per plures dies, donec recipiat sanitatem. Si nihil ex hac ratione profecerit, venas superiores in temporibus supra ipsum locum qui sustinet passionem, diligenter perquires[e] & inures, vt humor noxius possit arceri.

[a] ducat ita quòd impedit visum, quẽ morbum lunaticũ
[b] temporis
[c] verò
[d] tragmantico
[e] & ibi adures

De staphylomate oculi. Cap. XIX.

QVodcunq; iumentum in oculo habuerit staphyloma, incurabile est: talis tamen curatio consueuit adhiberi: De sub oculo sanguinem ei detrahes, & fomentabis calida cum radicibus fœniculi & rutæ decocta, inunges etiam collyrio non valde acri, si vulnus fecerit & deplanauerit, ex succo fœnigræci fomentis, & inunges collyrio leni, quod facit ad tunicas ruptas, donec se cicatrix cum planitie claudat, [&] tunc vteris acriori collyrio per dies plurimos, donec quæcũq;[f] pars æquari possit ad naturæ similitudinẽ, compleaturq; vt nõ deformetur obtutus.]

[f] parres æquate poßint ad naturalẽ simil. compleantur, & non deformetur obtuitus

Ad album de oculo tollendum. Cap. XX.

SI casu aliquo animal oculum impegerit, aut confricauerit, vel ex percussura læserit & album induxerit, etiam si totus oculus præclusus sit, tamen experimentis hac ratione probatum est cito posse curari. Hederã colliges terrestrẽ, & in pila mundissima contundes, succum exprimes, ex hoc animal inunges:[g] potestate medicaminis

[g] circa oculos oculus inijciendo. Nam eius vir ute consumetur albugo

caminis quãuis desperata, consumitur albugo. Sed si terrestrem hederam non inueneris siue baccas hederæ, siue folia contundes, & succum exprimes, & ex eo[a] succo inunges. Si hoc quoq; difficile videbitur, aut morosum, paululum aquæ frigidæ cum folijs hederæ diutissimè contundes, succum exprimes, &[b] per siphonem] ei in oculum defundis. Quod cum per dies plurimos tam mane quàm ad vesperam feceris, album omne tolletur. Sed si vinum miseris optimum[c] & recens efficacius curata sanat.

[a] oleo oculos

[b] M. S. non ha

[c] pro aqua, efficacius est

De suffusione curanda per nares. *Cap.* XXI.

ALiqui authores dixerunt, si dexter oculus suffusionem susceperit, vel albũ incurrerit, dexteram partem naris, si sinister sinistram diligenter inspiciet: [&] in ipsa callositate[d] narium foramina subtilissima inueniet, quibus tenuis inserenda est fistula, per quam ille qui curare debet os plenum vino insufflet, vt merum per foramen illud penetret. Quo facto oculus incipiet lachrymare. Velocius autem proficiet. quia per interiores venas meri virtus ad oculum penetrat.

[d] varia

De diuersis paßionibus oculorum. *Cap.* XXII.

IVmentum in[e] oculo in osse] percussum, si[f] tumorem fecerit durum, callosum, & ossillagini similem, hac ratione est curandũ: Deiecto animali cõtra causam ipsam cutem aperito, & ossis cisorio gingiuulam, vel cartilaginem, vel os quod ex se excrescere cœperit, cædito, vt deplanes ad similitudinem partis alterius. Si aptè deplanaueris, aceto & oleo, linteolis vel licinio addito, locum ipsum comples, & fasciabis. tertia die solues: & similiter cura bis per dies. v. donec feruor desinat, post traumatico vteris. Catastolico quoq; medicamento li-

[e] oculi ossi

[f] in ipso oculo creuerit os, cartilago, vel simile. sic curato. Eiecto animali in terram cõtrahe palpebram, & cũ ferro congruo incide superfluitatẽ illam, ita quòd similiter sano, & imple locum de puluillis infusis in oleo & aceto nõ soluendo nisi tertia die, & sic fac vsq; ad diem quintum, donec feruor recedat, postea vtere tragmantico corrosiuo, aut medicamento labia cutis consumus, quamdiu limpidum vulnus æquetur.

braturam cutis consumis, quamdiu lympidum vulnus curetur & adæquetur. Quo si ipsum os concarnari non potuerit tam diu cotidie[a] eradicato donec[b] sanguinet atq; cocarnet,] ita vt medicamenta cogruentia vulneri imponas. Quòd si post sanitatem causa eadem [c]crescere cœperit,[d] punctis cauterio subtiliter vrito. Oculorum epiphora infra oculū detractus sanguis emendat, si vsq; ad sanitatē melle optimo inungatur assiduè. Præterea prodest eidē passioni: myrrhę pondus denarij vnius, crocodili stercoris semiunciam, salis[e] armoniaci semiunci m sepię ossium semiunciā, mellis[f] attici cyathos ij: ex quibus omnibus tunsis atq; permixtis oculum perunges. Magnæ lippitudini adhibeť tale remediū: Myrrhæ trogloditis vnciā[g] j. thuris masculi, croci siculi,[h] limpidis cipriæ, æris vsti ana vncias ij.[i] teres simul, consparges & cernes, aquæ celestis, & falerni vini, mellis attici adijcies quantū sufficit,] in vase vitreo condes; & cum necesse fuerit vteris. Si casu ciliū ruperit,[k] fistulam dabis & mannā] thuris cum ouo impones. Discutit cicatricem oculorū eiusmodi compositio:[l] Spicæ nardi vnciam semis, salis armeniaci vncias iij. catimię vnciā semis, croci vnciam j. piperis semiunciā in puluerē conuertes & vteris. Albi vitia deterget ista curatio: Sepiæ marinę ossis rasi ℈ decē, croci ℈ duos, salis armoniaci scrupulos ij. myrrhæ, crocodili stercoris scrupulos duos. Item, albū siue glaucomata emendat: vini amenij veteris sextarij tres, gariofili sextarius, mellis vnciæ tres, quibus omnib. decoctis vteris. Album tollit] si ex humore vel percussura euenerit: Sandaricę uncię ij. ossis sepiæ combusti vnciæ iiij. piperis albi semiuncia, salis armoniaci vnciæ ij. cum[m] melle permixtis. Cicatricibus oculorū medetur ieiuna saliua, si cū sale mandatur in ore, & expuatur in oculum. Sal quoq; tritū cum osse sepiæ, &[n] sinapis agrestis semine. Collyriū[nardinū: opopanacis scrupulos ij. vio-

[a] eradito
[b] incarnari cœperit
[c] excrescere
[d] punctim
[e] M. s. non habet
[f] albi
[g] semis
[h] lapidis calcis
[i] tere et in corpora cū aqua pluuiali, vino sale nitro & melle Attico.
[k] fistulis farinā
[l] M. S. legit: croci salis ammoniaci ana vn. ij. Myrrhæ ℈ ij. Catiniæ vnc. v. stercoris crocodili ℈ ij. Itē albū sine glaucomata emēdat vini aminæi sextarij iij. Cariophyllorū vnc. semis Mellis| sinc. iij. quibus simul decoctis tere, albuginē tollit
[m] mellis vnc. ij.
[n] sem. napij

læ vncias ij.ſpicæ nardi, caſſiæ, marrubij ana ſemiunciã, croci ſiculi vnciam ſemis[ʒ viij.] olei ſemiunciã & ſcrupulos iiij,piperis albi[a] vncias ſex,gummi ſcrupulos v.Itẽ alia confectio collyrij:Aeruginem æris & ſalem optimũ æquis ponderibus & aceti quantum ſufficit miſces. Neceſſaria compoſitio: rutę ſcrupulos iiij. thuris maſculi, ſtercoris columbini,murium,olei,croci,mellis,catimię, olei roſati ana ſcrupulos iiij. diligenter trita miſcebis & vteris.[b] Si verò oculus ictu vulneris inſanabilis redditur, &(vt Mulomedici dicunt) canchremata fecerit, ne periculum mortis incurrat,erui pollinem cum oleo roſeo & ouo ſimul immittito. Cum purgatum vulnus fuerit, cum melle attico inungito. Sunt & alia multa collyria, quæ quia eandẽ vim, eaſdemq; ſpecies continent, enumerare ſuperfluum duximus.]

[a] *ſcrupulos*

Hæc in M. S. deſiderantur.

De ſtrumis iumentorum. *Cap.* XXIII.

PLærunq; ſtrumæ, vel parotides, aut ſcrophulæ iumentorum guttur infeſtant, & faucium tumorem producunt. Nam & [c] ſubrecto ſunt capite,& tanquã ab ſtranguria præfocantur. Hoc primum fomentis calidis, & cataplaſmate ex polline hordeaceo & reſinæ vncijs tribus mero valido coctis,curari expedit:& cum collectio fuerit maturata, ſcalpello ſecari opus eſt,& quicquid collectum fuerit emittere,& aceto,& ſale, & oleo [d] infuſos lemniſcos ſubijcere:cæteris quoq; diebus[e] traumatico, & medicamẽtis aptis ſolerter curare[f] ſi vulnus pateat,dum ſanetur. Nam in his locis ex præcluſione citò ſolet fiſtula fieri:quæ ſi euenerit,vt ſuprà demonſtratum eſt,papyro & collyrio poterit perſanari.

[b] *tumore producuntur*
[c] *ſubiecto*
[d] *lauare*
[e] *tragmantico*
[f] *vt*

De glandulis. *Cap.* XXIIII.

GLandulæ quoq; animalibus, & præcipue pullis, vſq; ad periculum interdũ moleſtę ſunt, & in morbum

[a] & aliquando rectè

transſeunt [a] aliquando, quæ inter] maxillas inferioresq; fauces naſcuntur, & ad ſimilitudinem pillularũ maiores, aliæ verò minores connexæ ex carne obdureſcunt, & tumorẽ ſine doloribus faciũt. Quæ inter initia perunctæ oleo, [&] picula perfricari ſolent, vehemẽtiusq; manibus corrumpi, & ita velut vaneſcendo ſanari. Quòd ſi excreuerint amplius, deiecto animali, ita vt per mediũ ſecentur ſcalpello ſubtiliter cũ radicibus eximuntur, ne aliqua vena tangatur. Quo facto aceto & oleo cũ ſale, medicamentis ſuperius declaratis ſananda ſunt vulnera. Pleriq; vrenda dixerunt. Sed ſi paruæ ſint prodeſt, cæterùm maiores execandæ ſunt ferro.

De pullaribus. Cap. XXV.

DVm caput pullorũ calefecerit prima dentitio, inter gingiuas atq; maxillas tumor, collectioq; generatur, quæ pullaria vocantur. Cuius paſſionis tanta tenſura eſt, vt manducare vix poſſint. Sed cataplaſmatibus ſtudioſiſſimè maturanda ſunt, deinde ſcalpello aperienda, pòſt ſale & aceto & oleo curanda. Pleriq; etiam, cum ferro exemptæ fuerint glandulæ, propter ſanguinis fluxum loca vri debere præcipiunt, poſt ſale & oleo octo diebus vtuntur, nec non ex nitro & aqua calida diluũt. Si nittri inopia eſt, lotio calido aut lixiuio utuntur: deinde vinũ & oleum & farinã de eruo imponunt per triduũ, cõſequenter de vino ac oleo, & farina hordeacea, & melle percurãt. Addentes, quæcunq; plaga fuerit aut ſtrumæ vel parotidis, glandulęq;, tolluntur [b] licio medicamento, [c] vulnera percurari ita, vt de mali granati ſicci puluis aſperſus, celeriter adferat ſanitatem.

[b] lotij
[c] vel natura

De fiſtula maxillæ, Vel de conficiendo collyrio fiſtulari. Cap. XXVI.

SI ex aliqua huiuſmodi curatione iumentũ fiſtulam in ore fecerit, hac ratione curabitur: papyrum iniJ-

cies

cies in fistulam, vt pars eius in ore extet, quam lino diligenter ligabis ne possit elabi: pars verò foris exeat, quæ nihilominus constringenda est lino ne cadat,[a] triduò permaneat, quarta] die papyrum eximes, Collyriumq; ad longitudinem & cauaturam vulneris ad[b] arctum fistulæ [c] subijcies, & ne fortè labatur, fasciabis locum, ita vt ad manducandum possit maxillas agitare: tertio die solues. Si fistula ceciderit, diebus septem vnguento [d] traumatico curabis. deinde collyrium ex melle & erui polline decoctum subijcies ad plenitudinem foraminis diebus plurimis. Ad vltimum, [e] anapleroticum ipsi vulneri medicamen imponis, donec omnis plaga, ducta cicatrice solidetur. Fistulare autem collyrium hac ratione conficies: [f] anisi vnciam j. ferulæ vnciam j. æruginis æris vnciam j. battituræ calcetis vnciam j. cimini seminis vnciam j. teres cum aceto acerrimo, & secundum qualitatem vulnerum, cùm vsus exegerit, collyria formabis.]

[a] *alia*
[b] *radicem*
[c] *inijcies*
[d] *tragmantico*
[e] *Apostolicum*
[f] *anisi vnc. trita cum forti aceto misce, & fac collyria pro qualitate vulnerũ cùm vsus exegerit.*

De expositione fistulari. Cap. XXVII.

Fistulæ nascuntur, quoties neruus, aut cartilago, aut os negligentia vel imperitia curantis, ex plagæ alicuius tabido humore viciatur. Tunc enim [g] quæ commeauerit ad instar cuniculi carnem indurat & incallat, & fit fistula, quæ nulla ratione sanari potest, nec aliquando coire, nec solidari, nisi penitùs eximatur. Huius à diuersis authoribus tradita est diuersa curatio. Alij enim scalpello resecari & aperiri iubent, [h] & stringotomio decarnari, medicamentisq; acerrimis consumi, & sic postmodũ vulnus ad cicatricẽ coire. Quod cùm laboris & discriminis habeat plurimum, minus tamen prodest. Alij verò cauterio omnem fistulam inurendam, vicinasq; partes eius punctis feruentibus prærumpendas esse duxerunt, quatinus per ignem cal-

[g] *per quam*
[h] *& cum rasorio*

[a] caustis

losita te submota,[a] astalticis medicamētis vulnera procurentur. Sed melius est fistulam, sicut superius declaratum est, papyri iniectione curare. quia neque neruus, neq; vena, neque commissura vexatur. Nam scalpello vel cauterio sæpe fit causa deterior, & periculū creant. Collyrium verò omnem callositatem fistulæ de alto à radice eius eximit. Quòd si os fuerit vexatum, quòd oportet radi patens vulnus, per medicamenti curā non potest impediri. Si verò in alto tabes aliqua vel neruus aut cartilago remanserit, ex eodem collyrio puluerem facies, & frequenter inijcies. Omnia enim vulnera elympidat atque persanat.

De tumore faucium vel capitis. Cap. XXVIII.

INterdum ad similitudinē synanches animalibus fauces & caput interius intumescūt, adeo vt bibere aut manducare non possint. Cuius totum & os & lingua, aqua calida fomentatur, & taurino felle perlinitur. Potio autē datur huiusmodi ad cornu: olei veteris libras ij. vini sextarium j. commisces quoq; [b] nouem caricas cum nouem capitibus porrorum, decoques, & diligentissimè conteres, & in aqua ipsa nitrum alexandrinum tritum quantùm sufficit misces, & ex his omnibus potionem manè & ad vesperū heminas singulas dabis, vt tumoris ipsius relaxetur ac mitigetur asperitas. Manducet autem herbam viridem, aut quod melius est, pascatur. Quæ si defuerint, farinam de hordeo facies, cui nitrum admiscebis, & sic apponis. Fœnum quoq; mollissimum eliges: quod nihilominus nitro & aqua conspergcs: sanguinem non detrahas, nisi fortè de palato, [c] despumes. cùm cœperit conualescere, nitrum tunsum & cribratum, pulueres de radicibus cucumeris asinini syluatici cōmisces, & vini sextariū, cochlearia pulueris ipsius iunge, vt huius potionis vi resoluto ventre purgetur.

[b] octo

[c] despumet

getur. [a] Alij authores tumorem capitis ac linguæ vel faucium, etiamsi obdurauerit, ita festinantes propter periculum curare nituntur: lapides molares plures igne succēdunt, cùm candere cœperint, caput equi cooperiunt, & vas plenum lotio sub ore & naribus supponunt, & per vices singulos candentes lapides in lotium immittunt, vt ille vapor ac fumus à calore lapidum cōcitatus, os equi & nares impleat, & fuste transuersum, vt apertum os habeat, debet accipere. Quod cùm diutissimè feceris, aquam marinam calefacito, vel certè salem in aqua dulci miscebis, fouendoq; dissoluis, addito aceto acerrimo, caput eius & os & gingiuas diutissimè confricabis. Postea fimum bubulinum cum acri aceto miscebis, & tepefacies, ex quo caput totum frōtemq; & labia perstringes. tunc farinā hordeaceam cum aqua tepida sufficienter pro cibo dabis & potu.] [a] M.s. non habet

Si ex pletora sanguinis fauces tument. Cap. XXIX.

QVòd si ex sanguine tumor ille indignationis euenerit, ita intelliges, si venis tensis [b] obturabitur [c] halitus, & oculi sanguinei apparebunt, cui de temporibus si non tumebunt, aut certè de palato si ibi indignatio non erit, sanguinem oportet auferri. [d] cretam cimoliam duabus partibus & tertiam partem cretæ nigræ, ex vino austero temperabis, & dum calet, illinis caput.] [b] præobturabitur [c] aditus vel auditus [d] M.s. non habet

[e] *De intomatis.i.] de Tuberibus. Cap. XXX* [e] M.s. non habet

SCiendum est autem tubera in corporibus iumentis frequenter excrescere. quæ Græci [f] intomata vocant. Horum variæ qualitates & diuersa sunt nomina. [g] Stechatoma est tuber quod in se adipē [h] vel pinguedinē continet. [i] Melicæris est tuber in quo caro inspissata, quo modo in verrucis inuenitur. [k] Aneutrisma est tuber [f] ontomata [g] staphiloma [h] velut pingue [i] Melicæleps [k] Aneuesma

in quo ſanguis conſpiratus vberis venæ ſimilis inuenitur. Acteroma eſt tuber in quo [a] farinoſa congeries reperitur. Ganglion eſt tuber, fit ex duplicatione nerui, ſimilis tubero cum dolore immobili. Horum omnium vna eſt curatio. Iumentum colligatum deponitur, [b] contra locum [c] cauſæ ſagitta aut ſcalpello in longum dextra ac ſiniſtra pro menſura tumoris aperitur, ita vt media faſciola cutis, quæ ſupra tuberum eſt, intacta permaneat. [d] Poſt egeſtis vel euerſis omnibus quæ tumorem mouerant, medicamentis competentibus, ea quæ ſuprà declarata ſunt, producitur ad cicatricem.]

[a] farciminoſa congeries

[b] circa

[c] aut

[d] M.s. non habet.

De lingua inciſa. Cap. XXXI.

SI iumento lingua fuerit inciſa, ſtatim cum fibulis conſuito, deinde vino lauato, poſt gallam tundito & puluerem cernito, ex eo imponis donec ſanetur: cui dabis fœnum molliſſimum conciſum, & pro hordeo furfures. [e] Aliĳ poſtquam fibulas acceperint linguáque vino fuerit elota, mel imponendum eſſe duxerunt, vt plagam purget & curet. Ad vltimum ex malo granato puluerem iniecerunt.]

[e] M.s. non habet

De gingiuis & dentibus. Cap. XXXII.

SI iumento [f] loculamenta dentium, id eſt, gingiuæ vel dẽtes doluerint, his agnoſcitur ſignis: hordeum ſolidum glutiet, maceſcit, ſaliuarum plurimum effundit, gingiuæ intumeſcunt. Cretam cimoliam cum aceto acerrimo macerato, & calentem extrinſecùs maxillis inducito, ne minus quinque diebus: gingiuas autem interius cum puluere corticis maligranati, & melle tertia die diutiſſimè confricato, donec egeſta ſanie conualeſcat. Quod euenit, cùm humor acrior ex capite, in maxillarum defluxerit venas.

[f] loca

De oſſe

De osse fracto. Cap. XXXIII.

QVòd si animal iuxta collum vel molares, vel alio oris loco os fregerit, vt morsum claudere nō possit, & apertis dentibus horreat propendentibus labris, continuò calida fomentabis, & labrum & quæ sunt disrupta componis, fasciola tenuissima aceto & oleo madefacta [&] diligenter vnam partem, deinde alteram compingis ad locum, & similiter fasciato, ne iterum dissipetur: Cui & * corbem constrictam oportet imponi, ne deprauet dentes & labia. [a] Cùm solueris ad curandum, manu quæ antè composueris, contineto, furfurem & farinam hordei mixta in cophino ad manducandum dabis, ita vt quamdiu mādueat, manus tua à loco quem continet, non recedat. Cùm iam manducare noluerit, offerto ei aquam vt bibat. Cùm biberit curato similiter, vt suprà scriptum est. cui & succum ptisanæ [*per nares*] conuenit dari, si minus fortasse manducauerit. Quem tali obseruatione per dies quadraginta curatum restitues sanitati.

* *crumenā, vel curcumam*
[a] *& cùm*

De cartilagine narium si sanguis fluat. Cap. XXXIIII.

IVmento narium cartilago si corrupta sit, & sanguis reprimi non possit, spongiam [b] afram & thuris masculi pollinem commixtum impone ad locum qui læsus est, & si vulnus factum fuerit in cartilagine, hac ratione curato. Interdum animal despumatum remissus semel de palato sanguis non potest reprimi, propter quam necessitatem, sicut suprascriptum est, in loco in quo sagitta [c] ruptum est palatum, spongiam imponis, caputq; eius sursum constringe, & aqua frigida renes, cerebrumq;, testiculosq; perfundis. Quæ res si tardius subuenit [d] acatiam nigram & thuris pollinem æ-

[b] *vstam*
[c] *tactum*
[d] *aciam*

quis ponderibus ex aceto acerrimo temperabis, totumq; caput illinies, donec ſanguis ipſa conſtrictione claudatur.

De palato, ſi vena [a] ſe non clauſerit.] Cap. XXXV.

[a] *inciſa claudi non poßit*

[b] *profluit ſanguis: prohibetur autem ſi*

MAturè periculum creat cùm inciſa vena claudi nō poteſt in palato, ſed continuò [b] ſanguinis profluuiū inhibetur, ſi aut] candenti cauterio fuerit meatus ille combuſtus, & ſuſpenſum altius caput. Cùm per nares ſanguis defluit, nec poteſt aliter retineri, coriandrum viridem ſufficienter tundes, ſuccumq; eius expreſſum, ſubſtricto equo, naribus infundes, frigore naturali venas protinus claudit: chartam etiam & lanam combures, ipſumq; puluerem per fiſtulam inſufflabis naribus.

De genere & qualitate mucorum qui per nares fluunt. Cap. XXXVI.

[c] *nimius*

[d] *perſtrictio*

[e] *tragmanticis*

[f] *lenis*

[g] *liptomeris*

[h] *ſuſpitioſus oſtenditur*

MVcorum etiam qualitates, qui per nares effluunt, conuenit noſſe, ex quibus genus paſſionis oſtenditur, & cauſa cognita facilius curari poteſt. Mucus lympidus cotidianus eſt, & niſi [c] minus fuerit, non debet eſſe ſuſpectus. Craſſus autem & cādidus à cerebro defluit, & admonet ad medelam capitis feſtinandum. Rubens, tenuis, frigidus, veteris [d] perſtrictionis prodit iniuriam. Propter quod [e] thermanticis potionibus calefieri animal oportet. Cœruleus, id eſt fuſcus, [f] leuis ab interioribus venit, qui indicat febrem. & ideo conueniens [g] leptiperiſis, id eſt piretran] adhibenda curatio eſt. Craſſus autem, ſpumoſus & pallidus, à pulmonibus naſcitur, qui [h] ſuſpirioſos oſtendit:] quibus difficile, niſi feſtinatum fuerit, ſubuenitur. Fabaceus verò à glandulis ſerpit, quę celeriter aut eximendæ ſunt, aut ferro curandæ, ne conuertantur in morbum.

De cy-

De [a] cyferino, id est cùm post cursum sanguis de naribus fluit. Cap. XXXVII.

SAEpe sine ictu vulneris animalibus per nares sanguis fluit. quod vitium [b] cyferion vocant, quod præcipuè contingit, si equus vltra vires agatur ad cursum. [c] Omni corpore] oleo & aceto perungendum est animal, ac loco tepido statuendum, cooperiendum etiam diligenter, dandaq; opera vt molliter cubet, nec ad deambulandum cogatur, sed cibo diligentius [d] reparetur. tunc [e] erucæ vnciam j. cum lacte conteres & per cornu naribus infundes. Quòd si [f] eruca defuerit, aristologiæ [g] vnciam j croci [h] semiunciam cum vino dulci contrito, & [i] deijcito per nares. Similiter coriandri viridis succum exprimes & naribus infundes.

[a] cuferino
[b] cuferion
[c] Vndè
[d] temperetur
[e] rutæ
[f] ruta
[g] vnciã mediã
[h] vnciã vnam
[i] inijce

De polypo. Cap. XXXVIII.

SI polypus oritur in naribus, prçcluso spiramine strãgulabitur, stertet, humidi profluent muci, [k] pericula passionis plurima, hæc medicina subuenit.] Si propè polypus fuerit, acutissimo execabitur ferramento. [l] Curandum his rebus] quibus circuncisa sanantur. Si verò altius fuerit, cauterium plumbeum quadratum facies, ex quo calefacto polypum frequenter inures, & sic polypum sanas.

[k] periculosa paßio est si hæc medicina non subuenit
[l] Et cura his diebus

De siderato. Cap. XXXIX.

IVmentum si fuerit sideratum, his agnoscitur signis: Labia eius & maxillæ nec non etiam nares eius deprauantur in parte, ita vt vix cibaria dentibus [m] inlidat. Quæ etiam humoribus plena reperies, & cùm voluerit bibere, os vsq; ad nares demerget in aquam: quia infirma sunt labia, quibus [n] haustus attrahitur: [*vnde*] aceto & sale lingua eius & labia diutissimè perfricantur,

[m] colligat
[n] angustus spiritus

donec ſanguis emanat. Tertia die cauſticum crudum in illa parte labij imponis, qua ſentit iniuriam, cum cautela, vt prius alliges linguam, ne medicamenti violentia noceat. Cum medicamento labia [a]peruſta videris] aqua lauabis, deinde aceto & oleo fouebis, ſicut alia vulnera, & hac ratione curabitur. Si verò maxillam ſideratam habuerit & tortam, hæc eſt cura: De temporibus partis ipſius ſanguinem detrahis, fimum bubulum acerrimo aceto permiſcebis, & diutiſſimè decoques, & parti temporum ex qua ſanguinem extraxeris, calidum inducis ſæpius, vt [b] exiccetur & curet. [c] hac vſus potione: Trixaginem, hyſſopum ſyluaticum, origanum, ſerpillum, ariſtologiam, mannam croci pro æquis ponderibus contundito atque cribrato, ex quo puluere plenum cochleare cũ aqua mulſa, oleo & vino per narem ſiniſtrã ad vnam heminam quotidie oportet infundi.]

[a] *deuſta perunxeris*

[b] *exiccet*

[c] M.s, non habet

De obſeruatione flebotomi [& ceruicum curatione] *Cap. XL.*

COnuenit de ceruicis curatione dicturo, obſeruationem indicare flebotomi: quia circa loca frequenter operatur. Detracturus ſanguinem animal à cibo abſtinebis & potu, æquali loco [*ſolùm*] conſtitues: [d] tunc locum ſupra ceruicem alius teneat & adſtringat ad normam, vt vena facilius appareat. Deinde ſupra laqueum de ſiniſtræ manus pollice venam deprimas, ne ludat, tum ſagitta tangas. Duæ autem venæ à capite ſummo deſcendunt, & conueniunt ſe ſub maxillis vſque ad gulam, inde à geminis venis inferius quatuor digitis, ferramentum deprimis, ne in gulam mittas, & bifurcum tangas, & iumentum occidas. Statim ſagittam duobus digitis tenebis, nec plus ferri imprimas, quàm extra digitos eminebat. Nihilominus etiam mediano digito manum tuam moderando

[d] *Hæc in M.s. deſiderantur.*

rando suspende, vt sit leuior, ne vehementius imprimas quàm oportet. quia nō plus debet quàm mucro descendere. Si parum aptè profluat sanguis, iumento fœnum dabis, aut aliquid quod manducet. Agitatione maxillarum plus sanguinis vena profluet.]

De ceruicibus. Cap. XLI.

SI iumentum ceruicem eiecerit, aut laxauerit, aut certe vertibulas eiecerit, vel extorserit, hac ratione curabitur: Deponito iumentum [in terram] atq; constringito, & ceruicē eius extendito supra fossam, donec omnia vertibula laxentur. Post oleum vetus & axungiam veterem tunsam colatamq; permisces, & cum calefacto eodem vnguento ceruicem diligenter infundis,[a] in locum reponis, & fasciam tenuem & amplam ex oleo tepido & vino madefactam alligabis ad corpus. Lanas quoq; succidas ex oleo & vino infusas supra conuertes, post regula soleaginijs non minus quatuor digitis, ita vt tantum spacij sit inter regulas alligatas & connexas, & lino constringes. Et si æstas fuerit quater in die suffundis: si hyēs, bis. Cum modum fecerit, regulas solues. hoc die quinquagesimo & primo, post vnctionibus vteris, donec ad sanitatem perducas. Si tardius confirmabit vires regulatim & solenniter vsta curabis.]

De [b] malandria, id est, de vulneribus ceruicis. Cap. XLII.

SI [c] iumento malandria de ceruice] auferre volueris, ita facies: Candentia prius cauteria præparabis, deinde ferramento decarnabis, sic, ne neruos tangas, & venulas quascunq; videris emittere sanguinem, aduris, vt possit cruoris fluxus inhiberi. [d] Caue autem ne cauterijs plus aduras, & indignatione neruorū periculū facias.] Post axungia veteri ceruicē perfricabis, & fascia munies.

[a] & superpone stupā infusam oleo tepido & vino ligādo optimè, vel etiā lanam succidā quæ melior est, & superpone ascellas quatuor digitis latis lino obuolutas, & liga decenter; & si æstas fuerit quater in die suffundes.

[b] Malandra

[c] malandria de iumenti ceruice

[d] M.S. non habet

[a] ablato feruore — Sequenti quoq; die cataplasma imponere incipies,[a] ablataq; ferunta lotio calido fouebis, deinde aceto & oleo dilues,& medicamentis aptis curabis. Si [b] iam videris cicatricem pilos renouare, puluerem ex canino capite combusto,& adipem suillum recentem permisces, & inducis: ex quo medicamento & sanitas consequitur,& pilorum redit ornatus.

[b] M. S. non habet

De distillatione ceruicis. Cap. XLIII.

SI ceruix distillatione patiatur, tumidior videbitur quàm oportet. fœtorem habebit canceraticum cum humore nigro & liquido. Cuius foramina scrutaberis diligenter, ne vlterius inter neruos aut[c] armorsimum distillationē fecerit.] Quod si accidit, pauca hinc difficulter euadunt. nam his signis discrimen ostenditur: stridet[d] de pectore,& per nares humorem liquidum proijcit. hac ratione curabis. Foramina desuper marrubio, & sale pariter contuso implebis, atq; calcabis,[e] subter aūt cataplasmate apposito laxabis. Et si loci cōditio patietur,[f] dieresim dabis, vt foras per plagam humor emanet. tertio quoq; die calida vrina lauabis.[g] deinde traumatico & pannis lineis lympida & purata iam vulnera sanare incipies. Cuius compositio talis est: erui pollinis sextarium, iris illyricæ vncias ij. thuris masculi vncias ij. miscebis, & facies cephalicum medicamentum, quo veteris ad consumptionem medelæ.]

[c] armos sit

[d] in

[e] subtus

[f] diaresim

[g] M. S. non habet

De dissolutione scapularum. Cap. XLIIII.

QVòd si iumento scapulæ fuerint dissolutæ diligenter inspicias, ne quas inter neruos & commissuras penuigines faciat: quod si inueneris, quacunq; parte plagas [h] accipere poterit, cataplasmatibus mollire,& scalpello vel cauterio aperire curabis, vt sanies illa[i] atq; collectio defluat.] [k] Foraminibus autem traumaticum & lintcola

[h] accipiunt

[i] collectionis egeratur

[k] In foraminibus autem tragmaticum linteolo sicco calcabis

linteola ſicca dabis.] Si quod inter neruos foramen factum fuerit cautiſſimè curato, ne vlterius aut ferrū aut cauterium procedat, neq; [a] putorem neq; putredinem lauis, ſed magis ſiccis omnibus curare feſtina.[b] Nam omnis humor diſtillationi præſtat augmentum. Quum inciſa vel vſta duxerint cicatricem, pro confirmatione in vltimo cauſticū imponitur.

[a] *tumorem*
[b] *M.S. non habet*

De armis læſis. *Cap. XLV.*

SI [c] armus læſus erit] in medio cruce [d] vtræq; ſoluētur venæ, & puluerem thuris cum eo qui profluxit ſanguine copioſiſſimè immiſto armi lineantur. Quod ſi plus profluat quàm neceſſe ſit, ſtercus ipſius iumenti fluentibus imponitur venis & faſcijs alligatur. Poſtero quoq; die quaſi apoferesis fit, & ex eiſdem locis ſanguis detrahitur, [e] atq; ſimilis in omnibus cura procedit. Ab hordeo abſtinebitur, fœno ſuſtentabitur exiguo per triduum. deinde [*ſucci*] porri tres cyathos olei heminā miſcebis, & per cornu faucibus infundes. [f] Poſt ſextū diem lente ingredi cogatur, & cum ambulauerit, mittatur in piſcinam vel flumen aut mare vt natet, cum ſparcia & pannis vincto pede, poſtea firmioribus cibis ad ſaginā priſtinam reuocandus. Si leuiter dolebit, vino & oleo tepefacto perfricetur in ſole: ſi validius dolebit, ventum in armum mittito, atq; pertundito à ſumma iuba infra digitos octo, ne cartilaginem tangas. Et cum inflaueris, ferula vel virga molli armum cædito, ſale & oleo perfricato. ipſo die poſtero ſtracta vteris: cuius hæc erit compoſitio: ſimile ſextarios duos, ſi defuerint pollinis triticei ſextarios duos, cum aceto acri & cum tribus ouis miſcebis: ſed ouorum ſolum album mittes: adijcies etiam pulueris thuris vnciam ſemis. Quæ omnia manu ſubigis & in armos inducis, & per dies multos armū aqua calida cū flore fœni fouebis diligēter, vt molleſcat,

[c] *armos læſerit*
[d] *vtriuſq;*
[e] *M.S. non habet*
[f] *M.s. non habet*

ſtractam quotidie imponito, de vino puro armum lauato, Additurus] vnguentum : baccas lauri ſelibram, olei ſextarium, nitri vncias iij. ſed nitrum & baccas lauri in puluerem rediges, & cribrabis. Ex quo in ſole, cum calida armus fomentatus fuerit, inungatur ex tepido, & diutiſſimè confricetur.[a] Poſt ſyncriſma ad curandos armos inducitur, & cũ melius habuerit natatũ mittito. Quod ſi eiecerit iuxta conſuetudinem ad rotam armum reponito, & ſupraſcriptis medicamentis curato. Si non ſenſerit, vltimum eſt vt vratur.] Armi doloris hæc ſunt ſigna: pedem priorem[b] tantum quaſi rigidum àforis extrahit. Sed conuenit inſpici diligenter vtrum ex percuſſura vel caſu cœperit[c] eam.[d] & ſi ex[e] iectura fuerit, prius locis ſuis reponenda ſunt membra, & ſic reliqua facienda. Quòd ſi ex humore vel ſanguine armi grauabuntur, ſanguinẽ emittis à pectore, vel vnctionibus vteris.

[a] *prius quã ungatur, quotidie de vino puro armum lauato, deinde additur vnguentum*
[b] *tentum*
[c] *cauſa*
[d] *Quòd*
[e] *percuſſura*

De genu emoto vel baſi. Cap. XLVI.

GEnu[f] vel baſim ſi ſemouerit ad tormentũ rotæ vel macine] locis ſuis eiecta reſtitues, [&] lanam ſuccidam ex oleo & aceto infuſam imponis, & allıgabis ex more, tertio die ſolues fomentabiſq́;, pòſt reſinam induces & piculam, ad vltimum malagmate uteris aut cauſtico.

[f] *ſi baſim exieri, tad torculare mitte, & ſic*

De fractura articuli, cruris, vel coxæ. Cap. XLVII.

IMpulſu axium vel rotarum in circo vel in alijs locis varietate caſuum animalibus crura franguntur, aut coxæ vel articuli, in qua neceſſitate ſi extra cutem[g] fractura oſſis eruperit, hoc eſt, ſi exbercen fecerit, difficilẽ noueris & prope inſanabilem curam. Similis deſperatio eſt, ſi coxã fregerit, aut[h] acroceria aut ſupra gambã, inſanabilis eſt caſus, quia non recipit ligaturam. Si verò fractura

[g] *fractum os*
[h] *atrocola*

fractura sit sine vulnere in his locis, quæ constringi possunt, hac ratione curabis: Primò fracturã recompones, & fascies, mundis scissilibus infusis ex vino & oleo conligabis, Insuper lanarum munimenta coniunges & regulas circunduces. Iumentũ autem in [a] cauterio vel in scalis, vel in suspenso loco, [b] vt fractura velut leuiter] commeet, cui quotidie mane & ad vesperã suffendes, tertio die solues, & expleta curatione ligabis. Quinto quoq; vij. aut ix. die eadem facies, donec corpus inducat. Post hæc adijcies muscum de [c] vitice, aut salicis radicem, & oua cruda quinq;, verùm non regulis, vt prius, sed circun ductis ferulis alligabis. die tertio solues & fomentabis, de resina & axungia perunges: vbi cura profecerit, [d] malagma vel causticum inducis, non ante tamen permittis stare iumentũ, quàm dies quadraginta prætereant. hoc autem tempus est quo diuulsa vel fracta solidantur.]

[a] canterio

[b] ne fractura flebiliter.

[c] urtice

[d] hoc facies per dies quadraginta, & sic solidatur.

De [e] phlegmone, marmore, siue mallonibus. Cap. XLVIII.

PLerũq; in genibus, vel articulis aut phlegmon oritur, aut [f] marmora, aut [g] mallones. Quæ vitia ex malo humore generantur, & passionem cum deformitate tumoris ostendunt. Sed ista distantia est, quod phlegmon [h] tuber est [i] molle, [k] marmor duriciam ostendit ex nomi- n emallo inflatus:] Tuber est sine dolore, quibus recẽtibus potest facilius subueniri. [l] Primò lanam succidam ex oleo & aceto induces, contra aquã frigidam & currentem animal cõstitues. Post sine ferro hac ratione curabis: Sinapis & salis alexandrini ℥ iiij. aceti cyathos ij. axungiæ veteris selibram, simul conteres & induces, post diem tertiũ soluis. Si aperturam fecerit, spongiam cum aceto & lasere imponis, vulnera stiptico curabis. Præterea locum, quẽ curare volueris, inducto plilotro decaluas. Radicem filicis & eruum & ficus aphros cõtundes

[e] De tumore superioris genu & tubere & phlegmone & marmoreo.

[f] marmoreum

[g] mallon

[h] tumor

[i] mollis

[k] marmor ostendit mallon inflatum

[l] M.S. non habet

in pila & induces in panno, per triduum ligatum patieris manere] [a]Alij radicem filicis &[b]eruum cum axungia veteri & aceto acerrimo putant oportere misceri.[c]Item cineris quoq; de foco vncias iij.calcis uiuæ vncias vj.vino subigito ad crassitudinem oximellis, & antequã obdurescant tubercula obline. Quod si assiduè in recenti feceris, passionis molestia siccabitur: Si vetustiora sint, punctis subtiliter inurantur, ne ui & igne vicientur.]Talis compositio spargere phlegmon asseritur.[d]Rhododanes vncias iij. bituminis, nitri ana vncias iij.axungię veteris colatæ vncias iij.pleriq; dixerunt cauterio cuprino candēti duobus punctis debere pręrumpi, & phlegmon effundi, licineo quoq; intorto cum axungia, & aceto, & oleo loca, de quibus muscus eiectus fuerit,[e] satiare: per foramina etiam vstionis lemniscũ trahi debere, vt quicquid humoris est, egeratur. Post hæc cataplasma e fœnogræco &[f]vino confectum inducis, [g] cum vsta ceciderint] & tumor resederit,[h] lemniscũ eximis, traumatico curabis, ad vltimum causticũ inducis.] [i]Alij sagitta pertuso corio phlegmon effundunt, & lanam madidã cum aceto & lasare plagis inserunt, sic spongiam cum pusca acri & lasare supra vulnus imponunt: tertia die soluunt, lanã eximunt, & tetrapharmaco curant quinq; diebus vel septem. Si verò marmor ex quo validius claudicet, & vix flectat articulos, inurendus est leuiter. Cui post feruntam malagma, quæ cupressina appellatur, oportet imponi. Ex qua curatione sanitas redditur, & deformitas permanet. Si autem mallon in genibus vel articulis excreuerit, continuo curam adhiberi oportet, ne neglecta passione deformitatem tumor augeat, vel obduratione diuturna conuertatur in marmor. Aperies in pedibus siue genibus dextra ac sinistra vel ferro vel cauterio cuprino, sicut superius declaratũ est, lemniscũ traijcies cum aceto, & sale, & oleo, vt suprà, cataplasma imponis, donec

[a] Tolle
[b] herbam
[c] M S. non habet
[d] Rhododaphnes
[e] sanari
[f] lino
[g] combustio donec ceciderit
[h] limies cùm re moues
[i] M.S. non habet

donec feruor desinat & saniem faciat. Post purgatis vitijs lemniscos eximis, & traumaticũ imponis, & ternis diebus interpositis solues, & medicamentum renouabis, donec sanetur.]

[a] *De aquatilibus & ozœnis.* *Cap.* XLIX. [a] *De aquatilio*

SI aquatilia in articulis vel in gambis fuerint, frigido ferro omnino non sunt tangenda, ne abundantia humoris iumento discrimen importet. Sed vtendum est scarificatione subtili, & detractione sanguinis, post[b] quę lauis validissimis, tam cum aceto quàm cũ optimo sale tunso, & oleo, vel axungia, per dies quinq; conliganda sunt loca. Si tardius hæc cura profecerit vtendũ est feruentissimo caustico vt faciat vstiones.[c] Alia quoq; ratione sanantur, si fletam qua trictores vtuntur, & salẽ pro dimidia parte commisceas, lanamq; succidam ex aceto alliges, post diem tertium soluturus. Si aperturam fecerit farinam hordeaceam ex melle coctam cum lini semine & fœnigræco inducis, ad vltimũ malagma crudum impones. Præterea atramentum sutorium, gallulas minutas, & alumen æquis ponderibus tunsum cum axungia miscebis, addito puluere mali granati, nitro, & aceto: quæ in commune decocta, vitiũ si adiungatur emendat. ficus siccæ cum sinapi contusæ mixto aceto imponuntur. Post diem tertium soluto medicamento, si tardius profecerit, eadem cura renouatur. Cum melius habere cœperit, allicem impone articulis. Alij opoponacem cum farina hordeacea coctum in modum cataplasmati imponunt. Nonnulli fabam fractam in aqua decoquunt, & mixto melle deterunt, & in panno inducentes curant. Ad vltimum malagma cupressinum imponũt. Plures calcem viuã & cineres ex melle & vino commiscent, & ozœnis frequenter imponunt. Ad vltimũ

[b] *lanis calidissimis*

[c] *M. S. non habet*

caustico vtuntur. Quo genera curarũ & posterioribus pedibus adhibenda veterum censet auctoritas, vsus inuenit, addito sale & aceto cilicijs ozœnas defricare, donec cruor aut tumor emanet. Quæ obseruatio etiamsi non persanauerit, sequentes tamen adiuuat curas.]

[a] &

De pedibus reumaticis [a] siue ventosis.
Cap. L.

INterdum reumatici iumentorum, interdum ventosi sunt pedes: quæ vitia nunquam tangenda sunt ferro, sed exiccanda per malagmas vel causticũ, & aliquando vrenda leuiter per venas vt [b] cauterij meatus, qui humorẽ suscipiunt angustentur, & cõstringantur, vt [*meatus*] pro tempore afferant medicinam. Quia [c] in totum, etiamsi intercisæ & adustæ] sunt venæ, non poterit talis causa sanari.

31 [b] *cauterijs*

[c] *si in totum & intensæ & aduersæ.*

De impetiginibus. Cap. LI.

IMpetigines quoq; in articulis vel genibus inter neruos commissuralibus locis aliquando nascuntur, & fit vulnus simile [d] ragadio, & non facile sanatur, nisi stalticis vel stipticis rebus, non sine alligatura, vel interdum adustione curetur. Malagmas quoq; conuenientes oportet imponi.

[d] *ragadio &*

De vligine, id est, dulcedine. Cap. LII.

VLigines etiã in pedibus, cruribus, vnguibusq; vel sub armis aliquando generantur, quas quidã dulcedines vocant, habent similitudinem scabiei. Quæ cum se diffuderint, pedes exulcerant ad similitudinem lepræ, & vrgente prurigine animalia sibi partes illas corrodunt, vel alternis pedibus confricando vulnerant. Quod vitiũ [f] à crudo vel putrido humore cõsueuit generari, & idẽ curatur] detractiõe sanguinis, vnctionibus.

[e] *acritudo humorum cõsueuit generare, & ideo curantur.*

bus,& purgationibus ventris, si radix cucumeris syluatici cum nitri puluere misceatur infusa per fauces, humores pessimos purgat.

De podagra iumentorum. Cap. LIII.

POdagra verò nonnunquam solet occupare iumenta, cùm hominum vitium transit in pecudes: cuius passionis hæc sunt signa: nec stare potest nec ambulare, sed si cogatur, claudicat, & sæpe se proijciet, sicut indigesta ex hordeo animalia faciuut, quæ propter dolorem non coquunt cibum, & ideo fit horridum, & corpus eius calebit, venæ etiam extabunt, natura submissa erit, in pedibus stercus hærebit propter nimium eorum calorem, sicut subtritis solet euenire: cui proderit si non sinatur accumbere, sed minutim deambulare & loco sicco: donec sudet, multorum manibus confricandum est, vt vehementius sudet, sanguinem ei detrahes à capite à superioribus venis, sed non multum. sequenti die de posterioribus locis detrahes supra talos. tertio de gambis vel de sub ipsis dolorum locis. Memineris semper parum oportere detrahere. Aquam calidam dabis in potu, in qua adijcies puluerem nitri, & triticeam farinam, [a] pollinem quoque thuris acetabulum plenum in vino maceratum infundis, & triduò per nares singulas cotylas: betas etiam excoques, & aquam earum ad tres cyathos suffundes, & exercebis eum siugulis diebus, ventrem quoq; eidem expurgabis vt auferatur humor pessimus, qui descendit in venas. Hoc genus purgationis adhibebis: thimi acetabulum plenum in vino veteri dulci macerabis, & singulas cotylas per nares eidem infundis, fœnum viride adponis. Quod si defuerit, siccum nitro aspersum dabis. Si nihil profecerit, castretur, & vitio carebit: nam podagra raro vexat eunuchos.

[a] *M.s. non habet*

De [a]ortocolis siue stillosis. Cap. LIIII.

[a] articulosis

[b] Articulosa

[c] rigidis articulis, et planas

[d] tantum

[e] M. s. nō habet

O[b]Rthocola etiam iumenta vel stillosa dicuntur, quæ contractionem neruorum patiuntur in pedibus,& de capitibus vngularum calcant,& sunt [c] rigidi articuli, plenas] vngulas in terram ponere non possunt. Quod vitium nascitur ex enormitate onerum & labore confragosarum viarū.sed hac ratione curantur: Sanguinem ei de subcirro vel de coronis detrahes, vngulas bene compones,pollinē ex hordeo & resina cum axungia decoques,& [d] ter in] die perunges:tepida quoque in qua verbena decocta fuerit, confouebis,& tota crura acopo perfricabis. [e]Post dies quinq; cataplasmabis eum ex polline hordei & lini semine & fœnigræco æquis partibus ex vino decoctis: cataplasma imponis in omnibus cruribus antè acopo perunctis ab auriculis vsq; ad genua: quæ loca lanis succidis munies & fasciabis,& ter in die paulatim incedere facies. Si hoc non profecerit,malagmam hanc auriculis eius imponis:armeniaci,galbani,opopanacis,medullę ceruīnæ lib.ij.resinæ terbentinæ vncias ij. apocimatis librā,resinæ frixæ libram S. oleum vetus quod sufficiat,lento igne decoques & colabis , impones in alutā per dies plurimos omnibus pedibus,donec sani sunt. Sed necessaria festinatio est,quia sic solēt remanere si tardius cura pręstitur. Alij verò vrendos censent paulatim in articulis,sed rarò etiam prodest ista medicina.]

De pedibus & vngulis. Cap. LV.

[f] contusione

ANimalium vngulę asperitate ac longitudine itinerum deteruntur & impediunt incessum. Ex [f] tortura quoq; si in aspero vel lapidoso itinere iumenta coguntur ad cursum indignationes oriuntur. Postremò etiam si nulla causa præcesserit, ociosa in stabulis ex

collectione

collectione humorum incipiunt claudicare. [a]Oportet autem solum vngulæ celeriter aperiri,vt per inferiores partes apostema digeratur,ne eruptionẽ super coronulas faciãt,& difficilè ac tardius ꝓcedat.] Cuius hęc sunt signa:Pedem priorẽ planum ponet, quòd si suspendere videris gressum, vt diligẽtius intelligas causam,vngulã subradis,& locum quẽ videris nigriorẽ, digito pulsabis, si cesserit In dolore & maturũ fuerit, aperies,& saniem emittis, pendiginem circuncides ad viuum,ex oleo roseo , & aceto & sale cum stercore ipsius linteola imponis,animal [b] calciabis,tertio die soluis,si caro excrescit, gramen decoques cum oleo & impones. Si videris carnem ipsam nigrescere, inspicies ne aliquam fracturam habeat,[c]neq; clauũ aut lapidem acutũ,aut spinam,propter quod fomentis & resina vtaris,vt possit educi. Cũ purum videris vulnus,traumaticũ impone. Post quod adijcies fuliginẽ siccam. Cùm autem compleueris curam,resinam [d] remissam & sulphur imponito.[e] Quòd si adhuc in alto apostema fuerit, hordeum vel fabam in aqua decoques,& exindè fomentabis,vt exindè ad maturitatem possit adduci. Subtritos pedes fomentabis aqua calida,axũgiaq; veteri perunges: deinde testa candenti decoquis, oleo pòst & sulphure pariter contrito lana candente leuiter vres per triduum.Si verò contuderit,sanguinem de corona emittes,& calida fomentabis, axungia veteri perunges : ouinum quoque stercus cum aceto permiscebis, & imponis. Quamuis alij caprinum efficacius credant.

a M.s.non habet

b canciabis

c aut

d tenuißimam

e M.s.non habet

Si pulmunculum adaperturam fecerit.
Cap. LVI.

SI iumentum adaperturam pulmunculum fecerit, scias totũ solũ,[f] hoc est assem] hac ratione tollendũ:

f hoc eum

vngulam ſubradis, deinde inter commiſſuram calcis & aſſis in circuitu incîdis, ſubleuabis à parte priore & ſolum calcis retrouerſus expelles, vbicunq; pulmunculus fuerit, radis ad viuum, & adijcies linimentum ex oleo & aceto, & ſale, & ſtercore ipſius, imponas & calceas, tertia die ſoluis & tollis. poſt hoc [a] fomentabis: farinam hordeaceam, reſinam, & acetum decoques, per triduum impones: hoc enim medicamento etiam fracturam curabis, ſi frequēter apponas. pòſt etiam [b] traumaticum cum liniamento impone, & cùm corpus ſecerit, corium maligranati & bitumen iudaicum ex aceto decoques & impones triduò, & cùm ſolueris iterum impone, donec obdureſcat in [c] cornu.

[a] ferruminatis
[b] tragmanticū
[c] corium
[d] desūt in M.s.

Si exungulauerit iumentum, [d] & ſi ſuffuſionem pedum patiatur.] *Cap. LVII.*

SI exungulauerit iumentum cura difficilis, ſed profutura ſi nō egebit induſtria, papyrum candelarum purgatam, ſubtiliter carpis, intingis in oui crudi albumento, circa nudatum pedem in circuitum pones, panno & faſciolo ſuperligabis, poſt diem tertium ſoluis, fomentabis farina frumentacea, reſina, aceto & melle pariter decoctis, interdum, [e] lomentum pro farina mittis. Si vulnus non erit purum, vino tepido lauabis, liniamenta cum melle impone: cùm purgauerit traumatico vteris. Cùm autem duxerit cicatricem corium [f] fabæ cum pelle ceruina combures, ex] melle temperabis, addito puluere bituminis iudaici & maligranati cum aceto: alternis diebus medicamentum renouabis, donec [g] cornu vngulam faciat. Ad vltimum ſparciam veterem contundes, ex aceto in olla noua decoques, ex quo vngulam obdureſcentē obuolues, & ad plenā reuocas ſanitatē. Si ſuffuſiones pedes patiantur, ficus ſiccas cū ſale pro æqua parte cōtonde & vngulis impone.

[e] ſtercus
[f] foue cū melle quod vino coniungis, &
[g] corium

De pe-

De pedibus attritis ſiue mollibus. Cap. LVIII.

ANimalibus exiguæ vngulæ creſcunt, vel attritæ reparantur, ſi allij capita vij. rutæ manipulos iij. aluminis tunſi & cribrati vncias vij. axungiæ veteris pondera ij. ſtercoris aſinini plenam manum commiſceas ac decoques & vtaris. Prudentius conſilium eſt pedum tueri ſanitatem, quàm paſſionem curare. Corroborantur autem vngulæ, ſi iumenta mundiſſimè ſtercore vel humore ſtabulentur, & roboreis pontibus conſternantur. Articuli quoq; vel ſuffragines poſt iter [a] calido foueantur vino.] Naturaliter autem molles vngulæ ſolidantur, ſi hederæ ſeminis duas partes & aluminis rotundi vnam partem pariter contundas, & calciatis pedibus per multos dies inducas. Item ſubtritis pedibus prodeſt, picis liquidæ ſelibram, aceti heminam, ſalis libram, hederæ folijs quantum ſufficit pariter contundis, & laboranti quotidie pedes perunges. Molliſſimæ vngulæ hoc vno medicamine, quo potentius nihil eſt, aſſolent indurari. lacertam viuum viridem in ollam nouam mittis, adijcies olei veteris libram vnam, aluminis iudaici ſelibram, ceræ libram, abſynthij tunſi ſelibram, & decoques cum lacerto: Cùm fuerit reſolutum, calentia vniuerſa colabis, abiectisque oſſibus & purgamentis, liquatum medicamen in ollam remittes, & cùm vngues indurare volueris, vngulam ſubradis, & factum vnguentum in cannam viridem mittes, adhibitis carbonibus, propè ferueſ, per cannam inſtillas vngulis, prouiſurus ne coronam tangas aut [b] ranulas, ſi his exceptis, in ſolo & in circuitu ſolidaturus vngulam confricabis. Memineris autem vngulas excreſcendo renouari, & ideo interpoſitis diebus vel ſingulis menſibus talis cura non deerit, per quam naturæ emendatur infirmitas.

[a] *calida foueatur & vino*

[b] *ranulas quæ excreſcendo renouantur*

De dorso confirmando. Cap. LIX.

[a] *scrutanda.*
24
[b] *curare.*
[c] *lata.*
[d] *exulceret.*
[e] *vel discindēs. fractus incurrit.*

ANimalium dorsa vt laboris plurimum sentiũt, ita diligentius sunt [a] curanda. Exceptis enim his, qui deputati sunt circo, reliquum mulorum, equorum, asinorumq; genus sub sellis aut sagmis solo tergo præstat officium. Vnde laudabilior industria est, quę incolumitatem tuetur, quàm quæ cupit læsa [b] curari. Nam diligẽtia defendit à vitio, si centones vel saga primum sufficientia, deinde mollia imponantur, & [c] lota, atque ad tempus diligenter excussa, ne aliquid sordidũ aut asperitatis inhæreat, quod sub pondere [d] inulceret pellem: tunc sagmarum vel sellarum mensura conueniens, & apta qualitas debet adhiberi. Si enim ista minora fuerint vel maiora, angustiora vel vltra modũ lata, vel quę non cõgruunt, grauiter nocent. Hinc enim collisiones, suppurationes, apostemataq; nascuntur, cum nimis locis inæqualibus premitur [e] pondere vel discentes tractura mercurius] aut spina deteritur. Ipsorum quoque pondere, etiamsi in stratis nulla sit culpa, enormitas nocet. & ideo temperanda est mensura ne inferat vulnus.

De dorso curando iam læso. Cap. LX.

[f] *calurnos,*
[g] *rependent.*
32
33
[h] *lyppa.*

QVòd si dorsum sedentis iniuria tumere iã cœperit, in recenti statim mallonẽ ceparum, id est. [f] calamos siccos vnde fasces [g] dependent, in quam ferquẽtissimam mittis, & aliquandiu maceratum, calidum super tumorem impones, fascia constringes vel cordiscũ super impones, una quoq; nocte manere patieris absq; suppuratione palpabitur tumor. Quod si caluum fecerit, farinam hordeaceam cum folijs cauliũ contundis pariter & tepidam impones. Cinerem quoque cum oleo miscebis, & inducis quàm diu clauus cadat: cum ceciderit [h] lyppara utere cum minutissimis pannis, vel

mel.

melle cum linteolis. Cùm vlcus [a] purgauerit, licio per- [a] purgaueris.
curabis.

Si pulmunculus naſcitur in dorſo animalis.
Cap. LXI.

SI pulmunculus natus fuerit in dorſo, difficile eſt eũ medicamentorum appoſitione [*curare vel*] ſiccari: ſed ſi paruulus fuerit, cautere, & præcipue cuprino aperiendus eſt, ut ſanies quam colligerat, egeratur: tunc curãdus eſt ſicut moris eſt uſta curari, ſed commodius eſt pulmunculum [b] decuſſatim ferro ſecare & eximere, ita vt pellem ad modum præcidas, ne cum cicatricem duxerit, inueniatur [c] epidarmus: oleum, acetũ, & ſalem continuo addis in plagam, & ne nimius ſanguis erumpat, ſtercus ipſius vulneri ſuperponis & colligabis, die [d] tertio folia caulium tunſa cũ oleo & aceto imponuntur per dies quinq;. Cum iam ducere cicatricem cœperit, licio curabitur.

[b] denſatum.
[c] epiderideri- nus.
[d] poſtero.

Si vulnus fecerit. Cap. LXII.

SI verò fecerit vulnus, indulgebis otium, vt diligentius [*&*] curetur, & recepta ſanitas cõfirmetur indutijs, nec imponendus eſt labor qui reſcindat adhuc teneras cicatrices. Sanatur [c] autem ulcus ſi gallas ſyriacas combuſtas cũ melle ſuper imponas. Pulueres quoque corticum pini & flos calcis uiuæ æquo pondere miſcebis, & vulneribus inſpergis. Pillulas quoque cypreſsi tunſas & cribratas, & cortices quercus tritos & in puluerem redactos mittis. Præterea oſſa ſepiarum & teſtas etiam oſtriarum in puluerem rediges, & æreí quoq; vaſis fuliginem pariter miſcebis, quæ bene tunſa ſi frequẽter aſperſeris, ſiccatum vulnus ducet celerius cicatricem.

[f] omne.

Vt pili renascantur. Cap. LXIII.

QVòd si pili tardius crescunt, viuam testudinem supra sarmenta combures, & cineres eius in nouum cacabum mittes, additis vncijs iij. aluminis crudi, medullæ ceruinæ quod sufficit, & vino infuso decoques, & diebus plurimis imponis, reuocare pilos creditur. Puluis de fabis combustis, vel de lupinis crudis, vel de folijs fici combustis [a] seuo commixtus superponitur assiduè. Quòd si nulla præcedente causa decidunt pili, spica nardi], vuas passas pariter tundes, & ex aceto decoques, calidumque medicamentum glabro corpori impones.

[a] *si vino.*

De denigrandis pilis albis. Cap. LXIIII.

SI album pilum nigrescere cupias, atramenti [b] sutoricij scrupulos vij. odolaphinis succum scrupulos iiij.] sepi caprini quod sufficit pariter temperabis & vteris.

[b] *veteris drachmam j. rhododaphnis succi drachmas iij.*

Vt pili nigri albescant. LXV.

SI e diuersò albos pilos facere volueris, cucumeris syluestris radicum libram vnam, nitri [c] scrupulos duodecim, in pulueres cogis, heminam mellis adijcies, quibus permixtis vteris.

[c] *drachmas.*

FINIS LIBRI SECVNDI.

IN TER-

IN TERTIVM ARTIS VETERINARIAE VEGETII librum, Prologus.

MVlomedicinæ [a] *me commentarios ordinante, ciuium, atq; amicorum frequens querela, accepti operis continuationem suspendit, deflentiũ ægritudines, mortesq;* [b] *clamosissimas boum, cum magnopere peterent publicandum,] si quid pro salute tam commodorum animalium scriptum reperiretur in libris. Cedens itaq; familiarium honestissimæ voluntati, ex diuersis authoribus enucleata collegi, pedestriq; sermone in libellum contuli. Cuius erit præcipua felicitas si eum* [c] *nec scholasticus fastidiat, & bubulcus intelligat.* [d] *Maximo autem incitamento mihi fuit ipsorum boum vtilitas & gratia, sine quibus nec terra excoli, nec humanũ genus sustentari vllatenus poterunt. Cuncta igitur legumina siue frumenta bobus merito aratrisq; debentur: vinearum ipsarum vsus periret, nisi eorum adminiculis subuehendis carpenta sudarent. Quid de diuersorum onerum comparatione referamus, dum inter mobilia & quicquid grauius est, absq; vehiculis penè reddatur immobile? Reliqua quoq; animalia, ipsæq; cohortales aues ex eorum capiunt labore substantiam. Vnde enim equis hordeũ, vnde cibum canibus, vnde porcis pabulum dominorum solertia ministraret, ni pararentur boum labore frumenta? Et ne longum faciam bobus debent alimenta quicquid ali potest. Apud alios genus mulorum, apud alios camelorum, apud paucos elephantorum licet exiguus vsus est, nulla potest natio esse sine bobus. Postremò vt ad prouidentissimorum virorum scripta redeamus, quorum firmatur auctoritas, iusticiam iumentorum cæde violenta relictis terris ad syderum remeasse consortẽ. Quid potest laudabilius reperiri quàm vt nomen æquissimum, boum fugaretur interitu? quod dum homicidia fierent*

[a] cõmentarios ordinanti

[b] damnosissimas boũ, pro magno opere supplicantium

[c] scholasticus nec

[d] M.S. non habet

permanebat in terris] *Duplicem igitur sollicitudinē oportet impendi, vt sanitas incorrupta maneat, & ægritudo quæ ex casu vel negligentia siue labore cōtracta est, competentis medicinæ curetur ratione.*

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE

Liber tertius.

DE OBSERVANDA BOVM sanitate. Cap. I.

M. S. hic caput primum incipit, cuius inscriptio hæc est, Vt longæui & sani sint boues.]

[a] præuidere
[c] calidißimum cubile muniatur
[c] accommodatus atq; vtilis est, vt pestifer humor recedat, & frigus excellatur.
[d] &
[e] interiora curentur
[f] calido
[g] vt
[h] Par quoq; studium
[i] fricentur
[k] lentulenti, priusquam inducantur in ouile, adhibita

VT longæui & sani sint boues, bubulcū conuenit[a] prouidere vel dominū, quatinus frigoribus[b] calidissimo cubili muniantur, & si fieri potest, semper foco vicini sint boues. Quod enim beneficio naturali eiusmodi animalibus semper ignis[c] commodum est, siue quòd inutilis & pestifer humor exudat, siue conceptum ex pastu vel opere frigus expellitur,] siue[d] in flammarū halitu[e] interna curantur. Præsepium oportet extructū esse diligenter, ne quid pabuli inter pedes animaliū pereat. Bouile aūt loco[f] sicco statuendū est, assidueq; mundandū est, ita[g] quòd quotidie pabulū ad edendū inutile substernatur, vt boues siccius & mollius cubent.[h] Parū quotidie fastidiū est cum boues reuocantur ex opere, vt colla eorū ex vino tepido perfundantur, & diutissimè[i] perfricentur. Cum uerò de via vel pastu redeunt[k] luculentia adhibita, priusquā deducātur ad bouile,] aqua diluendi pedes, ne inhærentes corpori sordes vlcera generent, vel vngulas faciant mollio-

molliores,vel certè moleſtiã manducãtibus,vel inquie-
tudinẽ afferãt dormituris.[a]Sed hyeme omni ſolertia fri
gus eſt prohibendũ, [b] velut æſtiuis menſibus pura aura
quærenda.Per diẽ igitur[c] ſub vmbra,per noctẽ ſub diuo
boues ſtare cõuenit. Nõ enim pauciores ſi æſtuauerint,
quã ſi alſerint colligũt morbos. Præterea vnũ ouũ cru-
dum cũ hemina ſalis & ſextariũ vini per ſingula capita
ſeptimo [*die*] diffundi percõmodum eſt.Iuuat etiã alliũ
tunſum hircino miſceas ſeuo,herbam quoq; verbenam
additã deteras,rutam herbam,[d]etiã pollinẽ[e]iniungas,&
cum vino per os digeras. Cauendũ præcipuè eſt ne aut
curſu nimio,aut longo itinere fatigentur,[f] vel vllis gra-
uioribus certè oneribus affligantur] nimiã enim laſſitu
dinem ſequitur ægritudo, & omne animal [g]eſt debile ſi
rumpit̃. Aquã quidẽ iſtius generis animal nõ requirit ni
tidiſſimã,nec vſq; adeo læſerit ſi ſordidã biberit,[h]Sed ta
men bubulci [i] diligẽtius eſt prçcurare vt mundã ſemper
& optimã bibant. Maximè aũt ſtudendũ eſt vt cõpeten-
tibus[k]redundantibusq; ſaturi ſemper habeantur & pin
gues.Omnis enim ægritudo exordium ſumit ex macie.
[l]Exhauſtũ animal celerius labor frangit,æſtus vexat,fri-
gus penetrat. Non ſolũ enim æſtiuis menſibus paſcuũ
ſufficit,[m] vbi frondes diuerſi generis addant̃,[n]& minuat
varietas ipſa faſtidiũ.] Hyeme [*aũt*] nõ tantũ paleis,ſed
fœno quoq; & hordeo,& ſepius eruo ſaginandi ſunt bo
ues. Nullus aũt vberiores ciborũ repudiabit expenſas,
qui conſiderare voluerit boum per inopiam pereuntiũ
quàm cariora ſunt precia. [o] Aduerſum boum morbos
non minor adhibenda eſt diligentia quàm equorum.

De morbis boum,& primo de malleo. Cap. II.

NAm equinũ genus morbus qui appellat̃ malleus,
diuerſo genere paſſionũ[p]emigrans per plures con
tagiones cõſumit,boues quoq; idẽ morbus[q]inter-
ficit,ſed à diuerſis diuerſo nomine vocatur,quẽ plerũq;

[a] Sicut
[b] ita
[c] in
[d] erui
[e] teras
[f] vel grauioribus fat[illegible]
[g] incipit
[h] Eſt
[i] diligentiſsimè
[k] cibarijs ſaturatos ſemper habeant
[l] vacuũ igitur
[m] niſi
[n] M.S. non habet
[o] Sequẽs caput ibi M.s. incipit Cõtra morbos boũ nõ minus adhibenda eſt diligentia,quã equorum.
[p] migrando
[q] conſueuit interficere

vulgus appellat [*achanũ*] Hic morbus bouẽ ſi quando tentauerit, iſtis agnoſcitur ſignis: erit pilo horridus & triſtis, ſtupentibus oculis, ceruice deiecta, ſaliuis aſſiduè per os fluentibus, inceſſus pigrior, ſpina rigidior, faſtidiũ maximum,[a] pauca ruminatio. Cui ſi inter initia ſubuenire tentaueris, diſcrimen euadet: ſi per negligentiam adhibeatur tardior cura, vetuſtioris morbi nõ poteſt ſuperari pernicies roborata. [*Potio contra omnes morbos boum & equorum*] Inter exordia igitur tedianti boui aduerſus omnes morbos potio iſta ſuccurrerit: [b] tres ſemis vncias ſquillæ minutatim conciſas, præterea radices teneræ [c] popinum effoſſas & diligenter lotas contondes in pila, & tria ex hijs pondera addito ſextario ſalis in vini ſeptem ſextarios mittes, & per ſeptem dies per os bobus ſingulos ſextarios digeres. Quòd ſi toto anno aduerſus omnes ægritudines deſperatas boues [d] ſtagnare volueris, incipiente vere, id eſt, ab idibus februarij quindecim diebus cõtinuis, hanc potionẽ dabis omnibus diebus, quę vſq; adeo ſalutaris eſt, vt approbatũ ſit integro anno boues ſic curatos nullius morbi cõtagione tentari. Talis etiã cõpoſitio & morbis reſiſtit, & vires animaliũ firmat: folij [e] caprinis, folij mirti ſylueſtris ana vncias iij. folijs cipreſſi [f] ana vncias tres] diligentiſſimè deteres infundes in congiũ aquæ, & vna nocte ſub diuo manere patieris, & [g] inde vnoquoq; boui tepefacto] per triduum ſingulos ſextarios dabis: quæ potio ad ſtagnanda animalia quater in anno facienda eſt vltimis temporibus veris, æſtatis, autumni, & hyemis. Morbos ægritudineſq; depellit: tres vncias baccarum lauri, gentianæ, ariſtologiæ longę, myrrhæ, [*enulæ*] betonicę diligentiſſimè detere, & miſce cũ mero, ex quo trinas heminas triduo iugiter iumẽto per os dabis. Spicę quoq; allij tritę, cum vino quoq; per nares infuſę purgant capita iumentorũ. oua cruda cum melle iumentorũ faucibus inſeruntur,

[a] *parua*
[b] *tres*
[c] *populi*
[d] *præſeruare*
[e] *capparis*
[f] *vncias ſex*
[g] *ieiuno boui tepefactum*

atq;

Expedit tamē ſalem pabulis miſceri, Marrubium quoq; tritum mane cum oleo vinoq; diffundere, thuris puluerem cum mero ſiue per nares inieceris, ſiue per os dederis prodeſt. Nec minores medicinę bobus[a] horum copia ſubminiſtrantur. Nam porros, rutam, apium, & herbam ſauinæ ſiquis largè deterat, & miſceat vino, ternasq; heminas præbeat ad potandum ægrotantibus ſubuenit. Plurimiq; caulem vitis albæ conciſam atq; ſerpillum & ſquillæ partem in aqua macerāt, ternasq; heminas per triduum digerunt, quę potio ventrē purgat, vires quoq; confirmat. Ad interna autē curanda præcipuè amurca creditur ſalutaris, ſi tantundē aquæ miſceas, & animal bibere conſueſcat. Sed quia licet ſitiat, potum faſtidiat ignotum, primo cibi aſperguntur, deinde aqua exigua potio medicatur, ad vltimū pro mēſura miſcetur, & uſq; ad ſaturitatem ſitientibus datur. Quocunq; autem tempore, ſed maximè ęſtate, ſi boues cōcitentur ad curſum, aut aluus eorum ad pernitiem ſoluitur, aut febriculæ commouentur. Natura enim pigrum, & labori potius quàm velocitati accommodum, vehementer læditur ſi ad opus cogatur inſuetum. Periculoſum quoq; eſt, ſi ad præſepia ſues aut gallinæ peruenerint. Nam bos cū gallinæ fimū inter pabula ſumpſerit, ſtatim nimio ventris dolore torquet, inflatusq; [*ipſa hora*] moritur:[b] cui hac ratione ſuccurri conuenit: Apij ſeminis vncias iij. cimini[c] ſextarium ſemis, & duas lib. mellis commiſces, & tepidum per os infundes, ac tam diu ambulare compellis, & confricas manibus plurimorum, donec ventrem potio moueat. Giſni quoq; cum vino deterere, & per os dare creditur ſalutare remedium: Lixiuiū quoq; ex arbore vlmi, vel cuiuſcunq; generis ligni cinerē, dummodo bene[d] coctū, cū oleo miſcebis, & liquidū ac tepidū diffundere per fauces, aduerſus ſtercus[e] plurimū prodeſt. Si aūt porcinū ſtercus bos deuorauerit, ſtatim peſtilentiā

[a] *horti*

[b] *ſi ſtatim hac ratione nō ſuccurris*

[c] *ſextarios ſex*

[d] *cribratum ſit*

[e] *pullinum*

[a] illius

[b] pascuo

[c] M. S. nouum hoc loco caput ponit

De speciebus pestilentiæ boũ & ipsorum curatione

[d] incipit & quasi

[e] elephantiotes

[f] pustulæ circa nares vel collũ exeunt

[g] & insania

[h] plura

contagionis [a] solius mallei sustinet morbi. Qui cum semel in gregem vel armentorum vel domitorũ incesserit iumentorum, statim omnia animalia quæ leuem sususpitionem [*languoris*] habuerunt, de [b] possessione tollenda sunt, & distribuenda illis locis, vbi nullum pecus pascitur, vt nec sibi inuicẽ, nec aliȷs noceant: nam pascendo herbas inficiunt, bibendo fontes, stabula & pręsepia: quãuis sani boues, odore morbidorũ afflante depereũt. Vsq; eo etiã mortua cadauera vltra fines villę proȷcienda sunt, & altissimè obruenda sunt sub terris, ne forte ipsorũ corporũ interna sanorũ contingantur & pereant. [c] Vno quidẽ vocabulo pestilentia appellatur, sed habet plurimas species, [*diuersas*] quas enumerare non licet [*vel riget:*] facilius ipsa principia à diligentibus intelligi possint. Est itaq; humidus humor, quoties per os & nares humor effluit bobus, & fastidiũ ægritudoq; cõsequitur. Est siccus quoties nullus humor apparet, sed animal quotidie macescit & fit deterius, nec iuxta cõsuetudinem appetit cibos. Est articularis quoties interdũ de prioribus, interdũ posterioribus pedibus claudicant boues, cum habeant vngulas sanas. Est & subrenalis quotiens à posterioribus debilitas [d] appareat, & quia] lumbi dolere creduntur. Est farciminosus quotiens per totum corpus bobus tubercula exeunt, aperiunt se, & quasi sanantur, & iterum in aliȷs locis exeunt. Est & subtercutaneus, quoties humor pessimus in diuersis partibus corporis [*per coriũ*] bobus erumpit & decurrit. Est [e] elephantiosis, quoties velut scabies minutæ [f] cicatrices exeunt extra coriũ, &] ad similitudinẽ lenticulæ. Est [g] mania quæ refectis bobus eripit sensum, vt nec audiãt more solito nec videant: ex qua passione celerrimè moriuntur, quãuis hilares pinguesq; videantur. Hi omnes morbi cõtagione sunt pleni, & si vnũ animal apprehenderint, celeriter ad [h] omnia transeunt, & sic interdũ aut integris ar-

tis, aut omnibus domitis afferunt interitus. Vnde omni studio quæ semel tentata fuerunt segreganda sunt animalia, & ad ea loca mittenda, vbi nullum animal pascatur, ne cõtagione sua omnibus periculũ[a] generet, & negligentia domini (sicut solet à stultis) diuinę imputetur offensæ. Euincendi tamẽ sunt, & exquisitis remedijs expellendi. Quãuis acerbissimi morbi [*varijs expensis curantur.*] [b]Panacẽ supplassarijs cõparas. Eryngion aũt herba dicitur, quæ in littore nascitur prope vndã maris, florem habet quasi aureum vel galbineum, folia eius sunt quasi folia cardui syluestris, inter arenas littorũ largissimè spargitur: has effodies, & in vmbra siccatas seruabis, aduersus morbum tam equorũ quàm boum plurimum prosunt.] Ex quibus potio cõponitur ista: Radicis panacis, itemq; radicis herbæ eryngij ternas vncias, seminis quoq; [c] fœni vncias iij. pariter deteres diligẽter, addisq; farinę triticeæ sextarium, ita vt prius frumentũ frangas & molas: quæ omnia de calida feruente cõspergis, & cũ melle vel sapa nouenas offas[d] singulis dieb. digeres. Præterea sanguinẽ marinæ testudinis colliges, & cum vino per os dabis. Quã quia inuenire difficile est, vulgariũ testudinũ prodesse æstimant. Quod vtrũ bene opinantur, vsus viderit. Nam auctores de terrestri testudine[e] tractauerunt. Puluerẽ [*Myrrhæ*] & cassiæ fistulæ, necnon etiam thuris pro æqua parte admisces, ex eo vnã semis vnciã cũ sextario vini veteris in die per nares bouis infundis. Quod medicamentũ per triduum facies. Morbi quoq; quos superius nominauimus amari sunt, & nõ nisi amaris potionibus[f] superant̃. Nam cõtraria cõtrarijs potionibus curãtur ratione medicinæ. Ideoq; puluerẽ herbæ absynthij & crudorũ lupinorũ, herbæ quoq; centaureæ vel peucedani æquis ponderibus diligenter misces, & in sextario vini veteris trina coclearia singulis diebus, additis vncijs iij. olei, [*singulis bobus*] per os dabis. Præ-

[a] *inferat*

[b] M. s. nõ habet

[c] *fœniculi*

[d] *inde dabis singulis bobus*

[e] *tacuerunt*

[f] *curantur*

[a] *experimenta docuerunt.* [b] *M. s. non habet* [c] *caput* [d] *ne* [e] *conscribamus*

sens quoq; remedium [a] experimentauerũt: [b] radiculam herbæ consiliginis (quam alij pulmonariã vocant, alij tantundem radiculam) sinistra manu ante ortum solis collige (quia sic maiorem vim habere creditur) tunc ad acum uel acutum cuprinum pars auriculæ quæ lata est, quasi in circulo signatur, adprematq; vt rupta cute leuiter sanguis exeat. Quod cum ex vtraq; parte feceris, medium orbiculũ perforas ad acum, & in eodem foramine inseres: quod vbi exierit, omnis pestilentiæ virus per ipsum defluit vulnus, donec ille solus locus, qui designatus est, putrescat & decidat, atq; ita animal liberetur.] Visci folia cum vino trita defunduntur in nares, [*& sic animal liberatur*] atq; ita singulis bobus, siue vniuersis gregibus cũ morbũ incurrerint, subuenitur. Suffimẽta quoq; plurimũ iuuãt, sulphur, bitumen, alliũ, origanũ, semẽ coriandri, [*æqualiter misce & viuis*] carbonibus insperge, & cooperta boum supra uas, in quo suffimẽta incenderis, diutissimè cõtinebis, vt fumus os eorũ [c] capiat, ac nares impleat, atq; ita ad cerebrũ & interna salutare remediũ penetret. Sed & totũ suffimẽtare percõmodũ est, vt ab eodẽ morbo pernicies expellatur, & cætera pestilentiæ contagio non [d] coinquinet. Generalia igitur remedia aduersus morbos generales cõtagiososq; retulimus nũc aduersus valitudines, quæ singulis animalibus accidunt, nec in alia transeunt, remedia [e] subiungemus.

[f] *De passionibus boum non contagiosis* [g] *cõtractiones* [h] *calidè* [i] *vt*

[f] *De cruditate.* *Cap. III.*

CRuditas plurimum nocet, cuius hæc sunt signa: crebri ructus, cibi fastidium, sonitus ventris, [g] intensiones neruorum, oculi hebetes: propter quæ nec bos ruminat, neq; linguam detergit vt solet. Prodest itaque [h] vt duos congios [i] vbi bibi possit digerere per fauces. Post quos statim brassicæ triginta caules modicas decoques, & ex aceto dabis, suspensumq; animal

ab alio

ab alio cibo penitus abstinebis. Alij cruditate laborantes, clausos in bouili detinent, nec cibos præbent. [a] Preterea lentisci & oleastri cacuminum pondera 4. deterunt, & cum lib. mellis atq; congio miscent, quæ una nocte sub diuo mittunt, atque ita faucibus digerunt. Deinde interposita hora, macerata infusaq; erui 4. lib. obijciunt, ab alio quoque cibo uel potione prohibentur. Nam si neglecta fuerit cruditas, uentris inflatio intestinorumq; subsequitur, exprimit gemitus, ciboség; capere non sinit, nec in loca consistere, decumbere & volutare cogit, caudamq; frequenter commouet. De experimento medicina est caudam iuxta clunes resticula uel lino uehementer astringi, viniq; sextarium cũ hemima olei tepidum dare per fauces, atq; ita per mille quingentos passus bouem currentem trahere: si dolor permãserit, ungulas eius secare, & uncta manu per anum fimum extrahere, & rursus agere currentem. Si tardius proficit, tres partes lauri diu cõteruntur, & cum duplici aquæ calidæ dantur. [b] Si ista non valent, mirtæ foliorum syluestris duæ lib. tunduntur in pila, & [c] duæ ex calida aqua miscentur, ac per uas ligneum faucibus infunduntur. Atq; ita sub cauda quatuor digitis ab ano percussa uena sanguis emittatur. Qui cum satis effluxerit papyro ligata cauda restringitur. Post concitatus bos agitur usq; dum anhelet. Ante detractionem tamen sanguinis adhibentur remedia: tribus heminis vini, quatuor vnciæ contriti [d] olei permiscentur, postq; potionem cogetur currere: duæ quoq; vnciæ salis cum decem vncijs ceparum atteruntur: mel quoque decoctum admiscetur, ex quo facta collyria longiora non parum valida immittunt in anum, vt uentrem resoluant: atque ita bos currere cogitur. Ventris quoque & intestinorum dolor sedatur, si anseres natantes, & maximè anates animal aspexerit. Nam anas mulos, etiam

[a] quibus
[b] si laurus non adest.
[c] dico Sextarij.
[d] allij.

equinũ genus conſpectu ſui celeriter ſanat. Sed interdum in [a] illa medicina conuenit, ſequiturq́; [b] omnium vitium, quorum ſignum eſt, ſi exuentum: mutoſumq́ue ventrem ediderit. Singulare remedium eſt [c] cupreſsinę quindecim, verbenę quindecim gallæ diligẽtiſsimè tritæ quantum vtræq; ponderantur, tanti ponderis vetuſtiſsimus caſeus] quibus pariter detritis admiſcẽtur vini auſteri ſextarij 4. & in potu dantur, ita vt lentiſco mixtaq́; oleaſtri cacumina præbeantur. Si venter cœperit fluere, [d] & videris egere corpus & vires capito plerunq; inutilem reddit, quia ex cibarijs ad medelam bouis nil peruenit, quod ſic videris, per ventrẽ proijcit, inquam quod mãducauerit. Quæ cum acciderint] prima die à cibo & potu abſtinendum eſt, ita quod nec ſecunda die bibere permittatur, cacumina tamen oleaſtri & cannæ ſylueſtris, itemq́; baccæ lentiſci & myrti dãdæ ſunt, nec poſt triduum etiam poteſtas bibendi, niſi perparũ concedenda eſt. Sunt qui ex folijs lauri teneris libram 1. abrotanum hortenſe pari portione deterunt cum aquæ calide 2. ſextarijs, atq; ita faucibus infundunt, pabulaq́; ſæpius præbent. Aliqui vero 2. lib. ex [e] vinaceis ad focũ torrent & conterunt, & cũ ſextario vini auſteris ad bibendum dant, & cũmerata ſæpius cacumina obijciũt. Quòd ſi neq; proluuies ventris erit, neq; inteſtinorum dolor, recuſat tamẽ cibos, & prægrauato capite erit: lachrymæ quoq; oculis & pituita naribus currit vſq; ad oſſa, frons media vratur, auresq́; ferro diſcindantur, ſed vſturæ igneæ factæ vt ſaneſcãt veteri vrina bouis ipſius confricãdæ ſunt, Aures verò ſciſſæ picula oleoq́; curantur. [f] Periculoſum faſtidium bobus ranulæ faciunt, quę aperiendæ ſunt, & allio cum ſale pariter trito ipſa vulnera confricanda, vt omnis humor exeat prouocatus. Melius creditur ſi ad acutam cannam execes ranulam, pòſt vino os lauatur. Interpoſito vnius horæ ſpatio vi-

rides

[a] *nulla.*
[b] *torminum.*
[c] *cupreſſi baccas, et Gaubræ ana xv. bene tritas, & tantundẽ vetuſtiſſimi caſei.*
[d] *viride quale manducant.*
[e] *binanceis.*
[f] *M.S. Nouũ caput incipit. De ranulis oris,*

rides herbæ vel frondes dantur. Tam diu autem susten tãtur mollibus cibis, donec facta vulnera cicatrices ducant. Si neq; ranula fuerit, & non appetent cibum, alliũ tritum cum oleo naribus infundes.

De Febre. Cap. IIII.

BOs si febrire cœperit (quod ex venarum inquietudine, & calore totius corporis vel oris intelliges) vna die à cibo est penitus abstinendus, ita vt postero ieiuno eidem sub cauda exiguum sanguinem detrahas, atq; interposita hora trigesima [a] paruos aculeos decoques, & ex oleo ac liquamine per] os digeres, eamque escam per dies quinque ieiuno dabis. Præterea cacumina [b] lentis, vel oliuarum, vel tenerrimum quenq; frondem, ac pampinos, si eodem tempore sunt, præbebis in cibo. Labra quoque eius deterges [c] ad spongiam & aquam frigidã ter in die offeres ad bibendum, ita ut [d] infra tectum bos febriens teneatur, nec antequam sanatus est dimittatur in pastum. Febrientis autem ista sunt signa: lachrymæ profluunt, grauatur caput, oculi semiclausi sunt, labra saliuis madida, longior & cum quodã impedimento tractus spiritus, frequenter & gemitus. Tussis boum non minus diligenter sananda est quàm equorum: [quæ] si recens fuerit, sextarius farinæ hordeaceæ cum vno ouo crudo & hemina passi per os datur ieiuno: gramen quoque concisum tunsumque admixta farina fabæ frixæ & pollinis lentis [e] sextario aquę calidæ miscetur, agitataque diligenter per os diffunditur. [f] Veterẽ tussim sanant duæ libræ hyssopi maceratę ex aquę sextarijs tribus, quod infusum teritur, & cũ duabus partib. [g] farinę miscetur, & per os datur, super quod aqua hyssopi, in [h] aqua decoctũ infusum decoctũq; [i] etiã propinatur ad cornu. Porri etiã succus expressus cũ

[a] strignũ ex o'. ac liq. coquas, & per
[b] lentisci.
[c] spongia.
[d] intra.
[e] sine cortice sextarijs duobus aquæ.
[f] Nouũ caput. Ad uetcrẽ tussim. Nouũ caput M.S.
[g] lentis.
[h] qua
[i] est.

oleo & ipsi febri cum hordeacea farina remedium prę-
stant. Radices quoq; eius diligenter lotæ, & cum farre
triticeo contusæ, ieiunoque datæ, discutiunt vetustissi-
mam tussim. Idem præstat eruum si in pabulis cum pti
sana hordei mollitum, & cum aqua tepida vel mulsa
in fauces saliuanti ore dimissum.[a] Suppuratio, quā apo
stema dicunt, melius ferro aperitur [*quàm medicamen-
to*] pòst cum expressum pus aut sanies fuerit, sinus ipse,
qui eam continebat, vrina bubulina calida lauatur, ac
linamentis ac stuppis siue linteolis pice liquida & oleo
infusis curatur. Quòd si colligari ea pars, ubi est ulcus,
non potest, lana candente sepum caprinum aut bubu-
linum stillatur.[b] Aliquanti, cum vitiosam partem in-
unxerint, tūc urina veteri humana lauāt, atq; ita æquis
ponderibus pice liquida cum veteri axungia incoquūt
& liniunt.[c] Sanguis cum ex aliqua necessitate ad pedes
venerit boum, claudicationem affert. Quod cum acci-
dit, inspicito ungulam, inuenies eam vltra solitum cale
re, & vitiatam partem premi vehementer, bos nō pati-
tur. Sed si sanguis adhuc super ungulas in cruribus est,
ad triduum triti salis perfricatione discutitur. Quòd si
tantum in ungues descenderit, cultello leniter inter
duas ungues aperies, & mūdabis deintus, & postea stup
pam sale atq; aceto infusam applicabis ad solum, spar-
ta opere calceatur, maximè quæ datur operantibus. &
in aquam non mittat pedem, sed vbi siccum est ambu
let. Qui sanguis nisi emissus fuerit[d] saniē creabit. Quo
suppuratio[e] etiam curabitur. Nam primo ferro circun
cisus expurgatur ad viuum: deinde pannis aceto & o-
leo & sale madefactis impletur, mox axungia veteri &
sepo hircino pari pondere ferro candenti stillantibus
curatur, & perducitur ad sanitatem. Si sanguis in inte-
riori parte ungulæ est, nec aperturam facit, & tantùm
claudicat animal, extrema ipsius vngulæ ad viuum re-
secantur,

[a] Nouum cap. De apostemate.

[b] Quidā uero.

[c] Nouū caput. De sanguine qui pedes lædit.

[d] ramicem.

[e] tardè.

ſecantur, & ita remittitur, ac ſtuppa vel linteolis cum ſale & oleo & aceto infuſis pes inuolutus ſparta munitur. Mediam verò vngulam ab inferiori parte non expedit aperiri, niſi eo loco in quo ſuppuratio facta eſt.

[a] Si claudicat ex dolore neruorũ, oleo & ſale genua poplitesq; & crura confricanda ſunt calido aceto, & lini ſemẽ aut milium detritum infuſumq; aqua mulſa imponendum eſt, & ſpongia quoq; ferventi aqua infuſa & expreſſa, conſperſaq; poſtmodum melle, genibus circundatur ac faſcijs alligatur. Quòd ſi humor eſt cũ tumore, fermentũ vel farina hordeacea ex paſſo aut aqua mulſa incocta imponitur, & cum maturauerit ſuppuratio, ſcinditur ferro, emiſſaq; ſanie (ut ſuprà docuimus) percuratur. Poteſt etiam radix lilij vel ſquilla cũ ſale, vel herba ſanguinalis (quam palaganon Græci appellant) vel marrubium ferro aperta ſanare. Omnis autẽ corporis dolor, ſi ſine vulnere eſt, recens fomentis [b] mellinis diſcutitur, vetus autẽ vritur. Et ſuprà vulnus vel butyrũ, vel caprina inſtillatur axũgia. [c] Scabies [d] anatis] trita oleo defricata. Eodemq; remedio rabioſi canis ſanatur morb. vel lupini vulnus illatũ. Vetus quoq; ſalſamentũ vtranq; perhibetur plagam curare. Ad ſcabiem quoque præſentior medicina iſta eſt: ſi cumulam bubulam ſulphurq; conteritur, admixtaq; myrrha cũ oleo atque aceto decoquitur, & cum tepeſcere cœperit, alumẽ ſciſſum tritum inſpergitur: [quo vngatur ad ſolem fortiter] quod medicamentum candentis olei illinitum prodeſt. Vlceribus gallarum tritarum puluis inſpergitur. Succus quoq; marrubij impoſitus cum fuligine ſanat. [e] Infeſta peſtis eſt bubulum pecori (quam Maginium ruſtici vocant) cum pellis ita dorſo hæret, vt apprehenſa manibus deduci non poſſit à coſtis: quæ res non aliter accidit quàm ſi bos ex languore aliquo ad maciem deductus eſt, aut ſudans in [f] corpore faciẽte refriguit,

[a] Nouũ caput. Ad claudicationem.

[b] melius.

[c] Nouũ caput. Ad ſcabiẽ bonum.

[d] ſcabioſa trita cum.

[e] Nouũ caput. De peſte adhærente. Peßima peſtis.

[f] opere.

refriguit,

refriguit, aut si lapsus sub onere vehementer est intutus in pluuia: quæ[a] quandoq; pernitiosa sunt, custodire debemus, vt cum ab opere redierint boues adhuc æstuantes anhelantesq; vino aspergãtur, & offula panis vino infusa faucibus eorum inferatur. Quòd si prædictum vitium inhæserit, expedit decoquere laurum, & cũ calida & oleo & vino spinam dorsumq; animalis confricare contra pilum, ac per omnes partes apprehẽdere pellem, & velut à costis separare. Quod aut in loco calidissimo faciendum est, aut sub diuo sole feruente.[b] Aliquanti feces vini & axungiæ commiscent, eoq; medicamento tepido post fomentum prædictum vtuntur.] [c] Et cum grauis pernicies, vt cum pulmones exulcerantur, vnde tussis & macies, ad vltimum verò phtisis inuadit, quæ mortẽ afferant. [*Cui*] radix consiliginis, succus porri, omnium hemina per mensuram olei miscetur, & bibendi sunt cũ vini sextario per dies plurimos. [d] Nonnunquam & tumor palati ciborum fastidium facit, crebrumq; suspirium. Prodest palatum ferro aperire vt profluat sanguis, cui eruum sine corio maceratũ ad manducandum dabis, viridemq; frondẽ vel quodlibet aliud molle pabulum dum sanetur. [e] Si in operibus contuderit collum, præstantissimum remediũ est, sanguis ab aure emissus. At si id totũ in tempore quæ vocatur] amati amaticum sale tantùm & imposito.] Si [f] ceruix mota & deiecta est, cõsiderabimus in quam declinet, & ex diuersa parte sanguinem detrahimus, ex ea vena quæ in aure videtur amplissima, quæ[g] sarcocata prius verberanda est, & cum intumuerit, ferro aperiatur, effusoq; sanguine postero die ex eo loco emittitur cruor, & biduo vacatio operis datur. Tertio verò die leuis iniungitur labor, & paulatim ad operis consuetudinem reuocatur. Quòd si ceruix in neutram partem deiecta est, mediaq; intumuit, ex vtraq; auricula sanguis

emittitur

[a] *quoniam.*

[b] *M.S. non habet.*

[c] *Nouũ caput. De phtisi. Est etiam grauis pern.*

[d] *Aliud caput. de Inflatione palati.*

[e] *M.S. non habet.*

[f] *Nouũ caput. Ad deiectionẽ ceruicis.*

[g] *sarmento.*

emittitur. Qui si inter triduum quòd bos vitium cœperit emissus non est, intumescit collum, neruiq; tenduntur, & ita nata duricies iugum non patitur. Tali vitio comperimus aptum esse medicamentum, ex pice liquida & bubula medulla, hircino sepo, & axũgia veteri, oleo quoq; veteri æquis ponderibus [a] impositum concoquitur, quo vtendum est cum bos ab opere disiungitur. & in piscina [b] in quolibet tumore ceruix lauatur, cõfricaturq; diligenter prædicto medicamẽto, detersaq; diluitur. Si ex toto propter tumorem ceruicis iugũ recusat, paucis diebus requies ab opere danda est, & ceruix cum aqua frigida lauanda, & spuma argenti liniẽda est. Celsus quidem [c] iumenti ceruici herbã quæ vocatur [d] ama (vt suprà dixi) contundi & imponi iubet. [e] Quæ ceruicem infestant minor est cura. Nam facile sanantur per ardentem lucernam oleo instillato. Melius tamen est custodire ne nascãtur venæ. Etiam colla caluescunt, quæ non aliter glabra fiunt nisi cum sudore, aut pluuia ceruix madefacta est in opere. Quod si acciderit, puluere lateritio trito priusquam deiungatur, bouis colla conspergi oportet. Et cum exiccati fuerint, ex inde oleo iterum infundi.] Si [f] talum vel vngulam vomer læserit, picem duram & axungiam cum sulphure. & lana succida inuoluito, & candente ferro supra vulnus imponito, & [g] vngito, quod remediũ optimũ facit, si clauũ calcauerit, aut acuta testa vel lapide vngula pertũditur: quę tamẽ si altius vulnerata est, latius ferro circũciditur, ita inuritur, vt suprà pręcepi. Deinde ex parte calceata per triduũ aceto suffuso curatur. Quod si vomer [h] intrauerit, lactuca marina, quàm Græci [i] Cyniolã vocant, admixto sale imponitur. [k] Subtriti etiã pedes eluuntur calefacta bubulina vrina. Deinde fauilla sarmẽtorũ feruente calcare compellitur, & pice liquida cum oleo vel axungia [l] cornua eius vnguntur.] Minus tamẽ

[a] compositum.
[b] qua bibit.
[c] tumenti.
[d] auena.
[e] M.S. non habet.
[f] Nouũ caput. De læsione tali aut vngulæ.
[g] & vre.
[h] crus vulnerauerit
[i] tithimallum.
[k] Nouũ caput. De subtritis pedibus.
[l] superpone.

claudicant si ab opere disiunctis frigida pedes lauētur, & suffragines coronæq́; ac scissura ipsius vngulę, veteri axungia defricentur.[a] Frequenter etiam vel ab asperitate itineris, vel in proscindendo duritiam soli, aut obuiis radicibus obuolutatus conuellit armos: Quod cū acciderit, ex prioribus cruribus sanguis emittitur, si dextram ex sinistro. Et si vehementius utranq; vitiauerit, etiam in anterioribus cruribus venæ soluuntur. Perfractis verò cornibus, linteola, sale, atq; aceto & oleo imbuta ponuntur, superligatisq́; per triduum eadem infunduntur. Quarta die tantùm axungia cum pice arida & cortice pini pari pondere imponitur, & ad vltimū cum iam cicatricem producunt, subito infricatur. Solent autem neglecta vlcera vermes creare, quæ si mane ex aqua frigida perfundātur, rigore eius contracti, decidunt. Vel si hæc ratio nihil profecerit, marrubium aut porrum conteritur, admixto sale imponitur, vel calcis uiuę puluis inspergitur, aut cucurbitæ viridis succus cū aceto mittitur. Ideoq́; vniuersis vlceribus picem liquidam, oleum vetus & axungiam oportet adhiberi, & extra vulnera etiam eodem medicamento circumliniri, ne infestentur à muscis, vel vermes creent cum vulneribus inciderint. Serpentis quoq; ictus mortiferus est bobus, sed & minorum animalium noxium virus. Nam viperæ & celicia cum in pascuis bos improuide supercumbit, stimulo morsus imprimunt. Araneus quoque, quem Græci migaltem appellant, parui quidem corporis, non paruam solet inferre perniciem. Verùm viperę venenum depellit, supra tumorem, qui inflatur ex ictu, scarificatio ferro facta, ita vt herba quam personatiam vocant, imponatur trita cum sale. Creditur radix si cōtusa conatur, vel siler montanum reperiatur, & trifoliū simoniamū, quod fragosis locis efficacissimum nascitur, odoris grauis, bitumini similis, propter quod à Grę-

cis

[a] M. S. nouum habet.

cis aſphalton appellatur,noſtri autem propter figuram acutum trifolium vocãt,nam longis & hirſutis folijs viret, caulemq; robuſtiorem facit quàm pratenſe: huius herbæ ſuccus cum vino faucibus infundatur, atq; ipſa folia cum ſale trita imponantur in plagam. Quòd ſi viridem minimè reperiunt, ſemina eius collecta & trita dantur ad potandũ cum vino. Radices quoq; eius cum ſucco caulis tritæ addita hordeacea farina & ſale, cum aqua mulſa ſacrificationi ſuperponuntur. Eſt etiã præſens remedium ſi fraxini cacumina tenera cõteras cum ſextarijs vini quatuor vel olei, expreſſumq; ſuccum faucibus infundas. Itemq; cacumina eiuſdem arboris cum ſale trita læſis naribus ſuperponas. Celiciæ enim morſus tumorem ſuppuratumq; generat. Idemq; facit muris aranei: ſed celiciæ morſus ſanatur, ſi acu ærea locum læſum compungas, & creta cimolea ex aceto oblinis: Muris verò pernicies, ſi animal ipſum oleo merſum neces, & plagam dentiũ ex eodem confrices. Quod ſi non fuerit contritum, ciminum cum picula & axungia, vt ſimilitudinẽ malagmæ habeat, impoſitum plagæ, perniciem ſubmouet. Quòd ſi antequam tumor diſcutiatur ſuppuratio fuerit generata, optimũ eſt ignea lamina vel cauterio collectionem aperire, quicquid vitioſum eſt inurere, atq; ita cum liquida pice & oleo inlinire. Quidam viuum murem araneum creta figulari circundant, & colla boum ſuſpendunt, morſusq; ipſius beſtiæ ſubmouẽt. Oculorum vitia plurima in illis ſanantur. Nam ſiue intumuerunt, aqua mulſa triticea farina conſpergitur & imponitur, ſiue album in oculo eſt, ſalis foſſilis hiſpani vel armeniaci, vel cum melle pexmixti vitium extenuãt. Idem præſtat tritæ ſepiæ teſta, & per fiſtulam oculo ter in die inſufflata. Prodeſt etiam radix, quã Græci ſilpion vocant, noſtri autem laſerpitium, huiuſmodi quantum volueris ponderis cum decima parte ſalis armeniaci &

cum fiſtula oculo influas. Quæ radix tunſa & cum oleo lentiſci mixta vitiũ expurgat. Si genæ humorẽ profundunt, lachrymisq; viſus confunditur (quam epiphorã vocant) polenta ex hordeo mulſæ aquæ cõſperſa ſuper genas ſuperciliaq; impoſita reprimit humorẽ. Paſtinaca quoq; agreſtis, quã armoneaceã vocãt, cũ melle trita oculorũ ſedat dolorẽ. Memineris verò quoties mel alióſue ſuccos remedio adhibes, vt prius pice liquida cum oleo circũlinias oculos, ne à muſcis apibúſue vel veſpis infeſtentur, quas dulcedo mellis inuitat. Plurimũq; hirudo, id eſt, ſanguiſuga, cum foris iuxta fauces hæret, ſanguinẽ trahit, eam à iumẽto digitis oportet anferri: ſed ſi interius ſit, vt manu detrahi nõ poſſit, cannã vel fiſtulã perforatã inſerito faucibus, ac per eam calidũ oleũ infundes. Nam eo cõtactu beſtiolæ importunitas recedit. Odor quoq; cimini ſuper carbones impoſiti vbi ſangui ſugam afflauerit, euellet à vulnere. Quòd ſi ſtomachum vel inteſtinũ tenuerit, calido aceto per cornu infuſo nenecatᷣ. Machina quoq; deſcribẽda eſt fabrica, qua cõcluſa cuiuſuis generis iumẽta bouesq; curantur, vt & tutus ad pecudẽ medendũ acceſſus ſit, nec luctando quadrupes aut membra conuxet, ac ſic remedia deſpuet. Roboreas aſſes cõſtringis, ſoliũ, quod in longitudine nouẽ pedes debet habere in altitudinẽ pars poſterior duos ſimi pedẽ: Pars verò quę ad priora animaliũ ꝑtinet, quatuor pedes: texunᷣ ita vt velũ in caudã ductum nõ poſſit exire. Sed à parte poſteriori paululũ latiorẽ, à priore ſtrictiorem machinã compingi oportet. Cui trãſuerſum trigillum ad modum iugi cõfirmandum eſt, ad quod equorum capita vel boum cornua religantur. Nam reliquũ corpus ad temones ſocios vel funibus alligetur, vt iuuamentũ præſtetur ad medẽtis arbitriũ. Quæ machina ad omniũ maiorũ animaliũ medelã ſolet eſſe cõmunis.]

Ad rabiem.

Quæ

[Rabiosis equis & canibus da bibere rasuram de iliernia & sanantur.]

Quæ ab initio huius tertij libri vsq; ad hunc locũ habentur, non reperiuntur in vetustiore codice, adeoq; pro vno sumuntur capite, itaq; subsequens reputabitur caput secundum.

Si vermes animal fecerit. Cap. II.

SI vulnus in dorso, aut quacunq; parte corporis cœperit habere vermes, & timetur ne putredo vulneris transeat in cancrum, nepitam & cedrinã siue ciminum vel cicutã conteres ex aceto & imponis. Calcẽ quoq; viuam ex aceto acerrimo temperatã necare vermes experimenta docuerunt. Si [a] vermiculus dorso putredinẽ fecerit, vtilissimum est cauterizare subtiliter, postea viscũ cum melle & vino cõterere & imponere. Pannos quoq; minutos cum oleo & aceto vulnera purgare manifestũ est. Quo facto si necessitas fuerit, vstio rursus adhibetur. Ad vltimũ cornu caprinũ cõbustũ & contritũ valet, vlceribus superinspergit, vt recuperetur & sanitas ei det.

[a] *mercurius*

De cura lumborum. Cap. III.

LVmborũ quoq; cura vicina est. Nam animalia aut cum nimio pondere, aut cum transcendere fossam conantur, si posteriores resederint pedes aut nimio [b] frigoris dolore renum contrahuntur.] Ideoq; aqua calida cum flore fœni diutissimè cõfouendi sunt lumbi: Inunctionibus etiã calidissimis perfricandi, & ad vltimũ afro nitro diluti, inducto caustico corroborandi. Quòd si dolor vehementior fuerit, de ignibus soluendæ sunt venę, & oleum cum axungia sanguini qui profluit immixta, renibus inlinuntur. Et si necessitas fuerit, cataplasmis utendũ est. Potio quoq; renibus subuenit, si pillulas cypressi incidis duodecim supra carbones, nitri quoq; vncias tres [c] assis, & vtraq; in puluerẽ redigas, cũ vncijs tribus mellis, [d] & vini veteris sextarijs tribus, & olei boni tribus vncijs,] quod per quatriduũ ęqua parte faucibus digeras. Vitio lumborũ medet hemina seminis brassicę cũ sextario polentæ attusa ex aqua frigida subacta atq;

[b] *frigore dolorem renes contrahun*

[c] *aßis ij, quæ*

[d] *M.S. non habet*

[a] imposita dolentibus locis.] Sisembriũ quoq; cum polentæ sextario & aqua subactũ medetur. Efficacius tamen est si cypressi folia ad modum heminæ diligentissimè contundas,& polentæ sextarium admisceas, acriq; aceto subactis dolenti imponas. Præterea resinæ duræ vncias [b] sex decoquas vt liquescat, cui feruenti superaspergis hordeaceam farinã quàm diu inspissetur ad similitudinem pulmenti,& diu subactis,& calidum ita vt manus pati possit,superillinis renibus. Quod si frequenter renouaueris, & dolori subuenit & tumori. Si verò tanta indignatio fuerit, vt eiusmodi non sentiat curas, aut cauterio cuprino locis oportunis vrendo deprimes puncta ne deformetur animal, [c] aut si vilius est, aut necessitati aptum, quo decori gratia lares, sicut moris, est vteris.]

[a] composita infunde naribus

[b] duas

[c] aut simile, & est necessitati aptius, quàm decori, sicut moris est, vteris.

Quibus signis renum dolor indicetur. Cap. IIII.

Renum autem dolor his agnoscitur signis:Posteriores vngulas trahit, lumbi vacillabunt, cauda deiecta erit,& [d] fœtulenter mingit, ilia dura atq; contracta. Interdum tales sunt renes, vt sanguinem mingant,& si nimium effuderit incurabilis est passio. Si parum cruoris abundauerit, scito posse curari. Cui post detractum sanguinem vel de matrice, vel de femoribus, hanc potionem dabis,videlicet porri sectiui succum ex aqua.

[d] fœtulentus insurgit

De internis musculis. Cap. V.

Saepe musculi, qui in renibus sunt, vexantur ex casu, & exteriores facilius curantur, si iustæ medelæ afferunt tarditatem. Optimum est quoties ceciderit iumentum loco non moueri,& aqua frigida perfundi, & postmodum vnguentis vti. Quæ passio ista consueuit ferre indicia:renes obdurescũt,contrahuntur testes,coxamq; trahit & colligere se non poterit. Quæ valetudo nascitur

tur ex itineris longi fatigatione,aut ab[a] infractu cliuosa rum viarum. Incitatio quoq; cursus & saltus extensio hanc adferunt causam. Sanguinem igitur ex visceribus oportet emitti,pro vt qualitas corporis patietur. Vtendum est potionibus etiam ad valetudinem necessarijs, molli dormitione animal collocandum.

[a] infractu

Si talus exeat animali. Cap. VI.

EX perfrictione nonnunquam animalibus exit foras talus qui hac ratione curatur: Scalpello sacrificabis, præcipuè loca quæ videntur eminentiora, similiaq; vesiculis: scarificatio digitis exprimitur & decarnatur, puluere salis perfricatur, donec cum sanguine actus humor exiccetur. Post calida & sale fouebis, & deprimendo intus remittis, & continuò reuertetur ad locum vnde exierat. Altera intus digitis missis inlita lypparia vel meliloto, donec sanetur. Quòd vitium si ferro tangere dubitas, hoc medicamento curabis quotidie: Castorei vncias tres, salis triti pondera duo, salis armeniaci lib. vnam, sinapis pontici vncias vj. omnia tunsa & cribrata pariter decoques, impones talo, & alligabis quotidie, aut lixiuio calido fouebis, & medela continua vsq; ad sanitatem. Potionibus autem [b] termaticis calefiet ægrotum. Alij in hac passione cum axungia ad manus talos fulciri & reponi oportere dixerunt, postea spongia apponi caudam supra alligando. Si tamen diebus aliquot fuerit cura neglecta, prius foueri ad sex ex lixiuio, vel sale & vrina calenti, & sic reliqua curationis impleri.

[b] tragmanticis

De dolore renum. Cap. VII.

DOlor renum animalibus sæpe contingit, his proditur signis: nec incedere poterit, nec cubare, ilia eius inflantur & obdurescunt. quorum ista curatio est. Sanguis de vtrisq; femoribus emittitur, postea lotium ve-

tus & putridum in vaſe ſupponitur, & lapides molares feruentes mittuntur, animal ſagis diligentiſſimè vſq; ad vngulas operiatur, vapore lotij venæ teſtium ſudent: pòſt aqua calida cõfouentur, nitrum & alumen ſciſſum pariter conteres diligenter, & admixto oleo teſtes perunges fricando. Si molares huiuſmodi rei proditur* malentis heminam vnam decoquis, admixto vino mortario teres, cipreſſi folia ℈ iiij. molliſſimè pariter trita commiſcis, tantundem etiã ſuillæ adipis adiunges, vinumq́; vetus deſuper ſparges, inlinitum teſtibus apponas, donec ſanitas procuretur. Si tardius dabitur ſanitas, teſtes [a]ſubterſtillatis cauterijs vrito, vel leuiter ſcarificato.

[a] ſuperſcintillatis

De tumore teſtium. Cap. VIII.

HOrdeum comburito, pulueresq́; ex eo trito ſuillæ adipi miſceto, ex quo medicamento mane & veſpere teſtes illinito. Phyſicum autem creditur, teſtes animalium ablutos canino felle ſanari. Alij authores aqua calida teſtes cum dolent fouendos eſſe duxerunt, ſuffumigandos etiã viridibus folijs, cypreſſiq́; arboris ſpecialiter mederi teſtibus creditur. Sed ſi defuerit teſtes ardentes nihilominus in aqua calida mitti, & inde ſuffumigari, pòſt cretas cimolias cum ſtercore bubulino ex aceto acerrimo calentes induci, & quotidie reuocari, quouſq; ſanitas ſubſequatur.

Si natura reuocari non poſsit. Cap. IX.

SI natura iumento excedit, & reuocari non poſſit, in aqua frigidiſſima conſtituendũ eſt, & ibi fouendum, & ſublitam manum in anum eius inijcies, & contra veſicam fricabis, pòſt diligenter cooperies ne perfrigeſcat. Potiones dabis, ſtercus ſuillum quotidie ex vino, aut in aqua dulci, donec liberetur.

Si

Si iumentum sanguinem minxerit. Cap. X.

SI iumentum sanguinē minxerit, vel adsellatum fuerit, hac ratione curabitur: De superiori vena sanguis auferatur, aphodilli quoq; herbæ radix teritur, & cum vini albi dulcis duabus cotylis per os infunditur, quæ glutinosa videatur. Prodest etiam farinā triticeam cum adipe suilla & puluere corticis mali granati decoquere, & non crassas potiones, sed liquidas per os fundere, & non solum à cursibus, sed etiam ab ambulatione abstinendum est, vt glutinetur vena quæ interrupta est. Contingit enim cursu vel saltu, vt intrinsecæ venæ rumpantur, quapropter rebus stipticis, & his quæ consolidationem faciunt curentur. Super renes hoc anacollima oportet imponi: bulbos tascedeas viuas contusas, allia quinq;, anagallici libram, quæ omnia pariter bene trita commiscis, & renibus eius imponis. Quod prodest etiā illis, quibus euulsi vel emoti sunt renes. His autem quibus per nares effluit sanguis, pusca frigidissima caput eius fouebis, modicum salis adijcies, post anacollima in capite & in temporibus oblinis, & in medicamēto constrictis venis fluxum sanguinis reprimis.

De dysenteria. Cap. XI.

SI dysenteria iumentum apprehenderit, reuersatur eius extalis, quæ vt curetur circunsecanda est cautissimè, ne intestinum, quod præpositum est extali, frangatur. Procidit intestinum à [a] contactu, vitæ periculum facit si tangatur: quod semel nō redit, & sic remanebit, & paululum erit extalis suprà. [a] b ex ale, &

Si otiosum animal sanguinem mingat. Cap. XII.

ANimalibus otiosis & [b] pigris contingit expletura sanguinem mingere, cum hoc quod abundat, erumpendi per vrinam inuenit viam: attenuati & [b] pinguibus

exhausti animalis interdũ est in terra sanguinea. Quod accidit, aut ex nimio ascensu, aut labore ponderis, aut ni mietate cursus [a] sodalis. Qui ex delitijs aut abundantia contraxerit passiones, de matrice auferunt sanguinem: attenuatis venas laxare, contrarium. Vtrisq; tamen salutaris est potio, si lac caprinũ cum à matricibus obolis, & vitiolaris herbæ succo pastillos facias, ex quibus vnũ per os frequenter infundas. Certissima quoq; ad ipsorum salutẽ potio prædicatur, si draganti vnciam semis, [b] mespili ʒ. steracis [c] ʒ iij, nucleos pini, hos purgatos ducentos decem infundis in vino optimo, ac diutissimè, pòst ad magnitudinẽ nucis auellanæ cum apibus attritos & vini sextario resolutos dabis ad cornu, & faucibus digeres per dies continuos septem, quod etiam omnibus prodest cũ fabę magnitudine cum [c] ouo dedisse.

[a] Sed ille, qui

[b] metropoli drach. i.

[c] drach. iij.

[d] vino.

Si animal sanguinem vomat. Cap. XIII.

SI verò sanguinem vomat, oportet genestæ succum cum vino atq; porri succo, lixiuio oleoq; permixto faucibus infundere. Aliquando animalia sanguinẽ vomunt, quibus hac potione succurritur: absynthium ponticum & spicam nardi æquis ponderibus in caecabo nouo cum aqua decoques, & dabis in potu.

Si percussa vena claudi non possit. Cap. XIIII.

SI sanguis interdum nimis per venam cum percussa fuerit, vt claudi non possit, erumpat, remedium est, stercus animalis superponere fluentibus venis: Aut si perseuerauerit, vrere cauterio subtiliter, ne nerui lædantur, floccum etiam competenti oleo tinctum venæ admoueto: etiam assem lineum in vena qua sanguis profluit, ponis, & ligas, præsens est remedium.

De indignatione vesicæ. Cap. XV.

VEsicæ indignatio generatur ex plurimis causis. Quapropter vrinæ difficultatem, immo præsens discri-

men

men inportat. De qua valitudine diligenter tractarj cō uenit, vt paſsioni competēs medela ſuccurrat: quæ his agnoſcitur ſignis: mingere non poterit, omnia crura flectentur, dimittitur venter ad terrā. Et ſi difficulter mingit dyſuria appellatur. Sed quando guttas per veretrū mittit cum labore, ſtranguria dicitur. Quum in totum non poteſt mingere dyſuria appellatur, & vicinus eſt morti. Propter quod extenſiones & tubercula naſcuntur in dorſo, & præfocatio circa fauces ex dolore vētris. Cui hac ratione ſuccurris: de pectore venas pungis. & ſanguinem quātum videbitur detrahis, & ſic accipitur lauamentum. Præterea manum tepidam cum oleo in anum mittis, & ſi qua ſtercora inueneris intus, quia impedimentum præſtant, attrahis. Poſt cum libra olei, ſalis triti plenum acetabulum miſces, & calefactum inijcies in anum, iumēto in locis pronis poſito, vt facilius ad interiora deſcendat, dulcedo enim ſequitur ac ſolutio ventris, & dolor mitigatur. Quæ remedia ſi tarde ſubuenerint, manus & brachia perungito, & cum magno ſenſu atq; cautela manus inijcito, & in partem dextram & in partem ſiniſtram, & ſic manum plenā leuiter præmito, vt incipias in hac procedere, & ſic liberabitur. Valde[a] ſpinæ eſt cōtrarium. Ex his cauſis paſsio ita deſcendit, ſi iumentum in opere aut curſu magna parte duci cogatur, & vrinæ facili ſpacium denegatur, & à veſicæ meatu uſq; ad veretrum naſcitur tumor, & cum dolore egeſtionis foramē anguſtatur. E diuerſo, ſi iumētum exerceri ſolitum, diebus plurimis ſteterit, indigeſtione naſcuntur ſpurcitiæ, & humores efferuntur vſq; ad veſicam, compunctiones etiam & morſus vrinali fiſtulæ præſtant, ex quo ſtranguria plerunq; cōtingit. Ex perfrictione & indignatione dyſuria ſolet venire, cū ninimio rigore meatus intumuerit. Et ideo calefactionibus diuerſis à frigore ſoluenda eſt iniuria celeriter. In-

[a] premere.

terdum & indigestione hordei, & cum aquam frigidã auidissimè biberint, dolores ventris animalia patiũtur, & propter vicinitatem commota vesica stranguriam sustinent. Aliquando & stercus pullinum, & alía noxia in cibo sumpta, cum inflationem fecerint, impediunt
[a] bulprestræ. minctionem. Bestiolæ etiam quæ appellantur [a] vulpestres, araniæ similes, cum deuoratæ fuerint animal prę-
[b] luto. focant. Aqua quoque cœno vel [b] limo turbida si bibatur, meatus impedit minctionis. Vermes quoque vel lumbricis in intestinis cum ex vlcere venerunt, vesicas lædunt, & dupliciter animalibus discrimen important. Quòd his deprehenditur signis: animal quod tardius mingit latera sibi scalpit vel terram mordet, scias eum vermib. vel lumbricis extorqueri. Cui hac ratione succurris: brassicæ folia subtilissimè contundis & commiscis boni cotylas quatuor, & per sinistrã narem infundis: laser quoq; syriacum & nitri puluerem cum vino decoquis, & per os digeris. Inambulationib. & leni cursu exercebis in loco molli vel herbido, vel ad aquam leuiter ad vrinam inuitabis. Si vbi aliquod aliud animal
[c] quædam. minxerit, teneatur facilius prouocatur.] Quæ [c] præmittuntur vt veniatur ad curas: aqua enim calidadiutissimè lumbi fouebuntur & renes, tunc hauenam agrestem ex vino dulcissimo duabus cotylis decoquis, & per sinistram narẽ infundis colatos humores: ficus præterea optimas decoques in aquæ cotylis quatuor,
[d] Trifolium. mixtoq; nitri puluere similiter diffundes. [d] Alliũ quoque cum vino decoctum, & per sinistram narem infusum producit vrinas. Memineris statim cum in passionem ceciderit, hordeum eis subtrahendum penitus & potus, herbas virides vel farragines ad sustentandum dandas. Sarmatarum autem æquitatus veteres plurimum valuerunt, usus inuenit, ut animalia à collo vsq;

ad

ād pedes inuoluantur de ſagis, ſuppoſitisq́; carbonib. viuis, addito caſtoreo, ſuffumigentur, vt totum ventrē teſticulosq́; eorum caſtorei fumus euaporet, & confeſtim detractis carbonib. cooperti deambulant, & mingunt. Allumē [a] ſalſum, & ſale fricato admixtoque oleo. & melle collyrium longum & tenue facito, & in veretri ipſius foramine inſerito, continuò prouocabitur. [b] In eno panacis quantum digiti minoris extremitas eſt, dabis.] Alīj cepas acerrimas [*purgant*] & leuiter cōtuſas tres, aut quinq; ponunt in anum, & ſic deambulare faciunt. Ad vrinas inuentus eſt qui affirmat, & vngulam equi ipſius radi & teri cum vini ſextario, & per nares infundi ad celerem mixionem, [c] Si non tali ratione prodeſſet:] betas & maluas decoques, & aquam earum calentem cum melle ad vnum ſextarium naribus infundes. Si tempus virides denegat cibos, fœnum mellicrato aſperſum præbebis: vel ſuccum ptiſanæ hordeaceæ cū mellicrato ſimiliter dabis. [d] Aliquāti roſmarinos decoquunt, & ex ea calida [*teſtes*] fouent. Alīj cimices, [e] tritos in nares animalis mittūt, & aliā ſuper naturā qua mingūt cōfricant. certiſsimū dicitur. Porros decoques, & ſuccum eorū exprimes ad ſextarium *j*. & cum vini veteris hemina olei acetabulum permiſces, & per narem dextram dabis, deambulando ducis. Vulgare & verum eſt remedium, lutum de via ex lotio cuiuſcunque equi factum, vinoque permixtum & colatum naribus infundas. Apīj radices [*cum vino*] aut mellicrato decoctas præbebis, puluerem que thuris ouumq́; crudū cū vino dulci permixta [*Per os conuenit dari oleo cū vino permixto*] & calefacto ſupra renes ilia inūgēs cōfouebis. Ex melle quoq; decocto & ſale collyria lōga & tenuia foramini immittūtur, quo emanat vrina. Muſca viua & loco ipſi immittitur, vel [f] mica thuris

[a] *ſciſſum.*

[b] *In aheno oppopanacis quā ti digiti minoris extremitas eſt, cū vino decoqui & per nares dextras dabis.*

[c] *phyſicali ratione prodeſſe.*

[d] *Alīj.*

[e] *ternos viuos in aures.*

[f] *micha.*

apponitur, & de bitumine [a] collo inseritur, vt prouocetur vrina.

De fluxu ventris. Cap. XVI.

QVibus modis strictus venter solui debet sępe prędictum est. Nunc exponendum est quemadmodū, si solutus, [b] postea restringitur. Etenim hoc animalibus periculosum nimis est, nisi velox medicina subuenerit, cuius necessitas de experimento [c] principali tenendum est. Clistere] vnciam ex viuo austero [d] dabis, caryotas tundis & gallas syriacas, & exinde datur potio salutaris.] Talis quoq; subuenit compositio: cene vncias 2. sordes lardi librā vnā, piperis vnciā semis, piculę semiunciam diligentissimè tundes, [e] cassiæ vnciam semis trita pariter consperges, offas facies, solito [f] more intinges in cera cum remissa est. Sic quoq; digeres stercoris ouis [g] librā, & in aceti & mulsæ sextario per cornu dabis, herba rubea [*trita*] restringes, si dederis in vino [h] spongiam. [i] Offam intinges in pice liquida, pòst combures, farinamq; eius cum vino austero defundes, farinæ triticeæ [k] heminas quatuor pariter cōmisces & digeres.] Nitrum quoq; [l] si potest fieri,] virgineum diligētissim tritumè & in puluerem redactum, [m] cum aceti semiuncia dabis heminam. Puluis ex pumice datus cum vino in potu, mox medetur.]

De verrucis. Cap. XVII.

A[n] Lijs quoq; partibus corporis nascuntur aliquando verrucæ, & vitium difformitatis importāt, hac ratione curandæ: [o] lino subtili constringentur ipsę verrucæ, in causticum crudum imponitur & sponte decidunt. ferro etiā preciduntur, & de cauterio leuiter adusta sanantur.

[a] collirium.
[b] poßit astringi.
[c] principale remedium est, Falaustæ seminis.
[d] vel aceto per os diffundit, ordeum quoq; cōbustum ex vino austero dabis.
[e] casiæ.
[f] minores.
[g] ueteri.
[h] denarios tres.
[i] spongiam.
[k] heminā, seui caprimi vnciā vnam, lactis heminas tres pariter cōmisces & da.
[l] M. S. non habet.
[m] vnciam vnā, cum aceti hemina media dabis.
[n] In folliculo vel in ane, alijsq;.
[o] filo.

De vijs coxarum. *Cap. XVIII.*

I[*Nterdum iumentis*] misera fit coxa, cui de venis femoris sanguis emittitur, & in vase diligenter excipitur, admiscetur etiam puluis sulphuris, nitri, baccarũ lauri, [a] simul tritis, & contra pilos diutissimè perfricatur, & & per triduum sic permanere permittitur. Aqua etiam, in qua verbenæ coctæ sunt, tepida[b] datur in die fomentabis:[c] Pedes quos sanos habent glante ferreo, vel si defuerit, spartea calceabis, cui lemniscos subijcis, & addita fasciola diligentissimè colligabis, & suppositítiã facies parti illi quæ misera est, vt planas vngulas possit ponere, in crisma etiam perunges in sole non minus quàm hora, contra incisuras quatuor foraminibus cautere pertunde, & pannos vel lemniscos ex aceto sub cute per foramina traice per triduũ, post traumatico illinitos pannos diebus nouẽ per eadem foramina traijcies, vel calida verbenatia vtaris, & sic lemniscos subijcias. Vndecim quoq; lemniscos inducis & incretas locum vt cutis ad pulpas adhæreat. Cũ cicatrices se clauserint, causticum imponunt. Hac ratione emota vel læsa coxa sanabitur. Vel si coxa se læserit, vel à Mulomedicis dicitur filius læsisse, certior & facilior curatio inuenta docetur, & probata. Nam dudum claudũ animal in sole ponunt, vino & oleo calefacto calefaciunt ipsum, hoc est, iuncturas coxæ diutissimè confricant, donec sudent. Tunc animal capistro trahunt, & sensim currunt, alius lorum vel funes tenet, lassus sequitur, & subito dum animal currit, recta ad se coxas ipse cũ impetu trahit, si sonuerit, scias loco suo redisse, paululumq́; cessabis, post sensim deambulando tentabis. Si ad locum suum redierit, retractos pedes ponit, & minus claudicat. Vlterius animal non conuexabis, sed per tridum fomentabis calida verbenatia, pòst causticum induces. Quòd si prima die iunctura componi non potest, secunda die simili ratione coxas

[a] *& sepiæ tritæ*
[b] *ter in die*
[c] *M. s. non habet, sed subijcit per dies septẽ, pedem quẽ sanum habet calceabis*

19

ſæpius trahis, donec reuertatur ad locum.] Quicquid autem vexatum vel remotum fuerit vel ictu rotæ aut quocunq; alio caſu, in prioribus vel poſterioribus partibus, vel articulis, uel genibus, hoc anacollima conſtringit, & conſolidat. Bulbos rufos triginta [a] cochleas viuas triginta, anagallici libram j. plantaginis viridis manum plenam diligentiſſimè contundis & miſces, additis tribus ouis, cum ſtuppa imponis, & colligas. luxata cōſtringet, & [b] tumefacta ſedabit.

[a] *cochlearia vini*

[b] *humecta ſiccabit*

De laccis gambarum. Cap. XIX.

SI iumento laccæ enatæ fuerint in gambis, his agnoſcitur ſignis: Dextra ac ſiniſtra ad ſimilitudinem veſicæ inflabitur cutis. Curandum eſt autem hac ratione qua flegma in genibus diximus oportere curari. Eſt & alia medicina. Lentes quæ ſupra aquā natant colligis atq; contundis, additaq; veteri axungia colligabis. Vitiū exiccare [c] prohibetur. Si gamba vel armus [d] aliquo loco ex ictu aliquo tumere cœperit, cretam cimoliam & [e] lubricam ex aceto acerrimo [f] miſcebis & oblinis.

[c] *perhibetur*

[d] *aut aliquis locus*

[e] *rubricā cum*

[f] *macerabis*

De gamboſo. Cap. XX.

SIn gamboſum factum fuerit animal, & recens paſſio eſt, de tibia ſanguinem emittito, [&] lanam ſuccidam circumligato. Caue ne fomentis aut cauterio tangas, utrunq; enim in tali curatione contrarium eſt. Malagma cruda vteris, tertio die ſemper ſoluis & curas. Cum videris animal profeciſſe cauſticum inducis. [g] Si quod iumentum coxam fregerit, aut ſupra gambam, ſcias non poſſe curari, quia partes iſtæ ligaturas tenere non poſſunt.]

[g] *M.s. non habet*

De his quæ læduntur à rotis. Cap. XXI.

SI iumentum aut rotæ, aut axis ictu fuerit eliſum, in recenti lanam ſuccidam ex aceto & oleo colligabis per triduum, pòſt ficus [h] duplices & nitrum pariter tritum

[h] *cum nitro pariter tritas*

tum imponito, die tertio soluito ac renouato. Si nihil profecerit, malagma tetrapharmaci imponito per triduum. Si & ipsa tardauerit, imponito malagmā quæ dicitur Meliacinus, vsq; dum sanetur.

De Syrmatico, id est, quod coxā subito trahit. Cap. XXII.

SYrmaticum iumentum his agnoscitur signis: Prodiens de equili, vel de loco vbi steterit, coxam trahit, & transuersum vngulā inflexis coronis terræ superimponens ostendit, & syrmaticum [a] & ragidorū paleis quæ trahuntur] dicitur. Sed quamuis alienata horū, vel emota coxa videatur, si[b] super (tēperaueris pedes cessis) compellantur, continuò emendabitur gressus, & sine claudicatione rectus incedet. Et hac autem ratione contingit, si commissurā vertibuli ex corruptione corporis, vel perfrictione natus humor intrauerit, tunc se defundit ad neruos, & eos reddit immobiles, & velut alienatos, quæ hac ratione curantur: Sanguis ei de sub gamba detrahitur copiosus, in quo admisces sal, sulphur marinas cochleas, mannam thuris, [c] feclam, nitrum, baccas lauri, æquis ponderibus, contusa omnia atq; cribrata: vino quoq; veteri & oleo miscebis cū sanguine ipsius: quę vnctione præparata, post inflationem illius [d] coxas, calida in qua verbenę decoctę sunt, [e] interposito triduo diutissimè cōfouebis, pòst vnctionem renouabis. Si ex hac re plenam nō receperit sanitatem, vulnus vris cauterio in ipso vertibulo. Similiter scyaticis fieri cōsueuit. Quęcunq; autē de ozœnis, cæterisq; vitijs articulorum, vel de vngulis priorum pedum nunc dicta sunt, scias etiam in posterioribus debere seruari]

De morbo alienato, ex quo [f] infecta animalia moriuntur. Cap. XXIII.

ALienatum morbum authores vocauerunt, quoties hæc signa procedunt: Patentes oculos animal

[a] *tragœdorum pileis dicitur.*
[b] *si super ipsum cessis.*
[c] *betam*
[d] *aqua*
[e] *coxam fouebis triduo*
[f] *arefactā*

habet, nec ſentit hominis aduentum, quibus & labra, & ipſa orificia intumeſcunt[a] quaſi ab aliqua beſtiola contacta] Quem morbum alij authores[b] orabum nuncupauerunt.[c] Eſt autem nequiſſima paſſio. Primo quòd peſtifero tranſitu contagionem ſpargit in plurimos. Deinde quòd impitos decipit ſpecie ſanitatis. Nam[d] refecta & bene curata animalia ex hac paſſione ſubito inflata moriuntur. Alienatus autem vocatur quòd animalibus eripit ſenſus, Malleus, quòd peſtilentiæ[e] internociuum contagium facit. Plærunq; autem viſcera interius vermibus conſumit. Quorũ morſu pertuſo aqualiculo animalia ſuffocata ſubito moriunt̃. Sed ſi velocior medicina ſuccurrat, hac ratione ſaluantur: de ceruice ſanguinẽ detrahis, potionẽ componis huiuſmodi:[f] Gallici lib. vnã, hyſopi lib. j.[g] abrotani librã ſemis, ariſtologiæ rotundæ lib. ſemis, mannæ ſuccari vncias iij. trixaginis vncias iij.] Quæ omnia cõtundito & cernito, ex aqua mulſa copioſè decoques, & animal diebus plurimis potionibus ægrotum.[h] Sed quia plerunq; huius ægritudinis peſtilentia tranſit in proximos, totũ gregem ſi inciderit, vt aut ſingulas heminas ſingulis digeras, potionare te cõuenit frequentiſſimis etiam ſuffumigationibus, ſtagnare pariter & curare, ſicut in malleo ſuperius conſtat expoſitũ. Quibus vſqueadeò mutanda ſunt paſcua, vt ſi fieri poteſt in alias tranſmittenda ſint regiones. Nam qua tranſeunt in[i] lanis & in ipſo anhelitu inficiunt vniuerſa. Velocius aũt curabuntur, ſi ſeparata fuerint atq; translata.

De[k] *roborosis. Cap. XXIIII.*

Roboroſa paſſio dicitur, quæ animal rigidum facit ad ſimilitudinem ligni, cuius hæc ſunt ſigna: Totum corpus aſtrictum, extenſæ ſunt nares & aures[l] frigidæ, immobilis ceruix, os conſtrictum,[m] caput extenſum, colligati armi vel crura, pedes etiam conſtricti vt nulla commiſſura flectatur.] Cuius caput ſi erigere

13

[a] *M. s. non habet*
[b] *ar dum*
[c] *M s. non habet*
[d] *referta*
[e] *internæ causa cibi*
[f] *Anagallici*
[g] *Croci vncias iij. Abſinthij et ſtrignij vncias iiij.]*
[h] *M. s. non ha*
[i] *labore*
[k] *roboſis*
[l] *rigidæ*
[m] *M. s. non habet*

erigere[a] volueris, non poteris] oculi præcluduntur, spina[b] prærigida,[c] & ideo difficile erigit caudam,[d] vt eam flectere & mouere non possit, dura ilia, astricti sunt renes,] cubare penitus non potest.[e] Contingit autē hęc passio ex nimia perfrictione vel spasmo neruorum, vel tremore, vnde contetanici dicti sunt. Plerunq; in hanc valetudinem incidūt, qui cum ab igne castrati fuerint negliguntur, & inambulantes frigore læduntur. Quorum nerui recenti dolore & frigore cōpelluntur, & spasmum patiūtur, & obdurescunt in robur. E diuerso etiā altius quàm expedit in pedibus vsta iumenta, vel quocunq; alio loco contactis neruis patiuntur spasmū, & robur incurrunt. Ex nimia quoq; pruina, vel si in nimio frigore sudabunt, vel è calidis stabulis producantur in frigus, fieri adsolent roborosi. Sed si à posteriore parte fuerint cōprehensi, vt morbus desinat in lumbos, opistotoni fiunt,] calefactionibus tamen, vnguentisq; curantur. Si quod verò robur à priori parte cōprehenderit, ita vt os aperire non possit, desperanda sunt.[f] quia cōstrictis dentibus, fame perire coguntur. Quæ autem ex toto corpore ęqualiter periclitantur, ita vt ex aliqua parte os valeant aperire,] tam diu vnctionibus calidissimis perfricanda sunt, donec sudent, coopertaq; fagis copiosissimè, loco calido statuūtur, ignisq; iuxta ea fieri consueuit sine fumo vt amplius sudent.[g] Surculos quoq; laureos validiores in os eorū inter malas mittito, vt rodēdo eos exagitent maxillas & calefiant. Fabas quoq; solidas cum baccis lauri mixtas ieiuno dabis. Aquam quoq; calidam offeres ad potandum. Ventrem ipsis cum mulsa calida, admixto castoreo, clystere purgabis:] oleum quoq; optimum cum succo ptisanę mixtum per narem sinistrā defundis: hordeum emolitum cum furfuribus admixtum dabis ad substātiam, donec sanetur.[h] Aliquanti dixerunt oportere eos ære candēti,

[a] voluerit, ter in girum.
[b] rigida.
[c] distendit &
[d] M.s. non habet.
[e] M.s. non ha-
[f] M.s. non habet.
[g] M.s. non habet.
[h] M.s. non ha.

in arena fluuiali vel maritma colligatos obrui, ita vt caput eorum extet & nares, & tã diu detineri donec sudent. Sed ex suprascripta cura sæpe plures constat esse sanatos. Quòd si ex hac re nõ profecerint, vres eius ceruicem dextera sinistraq; decussatim, sacccellationem ex furfuribus supra totum tergum calidum imponis per triduum, &] hac vnctione quotidie vteris in sole si caluerit, vel in calidissimo loco: Ceræ libram, afronitri libram, resinæ terbentinæ selibram, [a] galbani libram, castorei selibram, oppopanacis libram,] piperis vnciam, medullæ ceruinæ vncias duas, olei veteris [b] vncias duas & semis,] vini veteris optimi quantũ opus fuerit admisces & vteris. [c] Præsens tamen experimento remedium est, si picem liquidam cũ oleo & vino veteri decoquis, calentiq; medicamine iumentum perungis. Ex qua vnctione & auriculas cum oleo tepefacto oportet infundi, ut sanitas matura proueniat. Sed vt venæ eorũ calefiant intrinsecùs, & conceptũ frigus exudet, necessaria potio est, quæ roborosos tetanicos, & epistotonos salubriter curat, [d] clabi seminis vncias ij. cimini alexandrini vncias duas, agallici, castorei, abrotani vncias singulas, trixaginis vncias duas, mannæ croci vnciam vnam, succari vnciam, hyssopi vnciam vnam, piperis albi semiunciam, quæ omnia diligenter tunsa atq; cribrata redigantur in puluerẽ, ex quo bina cochlearia lassis & periculose se habentibus cum succo ptisanæ tepidę propinantur: fortioribus verò cum vini veteris calida hemina defunduntur in os, nunquam tamen sine oleo propter leniendam potionis austeritatem, & cannalem faucium mitigãdum.] Alij auctores eiusmodi passionẽ hac dicunt ratione curandã: De temporibus sanguinẽ detrahes, excipiesq; diligenter iniecto nitri puluere, sale, atq; castoreo, animalia perfricari, & loco calido statui oportere, atq; hanc offerri potionem: lac caprinũ,

rutam

[a] M. s. non habet.
[b] quod sufficit.
[c] M. s. non habet.
[d] dauci.

rutã. baccas lauri, piper albũ, oleũ, & fabas solutas: hordeumq; etiã datur vt agitet edendo maxillas, die tertio de cauda sanguinem tollunt, & renes calidis vnctionibus fouent.[a] Interdũ etiam in balnea intromittunt animalia, vt diligẽtius cõualescant. Dant etiã quotidie potiones, fustes quoq; vel de salice, vel de robore in os mittunt, ne maxillarũ vsus indormiat. Si melius habere cœperit, post duodecim dies coopertum exercebis vt sudet. Si ista nõ valuerint, vteris superius declaratis. Pleriq; asseuerãt, ficulneas frõdes roborosis oportere pręberi, quæ naturaliter calent. Potionẽ quoq; per os dandã: opopanacis vncias ij. storacis vncias iij. gentianę vncias iij.. mannæ succari vncias iij. myrrhæ scrupulum j. piperis longi scrupulos ij. cum vino veteri tepido, atq; ad cornu digerere.] Hac etiam vnctione ad curandum robur vel expellendum frigus vtuntur: Ceræ libram, resinæ terbentinæ vncias viij. opopanacis vncias duas, medullæ ceruinæ vncias duas, storacis vncias quatuor, baccarum lauri selibram, olei[b] pini prout opus fuerit: quæ omnia in vnum adiecta in aqua decoquũt, & perfricantes inungunt.

[a] *M. s. non habet.*

[b] *hirini.*

De hydropicis. *Cap. XXV.*

Hydrops non leuius animalia quàm homines frequenter infestat.[c] In talibus namq;[d] vitijs cum digestio ciborũ plena non prouenit, humor noxius perniciem corporis, tumoremq; consueuit inferre. Quã valitudinem hæc signa demonstrant: Turget venter & crura,[e] testiculi, scapulæ, latera, & tergus inflantur vsq; eo, vt nec in capite eius appareãt venę. Cui cum sub linguã tetigeris subrussiet. Hunc ambulationibus breuibus opertum grauioribus sagis donec sudet exercebis in sole, &[f] aduersum pilos per totum corpus postmodũ confricabis. Cibũ daturus radices cũ folijs suis, quia &

[c] *vitalibus.*

[d] *vitiatis.*

[e] *scapulæ' cum pedibus, lumbi.*

[f] *M. s. non habet.*

purgationem faciunt & vitio medentur: fœnumq; cõ spersum aqua nitroq; prębebis, die ac nocte maceratos lupinos in aqua, rursumq; siccatos prębebis in cibo. Radicem quoq; cucumeris syluatici, vel folia. quæ ventrẽ moueant, eidem dabis vt purges. Quæ curatio si tardauerit sanitatem, euocãdus est humor. Quatuor itaque digitis ab vmbilico ad veretrum versus sagitta pungis, & periconium ipsum pungis, sed caue ne intestina tangas, & animalia perimas,] subijcis fistulam cẽtemalem, & patieris humorem currere quãtum æstimaueris necessarium, quem in vase excipies. Cum fistulam abstuleris, duo vel tria grana salis in plagam inseris, ne claudatur. Insuper & [a] pastillos imponis. Alia vel rertia die [b] apoforesim quasi facturus, denuò fistulam appones, humorem ejcies, donec [c] partes totas exiccet: tunc vulnus curandum solenniter. potionesq; catharticas per os dabis frequenter. Interdiu usq; dum sudet exercebis. Quanto fortius esse cœpit, tanto diligentius est curandum, & semper abstinendum à potu, ut tepidum & modicum [d] ad sustentationem bibat tantum.]

[a] emplastrum.
[b] apophæresim.
[c] per partes totum exiccetur.
[d] substantiam bibat.

De sarcostis. Cap. XXVI.

S[e]Arcostis quoq; talis est passio: Iumẽtum cum biberit inflatur & sufflat. hac cum ratione curabis: cineris vel lixiuij sextarium vnum, seminis plantaginis vncias v. conteres & cum vino dabis & oleo celeriter, usq; quo resideat inflatio. Alij auctores asserunt ab umbilico duobus digitis contra pectus plagam fieri debere, & fistulam poni, & educi humorem vel aquam noxiam vsque ad sextarios tres, vel amplius, si maior est tumor. [f] Sed cautius est per partes sæpe tollere, ne repentina exiccatio periculum faciat. Potionibus vtẽdum esse dicunt, quæ vrinas moueant frequenter, etiam confricandum esse vt sudet, pro fœno gramen accipiet, & pro

[e] sarcosis.
[f] M. s. non habet.

hordeo

hordeo ciceres infundi. Prodesse etiam dicunt si inter pigmentarios frequentissimè deambulat animal: quia diuersi odores latenter pulmonibus prosunt.] Potionem etiam huiusmodi dant: Petrosilinum & mala granata contundunt, & cum vino veteri per os digerunt. Apium quoq; quantum [a] appetere voluerit, offeres ad edendum. Asparagi syluestris radicis vncias ij. cũ vini veteris sextario [b] decoquis, ut ad tertiam redeant, [c] & ad heminam per os digeres.

[a] *apponere volueris.*
[b] *decoques.*
[c] *ad heminam & per.*

De Tympaniticis. *Cap. XXVII.*

T[d]Ympaniticus quoque [e] hydropico similis est, sed alijs agnoscitur signis: venter quidem eius crescit vt hydropici, & ceruix fit rigidior, sed nec testiculi, nec crura intumescunt. Conuenit itaque Tympanitico calidum cinerem cum liquamine optimo in panno, vel linteolo, vmbilico vel ventri subponere, & fascijs colligare, sed à [f] pluribus animal tenendum est, ne luctando moueat ligaturas. Radicem panacis [&] sil. gallicum pariter conteres, & cum oleo vinoque tepefacto per cornu faucibus digeres [g] Præterea tymum syluestrẽ & etargium in vino decoques, & singulas heminas per triduum dabis. Tympaniticum hæc signa demonstrãt: ciborum bibendique fastidium, exiguus somnus aut nullus, si per nares mucos cœperint emittere, desperandum est, si mundas nares habuerint, hac ratione curabis: cremorem ptisanæ & defruti binos cyathos per triduum dabis tepidos. Præterea hyssopi vncias 4. alei viridis manum plenam, palmas numero viginti, fœnigreci cyathos sex, aquam cisterninam & vinum odoratum vetus pariter misces, diligentissimè decoques, & in potionem per triduum dabis.]

[d] *Tympanitis.*
[e] *hydropi.*
[f] *plurimis.*
[g] *M.s. non habet.*

De Lienosis. Cap. XXVIII.

Lienosi, vt manifestum est periculum, ita manifesta sunt signa. Nam oculi [a] inuertuntur & suffusi sunt sanguine, tardius ambulant, collum habent extēsum & fit deterius & rigidius. Quæ passio principium indicat roborosi [b] quorũ latera intumescunt, siue ceruicis media spina ad similitudinem aluei fit concaua, astringũtur aliquando maxillæ, quod vitium consueuit inferri ex nimia perfrictione, cum animalis dorsum aut frigore, aut pluuia, aut grandine cæditur, aut nubibus.] Cuius ista curatio est: De cauda parũ sanguinis demis. Nã si amplius tuleris infrigescet, & rigori additur rigor, admisces [c] in eum merũ, & oleum, & calefacies, & statim hac dorsum & ceruicem perunges. [d] saccellum quoq; ex furfure calidum impones, ut totam spinam tenere possit & lumbos, altera die exterge bis diligenter & vnctione eadem perfricabis, supra quam similiter cum furfur calentem saccellum imponis, hoc vsurus vnguēto: medullæ ceruinæ libram vnam, mannę thuris vncias quatuor, depli vncias tres, castorei vncias tres, opopanacis vncias tres, resinæ frixæ vncias iij. apoximæ vncias iij. resinæ terebentinæ vncias ij. ceræ libram semis, olei laurini vncias viij. [e] sæpi caprini libram, olei glaucini sextariũ j. ex his sicca quæ fuerint tundis & cribras, cætera super carbones soluis, quibus cretam admisces, & leuiter decoquis in vase nouo, vncturus cum necessitas postulauerit, reponis ac seruas. Hac quoq; potione intrinsecùs curabis: absyntij vnciam j. aristologiæ vncias iij. betonicæ vncias ij. petrosilini vnciam j. & semis, trixaginis vnciam j. thuris masculi vncias iij. castorei vncias ij. mannæ succari vncias ij. cõtundis pariter, & ex aqua mulsa & oleo diffunde per fauces, absque dubitatione curabis. Alij auctores asserunt sanguinem de brachio-

[a] deijciuntur.

[b] M.s. non habet

[c] cum eo.

[d] M.s. non habet.

[e] olei cyprini.

lis auferendum, & animal abstinendum ab hordeo, oleum, nitrum, marrubium, sanguinem de brachiolis æquis ponderibus tritum cũ absynthio pontico & vino austero per os dandum, & cum biberit deambulet, & spongijs calidis foueatur, & pressa manu diutius perfricetur. Si ventris permãserit tumor, pectus cauterijs inurendũ est. Post quinq; dies ternos digitos subijcis hac atq; illac inurendum est iterum: obseruabis autem ne venas fortè comburas.

De implecticis. *Cap. XXIX.*

IMplecticus autem quia similem sustinet passionem, perfricandus est vnctione superius memorata, & si necessitas postulauerit, inurendus.

De [a] Phragmatico. *Cap. XXX.*

[a] *emphragmatico.*

SI phragmaticum erit iumentum, his agnoscitur signis: febricitabit, oculos introrsum reducet, aures tensas habebit & rigidas, terram pedibus tundet, quod hac ratione curabis: Sanguinem detrahas de matrice, adiunctoq; oleo & vino tepefacies, totumq; iumentũ contra pilos diligentissimè confricabis, loco tepido statues, & curasti.

De eo qui aquam timet. *Cap. XXXI.*

ALiquando iumenta aquas timent, quæ dicuntur, [b] hydrophoba. Signa huius hæc sunt: venas omnes habebit extensas, sudabit suffusis oculis, tremorem [c] frendoremque patietur, illidet se parietibus: ex qua passione conuerti consueuit in rabiem. Cui hac ratione succurris: Sanguinem ei de [d] femoribus detrahes, à cibarijs abstinebis, in loco sic clauso ut lumen videre non possit, constitues, magno silentio

[b] *hydrophobica.*
[c] *frigoremq;.*
[d] *inferioribus.*

[a] fistula. aquam in [a] situla vel alueo ita apponis vt [b] non audiat
[b] audiat. sonitum, manipulum rutæ deterito, & baccas lauri xv.
[c] libram semis. olei rosati [c] libram, aceti vnciam 1. cõmisceto, caput & nares diligentissimè perunges, & sanabitur.

De Spasmoso. Cap. XXXII.

SPasmum certum est animalia sustinere. quæ necessitas his declaratur indicijs: Subitò concident, & articuli eorum extensi sunt, & toto corpore palpitant, aliquando etiam de ore spumam emittunt. Quibus escã dabis pusca nitroq; consperſam, cucumeris quoq; syluatici puluerem, & nitrum tritum per septem dies in potione dabis vt purget. Sanguinis quoq; [d] marinæ testudinis dimidiam cotylam, aceti tãtundem, [*vini tantundem*] laseris aliquantulum pariter misces, & suffundis in nares. Vtile dicitur terga eorum oleo & aceto & nitro frequentissimè confricari.

[d] *maximæ.*

De Epilepsia. Cap. XXXIII.

QVadam ratione lunari animalia sicut homines frequẽter corruunt, & intermoriuntur. Quorum ista sunt signa: Iacentia cõtremiscunt, saliuæ per os defluunt, desperata pro morituris [e] frequenter consurgunt, & pabula appetũt. Cartilaginem naribus eorum digito tentabis, quanto frigidiorem inueneris, tanto [f] plus casurũ scias.] [g] Si minus frigida fuerit, rarius cadet. Cuius ista curatio est; De ceruice eius copiosum sanguinem tolles, post quintum diem de temporibus, loco calido tenebrosoq; constitues, totũ corpus thermanticis confricabis vnguentis, cerebrum quoq; eius & auriculas pice liquida cum oleo laurino admixto largius perunges, & mittes intrinsecus, caput etiam aluto & cerebellari cõmunies,] potionẽ autẽ catharticã dabis eiusmodi: Rad. sileris vncias ij. panacis radicis vnciã 1. diagridij vnciã 1. cum cucumeris syluestris vncia.

[e] *repente.*
[f] *periculo propinquius est.*
[g] *M. s. non habet.*

quæ

quæ omnia bene contrita commiſces, cum mellis ſextario j. decoques, ex quo cochleare plenum in aquæ calidæ ſextarium, & olei[a] drachmas iij. mittis] & per os defundis. Caput quoq; eius ſæpius curabis. Radicem dianatiam, id eſt herbæ artemiſiæ, in puluerem rediges, & per fiſtulam naribus inſufflabis. Radicem quoq; laſeris tunſam ſi naribus defuderis, eadem ratione proderit. Si autem paſſio perdurauerit, caput eius vres, vt apioſo fieri conſueuit.

[a] vnciam vnã, miſce

De eo qui aqua remouit. *Cap.* XXXIIII.

ANimalia ſæpe aquam reuoment quam biberant. Quæ paſſio è nimia[b] perfrictione deſcendit, cum ſtomachus paralyſim ex frigore ſuſtinuit. Sed hac ratione curantur. Sanguis de ceruice detrahitur, potiones[c] thermanticę propinantur, vnctionibus calidiſſimis armi pectusq; confricantur, purgatur per nares caput, & ſi neceſſitas poſtulauerit, etiam ſinapizantur.

[b] præfocatione

[c] tragmanticæ

De Sideratitio. *Cap.* XXXV.

SIderatitia iumenta dicuntur, cum venas vacuas percuſſerit frigus, aut æſtus, aut impleuerit cruditas, aut ieiuna[d] bulimum fecerint. Redditur enim ſtupidum animal, & titubans[e] ambulat. Quod mollibus cibarijs, lenibusq; potionibus curari oportebit, ita, laſeris vnciam j. & heminam mulſæ, ſuccumq; ptiſanæ [*heminam*] miſcebis. Et ſi ex frigore cauſa eſt, cum vino & oleo tepido dabis.[f] Si ex æſtu, cum roſato præbebis. Si ex cruditate, abſtinebis à cibo. Si de bulimo, ciceres offeres largiores.

[d] ab alimentis fiunt

[e] cum ambulauerit

[f] M. s. non habet

De percuſſo à ſole. *Cap.* XXXVI.

SOl quoq; canicularis ardentior, animalia percutit in cerebro, quibus de temporibus ſanguis emittitur, & ſimili ratione curantur. His autem oſtenditur ſignis, quia deiectum caput portare coguntur.

De cruditate. Cap. XXXVII.

CRuditas iumentis generat ægritudinem, quæ hac ratione dignoſcitur: modo in vnam partem, modo in [a] aliam ambulantes inclinant, Quorum iſta eſt medicina: Sanguis eis de ceruice detrahitur, à potu & cibarijs abſtinentur. Si æſtas eſt, refrigeratorias accipiant potiones, non parum natura [b] compellitur.

[a] *alteram*
[b] *compellente*

De Bulimo. Cap. XXXVIII.

BVlimum animalia ſuſtinent frequenter ex fame, frequenter ex laſſitudine. Cuius iſta ſunt ſigna: [c] Anterius fugiunt, incertus [d] effuſus, tremebit. Quæ hac ratione curanda ſunt. In primo omnium defricetur ex vino oleoq; tepefacto, [e] cum mundis mollem partem vino infundis & cum eodem confricabis. Si ilion fecerit, per cornu digeres & reparabitur.] Quod ſi permanſerit bulimus [f] ſimile heminam cum ſextario vini infundes & [g] per cornu digeres.] Quod iter egerit inciderit bulimus, vbi neceſſaria deſunt, terram faucibus infundes, aut offas facies, & per os digeres.

[c] *oculi interius*
[d] *eſt viſus, corpus tremit.*
[e] *et micā panis pulueriſa tum vino infundis, & ſic liquidū faucibus infundis, & curabitur*
[f] *ſileris*
[g] *M. s. non habet*

De Anhelitu. Cap. XXXIX.

QVòd ſi ex anhelitu inflationes contigerint, cuius cauſæ rationes reddi nō poſſunt, puſcam calidam cum ſpongia cerebro eius apponis & pectori, in aures eius oleum laurinum mittes, frigidiſſimo loco eum conſtitues, nares quoq; titillabis vt frequentius ſternutet. quo facto, ſtatim [h] exhilaratur.

[h] *curabitur*

De æſtu. Cap. XL.

SI æſtuauerit animal & defectionē patietur, braſſicæ folia cū apio contundes, & cū vini ſextario permiſcebis, & per narē ſiniſtrā infundis. Si verò fortius æſtuauerit, petroſilini, daucij, [*ſementa*] [i] ſillis gallici, abrotani, ſpi-

[i] *ſileris*

ni,ſpicę nardi,ſinoantis,] æquis ponderibus tunduntur, & cum aqua mulſa data, æſtum releuant. Quòd ſi his ita membra deſeerint vt cōcidant, quibuſdam placet abſti neri eos à potu,& ſitientes in aqua frigida vna hora ſta- re , & continuò reparari . Alij dixerunt hordeaceam fa- rinam cum vino per cornu faucibus infundi.Plæriq; ex perti ſunt triticeā farinam cum aqua frigida datā conti nuò profuiſſe. Vel certè tria oua cruda cū pulegio & pu ſca,oleoq; permixto,faucibus infundunt.

De Paralytico. *Cap.* LXI.

PAralyſim ad ſimilitudinem hominum iumenta pa tiuntur,quæ his oſtenditur ſignis: Ambulabit[a] pro- nus in latere ad ſimilitudinem cancri,ceruicem in- curuabit vt ſolent habere quibus fractę ſunt, rectos pe- des [*mictere*] non ponent[b] ſic ægri parietibus ſe illidunt, cibum & potum non recuſant. Hordeum autem ipſius [c] vdum ſemper apparet. Hac ratione curabitur: Sanguis ei de temporibus parte contraria non quà [d] contractus eſt tollitur,vnctionibus[e] thermanticis perfricatur,cerui cesq; eius conſtringuntur vſq; eo, vt cratellis ex [f] lignis impoſitis conſtricta ceruice prauitas dirigatur,] Loco autē calido ſtabulatur ſicut roboroſus.cui [g] ipſæ potio- nes dantur. Si[h] parum in totum iſta medelarū adiumen- ta profecerint,ceruices eorum vruntur,nō quà contra- ctus eſt,ſed ex parte cōtraria de cautere accipit palmas ab armo vſq; ad ceruicē, auriculæ & in tempore vritur ad menſuram ſemiſſis. In alia autē parte temporis quaſi ſtellam paruam cauterio facies,& in parte renum vſq; ad mediam ſpinam virgulas dabis ſolenniter,&curaſti.]

[a] *prauus, vel curuum*
[b] *Si coegeris*
[c] *ſolidum*
[d] *patitur*
[e] *tragmanticis*
[f] *ligno appoſitis cōtracta ceruicis prauitas corrigatur.*
[g] *eadem*
[h] *M. s. non habet*

De intrinſecus rupto. *Cap.* XLII.

IVmenta nimio ſaltu,vel curſu aut ruina,cum aliquid ruperint,[i] vulſant, quorum iſta ſunt ſigna: Strangu-

[i] *patiuntur & tuſsiunt*

riam patientur, excreabunt etiam purulentum, & quoties volutata fuerint no reuoluuntur, nec se excutiunt. [Et] si recens ruptura fuerit, sanguinem magis excreabit quàm pus. Quæ curantur glutinosis & lenibus cibis. Talem etiam accipiunt frequentissimè potionem: Thuris masculi vnciam j. [a] opij vnciam j. heliotropij vnciam, quod intybum agrestem uocamus, rutæ vnciam j. quæ omnia diligenter trita cum vino austero quatuor mensuras [b] adijcies, & per dies singulos dabis ad cornu, donec quæ intus rupta sunt glutinentur.

[a] M. s. non habet

[b] Atticas

De insania Cap. XLIII.

SEd animal nonnunquam inuadit insania, vt præsepium frangat, seseq; morsu laceret, impetus etiam in homines faciat, [vt fera] auribus micat, oculis [erit] attentis & splendidis, & ex ore egerit spumam, quē cautè ne medentem lædat, diligenterq; constringito. Sanguinē ei de ceruice & de cruribus trahito, rursumq; in tenebris contineto, donec appetat cibum. Cum cœperit ad patientiam reuocari, succum cicutæ vno acetabulo, & aquę vnam heminam admisces, & per os defundis. Pòst rutam conterito, & supra cerebrū ponito, [c] caputq; lanata pelle cōstringito & curato, & cum profecerit, calidè stabuletur. Talis quoq; potio equis subuenit rabiosis: baccas lauri nouem, & alei purgati grana viginti & vnum, diligenter conteres, & cum vino veteri candido per narem sinistram inijcies.

[c] M. s. non habet

De Pletura ex hordeo. Cap. XLIIII.

SI animalia dum sudant hordeum comederint, vel ipsum hordeū nouū fuerit, quia vehementius calet, vel copiosius quàm oportet ociosa pascūtur, absq; dubio indigestio & pletura comitabitur. Quę passio his agnoscit signis: Sudabit, [d] ligati erūt armi, ambulabit incertum

[d] in loco vbi sunt

certum: Sanguinē ei de ceruice detrahes, aceto oleoq; permixtis, totum corpus diligentissimè confricabis,[a] leuibus ambulationibus exercendum est, & ab hordeo penitus abstinendū.] Cui eiusmodi subuenit potio, brassicæ folia contundis, succumq; exprimis, & myrrhæ puluerem, & parum liquaminis, & vinum vetus optimum misces, quod per triduū per os defundes, ita digestio & sanitas consequetur.[b] Aliquanti præcantatione tentāt afferre remedia, quæ vanitas ab aniculis solis diligenda est: cum animalia sicut homines non inanibus verbis, sed certa medendi arte curentur.]

[a] M. s. non habet

[b] M. s. non habet

De passione pulmonis. Cap. XLV.

PVlmone vt integri præstant[c] substantiam vitæ, ita vitiati periculum afferunt mortis, quorum dolor manifestis declaratur indicijs: stertet, tussiet grauiter, & excreabit purulentum. Si ægritudo longior fuerit, de[d] prioribus claudicat pedibus, grauem fœtorem naribus expellit, difficile se collocat,[e] sed febriens præsepio incumbit, corruptum assellabit. Aliquando in corpore ipsius similia furunculis tubercula nascuntur.][f] Quorum ægritudo difficilis est, sed hac potione curanda] thuris masculi vncias[g] tres, hyssopi vncias ij. folij[h] vnciam j. mannæ croci vnciā j. myrræ vncias ij. [*hyssopum*] diligenter tundis & cribras, ex quo puluere vnū cochlear cum tribus ouis & aqua temperabis & diffundis per os. Si cibum non appetit,[i] pro aqua lac caprinum miscebis, & addito mellis cochleario propinabis. Succum quoq; ptisanæ cum oleo rosaceo, & puluerem superius comprehensum cum ouis per os dabis ad cornu. Offas quoq; ex duobus sextarijs farinæ triticeæ, & vno sextario erui pollinis facies, quibus admiscebis ex suprascripto puluere quinq; cochlearia. Sed septenas offulas diebus singulis digeras, quas quotidie ad substantiam dabis, do-

[c] *suffragia*

[d] *posterioribus*

[e] M. s. non habet.

[f] *Quæ ægritudo difficilis hac & curatur*

[g] *duas*

[h] *trifolij magni, croci ana vnciam vnam*

[i] M. s. non habet

nec cibos tentet appetere. Cui omnem escam propter fastidium viridem oportet offerri, & contrario, lenticulam cum tritico vel hordeo torrefacto, cum palea dabis, vt quicquid ex diuersitate ciborum voluerit eligat. Lac tamen recens cotidie ei conuenit dare. Deambulet plurimum, vbi cœperit conualescere ad exercitium reuocandum est. lac si defuerit, aquã in qua eruum prius lotum die ac nocte permanserit dabis in potu. In causa pulmonum de ceruice vel de palato his sanguis aufertur, quibus (nec) fastidium euenit, sed fortiora sunt corpora. Cineres quoq; vlmi loti & infusi aqua cum vino veteri optimo odorato heminas singulas misces & dabis. Quòd si vehementius vexatum ægritudine, transiuit in morbum: Radicis lentisci drachmam, thuris vncias ij. murræ drachmam, succari semiunciam, contere diligenter, & cum vino suffunde. Sunt & ista remedia: Vua alba in os equi frequenter exprimatur, semen radicis datur in vino, amygdalę frixæ cum aqua offeruntur. Sed est alia efficacior potio.] Cardamomi [*costi, iringij radicis, casiæ ana*] vncias ij.[a] cassiæ vnciam, storacis vnciam j. quæ omnia[b] si ualidior & sine febre erit cum vino, si febriens cum succo ptisanæ per os dabis.

[a] *Cinamomi*
[b] *tunsa, si frequenter suspirat*

De orthopnoico, id est, plagio rigido. Cap. XLVI.

ORthopnoicum iumentum his agnoscitur signis: etiamsi trahatur ambulare detrectat, anhelat grauiter, frequenter suspirat, runchos ducit, ilia suspendit, dum manducat tussit. [c] Ex quo vitio difficile liberabitur, licet in longum protrahat vitam. Pulmo enim corũ contrahendo se comburit, vnde & macies cum morte insequi consueuit.] In recenti tamen hanc curã festinanter adhibebis: Sanguinem de pectore detrahes, & mero oleoq; permixtum atq; calefactum perunges. Lixiuium quoq; cineris diligentissimè cretum, cum oleo optimo tempe-

[c] *M. s. non habet*

temperabis,& per nares diebus quinq; cōtinuis[a] eidem digeres. Potionem quoq; dabis postmodum: Sinapis alexandrini frixi,& sulphuris viui,& murrę, cardamomi species, æquis ponderibus contundis & cernis,& cum melle [b]optimo decoquis. Ex quo medicamento ad magnitudinem nucis cum vino nigro calido dilues, & quotidie per os potionabis. [c] Alij verò myrrhæ vncias ij. sulphuris vnciam j. nitri semiunciam, picis liquidæ pusillum deterunt, additoq; melle & vino vetere odorato, candido, per nares sæpius infundunt. Curabis autem ne algeat, temperabis exercitationibus vt sudet: & non solum in potione, sed etiā in fœno nitrum cum mellicrato aspersum semper accipiat.]

[a] immittes

[b] attico

[c] M. s. non habet

De [d]Epistotono. Cap. XLVII.

[d] Opistonico

EPistotoni quoq; similis passio declaratur. Orthotonicus qui totus est rigidus, Epistotonus cui in posterioribus partibus morbus insederit. Cuius ista sunt signa: Aures ([e]rigidas) habebit, collum extensum, oculos minores, tensa pellis in facie, labia grauia, vt oscitare & [os] aperire vix possit, cibum potumq; fastidiet, cauda rigida, gressus incertus, membra distensa, [f] difficile progreditur, & frequenter in posteriorem partem cōcidit, vnde Epistotonus nominat̃. Quod genus passionis hyeme curare difficile est, æstate autem si diligentior fueris obtinebis. Quæ passio per æstatem his nascitur causis, si iumentū ardentissimo fuerit sole percussum, vel si in itinere priore claudicans pede, coactum fuerit ambulare vel currere, & vehementius sudauerit, & ex sudore vel armum læserit, vel supra ipsum iacuerit vt armus indormiat. Hyeme autem cum de itinere vel de exercitatione venerit, & cū sudore steterit sub diuo in frigore, aut in loco (recēti) vel humecto, aut marmorato, aut tessellato, vel si frigore maxillæ obdrmierint, tunc ista ægritudo contrahitur. Cui hac ratione tentabis succur

[e] frigidas

[f] M. s. non habet

rere:Adipis porcinæ veteris lib.ij. reſinæ terbentinæ ſe-
libra,piperis triti drachmam, ceræ libram, olei veteris
ſextarios ij. pariter decoques,& calidiſſimè totum ani-
mal perunges. Multi eruum decoquunt, calentemq; a-
quam capiti ipſius languentis imponunt. Alij in ſterco-
re ipſorum calido obruunt ægrotantes,vt languor exu-
det. Plæriq; colligatis iumentis commodum credunt
renes ſole feruēti bene cooperiri.] [*Quibus*] Hæc quoq;
[a] decem — potio traditur ſalutaris:Piperis triti grana[a] xx.cedri pon
[b] cotulā vnam — dus denarij,nitri[b] vnciam j. mixturæ laſeris [c] tyrrhenici
[c] cyrenaici — globulum ad magnitudinem fabæ, trita atq; permixta,
[d] olei — addita[d] liquaminis floris hemina,&vini veteris[e] ſummi]
[e] M.s. non habet — ſextario bis in die per os digeres. Expertum dícitur,ſan-
guinem bubulinum calidum & fumantem,ſed modera
[f] M.s. non habet — tè per cornu faucibus infundis.[f] Quod ſi fortè defuerit,
thuris cribrati & ſalis triti ternas vncias cum vino opti-
mo prodeſſe dixerūt. Calidis medicamentis animal ex-
pedit dum ſanetur perungi. Adipis quoq; porcinæ re-
centis coctæ quantum exiſtimaueris cum oleo optimo
& vino ſummo & melle commiſces,& ad carbones ſem
per decoques, ac per nares infundes. Malagma quoq;
de calidis ſpeciebus in carbonibus cum oleo cyprino
vel communi,ſed veteri,abluitur,& perungitur.Poſt cu
ram operitur ſagis, & in ſole calido exercetur à ſeſſore,
& repedens dum ſudet.Pòſt ſabanis validioribus abſter-
getur,& denuò vnctum operitur,pice quoq; liquida ad-
mixto oleo perungendum, non tamen nimia pix ſit,ne
[g] dicunt ſic curari — corium lædat.] Nonnulli iam [g] ualidioribus de ceruice
ſanguinem detrahunt.Pleriq; in balneum ducunt,cali-
diſſimis potionibus curant,id eſt, laſare & cymino,ani-
ſo,oleo,baccis lauri,ex quibus quotidie aliquid cum vi-
no miniſtrant. Vnctionibus quoq; iſtis vtuntur: Ceræ
[h] M.s. non habet — lib.reſinę vncias iiij.[h] opopanacis uncias ij.medullæ cer
uinæ vnc.iij.olei ſtoracini vncias iij.]olei laurini vnc.iiij.

quæ

quæ omnia decoquũt,& in ſole aut in loco calido per-ungunt. Alia quoq; vnguenti compoſitio talis eſt: Baccarum lauri ſextariũ j. cymini ſextarios ij. ſulphuris viui vnc. iij. reſinę vnc. j. galbani vnc. iij. olei ſextarios ij. quæ omnia decoques & vteris.

De Lethargico. Cap. XLVIII.

Lethargici quoq; iumẽti iſta ſunt ſigna: Iacebit ſemper & dormiet, neq; cibum appetit neque potum, cum excitatum fuerit continuò aggrauatur,& ſe proijcit,& [a] maceſcit,& quancunq; ei dederis potionem tan quam dormiens vix ſuſcipit: quod hac ratione curabis: Subſternito in ſtabulo vbi [b] ſtat, vt bibat ibi, cui caput fomentabis ex calida [*cum*] pulegio decocta, poſtmodũ perunges oleo cũ adarce trito, ita vt caput eius & aures infundas, [c] ea vſurus potione: camomillã illyricã, (idẽ nos trace) & herbam artemiſiam in aqua decoquis, ex qua quotidie ei binas cotylas propinabis. Cui & pedes priores frequenter fomentabis calida. Solet enim hæc paſſio adſtrictius ad rectum pedem contingere. Eſt quidem periculoſa paſſio atq; curatio: cuius iſta ſunt ſigna: Oculi eius lachrymabũt quaſi lippiant, in præſepio dor mitans incumbit, à poſterioribus ambulans nutat,& to tum grauatur. Cui ſanguinem detrahes de pede priori dextro,& de femore ſiniſtro, ex quo eum perunges. Herbam artemiſiam contundes,& cribratam dabis cum lixiuij ſextario,& olei cyathis duobus per triduum, quarta die intermittes. Quod ſi cibaria non appetit, ([d] bolũ ex melle),& aqua tepida comedat,& aquã bibat. Si minus profecerit, lini ſemen cum aqua in olla decoques, & heminas ſingulas per dies ſingulos dabis ad cornu, addito melle quantum ſufficiat. Quæ potio etiam febricitantibus prodeſt. Lethargicum animal frequenti exercitatione prohibendum conſtat à ſomno. Aſſidua

[a] *inhorreſcit.*

[b] *ſtratũ cubet.*

[c] *M. s. non habet.*

[d] *eruum melli tum.*

quoque iniungenda est deambulatio, si anteriores pedes eius miseris in fomentum. Nam furfures sale & aceto permisces, & calentes vngulis imponis, farinã quoq; triticeam cum tritis salibus & puscæ sextario vno, faucibus infundes, herbam artemisiam tunsam cum oleo & modico lixiuio dabis ad cornu, abstinebis ab hordeo, fabę solidę sextariũ porrigis vt vigilet, donec durio res edomet cibos] De ceruice sanguinem ei detrahes. [a] Depletum hac ratione curabis: [b] Afronitri vncias tres, gallæ syriacæ vncias duas, spicenardi vncias duas, radicis capparis vncias duas, tunsa & cribrata permisces, & terna cochlearia in sextario aquæ tepidæ dabis in potu. Nunquam frigidam nec nimium calidam sed tepidam [*& puram*] ad bibendum semper accipiat. Assiduè flagello excitandum aut voce, vt vitium timore deponat.

[a] *Repletum.*
[b] *Triti pontici vncias quatuor, calami syriaci vncias iij.*

De Morbo Regio. Cap. XLIX.

SI quod iumentum morbum regium habuerit, his agnoscitur signis: vtrique oculi virides sunt, & ceruicem inclinatam habebit, [*in*] dextra parte & pede ([c] dextro etiã) sinistro videbitur claudicare. Cuius curatio est ista: loco tenebroso, vbi lumen videre nõ possit, clauditur, & operitur sagis ita, ne oculi eius aperiantur in die, oleo & vino tepido vngetur atque fricabitur, [d] lapides molares non minus pondera quinque in ignem imponuntur, animalis caput copulatur ad pedes, cum bene canduerint, sub eius naribus apponuntur, perfusi oleo suffumigatur os, nares & oculi, vt morbi virus exudet. Quod per septem dies continuè est faciendũ.] Tali etiã ratione succurrimus: sanguine caprino & lacte ouillo, ana [d] gallico costo, oleoque pariter admixto potio conficitur, quæ per dies duodecim datur,

[c] M. s. non habet.
[d] M. s. non habet.

De

De bili, id est, [a] *coleribus.* Cap. L. [a] *colera.*

SEd interdum [b] biles, quæ coleræ appellãtur vulgo, solent iumenta vexare. Quæ passio his declaratur indicijs: commouetur ac volutatur ut [c] strophosus. Sanguinem de ceruice emittis: Daturus eiusmodi continuò potionem: herbæ trixaginis nigræ [d] vnciam semis, mannæ succari vnciam vnam, nitri [e] vncias duas, altei vncias ij. vini optimi sextarium vnum, cõteres, [*miscebis &*] ex aqua mulsa heminam vnam per sinistram narem infundes.

[b] *de bili, quæ colera appellatur.* [c] *stropho. Cui.* [d] *vncias sex.* [e] *vnciam vnã.*

De bili arida. Cap. LI.

QVòd si aridam bilem habuerit, myrtum agrestem cum vino contritam per narem dextram defundis, pro hordeo far triticeum dabis. Potionem ipsam tẽperabis ex aqua.

De coli passione. Cap. LII.

COli passio grauissimos cruciatus iumentis consueuit inferre, ita vt cardiaci aut strophosi esse credantur, sed his agnoscitur signis: Cũ stat, repẽte concidit vt arreptũ putes, si [f] satis suspẽsum fuerit dolor subsequitur, & iacet nonnunquam, cum frigidam aquam acceperit tremit, sudat, anhelat. Cui hac ratione succurritur. Anisi pontici vnciam j. petrosilini vnciam j. fœniculi seminis vnciam, piperis nigri vncias ij. marrubij vnciam j. abrotani vnciam j. anethi [g] vncias iij. libistici ℈. iiij. centaureæ minoris & maioris vncias ij. [h] scametris semivnciã, [i] eupatoris ℈. iiij. gingiberis vnciã semis, pulegij [k] semiunciam [l] rutæ vnciã, apij vnciã semis pariter contũdes & cernes: tũc mellis optimi põdera duo cocta & despumata cũ omnib. misces, ex quo medicamento ad magnitudinem nucis auellanæ cum aquę tepidæ sextario dilues, & per os infundes, certissima medicina est.

[f] *cadens.* [g] *vncia semis, leuistici vnciã vnam, centaureæ.* [h] *camedrij.* [i] *siluij vncias quatuor.* [k] *caprini vnciã* [l] *rutæ, apij seminis ana vnc. vnam.*

Quòd si dolor perseuerauerit, fœniculi seminis cochlearia v. bene trita cũ vino syncero sed cibario, sextariũ dabis. Præterea [a] panis aliquantulum & pelliculam de ventre pulli siccata in furno & trita cum vino dabis.

[a] *piperis.*

De Vomica. Cap. LIII.

VOmicæ plerunq; animalibus nascũtur intrinsecùs. Cuius passionis signa sunt ista: cum accubuerit difficile surgit, os ei grauiter olebit, incumbet in eo loco à quo vexabitur, tussiet, & purulentum excreabit interdũ. [*Cui hæc da*] thuris vncias ĳ. aristologiæ [b] vncias ij. in vno cum vino tepefacto per nares digeres. Item sulphuris viui vncias ji. aristologiæ vnciam semis similiter dabis, cibo autem maximè sustentandum est, vt habeat corporis nutrimentum,] & cum ruperit vomicam cauterijs circa pectus aduris, vt facilius prouocatus humor emanet.

[b] *vnciã semis. puluerisa, cibo maximè susten ta, vt nutriatur.*

De [c] Coriagine. Cap. LIIII.

PAssio quam græci [d] ecedermiam vocant, latini coriaginem appellant. Cuius ista sunt signa: macescit, & sine febre non erit, corium illius adhærebit costis, spina fit durior, in dorso eius nonnunquam furunculi exire consueuerunt, magis etiam quam adsueuerat appetit cibos. Cuius ista curatio est: thymum & sales cum vino rubro conteris, & tubera, si qua in eo sunt, confricas. Parabis etiam aliam vnctionem: picem, cerã, resinam [e] cabialem, & thuris pollinem ex oleo veteri temperabis ac decoques, totum animal cõfricando diutissimè perunges. Sed parum est vnctione corio mederi, nisi potionibus & intrinseca curẽtur: piperis albi triginta grana, myrrhæ [f] semiunciam, vini odorati veteris cotylam, olei viridis cyathum vnum admiscebis & per os digeres. [g] Item fasciculos rutæ viridis atq; purgatæ, opopanacis & cotylam vini & olei viridis cyathum admisces

& dabis

[c] *cardiaca.*

[d] *cardiacam.*

[e] *ticulam,*

[f] *vncias sex.*

[g] *M.s.non habet.*

& dabis in potu. Quod vitium ex perfrictionis iniuria, aut ex coactione alicuius necessitatis descēdit. Aliquanti suis non vetulæ sed nouellæ sanguinē vino permixto ad cornu faucibus digerunt, ignorantes si plus sanguinis fuerit continuò animal interire. Cautius est hac magis potione curare: cepas germanas & semen rutæ pariter admisces, & deteris, ex quo vncias tres, cum vini cotyla per dies singulos dabis, vsurus curationibus quæ conueniunt roborosis]

De[a] stomachico. Cap. LV.

[a] sinthesi

S[b]Yntaxin animalia patiuntur & homines: quæ[c] valitudo his declaratur indicijs: cotidie tenuant, & macie ossa eminent, multum manducantia esuriunt semper, quicquid inuenerint tentāt fame cogente corrodere, durum stercus emittunt, trahunt longam ac miserabilem vitam, vt nec surgere valeant. Sed iacentia fatigata, multumq; manducantia fame moriuntur. Omnis enim esca quam sumpserint ad stercus, & omnis potus conuertitur in vrinam,[d] nullus ex his succus, nullum alimentum peruenit ad medullas. Propterea quod stomachus eorū nimio rigore perstrictus, nec coquere poterit, nec epati aliquid propinare, in quo tota virtus ad nutriendum corpus per dispensationem ciborum sanguis præparatur. Tabescit semper iecurq; eius minuitur ad similitudinem arboris, quæ radicibus ex maiori parte præcisis, cum à paruulis aliquandiu sustentata portauerit frondes, celeriter exarescit.] Quorum manifesto periculo hac ratione tentatur occurri. Inter principia facies vnctionem, ceræ libras duas, resinæ terbentinę libram, medullæ ceruinæ libram, axungiæ veteris sine sale libram,[e] propulegij selibram, iris illyricæ libram, samsuci libram,] olei laurini quantū satis fuerit, decoques carbonibus lentis & ad ceroti molliciē[f] perlocabis, cui

[b] Simthesin
[c] liquidò
[d] M.s. non habet
[e] populei lib. j. Sem. maluæ lib. sem. samsuci libram semis
[f] præcolabis

adhuc tepenti misces puluerem iris illyricæ & cretæ cimoleæ, donec infrigescat agitabis. Ex quo medicamento totum iumentum perunges, & multorum manibus confricabis, donec calefiat & sudet. Quod interposito triduo conuenit fieri, ita vt coopertum animal sit & cotidie paulatim exerceatur, vt digerat. Cui hæc præparabitur potio: abrotani vncias iiij.[a] santonici vncias iiij.[b] trixaginis vncias iiij. camepiteos vncias iiij. gentianæ vncias duas, murrhę vncias j. opopanacis vncias ij. eiusdem radicis, succari] semiunciam, rutæ [c] aliquantulũ, omnia bene tundis & cribras, ex quibus duo coclearia in vino veteri decocta cum succo ptisanæ in qua[d] atro decoctũ est, admiscebis, adiunges etiam erui pollinis cochlearia duo, quæ cum per nouem dies cõtinuos dederis, intermittis aliquandiu vt vires colligat, & resumat, & per singulos[e] periodos alternis curabis, nec cessabis donec sanitas redeat. Diebus autem vacuis offas ex farina triticea in lacte consparsa ad substantiam digeris, furfures quoq; triticeos & paleas dabis, hordeum non dederis nisi fortassis infusum, denegabis etiam herbam viridem donec[f] reparare cœperit corpus.

[a] anethi
[b] anethi vncias quatuor, gentianam vnciã vnam, opopanacis radicis vncias duas, croci
[c] vnciam semis
[d] acyo
[e] hebdomadas
[f] saturari

De [g] Icterico. Cap. LVI.

ICterici ista sunt signa: Oculi virides, de quibus profluet lippitudo, ad similitudinem fabæ[h] indurescit corium, fit horridũ pilis, insequitur fatigatio, ambulãs genibus claudicabit. His sanabit medelis: Panacis[i] syriatici & apij seminis singulas libras cõtundito atq; cribrato, & cũ mellis attici libra misceto, tũc aquæ, in qua lupini crudi fuerint decocti, sextario, ex medicamẽto superius descripto, quatuor cochlearia miscebis & in potione dabis per[k] dies v. Si tardius[l] adiuuat, vini sextarios iiij. in pultario nouo, canini stercoris albi vncias tres admisceto, & ponito sub diuo, ex qua potione quinq; diebus per os digeres.

[g] buginoso
[h] dura vt corium
[i] radicis
[k] diem vnciam vnam
[l] ambulat

digeres. Præterea aquam in qua ciceres decocti fuerint, & stercus caninum simili ratione præbebis.

De Stropho, [id est, Tortionibus] Cap. LVII.

STrophi diuersę causæ, & diuersę sunt curæ. cuius ista sunt signa: Volutatur, patitur torsiones, ilia sibi respicit, stercus durum asellat, terram pedibus tundit dolore cogente, intermissis horis refrigerationem sentit & requiem. Hac potione curandum est: acori, anisi, opopanacis singulas libras pariter cõtundis & cernis, ex quo puluere duo cochlearia in vini veteris sextario & olei pondo semis admisces, & tepidũ per os dabis triduo. Si strophus fuerit & non facit ventrẽ, caudam inter coxas suas mittet, & ad ventrem suum cõuersus attendet. cui puluerem de semine rutæ syluaticæ cum vino per os dabis. Præterea cepas decem[a] veteres, ficus siccæ[b] ℈ viij. nitri scrupulos v. stercoris columbini scrupulos iiij. ex quibus addita[c] vrina collyria facies, & bina & terna[d] in anũ immittes. Si verò fortius venter induruit, conuenit adhibere clysterium, sed prius ventrem aqua calida perfouebis. Tunc[e] succum (cantabricum) in quo fuerint betæ maluæq; decoctæ,] cum nitro & hemina olei, & columbini stercoris quatuor scrupulis, pronum constitues, & per anum iniicies iumento, ita vt post clysterẽ inambulet aliquantulum. Alij fimum leporis cum nouem cochlearibus mellis, & quindecim granis piperis addito caulium succo per os salubriter defundunt.

[a] tere
[b] vncias quatuor
[c] amurca
[d] manu per posteriora
[e] cantarũ aquæ decoctionis betæ & maluæ

De dolore iecoris. Cap. LVIII.

IEcoris dolor solet infestare iumenta, cuius ista deprehendunt indicia: Cibi fastidiũ,[f] potus appetentia, ventris inflatio, macies. Cui primo cremoris ptisanæ sextarium j. cũ olei rosatij tribus cyathis per os digeres. Si passio permanet, alia potione curabitur. Apij seminis vn-

[f] sitis valida latus sibi inspicit

[a] iiij cias iij. hyſſopi vncias tres, abrotani vnciam j. [a] olei viridis quantũ ſufficit, vel ſucci paulominus. Si viridem abnegat tempus, ex vino optimo ad tertias decoques, per aliquot dies potionẽ dabis. Similis quoq; huius paſſionis eſt ratio. Sine febre enim animal non erit, nec facile cibum cõficiet, teſticulus dexter tumebit & indureſcet, *[b] tres* cui iſta ſubuenit medicina: fœnigræci cyathos [b] quatuor *[c] tres* mittis in aquæ fontanæ ſextarios [c] quatuor, id eſt, grana *[d] &* triginta] & decoques ad tertiã partem [d] hemina per os *[e] ſcrupulum j. triti* data potione curabis. Nõnulli turis [e] drachmas ij. tritas, cum vino quantũ ſufficit miſcent, & inde totũ corpus *[f] & ſatis* multorũ perfricat̃ manibus, [f] ſaccis cooperiũt vt ſudet.

De inflatione ventris. Cap. LIX.

INflatio ventris interdum iumenta [*non*] ſine dolore conturbat. Cuius paſſionis iſta ſunt ſigna: teſtes eorũ *[g] ſubinde in alteram partem* ſudabunt, alternis pedibus terram tundunt, [g] ſubito inde alterna parte] ſe conuertũt, caput ad ilia ſua ponunt tanquam qui locum doloris oſtendant, gemitus interdum & tremor totius corporis inſequitur. Hunc paula- *[h] huic* tim deambulare facies, manum [h] vnctam in anum mittes, & ſtercus extrahes. deinde ſale & melle miſtís in anũ infundes, vt aſſellandi augeat voluntatem. Si hyems fuerit, oleo & pice liquida lumbos & auriculas illius ſaturabis, hanc daturus potionem: Laurum viridem vel baccas ipſius, piper & cyminum, petroſilini & fœniculi ſe- *[i] & rutam* men, [i] ſemen agrij & nitri, quæ] pariter admixta, tunſa & cribrata cum vino, & oleo tepido, & calidæ aquæ paruula portione potionabis, & deambulare compellis moderatè, donec dolor ceſſet.

De inteſtini vexatione. Cap. LX.

INteſtini quoq; vexatio, quod colon vocatur, & inflationes & dolores conſueuit inferre. Quæ his agnoſcitur

tur signis. Cum ambulare cœperit, prioribus pedibus transuaricat & dolores subglutit, [a] & crebras deambulationes & calores stabuli] si diligẽter etiam operiatur [b] diligere consueuit. Cui per nares suffundes laser [c] & cyriacum in vino tepido solutum.

[a] crebris deambulationib. & calore in stabulo.
[b] digerere.
[c] siriacum.

De tussi. Cap. LXI.

FRequenter omni genere deforme vitium, & quòd maximè animaliũ parti accidit, tussis est, quæ interdum sponte desinit, interdum medicamẽtorum ratione curatur, interdum insanabilis penitus inuenitur. Difficultas autem curationis emergit, qua causæ ex quibus tussis euenerit, à medentibus nec discernuntur, nec intelliguntur interdum. Quam passionẽ vniuersis authoribus euolutis, quanto crebrius accidit, tãto studiosius credimus exponendam.

De tussi quæ venit si quid faucibus hæserit. Cap. LXII.

EXasperatio, aut iniuria faucium grauissimam commouet tussim, quoties aut puluis, aut arista, aut os, aut surculus, aut lapillus, aut aliquid inhæserit gutturi. Quæ res adeo periculosa est, vt nisi celeriter subueniatur, animalibus per impatientiam doloris insaniam generet. In sole igitur diligenter inspicito, si quid hæserit euellito. Ex tepida etiã, addito nitri puluere, infusa spõgia tergito, deinde oleo rosatio tepido cum lana obturato locum qui indignationem sustinet. Post diem tertium lanã eijcies, eadem ex aqua calida fouebis, & tale medicamẽtum imponis: [d] succari ℈. iiij. aluminis colati ℈. j.] ex tepido vino infundis, & sic exasperata sanabis.

[d] croci drac. i.

De Tussi ex perfrictione. Cap. LXIII.

EX [e] perfrictione quoque nascitur tussis. Cuius ista sunt signa: cum tussierit, caput deorsum mittit vsq;

[e] præfocatione.

ad terram,& cum biberit,aqua ei per nares currit. Quã hac ratione curabis: Machinam ori inseres, manum planam iniicies, comperies in parte superiore quasi vesiculam, quam vnguibus rumpis. Deinde tres pillulas bene contusa axungia mollissimas facies, quos in subtilissimo lomento, hoc est, farina fabacea, conuolues,& per os digeres. Deinde per triduum [a] venaculo,] & sale perfricabis,& pastillos cum speciebus calidis & vino in potionibus dabis.

[a] de vernaculo. Aut vna auina vel brutillo.

De Tussi à [b] colibus. Cap. LXIIII.

[b] spiritualib.

TVssis à [c] colibus si fuerit, his signis agnoscitur: [d] coles iniuriæ pleni sunt ac tumebunt, dum bibunt cõtinuò ruminant. Ouum in aceto acerrimo mittis, resolutaq; testa, ita ut integrâ mẽbrana permaneat, pice liquida perunges,& faucibus digeres. Pòst alumen, axungiã, salem in vino conteres, offas facies & ex melle deiicies, ita vt aqua calida [*fomentetur*] & si facultas suppetit, cum [e] euisco decocta assiduè fomentare nõ desinas. Hanc quoq; potionem adiicies: myrrhæ vncias [f] ij, piperis albi [g] semiunciam, nuclei pini purgati sextarium semis, vuæ passæ sextarium semis] mellis vncias tres, pastinacæ [h] vnciam vnam, cariottę viridis] selibram, decoques pariter ex aqua, & addito vino tepido [i] quinq; vel sex diebus potionare non desinas.

[c] vitalibus.
[d] folles.
[e] eius decocto.
[f] tres.
[g] vnam.
[h] vncias tres, caricarum.
[i] M. s. non habet.

De Tussi ab interioribus. Cap. LXV.

AB interiorib. grauior & penè insanabilis tussis est quę hac ratione dinoscitur: nares iumenti [k] præcludit, vt spiritum reddere non possit, tunc ilia ei inspicies, quæ si spissis pulsibus duxerit, scito esse tussim ex causa iecinoris, pulmonis, vel pręcordiorum, [l] vel recentẽ. Si lentis pulsibus ilia duxerit [m] & ventrem, indicat] tussim de

[k] præcludes.
[l] sed.
[m] vet rem indicat.

de interioribus, hoc est, de his locis, in quibus intestina iumentorum ligantur, quorũ tensione & iniuria cõpellũtur tussire. Nã si cursu nimio vel latiore saltu cõuexa ta ilia fuerint, hęc nascitur causa. Ex nimio quoq; æstu, vel intolerabili frigore interiora vitiantur, & faciũt tussicos, vnde vulsi appellãtur. Siue igitur ex suprascriptis, siue ex aliis causis interioribus [a] nata fuerint vulnera etiamsi pòst sanitatem] duxerint cicatrices, strictius tamen contrahendo se & asperitatem faciunt, & assidua titillatione perpetuam excitant tussim. Quæ causę lenissimis medicamentis adiuuari vel suspendi aliquatenus possunt, persanari omnino non possunt. Hinc est quod in herba viridi vel pascuis vulsorum vitia celantur. Sed omni tempore hæc compositio est salutaris: fœnigręci heminam, seminis lini heminã, traganti vnciam j. thuris [b] masculi vnciam j. myrrhæ vnciã j. [c] succari, erui pollinis ana vnciam j. tunsa & cribrata in calida infusa permaneant, altera die ex aqua tepida singulas cotylas dabis ad cornu, cyatho olei rosati permixto, per plurimos dies. Ex qua cõpositione recens causa sanabitur, vetus sentiet leuamentum. Ad quæ vitia nunquã dederis austeriorem potionem, ne exasperet & decidat: sed leuem & simplicem, & refrigeratoriam. Cauendum etiam est ne in tali passione vnquam sanguinem detrahas. Plerunque tracanton ex oleo debere dari per biduum, tertio die decoctos raphanos atque contusos propinare cum vino, refrigeratorium pastillum addentes in æstate. [d] Ad tussim diuersę sunt potiones, quas propriè omnes inserere necessariũ duximus, ut pro qualitate passionum, medentis arbitrio remedia cõmodentur: Farinę fabæ frixæ sextarios ij. infundis in passi sextariis iij. & in mortario diutissimè conteres, piperis triti grana triginta, sepi hircini libras iij. pariter admisces & omnia tusa & cribrata per os ad cornu per triduũ dabis.

[a] *vitiati fuerint, vulnera etiam cũ sumpta sanitate.*

[b] *mastichis ana.*

[c] *croci vnciam semis.*

[d] *M.s. non habet.*

Nonnulli verò duobus ſextarijs, conditi fabæ frixæ heminam ante triduum fundunt, pòſt deterunt diligenter, & æquatis partibus per triduum digerunt. Alijs placet farinæ fabaceæ ſextarium vnum, tribus ſextarijs, vini veteris infundere, additaq; olei optimi libra pariter deterere, ac dare per cornu.] Si tuſſis ex ruptura uel vulſione prouenerit, [a] anagallicũ primo tundes, pòſt herbã parietariam pro duabus partibus tenerã admiſces, adiunctaq; axungia veteri conteres diligenter, & paſtillos facies, quos [b] impari numero & imparibus] diebus cum reſoluto butyro ac melle diffundes. Ad leuem tuſſim [c] viatoria ſunt expeditaq;] remedia, porros decoquere, & cũ herba parietaria bene tõſa miſcere, factisq; paſtillis in ouo reſoluto & oleo roſeo, necnon & paſſo & melle conuoluere per triduum deijcere, ſuccũ ipſius iuris in quo decocti ſunt porri, inſuper dare per cornu. Item laſer, id eſt opium ſyrenicum ad magnitudinem fabæ, cum vino veteri deteres & per cornu dabis. Tuſſi & grauedini capitis medebitur oleum roſeum, vel certè ſimplex & viride cum aqua calida per narem dextrum per triduum diffuſum.

[a] Simphitum.

[b] in pari et paribus.

[c] iuuatoria ſũt expertaq;,

De Vulſis. Cap. LXVI.

VVlſis glutinare creditur, ſi draganti vncias ij. pridie infundas in calida, fœni quoque græci heminam, lini ſeminis heminam, ſeparatim infundas, die poſtero in cacabo decoquas & pariter teras, pòſt medullæ ceruinæ vncias duas, ſepi hircini libram, [d] radicis tracontiæ vnciam j. gentianæ vnciam j. centaureæ vnciam j. ſepi taurini vnciam j. contundes, & illis quæ prius parata ſuut addas: quæ omnia in mortarium mittes, & diutiſſimè conteres. Ad vltimum paſſi ſextarios tres & aquam in qua fœnigrecum vel ſemen lini fuerat infuſum adijcies & decoques, ac per triduum ad cornu dabis.

[d] tragontea.

dabis. [a] Grauiter tussientes & vulsi hac potione recreā-tur: De masculo pinguis porcinus acro decoquitur,do nec omnis caro soluatur,abiectisq; ossib.vniuersis cū iu re quo deferbuerant , & tribus sextarijs [b] passi succidi: Deinde rursus in cacabū mittis glutis taurini semiunciā,aceti acerrimi hemina dimidia cōiungitur & feruet vt quilon fiat,tragāti vncias iij.lini seminis & fœnigręci vnciæ singulę decoquūtur extrinsecùs & terūtur:adiunges etiā medullę ceruinę & sepi hircini vncias ij.quę ad vltimū cum omnia pariter calefacta fuerint & colata,facies potionē,ex qua cornu dabis animalibus diebus septē,aut nouē curaturus,aut tepefactā digeras vt inspissentur , adiecto passo & aquæ illius copia in qua cocta sunt semina. Præterea aliquanti caput agninū tam diu decoquunt,donec omnis compago soluatur,abiectisq; ossibus terunt , adiectoq; ad ius ipsius melle, diebus septem ad cornu digerunt. Quòd si tussis ex faucibus veniat,myrrhę vncias iij.cardamomi vnciā j. nuclei sextarium,vuæ passæ sextarium, deteres diligenter, additoq; melle agitando lentis carbonibus decoques,cum intepuerit,pastillos ad nucis magnitudinē facies, quos ternos cum butyro diebus quinq; vel septem digeres. Itē si ex faucibus causa est,occisum pullum palpitantē aperies,& tollis eius ventriculum, quem cum suo stercore calentem & integrum in melle conuolues , & per canalem digeres . certissimum ac [c] uerum remedium est. Si exasperatio gutturis mouerit tussim,murrhæ vncias duas, [d] piperis vncias duas] seminis lini frixi & contusi sextarium, cardamomi [e] semiunciam,uuæ passæ sextarium , nuclei sextarium , mellis pondo duo, diligenter trita commisces ac decoquis,pastillos ad nucis magnitudinem facies,ternos in die digeres.

[a] M.s. non habet.
[b] ptisanæ.
[c] vile.
[d] M.s. non habet
[e] vnciam.

De Tußi quæ generatur ex humoris acerbitate.
Cap. LXVII.

TVſſi quæ ex acerbitate humorum prouenit, tali ratione ſuccurritur: In primis purgandum eſt corpus tuſſientis. Cucumerem itaq; ſyluaticū vel radices eius cum nitro Alexandrino conteres, adiunctoq; vino vetere per os dabis ad cornu. Quæ potio cum laxauerit vētrem, poſt diem tertium ſquillæ validioris [a] ℈. quatuor contundes, & optimi laſeris quantum fabæ patitur magnitudo cōmiſces, viniq; odorati ſextarium, & olei veteris libram addis, & cum diligenter omnia cribraueris, triduo per os defundes ad cornu. [b] Item alia. Iſtis quoque ſuffimentis non minus quàm potionib. adiuuabis: Sandarici vncias iij. aſphalti vncias iij. allij & ceparū vncias iij. quæ cū pariter triueris, in tres partes æqualiter diuides, & per triduum cooperto ori vel capiti ſubiectis carbonibus ſuffumiges, ut odor impleat nares. cuius tamē oculos prius ligabis, ne medicamenti acerbitate lędantur. Herbæ quoque marrubij faſciculum quàm magnum volueris deteres, & cum ouo & vino ſuccido admiſces, addita adipe ceruina, vel ſi defuerit, verbenaceam cum cera reſoluis, & cū tepida ad cornu digeris. Grauiſſimæ ſubuenit tuſſi ſi pillulas cypreſsi decoquas, & purges diligēter, addita axūgia, & anagallico, & folijs tenerioribus herbæ parietariæ, contundas in pila, & paſtillos ad nucis magnitudiem facias, quos quotidie impares cum melle & oleo & vino paſſo, ouis intinctos deijcies. Si placet pro pillulis etiam folia cypreſſi contuſa miſcere cum omnibus ſupraſcriptis, poteris picis liquidæ facere potionem, & dare per cornu. Ad omnes tuſſes talem dedere plerique potionem: draganti, myrrhæ, ſpicæ nardi ana vnciam vnam, detriuere ſolerter, & cum duobus ſextarij paſſi per triduum diffudere.]

[a] vncias.

[b] M.s. non habet

[a] *Ad tuſsim ſiccam, vel ſuſpirium.* Cap. LXVIII. [a] *potio.*

AD arteriam exaſperatam, & ad ſpaſmũ: hyſſopi [b] libram, fœnigræci ſelibrã, ſeminis lini, tracanti, anagallici, rutæ viridis ſingulas ſelibras, ſalis heminam dimidiam conteres, & vſq; ad tertiam decoques cum paſſo, tuſſienti per triduũ, vulſo per nouem dies dabis. Aliј petroſelini macedonici vnciam j. ſemis, dauci vnciam vnam, myrrhæ, ſpicæ nardi, coſti, tracanti, ſingulas vncias, prius in mulſa tepida diffuſas, acori, piperis, [c] ſaccari ana vnciam vnam, guttæ armeniacæ vncias duas, caſſiæ vnciam vnam, pariter deterunt, paſtillos ex mulſa faciunt, pòſt cum paſſo deijciunt tedianti. Ad tuſſim veterem, & ad ſuſpirium, vel anhelitum, & ad ſynanchen. Si mox dederis ſtoracis rubeæ vncias iij. myrrhæ trogloditis vncias duas, opopanacis vncias duas, iriſillyricæ vncias duas, galbani vncias duas, reſinæ terbentinæ vnc. iij. herbæ ſimponiacæ vnciam j. pariter cõmiſces & deteris, paſtillos facies cum melle. Præterea axungiæ [d] libram ſemis, caricas quindecim, [e] pineam combuſtam, & in puluerẽ redactam, liquaminis optimi heminã, mellis [f] libram cum cauliculis excoctis, offas faciunt & cum paſſo digerunt. [g] Aliquãti hederæ folia, item populi albi folia æquo pondere deterunt, & cum vino albo per nares defundunt. Aliј, rutæ folia cum melle deterunt, & cũ vino optimo per nares defundunt. Alia. Cucumeris ſyluatici folia fœno miſcent, radicemq; ipſius contundunt, & cum lini ſemine & hordeo cõmixta offerunt. Experimento probatum eſt tuſsim ſuſpiriumq; ſanare. Alia. Sulphur viuum & roſmarinum cum melle & vino veteri per ſiniſtram narem digeris. Aliquanti panacis radicem detritam cum vini optimi hemina, & tribus cyathis olei, per cauernas naris ſiniſtræ infundunt. Preterea roſmarini ſcrup iiij. myrrhę ſcrupulos ij.

[b] *librã ſemis.*
[c] *croci, caßiæ.*
[d] *libram.*
[e] *raueam.*
[f] *libram ſemis.*
[g] *M. s. non habet*

cum vini veteris sextario, olei hemina, per nares triduo defundunt, ita vt in die detur hemina. Aneti acetabulũ, iris illyricæ acetabulum, rutæ scrupulum j. olei heminã dimidiam per os digerũt. Suspirium quoq; ac tussim releuat, si radicis mori ℈. j. herbæ heliotropij vncias iij. diligenter conteras, & cũ hemina vini candidi per os defundas. Recens quoq; tussis experimẽto curationis sedatur. Lentis sextarium semis emolis, farinamq; mollissimam facies, ex qua singulas heminas cum singulis heminis aquæ per os per triduum digeres. Vetus autem tussis aboleri creditur, si cyathos tres ex succo porri cũ hemina olei pluribus diebus per fauces defundis. Tussientes ac vulsi hac potione curãtur: panacis radicis vncias ij. sulphuris viui vnciam j. thuris masculi vncias ij. myrrhę trigloditis vnciã j. cõmixta in puluerẽ rediges, ex quo duo cochlearia cũ duobus ouis, addita vini veteris hemina, diebus quinq; vel septẽ per os dabis. Expertũ dicitur, vlmi cinerẽ lẽtissimũ, id est, fauillã aqua tepẽti permiscere, & olei boni æquam mensurã addere, iunctisq; trib. ouis, diebus quot volueris dare per fauces.]

[a] Potio. [b] vomitum. [c] lib. 1. [d] vnum. [e] dauci, cassiæ fistulæ ana.

[a] Ad [b] vomicam & tussim. Cap. LXIX.

VAlidissima cõtra tussim & vomicas compositio est: succi marrubij expressi [c] heminã, caricas siccas xxv. mellis attici vel cymini sextarium [d] semis, in olla noua ad medium decoques, pòst myrrhæ [e] trogloditis vncias ij. dauci vnciã j. cassiæ fistulæ vnciam semis, cinamomi semiunc. thuris masculi vnciã, aristologiæ vncias ij. opopanacis vnciam, iris illyricæ vnciam semis, radicis panacis vnciam, vniuersa conterito atque cribrato, & supra medicamento in quo mel & ficus coxeris mittito, & studiose agitans feruere facito paulatim carbonibus lentis, pòst in pixidem plumbeam vel ligneam condito, ex qua bina cochlearia cum hemina vini per os quotidie

quotidie digeres. Vulsis vel tussientibus prodest singulos sextarios lentis, fœnigræci, & lini seminis[a] frigere separatim & puluerem facere, & de singulis speciebus singula cochlearia cum succo[b] anagallici, & succo plantaginis quantum volueris addito vino per os dare.

[a] terere

[b] Symphiti

Diuersæ potiones vulsorum & tussientium.
Cap. LXX.

VT diuersæ causæ sunt, ita & difficiles curæ. Quapropter studiose quæ experimentis nostris vel aliorũ probata cognouimus intimamus. Ad[c] vnum itaq; animal talis potio præparatur: fabæ frixæ sextarium sine sale cum aqua decoquis quemadmodũ hominibus consueuit apponi. præterea fœnigræci sextarium separatim mittis in cacabum, & cum feruere cœperit primam aquã fundes, post addis aquæ sextar. v. caricas xx. liquiritiæ vnc. ij. tantum ferueat donec iiij. sextarij remaneant, tunc fabam istam coctam, & fœnigræcum, cum caricis vel liquiritia in mortario diligenter deteris, addis insuper butyri, sepi hircini ana vnc. ij. ad calorem diligenter resolutas. quæ cum omnia miscueris, addito iure [*tepido*] in quo fœnigræci decoxeris tepefacta per cornu plus quàm singulas heminas diebus singulis faucibus digeris:[d] quòd si spissiorem videris potionẽ, tantum passi addis vt possit per cornu exire. Barbarorũ vsus adinuenit salutare remedium. Radicem herbæ, cui nomen est enula, quam campanam plæriq; appellant, colliges, in vmbra siccabis, postea deteres, in puluerem rediges, ex quo terna maiora cochlearia in singulos sextarios vini veteris pridie infundis, & cum bene agitaueris claudes, ne odor herbæ salutaris exhalet, per os triduo, vel quot volueris diebus digeres. Item alia. Lentis alexandrinæ, fœnigræci, lini seminis heminas singulas decoquis, addisq; ei traganti vnciam semis, pridie in tepida.

[c] vnumquodq;

[d] M. s. non habet

infundis, & anagallici vncias iij. diligētissimè resolutas, quæ cum omnia in mortario trīueris, in cacabo nouo cum tribus aquæ sextarijs decoquis, exinde tertiam partem cum sextario passi tepidū per os dabis triduo. continuò sanare creditur vulsos. Si iumentum ex vulneribus faucium tussis vrgebit, iris illyricæ vnciam j. piperis nigri semiunciā, succari ℈.j. myrrhæ trogloditis semiunciam, thuris pollinis semiunciam, traganti prius infusi & triti vnciam j. oua quinq; cum passi sextario commisces, & triduo per fauces digeris ad cornu. Pòst mel, butyrūm, axungiam, salem & piculam commisces, offas facies, & in passo intinctas digeres. Si ab internis tussierit, succi ptisanæ heminam, defruti cyathum misces, & per triduum dabis. Si grauius tussierit animal, fabę frixę & coctæ sextarium, seui hircini vncias iij. allij capita tria pariter decoquis, & in mortario deteris, & cum passo dabis. Curat autem vulsos & ruptos, fœnigræci sextarium j. cum xx. caricis. fasciculo apij, & fasciculo rutæ in aqua ad medium decoquis, ita vt postmodum traganti resoluti vncias tres, & anagallici contusi vncias iij. allij tres addantur, & omnia conterantur, offulisq; ad nucis magnitudinem factis, ternæ, quinæ, septenæ per triduum digeruntur.]

De Scabie. Cap. LXXI.

SCabies iumentis deformem passionem, & interdum periculum generat. Contagiosa nanq; est, & transit in plures. Cui nascenti medicamentis non oportet occurrere, ne præclusa cute in visceribus residens conuertatur in morbum. Sed[a] ut eruperit foras, primo purgatio ventris adhibetur,[b] si puluerem ex radice cucumeris syluatici cum vino faucibus animalis infundis, vel certè si radicē cōcisam copiose cū hordeo subministras. Quòd cum

[a] cum
[b] sicut puluis

cum ex ratione processerit, interposito triduo, aliquantulum sanguinis, si caput & collũ scabies infestat, de ceruice detrahes. Si verò scapuli vel armi aut pectus in causa est, de brachiolis sanguis emittitur.[a] Cum spinam, vel lumbos, aut coxas pabulis æstuans contagio peruaserit, de femorũ venis sanguis emittitur. Asphaltũ, sulphur viuum, picem liquidam in butyrum æquis ponderibus pariter deteris, & in sole diutissimè cõfricans totum iumenti corpus perungis. [*item*] aceti acris sextarium, piculæ vncias iiij. cedrinæ vnc. iiij. pariter decoquis, scabiosum animal ex lotio humano & calida permixta diligentissimè perfricaturus,[b] tunc penicillo in fuste ligato medicamentum inducis in sole, asphaltum & sulfur æqualiter cõteris addita adipe porcina, & olei veteris tantundem, quæ cum decoxeris, perunges in sole. Adipis libram, sulphuris viui vncias ij. bituminis vnciam j. olei selibram, picis liquidæ cyathos ij. omnia conteris & decoquis, & perungis sicut suprà scriptum est. Lotij veteris humani fecis ℈. iiij. stercoris ouilli selibram, olei heminam, sulphuris viui vncias iij. picis liquidæ cyathos iij. omnia contere & decoque, & in sole calido animal semel in die perunge. Bituminis pondo duo, sulphuris viui selibrã, ceræ librã, mannę thuris selibram cõmisces in oleo in quo prius fasciculus aricusæ decoctus est, & perungis in sole. Alia. si minus habeat integras vires, Ranas in aqua decoquis, vnctãq; earum colligis, & cũ polline lenticulæ, adipe & oleo permisces, tepefacto perungis. Item alia. Cucumeris syluatici radices lauas & tundis, in cacabo nouo cum oleo quantum sufficit decoquis, & vteris. Sulphur quoq; cum vino decoctum similiter iuuat. Si vetustate scabies occalluit, prius abradenda ferro vel testis, ad viuum est, insuper humano lotio cum aqua marina vel salsa mixto confricandum est, post sulphuris, bituminis, picis liquidæ, axungiæ vete-

[a] *Et pòst*

[b] *M. s. non habet*

ris,ſepi caprini,ceræ, aluminis ſpiſſi ſingulas libras contundis,miſces,& decoquis, & ſic animal perungis in ſole.Folia de rodedafnes cum oleo vetere decoques, addita pice liquida,& aceto, & cera,certũ eſt de experimento remedium.Memineris tamen in omni vnctione,contra pilum iumentum in ſole diutiſſimè cõfricandum.]

Si animal fœno malo lædatur. Cap. LXXII.

[a] *mucidum*

VIciatum aliquoties vel [a] modicum fœnum ad ſimilitudinem veneni animalibus nocet, quorum iſta ſunt ſigna : Oculos habebũt vagos & ſemper micantes, ipſe gradus eorũ erit incertus . His de matrice auferendus eſt ſanguis, de brachiolis flebotomandi ſunt,& potionandi ita, Caricis in vino odorato decoctis , rurſum detritis, abſtinendi ab hordeo & fœno, dandæ etiã [b] dureticiæ potiones.

[b] *diureticæ*

Si hordeo malo lædatur. Cap. XXXIII.

SImili obſeruatione curantur, quæ nimio hordeo aut malo læduntur.Sed hæc etiam in aqua frigida aduerſus torrentem diutiſſimè detinentur . Vtriq; remedium eſt,pelliculam de ventre pulli ſiccatam fumo deterere, [c] additisq; octo ſcrupulis piperis , & quatuor cochlearibus mellis, & vncia pollinis ex thure, cum ſextario vini veteris tepefacto per os dare.

[c] *additaq; vncia vna*

[d] De *faſcinato animali*

[d] Ad Faſcinum. Cap. LXXIIII.

FAſcinatum animal triſte eſt,grauatur inceſſu,maceſcit,& niſi ſubueneris incidet in morbum.Bituminis igitur & ſulphuris parum cum granis lauri ex aqua defundis per nares.Præterea coriandrum vel ſemen ipſius cum ſulphure & teda carbonibus circumferes, ex aqua feruenti animal cõſperges,ſuffumigabis.Vniuerſis quadrupe-

drupedibus remedium præstat ista sufumigatio, curat, atq; morbis resistit.

Remedium contra omnes morbos. Cap. LXXV.

ADuersus vniuersas infirmitates & morbos equorum vel boum, vbi primũ cœperint ægrotare potio ista succurrit: Radix[a] scyllæ, radices populi, quæ græcè appellatur rhamnos (nam est fuscior & nubellula) & sales communes quantum sufficit mittes in aquã, eamq; animalibus vsque ad sanitatem dabis in potu.] [b] Quòd si desperatas valetudines præoccupare volueris, ne vnquam accidant animalibus tuis, incipiente vere hanc illis præparabis potionem, & per xiiij. dies continuos dabis in potu.

[a] *rhamni, radices squillæ*

[b] *M. s. non habet*

Si animal lædatur cum accipit potionem. Cap. LXXVI.

OStendendum autem est potiones ipsas oportere curatione defundi. Siquidem frequenter euenit, vt dum animalia potionantur, tussiant, [c] sudẽt grauiter & tremorem mosculorum omnium patiantur, [d] follientes, & submisso capite se sustinere vix possunt. Quod accidit] si quando per imperitiã artis dantis, potio in arterias & spirituales partes pulmonis resilierit. vnde fit & periculum præsens. Quare obseruandum est ne tussienti iumento & pendenti adijcias potionẽ, sed statim eum soluas, paululumq; deambulet, & magis ei alia potione subuenias: aquę tepidę oleum rosatum cõmisces & agitas, & per os sæpius dabis. Pusca quoq; puleiata nares eius fouebis, & emendabitur culpa. Obseruandum quoque est, vt subtracto hordeo, & negato potu digerit animal potiones.

[c] *salent*

[d] *M. s. non habet*

Si animal mordeatur à venenatis bestiolis. Cap. LXXVII.

PLærunq; à nociuis animalibus, id est, à colubris, scorpijs, sphalangijs, & muribus[e] cæcis animalia feriun-

[e] *cæterisq;*

tur,& in periculum veniunt. Cuius ista sunt signa:, fastidium ciborum, pedes trahuntur, & cum producuntur, succumbũt ad singulos gressus, per nares defluet sanies, grauedo nascitur capitis, ita vt deijciatur ad terram, ad surgendũ uel incedendum deficiunt corporis vires. Generaliter curatio ista succurrit: Locus qui percussus est ante omnia fumigandus est succensis testis ouorũ gallinæ, quæ prius infundes in aceto, addito etiã cornu ceruino vel galbano. Post fomentum loca ipsa scarificabis, & sanguinẽ ex his emittis: vel certè candenti ferro comburis loca venenata quæ pestis attigit. Obseruare autẽ debes, ne aut supra articulos aut neruosis in locis in quacunq; passione vnquam cauterium imponas. Adustis enim neruis vel articulis, perpetua debilitas consequetur. Sed diligenter cõsidera, vt aut superius aut inferius pusillum quàm nerui aut articuli sunt, cum necessitas fuerit, apponas cauteria. Animal autem quod venenata bestiola tetigerit expedit vt sudet, & calidis coopertorijs inuolutũ deambulet, & farinã hordeaceam in cibo sumat additis frondibus fraxineis & vitibus albis. In plaga autem mel atticum vel cyminum in vino veteri mixtum calefactum oportet imponi. Nõnulli stercus suillum recens & [a] mel atticũ cum vino miscẽt, & calefactũ quasi cataplasma inducunt, addentes vrinã humanam.

[a] melanthium

[b] buprestem

Si [b] bustrepem animal comederit in fœno.
Cap. LXXVIII.

Equus si bustrepem comederit in fœno vel in pabulo, hæc signa statim sequuntur: Venter ei inflatur, à cibis resilit, & stercora minutatim & frequenter reddit: qui statim sternendus est, & cogendus ad cursum. Pòst ei vena tangenda est de palato leuiter, vt sanguinem suum defluentem transglutiat, assiduè deambulet, triticum cum passo infusum & porros adferes ad cibandũ.

Vinum

Vinum autem tepefactũ cum vua passa diligenter contritum ad cornu dabis eidem in potu.

Si animal vipera percusserit. Cap. LLXIX.

VIpera si momorderit iumentum, ex morsu eius pus consueuit exire. Nam si prægnans erit, totum rumpitur corpus. Ad morsum tamen viperæ, vel sphalangij, aut muris aranei, commune remedium est, terram formicarum cum vino miscere, & dare per fauces: Vel certè de ipsa terra frequentissimè [a] vuluam confricare. Ad quas causas etiam terra talparũ creditur posse prodesse. Quòd si in itinere aut in locis vbi desit copia fumentorum necessitas ipsa contingit, piperis grana xxx. cum sextario vini veteris tepefacto faucibus digeres, & herbã thymum tritam cum vino si dederis, prodesse creditur. Morsus viperæ vel cuiuscũq; serpentis ostenditur, si humor putidus de plaga incipit currere. Præsens remediũ est, si hedum vel gallum vel agnũ in recenti occideris, & calentes pulmones eius cum sanguine, vel corde, vel iecore vulneri apposueris, diligenterq́; constrinxeris vt omne virus educat, daturus continuò potionem: acori pontici semiunciam tritã cum vini veteris sextario, salis triti heminam pariter misces, & tepefactũ faucibus digeris. Si perseuerat tumor, vitem albam syluestrem copiosè comburito, & ex cineribus eius lixiuium facito, & in potionem triduo ad vnum sextarium dato. Cinerem quoq; ipsum cum aceto in modum cataplasmatis vulneri imponito. Si nihil profecerit, cauterijs vrito, vsta solenniter curato. Farinam quoq; hordeaceam cum vino & sale, oleoq; decoctam in cicatricem oportet imponi. [*vsq; dum sanus sit.*]

[a] *vulnera*

Si arenum comederit. Cap. LXXX.

IVmentum si in pabulo araneũ comederit, hæc erunt signa: Totum corpus tumebit, sed circa auriculas, &

oculos,& nares inflatio cum indignatione maior apparet, cui hac ratione subuenis: De palato sanguinem tollas, eumq; exceptum cum sextario aceti & hemina salis miscebis, & circa plagam vel loca tumentia perunges, diligenterq; operies vt sudet. hac ratione sanabitur.

[a] phalangius

Si [a] sphalangius percusserit. Cap. LXXXI.

[b] phalangius

SI [b] sphalangius iumentum percusserit, his apparebit indicijs: Stat ei veretrum præ dolore, & videbis velle mingere, cui ista ratione subuenies: piperis vnciam j. piretri vnciam, vuæ syluaticæ vnciam, terito, & cum vino veteri per fauces dato.

De morsu muris aranei. Cap. LXXXII.

MVs areneus pestis venenata, & tam equis quàm bobus noxia, atq; ideo cum captus fuerit mersus necabitur in oleo, ibiq; in putredinem vertitur, ex quo medicamento cum animal mordetur, plaga linitur, & curatur animal. Vel si inuentus non fuerit, cyminum tritum cum pice liquida axungiaq; miscetur, ad spissitudinem malagmatis coquitur, impositumq; à periculo liberat & sanat. Quòd si in suppurationem fuerit plaga conuersa, lamina ferrea candenti aperienda est, & quicquid vitiosum est inurendum, atq; ita pice liquida vel oleo curandum. Ne autē mus araneus animal mordeat, ipsum animal viuum de creta circundabitur, quæ cum indurauerit, suspenditur in collum, & non contingetur à morsu certissimum est. Aduersus morsum comprobatur, allium tritum cum nitro, & si nitrum defuerit, cum sale & cymino permiscere, atq; ex eo puluere loca, quæ morsu contacta sunt, confricare. Quòd si eruperint vulnera venenata, hordeum combustum in puluerem rediges, & diluto aceto vulneri inspergis, & hac ratione sola curabis, daturus potionem, pollinem.

linem tritici, hordeum, cedriam, & vini sextarium per fauces digeres. Quòd si prægnans mus araneus fuerit qui percusserit, his agnoscitur signis: Pustulæ per totū corpus exeunt, sed simili, vt supra scriptum est, ratione curabitur.

Ad ictum scorpionis. Cap. LXXXIII.

SCorpius si iumentum percusserit, his agnoscitur signis: Genua contrahuntur, claudicat, non manducat, de naribus fluent pituitæ virides, vt accumbit vix resurget. Simili ratione curatur sicut serpentis ac viperæ morsus: stercus tamen asininum velocius in plagam oportet imponi.

De morsu canis rabidi. Cap. LXXXIIII.

CAnis rabiosi morsus & iumentis, & hominibus exitium inferre consueuit, vsq; eo vt ipsi qui contacti fuerint[a] hydrophobos faciat, & cōuertat in rabiem: qui hac ratione curatur. Locus qui morsus est, ferreis, vel quod vtilius est, cuprinis cauterijs vrito, in loco tenebroso eum constituito. Sic etiam eum adligabis in tenebris[b] ne quicquam videat. Quòd si canem ipsum occidere poteris, iecur eius decoctum dabis ad manducādum, vel detritum faucibus digeres. Fœni quoq; flores combures, & cum axungia veteri deteres, & ad morsum appones, salutare remediū est. Sed specialiter prodest, si radicem cynorhodon, id est, herbæ quæ appellatur rosa canina effoderis, & lotam prius atq; contusam diligēter, siue homini siue animali, quod rabiosus canis momorderit, in plaga apposueris, contritamq; cum vino veteri propinaueris quotidie ad bibendum. Hac enim sola ratione nec hydrophobus fiet, & imminens crimē euadet. Canis rabidi morsibus subuenit, si tres scrup. nitri iudaici, bituminis scrupulum unum tritū cum he-

[a] *hydrophobicos.*

[b] *& sic ipsum pota vt aquā non videat.*

mina vini veteris tepentis triduo per os digeras. Samsuci quoq; grana vel succũ de folijs aut de cortice exprimes, & cum vino veteri dabis in potu. Sed [a] tunc efficax est hæc potio, si de eo samsuco dederis, quæ non in terra, sed in alia arbore fuerit innata.

[a] tamen.

Si stercus gallinæ animal comederit. Cap. LXXXV.

SI fimum gallinarum animal in hordeo comederit, vel fœno sumpserit, quasi à venenatis bestijs percussum cruciatur continuò, internorum dolor & inflatio subsequitur, ad similitudinem [b] quoq; strophi & volutatio ac tussis asperrima. Aduersus quam necessitatem, apij seminis deteris vncias ij. & cum vini veteris sextario, & hemina mellis temperas, & per os defundis, & tã diu deambulare compelles, donec potio ventrem moueat. Quòd si nimius dolor etiam obroboratio fuerit subsecuta, baccarum lauri [c] libram, nitri selibram, aceti sextarios duos, olei sextarium, diligẽter trita permisces, & ad focũ calefacies, & in loco calido per triduum vnges, & contra pilum diligenter fricabis, certissimũ daturus ex sudore remedium. Aduersus huiusmodi casum physicum remedium experimenta docuerunt: Pullum si occideris vel gallinam, vẽtremq; eius crudum & adhuc calentem cum stercore suo equo vel mulo inuolutum melle digerere per fauces, optimum creditur. Tres pillulas gipsi cum vino veteri deterere, & tepidum per os dare, eadẽ optimè sanare firmatur. Lixiuium quoq; de arbore vlmi, vel cuiuscunq; generis ligni cinerem, dummodo bene [d] cretum, cum oleo miscere, ac liquidum & tepidum defundere per fauces, physicum & salutare laudatur.

[b] strophi sudor quoque.

[c] librã semis, nitri vnciam vnam.

[d] cribratum.

FINIS LIBRI TERTII.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE

Liber quartus.

DE NVMERO ET POSITIONE ossium. Cap. I.

IVmentum igitur habet in capite ossa duo, à fronte usq; ad nares alia duo, maxillaria inferiora duo, dentes quadraginta, id est, molares xxiiij. caninos iiij. rapaces xij. In ceruice autē sunt spondili [a] vij. spatulæ renum sunt octo, à renibus vsq; ad anum septem, muscarium habet cōmissuras duodecim. In armis prioribus sunt [b] ragulæ duæ. Ab armis vsq; ad brachiola duo. A' brachiolis vsque ad genua duo. In genibus parastaticæ duæ: à tibia vsq; ad articulos duo, bases quæ appellantur numero duæ, [c] usq; ad pumices vngulæ ossa minuta sedecim, in pectore [d] vnum. Costæ tamen in interioribus triginta sex. Item [e] à posterioribus à [f] cumulari vsque ad molaria duo, à molaribus vsque ad vertebras duo, costales duo. Ab acrocolefio vsque ad gambam duo, à gamba vsq; ad cirros tibiales duo, minuta vsque ad vngulas sedecim. Et sunt ossa omnia centum septuaginta.

[a] *sex, spatulæ & renum sunt octo. A' renib. ad dimidiū sex musculos habet: commissuras verò.*
[b] *regulæ.*
[c] *punicæ duæ.*
[d] *duæ.*
[e] *in.*
[f] *columellari,*

[g] *De numero & qualitate membrorum,* *Cap. II.*

[g] De mensuris & numero.

NVnc mensuras numerumque membrorum oportet exponi. In palato gradus sunt xij. longitudo linguæ habet pedem semis, labrum superius habet vncias sex, inferius vncias quinque, maxillæ singulæ vncias denas, à [h] cirro frontis ad nares habet pedem, auriculæ singulæ continent vncias senas. In oculis autem singulis

[h] *M. s. non habet.*

vnciæ quaternæ,] à cirro vbi desinit ceruix vsq; ad [a] mercurium continentur [b] calculi octo. Spina continet subter spatulas triginta duas à commissuras renum (quod cumulare dicitur) vsque ad imum [c] muscarium commissuræ sunt xij. [d] Sagulæ longicia vncias [e] xij. ab armis vsq; ad brachiolum vncias vj. à bracbiolis vsque ad genua longitudo continet pedem. Ab articulis vsque ad vngulas vncias] iiij. In longitudinem vel prolixitatem pedes sex. Hæc [f] eumetria equi conuenit staturæ honestæ ac mediæ. [g] Cæterùm non dubitatur in buricis minora ista, & in primæ formæ equis esse maiora.

[a] musculum.
[b] subtus arteriæ duæ.
[c] musculum.
[d] Ragiolæ longitudo.
[e] M.s. non habet.
[f] geometria.
[g] Cæterũ enim non dubitatur alicui esse minora, et alicui maiora.

De numero & qualitate neruorum. Cap. III.

NEruorum quoque numerus, qualitas, ac mensura pandenda est. A' medijs naribus per caput, ceruicem, ac mediam spinam, vsque ad imum [h] muscarium descendit filum duplex, quod continet pedes duodecim. [i] Duo nerui in ceruice palmarij continent pedes quatuor.] Ab armis vsque ad [k] geniculum nerui duo: à geniculo vsque ad basim nerui quatuor. In prioribus sunt nerui decem, in posterioribus decem. A' renibus vsque ad testes nerui quatuor. fiunt in se omnes nerui trigintaquatuor.

[h] ancarum.
[i] A' ceruice usque in armos vadit aliud quod est pedes iiij.
[k] genua.

De [numero &] qualitate venarum Cap. IIII.

COnsequenter venarum quoque indicandus est numerus. In palato venæ sunt duæ [*temporales duæ.*] suboculares duæ, [l] in pectore duæ, [m] de brachiolis duæ, de [n] subcirris quatuor, [o] de talis duæ, [p] de coronis quatuor, [q] de feminibus quatuor, de fœmorib. verò duæ, de subgambis duæ, de [*in cristario*] muscario vna, [r] venæ matricis in ceruicibus duæ fiunt pariter venæ xxix.

[l] in narib. duæ.
[m] in ceruice duæ.
[n] sub cruris.
[o] in.
[p] in.
[q] in femoribus duæ.
[r] & sunt omnes xxxij.

De

De indicijs & [a] atate equorum. Cap. V. [a] ætatis.

AEtatem iumentorũ ex dentibus alijsq; signis oportet agnosci, [b] ne velamentis imperitiæ subeamus incõmodum, vel curantes ægrotantis ignoremus ætatem. Quia sicut hominibus, ita & equis aliud conuenit cum [c] iumenta sunt feruida, aliud cum senectute iã [d] frigida. Manifestum est autem notas corporis cum ætate mutari. Pullis enim bimis & sex mensium medij dentes superiores cadunt, quos lactantes vocant. Cum autem quartum annum agere cœperint, decidentibus his qui canini appellantur, alios supponent. Deinde intra sextũ annum molares cadunt. Sexto anno quos primo mutauit ex æquat. Septimo omnes explentur æqualiter, & ex eo cauatos habere incipiunt dentes, [e] nec postea quot annorum sint scire ad fidem nullus potest, nisi signis alijs, quæ vsus edocuit. Decimo nanq; anno tempora cauari incipiũt, & supercilia nonnunquã canescere. Duodecimo anno nigredo in medietate dentium apparet. Pleriq; adserunt, domitis & freno assuetis animalibus rugas, quæ in labris sunt superioribus computandas, ita vt ab angulo vbi cœperit morsus incipientes, vsque ad extremum labrum perueniamus, quia annorum numerum rugarum [*numerus*] ostendit. Postremò rugarum multitudine, tristitia frontis, deiectione ceruicis, pigricia totius corporis, stupor oculorum, palpebrarumque [f] caluicie senectus ipsa se prodit.

[b] *vel ementes per imperitiã.* [c] *viuidi & feruentes sunt.* [d] *frigidi.* [e] *postea verò.* [f] *can icie.*

[g] De signis quibus cognoscitur patria. Cap. VI.

IN permutandis equis vel distrahendis, maximã fraudem patriæ solet afferre mendacium. Volentes enim carius vendere, generosissimos fingunt. Quæ res compulit nos, qui per [*occasionem*] tam diuersas & longinquas peregrinationes [*adiuimus*] equorum genera vniuersa [h] cognoscimus, & in nostris stabulis sæpe nutriui-

[g] *De permutãdis & distrahẽdis equis, & signis patriæ.* [h] *cognouimus.*

mus, vniuscuiusq; nationis explicare signa vel merita.
Nam vt viliora ministeria taceamus, [a] equestribus usibus vel maximè necessarios constat, prælijs circeis, vel ad bellum [b] Hunnuscorū longe primo docetur vtilitas patientiæ, laboris, frigoris, famis. Toringos deinde & [c] Burgundiones iniuriæ tolerantes. Tertio loco Frigiscos, non minus velocitate quàm cōtinuatione cursus inuictos. Postea Epirotas, [d] Samaricos, ac Dalmatas, licet contumaces ad frena ac viles, armis [*tamen habiles sunt cruribus cap.*] ac bellis asseuerant cruribus. Capadocū] gloriosa nobilitas, Hispanorū par vel proxima in circo creditur palma Nec inferiores propè Sicilia exhibet circo, quamuis Aphrica hispani sanguinis velocissimos præstare consueuit ad [e] vsum sellæ. Persis prouincijs omnibus præstat equos, patrimoniorum censibus æstimatos, tam ad vehendum molles & pios incessibus, nobilitate pretiosos sequūtur Armeni atq; Sapharenij in qua nec Epirotas Siculosq; despexeris, si mores ac pulchritudo nō deserat. [f] Hutruscis grande & aduncum caput, extantes oculi, angustæ nares, latæ maxillæ, robusta, ceruix & rigida, iubæ vlra genua pendentes, maiores costæ, incurua spina, cauda [g] syluosa, validissimę tibię, paruę bases, plenę ac diffusæ vngulę, ilia cauata, totumq; corpus angulosum, nulla in clunibus aruina, nulli in musculis thori, in longitudine magis quàm in altitudine statura, propensior venter exhaustus, ossa grandia, macies grata, & quibus pulchritudinē pręstet ipsa deformitas, animus moderatus & prudens, & vulnerū patiens. [h] Persis & statura, & positione à cæteris equorū generibus non plurimū differt, [i] sed solius ambulaturæ quadam gratia discernuntur à cæteris, gradus est minutus & creber, & qui sedentē delectet & erigat, nec arte doceatur, sed naturæ veluti iure præstetur. [k] Inter colatorios enim, & eos quos toronarios vulgus appellat, ambulatura eorū media.

[a] *eques tribus.*
[b] *Volscorum.*
[c] *Burgundios.*
[d] *Zelemcros.*
[e] *ad vsum sellæ Persici prou. om. meliores. Præstat equos cens. æstim. tamen ad vehendum molles, et incessus ipsius nobil. præt. cō sequūtur Arm. atq; Suffumeni.*
[f] *Buruscis.*
[g] *spinosa, validis. coxæ, tibiæ paruæ, bases plenæ.*
[h] *Persus.*
[i] *sola ambulatione.*
[k] *his sicut probatū est, in breui, &c.*

media est,& cum neutri sint similes,habere aliquid creduntur ab vtrisq; commune sicut probatum est. In breui amplius gratiæ, in prolixo itinere [a] sæuior patientia, animus superbus, & nisi labore subiugatus, assiduè aduersum equitem contumax mens, [b] tumens,prudens, & quod mirum est, in tanto feruore cautissimè decoris est [c] obseruantior, in] curuata in arcum ceruix,vt [*mentum*] recumbere videatur in pectore.

[a] *minor.*
[b] *tamen.*
[c] M.s. non habet.

De temporibus vitæ. *Cap. VII.*

AEtas longæua Persis, Hunnicis, Epirotis,ac Siculis: breuior Hispanis ac Numidis. Frequens opinio est Barbaricis nulla adhibenda medicamina, quod vsque adeo naturæ beneficio ægroti conualescant, ut eis nocitura sit cura. Sed falsa erat ista persuasio. Nam quanto fortiora membra sunt,tanto diutius viuunt,si ex [d] aere venientibus medela nō desit. Spadonibus tamen inter authores [e] constitit,sanguinem de matrice nunquam, nisi fortè ex nimia & extrema necessitate, tollendum: propterea quòd caloris maximam partem cū testibus amiserunt. De palato tamen si non impediat negligentia,omnib. propè mensibus tam spadonibus, quàm testiculatis,minuendus est sanguis. [f] Admissarij verò si cohibeantur à venere, [g] vbi dematricati fuerint, cæcari sæpe dicūtur: quamuis eo anno quo admissum faciūt, non sit eis vena laxanda, ne generationi intentum corpus [h] cura geminæ necessitatis exhauriat.] Studiosis equorum, quæ cura stabuli, qui alimentorum cultus, quæ obseruationis sollicitudo præstanda sit,primus ac secundus indicat liber. Nunc decursis omnibus his, quæ huius artis doctrina possidet, ad compositiones necessariarum potionum medicamentorumq; descendimus, [i] in quibus & explorata congessimus,& ea quæ non tam ad vtilitatem curandi, quàm ob caritatem e-

[d] *ex arte vehemens.*
[e] *constat.*
[f] *Emissarij.*
[g] *nisi de matrice fuerint minuti.*
[h] *ex minutione deficiat.*
[i] M. s. non habet.

mendi Mulomedicorum cupiditas inflauerat, ſubmouimus. Conſtat nanque non tã multis neque pretioſis ſpeciebus, ſed paucis, & ad cauſam de qua agitur accõmodis poſſe ſanari.] Primum igitur vt pinguia ſint iumenta tam in [a] currilibus quàm in [b] ſellaribus decet: deinde vt ſana permaneant, pòſt vt ægrota curentur, confectiones (vt dictum eſt) medicaminum proferemus electas ex authoribus multis, de experimentis manifeſtiſſimis approbatas.

[a] curſibus. [b] ſaltibus.

Potio [Chironis] ad reficienda animalia. Cap. VIIII.

TRaditur Chiron ad reficienda iumenta vel curanda, hanc ædidiſſe potionẽ, qua internos extergeat morbos, qua tuſſim reprimat, vulſos ac tuſſicos curet: Ptiſanæ [c] ſextarium, lini ſeminis heminam, croci vnciã unam, inteſtinũ porcinum recens, quod longanonem vocant, prius diligenter lotum, vel acronem: quæ ſi in præſentia fortè non ſuppetunt, hedinum caput cum pedibus & inteſtinis ac ventre, & diligẽter quaſi ad hominum vſus curatum, in cacabum mittis, addes ſuperioribus hyſſopi faſces duos, cochleas germanas purgatas quindecim, bulbos quindecim, ficus duplices viginti, rutæ faſciculum vnum, baccarum lauri ſextarium vnum tritum, dactylos viginti, alliĳ purgati capita tria, ſepi caprini vncias ſex, pulegij ſicci faſciculum. Quę omnia trita decoquis in aqua ciſternina vel cœleſti, donec liquefacta carne defluant oſſa: ſed aquam ſæpius adĳcies, ne medicamentum vſtura conſtringat. [d] Sed cum ſpiſſum videris, colabis, abiectiſque excrementis & oſſibus, tracanti vncias tres pridie calida infuſas vt inturgeſcat & ſolui poſſit, adĳcies, paſſi ſextarios tres, oua cruda ſex, olei roſatĳ oua plena ſex, butyri reſoluti vncias tres, [e] anagallici vncias tres, amili vncias tres, pulueris quadrigarĳ vncias tres, [f] lomenti fabæ, id eſt farinæ ſextarium:

[c] ſextarios duos. [d] cum. [e] ſymphiti triti. [f] pollinis fabæ.

sextarium: hæc omnia ita temperabis, vt per cornu defluant & sextarios singulos ieiunis animalibus per triduum dabis. Et si volueris septem diebus interpositis repetis, & das à capite potionem. Iumenta à morbis vindidicat & custodit: Gentianæ, aristologiæ rotundæ, myrrhæ trogloditis, rasuræ eboris, & baccarum lauri æquis ponderibus puluis immixtus, ex quo grande cochleare plenum sumis. Addes hyssopi triti scrupulos quatuor, mellis vel passi vncias tres, vini sextarium,[a] gisni resoluti pastillum vnum,] post cursum siue post laborem conditi bene[b] piperati heminam adijcies, æstate[c] roris vel absynthij tantundem, & per os dabis ad cornu. Si æstu animal fatigatur, puscā cum pulegio trito misces, naresq; & faciem confouebis, oua quoq; trita cum hemina vini veteris optimi faucibus infundis, vt per oui refrigeriū vini virtus acrescat. Maciem languoremq; depellit, si semiunciam sulphuris cum myrrhæ scrupulis iiij. in puluerem resolutis ouum crudum & vini veteris sextarius addatur, frequenterq; per fauces detur. Diapenton[d] est (vt suprà retulimus) necessariū pluribus causis ac morbis, & semper diligenti confectione seruandum: Gentianæ, aristologiæ rotundæ, myrrhæ, rasuræ eboris, & baccarum lauri, de recentibus speciebus in vnū redactis minutissimus puluis, ex hoc febrientibus plenum cochleare cum tribus vncijs mellis, & aquę tepidæ sextario, in qua radices iunci, & apium sufficiens decoctum fuerit, per os dabis, ita vt triduo similiter cura procedat. Idem puluis si vltra cochlearium cum sextario vini veteris, & olei viridis hemina detur, animal à quibuslibet venenis, vel serpentum, aut[e] bestiolarum morsibus liberat. Cui si piperis atq; pulegij, necnon etiam cymini pulueris aliud cochleare addideris, & cum vini veteris sextario dederis, omne frigus expellit.

[a] fac pastillos pensatos quēlibet unc. j. ex quibus vnum
[b] præparati
[c] olei rosati
[d] quod
[e] mustellarum

Ad tussim & vulsos. Cap. IX.

TVssim quoq; insanabilem cura cum hemina passi, & tribus vncijs olei & ouo crudo, si per triduum defundis faucibus, addito fabę polline, & fœnogræco binis cochlearibus. Præterea valde tussientibus prodest fabæ frixæ sextarius sine sale coctus, sepi caprini vnciæ iij. [*butyri vnciæ iij.*] allij purgati capita 3. decocta cum succo ptisanæ, data per triduum. Quo medicamento validius creditur: ficus siccæ pondera 2. fœnigræci sextarium, tracanti vnciam, pridie in calida infusa,[a] anagallici vnciam, rutę viridis fasciculum, apij fasciculos tres pariter in aqua diutissimè decoques, & faucibus per triduum defundes. Curare etiam vulsos creditur, si [b] septem vncias cineris mundissimi [*ex vlmis*] colligas, addasq; olei vncias tres, bulbos tritos vij. anagallici vnciam, butyri vnciam, sepi caprini vnciam, mellis vncias 3. plantaginis viridis tritæ vncias 3. passi heminam, ptisanæ vel lini seminis heminam: quæ ita temperata vt per cornu defluant, per triduum, vel ut necessitas cogit per plures dies, ieiunis singulos sextarios dabis. Desperatam tussim sæpe curauit potio vilis ac facilis: pulueris ex faba vncias sex, pulueris ex fœnigræco vncias sex, enulæ tunsę pulueris vncias 6. pulueris anagallici tunsi vncias 3. butyri vncias 6. quæ omnia cum tribus boni vini sextarijs additoq; passi sextario [c] vno semis, pariter agitabis, & vni equo ieiuno ante lucem bina cornua per os dabis, donec omnem ebibat.[d] Potionem. Curam quoq; non parum profuisse experimenta docuerunt, hac ratione compositam: fabę frixę sextarium sine sale decoques, addesq; sepi hircini resoluti vncias 3. butyri vncias v. in mortario deteres vniuersa. Præterea fœnigræci sextarium bene purgatum feruere facies, primamq; aquã inter initia feruores effundes, addesq; aquę sextarios v. pinguissimas caricas xx. & liquiritię vncias[e] x. pariter decoquas

[a] *symphiti*
[b] *sex*
[c] *vno*
[d] *Potionẽ hanc*
[e] *tres*

coquas

coques, donec aqua ad [a]tres sextarios redigatur: in mortario deteris fœnigræcum, liquiritiã & caricas, miscesq; cum faba, superfundis etiam calidam in qua caricę cum cæteris coctę sunt: cõparatisq; omnibus si liquor spissior fuerit, tantum passi addis, vt per cornu facile possit exire. diebus plurimis ex eo per os singulos sextarios tussientibus dabis.

[a] *quatuor*

Ad cossos, vermes, vel tineas. Cap. X.

Cossos, vermes, vel tineas, cęteraq; animalia ventris extinguit, si heminam cineris ex oliuę ligno arido collecti, cum hemina olei viridis per triduum dabis ad cornu. Alia quoq; confectio, [b] sed aquę sępe mortiferam liberat passionem: pulueris santonici, itemq; absyntij pontici, necnon lupini crudi, & herbę centaurec, & erui pollinis, & seminis raphani binas vncias mittis, addisq; cornu ceruini vnciam, [*apij seminis vnc. 1*] sinopidis pontici pastillos tres, opopanacis semiunciam, vini tenetani vel alterius austeri sextarios 2. olei viridis sextarium, quę tepefacta ita animali defundis, vt per os cornu accipiat, in [c]cliuo constitutum, quatenus succus facilius ad interiora perueniat. Postero die idem animal constituatur in cliuo, & per clysterem [*intestino*] illius tepidę potionis sextarius ingeratur, quatenus alternis diebus ex vtraq; parte iniecta potio, [d] coagulare quod appellatur,] possit infundere, in quo illæ noxiæ bestiolę [e]coguntur, & pertuso ventriculo excruciata doloribus animalia [f]pereunt. Est & tertia confectio non minus valida: Radicis capparis siculi, vel baccas cum folijs ad vnam librã deteris, pariterq; cõmisces, addisq; [*sextariũ vini, capparis heminã & seminis erucæ: tere simul, misce addens aceti H-S.*] aceti sextarios 2. Quòd medicamentum interdũ per os (sicut superius dictũ est) interdũ per intestinum inijcis animali, vt internos hostes potionis austeritate consumas.

[b] *quæ eandem*
[c] *decliui*
[d] *longaonem*
[e] *cõgregantur*
[f] *perimunt*

Aduersum omnia genera morborum. Cap. XI.

ADuersum omnia genera morborum salutaris con fectio præparanda est, vt inter ipsa initia ex conditis possit occurri.[a] Causa enim medicinæ quærenda est] Myrrhę libram, thuris masculi libram, mali punici corij tunsi lib. piperis vncias iij. croci vncias iij. acatiæ rufę selibram, [b] cathimiæ butrotis selibram, [c] resinæ vstæ selibram,] absynthij pontici selibram, [d] pulueris serpilli selibram, betonicæ selibram, centaureæ selibram, sagapini selibram, saxifragæ selibram peucedani selibram, quæ omnia bene tunsa & cribrata in mellis optimi iij. sextarijs misces, & ad carbones leuiter paululum coquis, pòst in vase stagneo vel vitreo condita seruas, ex qua confectione morbidis [*etiam*] si febriũt[e] ad diem singula cochlearia maiora cumulata cum hemina aquæ tepidæ & olei floris tribus vncijs dabis. Quòd si absq; febre sunt morbidi, vel conualescere etiam cœperint, cum vino & oleo plurimis diebus dabis, donec animal liberetur. quàm validissimam & approbatam noueris potionem.

a *Cassa est enim medicina, quæ sera est*

b *casmiæ butyri*

c *M s. non habet*

d *M. s. non habet*

e *diebus singulis*

Confectio suffimentorum salutaris. Cap. XII.

SVffimentorum compositio fascinum pellit, lustrat animal, fugat dæmones, submouet morbos. Odor nanq; fumi ac spiritus per os ac nares ingrediens, penetrat ad [f] vlcerũ omnes recessus, ac curat sæpius loca, quæ potiones non potuerunt curare. [g] Etiam in hominibus suffimentorũ vapor præcipuè sequitur.] Deniq; desperatos & periculosissimos morbos, aut sicut Mulomedici adserunt, non ex pabulo aut aquarum vitio, sed aëris corruptione descendentes. Et ideo facilius languorem quem pestilens morbus ingessit, suffimenti salubris huius curat adflatus. Ac talis compositio suffimentorum: Sulphuris viui libram, [h] bituminis iudaici libram,] opopanacis vnciam, galbani selibram, castorei selibram,

f *viscerum*

g *nec tangere. sicut etiam in hom. suff. vapore præcipue sanatur*

h *M. s. non habet*

ciceris

[a]ciceris crudi ſelibram, albitis] ſelibram, ſalis armoniaci vnc.iij. raſuræ cornu ceruini vnc.iij.[b] ſinopidis vnc.iij. gagatis fœminæ vnc.iij. lapidis gagatis vnc.iij. lapidis ematitis vnc.j. lapidis ſideritis vnc.j. lapidis argeritis vnc.j. caballiones marinos 7.[c] ſtellas marinas iiij. pallas marinas vij. caudas marinas vij. vngues marinos vij. vuæ marinæ vnc.iij.[d] medullæ tedæ pineæ pondera iij. cedriæ] pond. iij. picis liquidę pondera.[e] iii. oſſa ſepiæ vij. hęc ſiccata pariter deterũtur atq; miſcentur, ex quibus vnũ cochleare, cũ opus fuerit, viuis carbonibus aſpergis, & coperto capite, vt fumũ per os nareſq; ſuſcipiat animal ſuffis. Quòd ſuffimentũ præter curam iumentorum, ſanat incurrentes hominũ paſſiones, grandineq; depellit, dęmones abigit & laruas.

[a] *æris crudi ſelibram, ſulphuris vnam, therbinthinæ*
[b] *lapidis gagatis fœminæ & maris ana vnc. tres*
[c] *ſtineos, caballos marinos ana vnc. vij.*
[d] *pineæ, cedriæ ana*
[e] *duo*

Compoſitio pulueris quadrigarij. Cap. XIII.

QVadrigarium puluerem vocant, qui ex diuerſo pigmentorum genere mixtus & per ſe adiuuat animalia, & alijs potionibus pro modo vel curatione miſcetur. Huius Chiron talem compoſitionem ſaluberrimam[f] credit: Tracanti pondera iij. aloë vnc.[g] vj. myrrhæ vnc.vj. & ℈ j. coſti vnc.j. & ℈.j.[h] armoniaci vnc.j. & ℈.j.[i] caſſiæ vnc.j.[k] & ℈. gentianæ lib.j. ariſtologiæ lib. centaureæ lib. betonicæ lib. ſaxifragæ libram, ſamſuci lib. opij lib. abrotani lib. eupatorij vnc. vj. cardamomi vnc. vj. folij vnc.iij. ſpicæ nardi vnc.iij. ſpicæ celticæ vnc. vi. aſari lib. dauci vnc.iij. caſtorij vnc.vi. opopanacis vnc.vi. galbani vnc. vi. ſtrutij vnc.vi. panacis radicis vnc. liquiritiæ vnc. vi. abſynthij faſces iii. ſucci herbæ periſterei ſiccæ & cribratę vnc.v. hæc] omnia pariter conteres, & diligentiſſi-

A

vnc. v j. folij, ſpicenardæ ana vnc. iij. ſpicæ celticæ vnc. v j. Aſari lib. j. Dauci vnc. iij. Caſtorei, oppopanacis, Galbani, ſtricij, radicis panacis ana vnc. v j. Liquiritiæ, ariſtolochiæ longæ ana vnc. iij. abſinthij faſciculos iij. Succi peryſtereon cyathos duos, radicũ periſterion vel foliorũ pulueris vnc. v j. hæc &c.

[f] *dedit*
[g] *ſeptem*
[h] *Amomi, myrrhæ, coſti, caſiæ, ana vnc. vij.*
[i] *caſiæ*
[k] *gentianæ ariſtolochiæ, meliloti, cẽtaureæ, betonicæ, ſaxifragiæ, cynaritos, ſynapis ſucci, hyſopi, abrotani ana lib. j. Eupatorij Cardamomi ana*

[a] M. S. non habet

mè in vase vitreo vel stagneo seruabis.[a] Pelagonius verò quadrigarij pulueris eiusmodi composuit confectionẽ: Cinnamomi, spicæ syriacę, spicæ indicæ, croci siculi, myrrhæ troglodıtis, scieni, piperis nigri, piperis longi, mannę croci, betonicę, catię nigræ, trixaginis, folij, nardi lentici, id est, cepe indici, nardi, storacis, acori pontici, thuris masculi, iris illyricę, thymi cretici, piperis albi, calami aromatici, asari pontici, petroselini, mannæ croci, mali terreni, gentianæ, rosæ aridæ, cassiæ fistulę, enulę: omnia æquis ponderibus pro modo animalium misces, conteris, cribras, in pixide vel vitreo dolio condis, & cũ opus fuerit, singula cochlearia, vel amplius, si vires patiuntur iumentis singulis dabis, addito vino & oleo. Interdum alijs potionıbus misces si ratio artis vel cura mandauerit. Absirtus quadrigarium puluerem hac ratione composuit: Folium, spica nardi, crocus, piper album, piper longum, piper nigrum, opopanacis radıx, cassia nidafantis, cassia marmalitis, cassia nardina, irisillyrica, apij semen, malum terræ, peucedanum, sauina, gentiana, herba rosina, thymum, myrrha, trixago, costum, thus masculum gessemantium, malum punicum, calamum aromaticum, rosa sicca, ruta agrestis, petroselinum, aristologia longa amomum, calamum syriacum, herba artemisia: hæc omnia pro numero animaliũ præparas æquis ponderibus intermisces & tundis, cribrasq;, & seruabis, aduersus passiones vsurus.]

[b] smyrnæ & thuris ana vnc. v j. Bdellij vnc. ij. Cecæ propoleos vnc. ij. Opponacis vnc. ij. Castorei, Galbani, stiracis ana vnc. ij. Medullæ ceruinæ pondo ij. Axungiæ pond. ij. Resinæ pond. ij. Therebenthinæ lib. j. Resinæ abietis lib. j. Visci vnc. iij,

Compositio Caustici. Cap. LXXVIIII.

CAusticum humectata siccat, laxata constringit, luxata parat, læsa cõfirmat. Huius Chiron talem compositionẽ demonstrat: Bituminis iudaici pondera duo, bituminis apollonij pondera duo.[b] mannę thuris vncias sex, bdellij arabici vncias duas, medullę ceruinę pondera duo, propulei vncias duas, galbani vncias duas, guttæ sto-

tæ storacis vncias duas, cerę cōmunis pondera duo, resinę cabialis libram vnā, visci italici vncias iij. apoximę vnc. duas, succi hyssopi vnc. 2. guttę armoniacę vnc. 2. picis [a] brittię libram. [b] Pelagonius causticum, quod suffusiones vesicasq; siccaret in genibus vel articulis, hac ratione cōposuit: Cerę punicę libram, resinę pondera duo & semis, galbani vnc, iij. asphalti iudaici pondera 2. myrrhę secundarię pondera 2. bituminis librā, armonici vncias 6. costi vncias 6. Verū cætera decoquis in cacabo fictili nouo, qui cum refrixerit, addis asphaltum & armoniacū & costum pro mensura, qua scriptū est, tritum ad modum farinæ, & agitabis, & iterum coques vt sit vna substantia, quo vteris aduersum venas & vesicas & suffusiones, quæ nascuntur in genibus, aut in tibijs, aut inter nodos, aut in articulis, vsq; eo vt ossulaginē curare credantur. Malagma quoq; causticum hac voluit ratione cōponi: Picis pondera duo, ceræ pondera ij. galbani vncias iij. resinæ librā, adipis taurinæ pondera ij. bdellij vncias vij. thuris pollinis vncias iij. resinæ terebinthinæ vncias sex, visci pondera ij. glutis vncias iij. Absirtus huiusmodi causticum hac ratione composuit, glandularis resinæ frixæ vncias iij. picis duræ vncias iij. bituminis iudaici vncias iij. euisci vncias iij. galbani vncias iij. bituminis græci vncias iij. hæc omnia in vino decoquis. Bitumen verò contundis & superimmittis.

[a] *brutiæ*

[b] *liquefacienda liquefac, puluerem aliorū addens agita & coque, vt sit vna substantia, quo vteris aduersus vesicas & suffusiones quæ nascuntur in genibus & tibijs & nodis & articulis, & glandulas & ossilaginem curare creditur.*

Compositio malagmæ. *Cap.* *XV.*

COmpositio malagmę ad tumores [c] duros & veteres: Galbani vncias duas, resinæ libram, armoniaci selibram, picis [d] britiæ selibrā, ceræ libram semis, olei quod tēperare possit. Item malagma ad tumores duros & veteres Galbani libras ij. armoniaci selibrā, resinæ terbinthinę selibrā, opopanacis librā, storacis librā, ceræ rufæ libram bdellij lib. piperis albi [e] vnc. j. baccæ

[c] *neruorum*

[d] *brutiæ*

[e] *& longi vnciam vnā. baccæ lauri lib.*

[a] brutiæ

lauri lib. piperis longi vnc. I. picis[a] britię selib. olei irini quantum sufficit.

Compositio Collyrij fistularis. Cap. XVI.

COllyrium fistulare, quod conficitur vt mittatur in fistulas vulnerum, quæ ab initio curata fuerint negligenter. Formatur autem ad mensuram ipsius fistulæ, vt cum immissum fuerit eadem possit implere, vt celerius iam consumpta duricia, caro viua ducat solidam cicatricem:[b] Misi libram, feculæ lib. eruginis lib. calcitis libram, cymini vncias sex: teres cum aceto, & collyria facies. Item aliter componitur collyrium fistulare: Misi, [*terebinthinæ*] eruginis, calcitis lib.] singulas, mellis vnc. sex[c] zungitis pondera duo coquas ex vino veteri, pastillosq; inde facies fistulis inserendos.

[b] M. s. non habet.

[c] lactis.

Compositio malagmæ crudæ. Cap. XVII.

CAlcis viuæ libras duas, sinopidis alexandrini librã, ficus siccæ vncias VI. axungiæ quantum sufficit, immisces, coutundis, & vteris.

Compositio syncrismæ. Cap. XVIII.

CEræ rufæ pondera duo, resinæ frixę pondera duo, olei lauriui libram, sepi taurini libram, [d] axungiæ libram,] medullę ceruinę lib.[e] olei cyprini, eruginis, hyssopi, axungiæ veteris libras singulas:] hæc omnia pariter ad carbones decoquis, & vteris.

[d] M. s. non habet.

[e] olei cyprini lib. s. eruginis lib. I. axungiæ vet. lib. vnam.

Compositio[f] *Traumatici.* Cap. XIX.

[f] Tragmantici

TRaumaticum medicamentũ curationi vulnerum valde conuenit. Nam[g] absumpta putredine, viuam carnem ad sanitatẽ reducit. Huius talis est compositio: Misi libram, calcitis pondera 2. eruginis libram, pariter colabis, & supra tegulam in ignem pones, & coques vt

[g] consumpta.

rubeum

rubeum fiat. Pòst in mortario teres, & ad similitudinē farinę puluerem facies. Deinde duos sextarios mellis in olla noua coquis cum vino; & cū feruere cœperit, puluerem suprascriptum agitabis, & pariter decoques, refrigeratoq; ad cancromatas plagas, ad famicem & cicatrices reducendas vteris. [a] Traumaticum quoq; hac ratione componitur: Misi, cathimiæ, aloes (acori) libras singulas, eruginis libras ij. calcitis libram; mellis lib. ij. in olla noua decoques, refrigeratoq; vteris.]

[a] M. s. non habet.

Compositio malagmæ Basilicæ. *Cap. XX.*

MAlagmæ quoq: istiusmodi compositio approbata est: Mellis libram, galbani, [b] storacis, bdellij, piperis albi singulas libras, armoniaci pondera duo, medullæ ceruinæ, baccarum lauri ana libram, thuris pollinis vncias ij. sepi caprini vncias v.

[b] *propoleos.*

[c] *Compositio alia malagmæ.* *Cap. XXI.*

[c] *M. s. non habet, sequentia tria cap.*

MAlagmæ quoq; medicamentum hac ratione componitur: Armoniaci vncias tres, ceræ libram, nitri floris vncias 2. resinæ terbentinæ pondera duo, storacis vnc. 3. baccarum lauri vnc. 6. olei cyprini vnc. 3. olei laurini vnc. 3. medullæ ceruinæ vnc. 6. olei rosati vnc. 3. adipis anserinæ vnc. 6. hyssopi vnc. 4. adipis ceruinæ vnc. 6. opopanacis vnc. 6. piperis albi vnc. 2. galbani vnc. 3. axungiæ veteris libram, aceti acerrimi heminam, thuris masculi vncias quatuor.

Compositio prima anacollimatis. *Cap. XXII.*

ABsirtus compositionem anacollimatis eiusmodi composuit & prodidit: Floris nitri sextarium, opopanacis vncias tres, croci siculi vnc. 2. piperis albi vnciā, pollinis thuris vnc. 3. cochleas cōtusas x. bulbos xx. auellanas xx. quæ omnia contusa & permixta, si aceto tem-

peratis, diuulsa coniungis. Efficacius tamen est, si locis dolorosis emissum sanguinem ipsius animalis addideris. Compositio syncrismæ. Storacis vncias 4 armoniaci vncias tres, medullæ ceruinæ vncias 2. olei glaucini vnc. 6. olei cyprini vnc, iij. seui taurini vnc. 3. resinæ terbẽtinæ vnc. 4. adipis vrsinæ vnc. iij. adipis leoninæ vnc. 4. propulei vnc. iij. olei veteris vncias 6. axungiæ veteris libram, olei sauirensis lib. opopanacis, galbani vnc. iij. hęc ad carbones lentis vaporibus decoquuntur, & vnctionem saluberrimam præstant.

Compositio malagmæ crudæ. *Cap.* XXIII.

COmpositio malagmæ crudæ talis est: ceræ punicæ selibram, armoniaci selibrã, bdellij vncias tres, storacis vncias 2. sagapini vnc. 4. thuris pollinis vnc. 6. olei veteris vnc. 4. populei vncias 2. medullæ ceruinę vnc. 6. sepi taurini vncias 2. resinæ frixæ vnc. 2. adipis vrsinæ vnc. 2. adipis leonis vncias 2. opopanacis, baccarum lauri ana vnc. 2. olei cyprini vnc. 4. gentianæ vncias tres, resinæ colophoniæ vnc. 6. galbani vncias 6. Item alia cõpositio malagmæ: Ceræ, armoniaci ana lib. storacis vncias 6. sagapini vnc. tres, thuris pollinis vncias tres, medullæ ceruinæ vnc. 4. opij hispani vnc. 2. populei vncias 4. sepi caprini vncias 6. galbani vnc. 6. picis [a] britiæ vnc. 4. resinæ terbentinæ vnc. tres, resinæ frixæ vncias 4. aceti acerrimi vncias 4. olei lentiscini vncias 6. olei irini vncias quatuor.]

[a] *brutiæ.*

Compositio malagmæ ad vligines. *Cap.* XXIIII.

COmpositio malagmę ad vligines. Salis afri lib. 1. bulbi libram [*nitrum*] sulphuris libram vnam, misi libras duas, olei libr. his coctis diligenter vteris.

Compositio

Compositio malagmæ ad neruos. *Cap. XXV.*

SVlphuris viui, [*nitri*] aluminis, resinæ, picis[a] britiæ ana lib. 1. ceræ pond. 2. medullę ceruinæ lib. 1. hæc omnia pariter diu agitas aut verberas.

[a] *brutiæ.*

Compositio[b] *Traumatici.* *Cap. XXVI.*

COmpositio[c] traumatici. Gallæ vnc. 4. æris vsti vnc.[d] iij. corticis mali punici vnc. iij. misi vnc. 4. vini vnc. 1. aceti vnc. iij.] in olla noua excoquis & vteris.

[b] Tragmantici.
[c] Tragmantici.
[d] *corticis mali pun. misi ana drachmas tres, vini, aceti ana vnc. tres.*

Compositio Collyrium. *Cap. XXVII.*

C[e]Ompositiones collyriorũ Absirti, Pelagonij, Chironisq; subiecimus. Ad album enim de oculis tollendum & abstergendum Absirtus tradidit: nuces auellanas combustas donec redigantur in cineres, in mortario deteres, addesq; mannæ thuris idem pondus, quæ diutissimè trita, & melle optimo adiecto comprehendantur, & sic inungatur animal. Idem Absirtus eiusmodi collyrium laudat. Piperis albi grana 8. mellis attici vnc. 2. croci vnc. 2. sepiæ marinæ (diligenter statissim) & rutæ vncias 2. balsami vnc. 1. Pelagonius tale collyrium monstrat. (propter) Oleum, sal, resinam, cerusam, opobalsamum, addito melle, deteris atque componis, alternis diebus inducis usque ad sanitatem. Nardinum quoque collyrium hac ratione composuit. Violæ vnc. 1. spicæ nardi vncia semis, cassię, myrrhæ vnc. tres, croci vnc. tres, olei cyprini vnc. 6. piperis albi vncias duas, cymini vncias tres. Item alia collyria composuit: opobalsami, croci, myrrhæ, salis hispani, lepidis, ossis sepiæ singulas vncias, cathimiæ vncias duas, afronitri vnciam vnã, mellis attici libram. Chiron etiam vetera glaucomata hac collyrij indicat confectione purgari. Cornu bubulini extremum, vbi solidũ est, combures, [*& terebis*] ac thuris masculi puluerem, stercoris quoque humani

[e] *M. S. principiũ huius cap. non habet.*

combuſti & ſalis armoniaci[a] pari menſura puluerem facies,] piper longum, oſſa ſepiæ, flos eruginis.[b] vetus vinum] crocus, ruta, [*ana*] pariter detrita cõmiſces, addito optimo melle quod ſufficit, & inungis. Aliud quoque collyriũ ſimile compoſuit. Oſſa ſepiæ marinæ, crocus, myrrha trogloditis: itẽ ſal ac ſtercus crocodili, hæc omnia pariter ac diutiſſimè deterũtur, & bene trita cernuntur, additoq́ue optimo melle vnctionis vtilitatem animalibus præſtat.[c] Licet parua & propè nulla de his, quæ diuerſi authores retulerunt (præteriſſent) doceamus, tamen quæcunq; videbantur probata conſcripſimus. Verum ne longior liber confuſionẽ magis legentibus, quàm inſtructionem videretur afferre, modũ plenum credimus faciendum.] Aliud iterum verumq́ue commonentes, vt diligenti cura paſſionum occurratur exordijs. Nam etiam incurabiles ægritudines, ſi præſentes fuerint vi, medentis arte vincuntur. Inueteratas cauſas etiam faciles, curari ſæpe non poſſe legi.

[a] *myrrhæ.*
[b] *M.s. non habet.*
[c] *In huius libri fine monemus.*

Alia quædam medicamentorum genera.

Cephalicum, quod facit ad omnia vulnera difficilia claudẽda & ſupplenda: Herbæ panacis radices, thus maſculum, myrrham, pollinem erui, roſæ folia arida bene trita & cribrata: hic puluis confectus difficilia vulnera claudit ac curat. Nunc etiã ſi melle decocto, & huic medicamento mixto collyrium facias, & altis ſub vulneribus fiſtulæ ſubijcias, citius ſupplere & ſanare cogit.

Medicamentum conſuetum, in vſu quotidiano neceſſarium, propter compendium & moras ita facies: Eruginem, chalcitem, æris florem, æs vſtum: hæc bene trita & cribrata equo pondere cataſtalticũ faciunt, quod carnem ſupercreſcentem comedendo effouet. Hoc idem cum aceto & melle decoctum ad mellis craſſitudinẽ, facies medicamentum, quod facit ad omnia vulnera &

cancros

cancros elympidanda, & ossa scabrosa,

Chlora medicamentum quod facit ad omnia vulnera completè lympidanda, vel sine difficultate claudenda, ceram punicam, resinā terbentinā, medullam ceruinam, eruginem, oleum, ita conficies quantum sufficit.

Tetrapharmacum, quod facit ad omnia vulnera elympidanda, & velocius curanda (* valde per hoc medicamentum cataloticum) adipem taurinam, ceram, picem, oleum. Igitur medicamentum, quod supra dixi cataloticum est.

Glicium, quod facit ad omnia vulnera sordida & cācrosa: amurcam, salem, acetum: his mixtis quantum volueris ad crassitudinem mellis vteris.

Ossoclare medicamentum, quod facit ad omnia ossicula, & (* darscus quo loco factum si deijciendum volueris) picem liquidam, axungiam veterem, eruginem bene tritam & admixtam, colas bene coctum, post decoctionem suprascripta. purgat vulnera diligenter.

Stypticum, quod facit ad omnia vulnera humecta, & fongos exiccandos: Alumen scissum, gallas minores, cortices mali granati, subcorticē de ipsa arbore. hęc omnia trita, puluis ipsius vulnerib. exiccādis valde prodest.

Medicamentū quod facit ad omnia vulnera claudēda: Absynthiū, sinopidē lepidā hęc tria bene cōmixta faciūt medicamētū siccū, quod ad omnia vulnera ꝓdest.

Implectoricum medicamentum, quod facit ad omnia caua supplenda: Pollinem thuris, pollinem herbi, lepidam. hæc bene trita medicamentū faciunt ad supplenda vel elympidanda vulnera.

Ad oculorum rupturas, & tuniculas seruandas prodest, si fel caprinū lacti caprino misceatur, & sic penna nigra oculi inungantur. Ad oculorum album siue glaucomata sic facies: vini sextarios 4. garioфloris sextarium vnum, mellis vncias 4. pariter decoquis & vteris. Ad (vecentem) ocularem percussum: Croci, myrrhæ, thu-

ris masculi,gummi, medullæ veruccinæ, anagallici succi,mellis,cardami,binas vncias.

Syncrisma: Ceræ rufæ pondera 2. axungiæ pondera 4.opopanacis vncias 2.olei veteris pond.2.galbani vnc. 3.myrrhæ pond. 4. armoniæ pond. 3. olei cyprini pond. 4.medullæ ceruinæ pond.2. hyssopi pond.2. storacis põdus 4. olei lentiscini pond.4. *Ad alia genera*: Galbani pond.2.opopanacis pond.1.ceræ pond.4.medullæ ceruinæ pond.3. thuris masculi pond.2. piperis albi pond.1. resinæ terbentinæ pond.3. storacis pond.1.adipis anserinæ pond.semis,euforbij vnc.6.adipis leoninæ,mellis,castorei libras singulas, olei myrrhæ lib.2. olei lentiscini pond.2 olei syriaci lib.2.olei veteris lib.2.olei mellini põdera 2. olei storacis pond.2.opij pond.3.

Lipparia sic facies: Spumæ argenti pondus 1.cerusę vncias 2.vini sextarios 3 olei pond.3 & semis,omnia cõficies, & sic vteris. Alio genere sic facies: Spumā argenti,cerusam,thus masculum,acetum album, oleum. hæc omnia in vnum conteres, & cum vino mellicrato admisces,& sic vteris.

Traumaticum sic facies: Chalcitidis pond. 1. misi pond.1. semis, eruginis vnciam 1. stercoris columbini pond 1.adarcis vnc.3.& scrupulos 3. decoquis vnà,& sic vteris. *Item alio genere ad flegmonas tollendas*: Sinapis alexandrini vnc.6.fici afrę vnc 3.axungiæ veteris vncias 6.aceti scrup. 3. *Item alio genere ad verucas tollendas*: Floris chalcitis vnc. 2. nitri. vnc. 2.lasari vnc. 3. aceti heminam. *Item alio genere ad suffraginosos*: Eruginis, aluminis ana pond.5.herbę syderitis,ferrariæ pond. 1.aceti acri sextarium vnum. *Ad flegmonas discutiendas*: Radicis, erui, axungiæ, aceti acris, linis in linteo,& sic vteris. *Causticum ad neruos crassos, vel quæcunque in notitia sunt*: Galbani, opopanacis, medullæ ceruinę, resinæ terbentinę,armoniaci,propulei,violæ,thuris pollinis bina põdera,resinæ frixæ pond.5.bituminis pond 3.

picis

picis duræ pond. 5 resinæ pituinæ pond.5. ceræ pond.5. olei cerini pond.3 .incomij pond.2 storacis pond.2. visci pond.2. *Ad neruorum dolores*, Galbani, storacis, violæ,propulei, resinæ singula pond.colophoniæ vnc.6 resinæ terbentinæ pond.6.opopanacis pond 1.thuris pollinis,hyssopi,armoniaci,baccæ lauri singula pond picis britiæ pond. 1. & semis, vini (inei) pond.1.semis,resinæ bituminis pond.1.hæc omnia in vno cacabo coques, in linteolo induces calida.

Malagmam cocticam sic facies: Ceræ albæ, galbani vncias singulas, resinæ terbentinæ pond.2.adipis taurinæ pond.3.hyssopi pond.2. bdellij pond.1.semis,iris illyricæ pond. 2. adipis anserinæ pond. 1. hæc omnia decoquis & vteris. *Ad neruorum dolorem*, Ceræ vnc.6. adipis ceruinæ vnc.3. galbani,piperis,armoniaci,resinæ terbentinæ vncias ternas,tracanti vnc.5. singula cõtundis,permisces, & vteris. *Ad neruos vexatos*, Mentæ, galbani,rubricæ,storacis ,violæ ana pond. 6. similaginis pond. 4. Hæc omnia cum similagine & vino decoques in cacabo,& liquida facies,deinde similaginem & vinũ in vnum permiscebis, inlinis in linteolo,& alligabis feruentia. *Ad tumores* sic facies: Ceræ vncias 6. adipis ceruinæ vnc. iij. galbani vnc. iij. violæ, piperis albi vncias ternas, armoniaci vnciam, resinæ terbentinæ vnc. iij.storacis vnc.iij.gentianæ vnc.1 singula contundis, postea permisces in vino,& sic vteris. *Emplastrum*, Ceræ viridis pond. 1. & semis, olei cyprini vnc.ix. olei myrtini vnc.ij. adipis anserinæ vnc.ij. thuris pollinis vnc. ij. hæc omnia in cacabum mittis, coquis, & linteolis inlinis. *Cerotum ad vlcera* (strumenta) pond. ij. ceręrufæ pond. x. olei myrtini pond. vj. olei veteris pondera viij.aluminis pond.ix.olei cyprini pond.x.calcis pond.5.

Fomentum ad tumores siue ad duriciam quamlibet sic facies: euiscum ex vino decoctum conteris cum axungia, & sic vteris. Si minus, herbam sauinam conteris,&

ex rosacio concoquis, & sic vteris ad sanitatem.

Compositio ad colices. Asari pontici, petroselini, fœniculi vncias singulas, piperis nigri vnc. ij. marrubij. masc. vnc. j. abrotani vnciam semis, mellis optimi pond. ij. coques & despumabis, & hæc omnia contundes & cernes, & sic in melle commiscebis, inde figuram facies nucis auellanæ, & ex aqua dabis, & aquę congium i. in potum. Item diebus quibus eo morbo tenetur, fœniculi seminis cũ vino cochlearia tria aut quatuor fricabis in mortario, adijcies vini cibarij sextarium j. mittes in ampullam aut cornu, & dabis vt bibat, & cũ sagis bene munies.

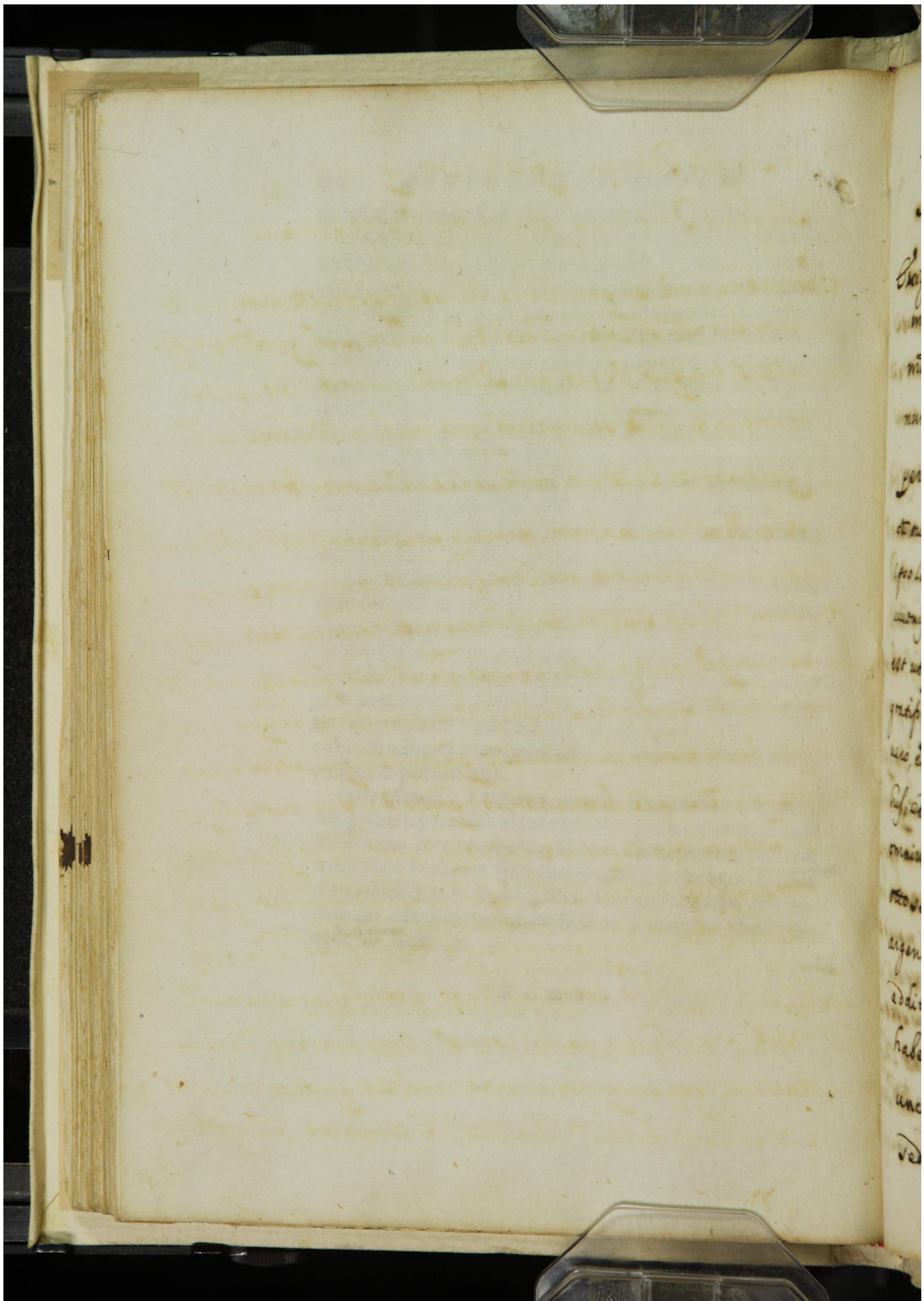
Malagma ad neruos claudos. Sepi hircini libram, mollicidenæ selibram, resinæ libram, eruginis selibram.

Compositio ad genua. Aceti hemina, salis pusillum, æris vsti selibram, sinopidis quod satis est.

Potio hyemalis. Croci, costi, petroselini macedonici, murrhæ, thuris masculi, tracanti, cymini alexandrini, crocomagmæ, piperis vncias singulas, vini & olei quod sufficit (oua). hæc omnia permisces, & dabis cum succo ptisanæ, cui immittis palmas xxv. bulbos. xxv. hyssopi fascem (caprinos adipes, catulum breuem viuũ mittis) quem cum madefactum videris, tunc omnia exiccabis, & adijcies olei quod sufficit, tunc illa omnia permisces & potionabis.

Potio æstiualis. Traganti, croci, abrotani, cardamomi, glaucij, petroselini macedonici binas vncias, gingiberis vnc. j. hæc temperas, & cum dare cœperis, mittis quottidie heminas singulas singulis iumentis. Addes porri sectiui, porcla, sil gallici, thus, apium, olei afri heminam, temperabis quod sufficit & vteris. Sed hæc vide lib. 1. cap. 57.

FINIS.

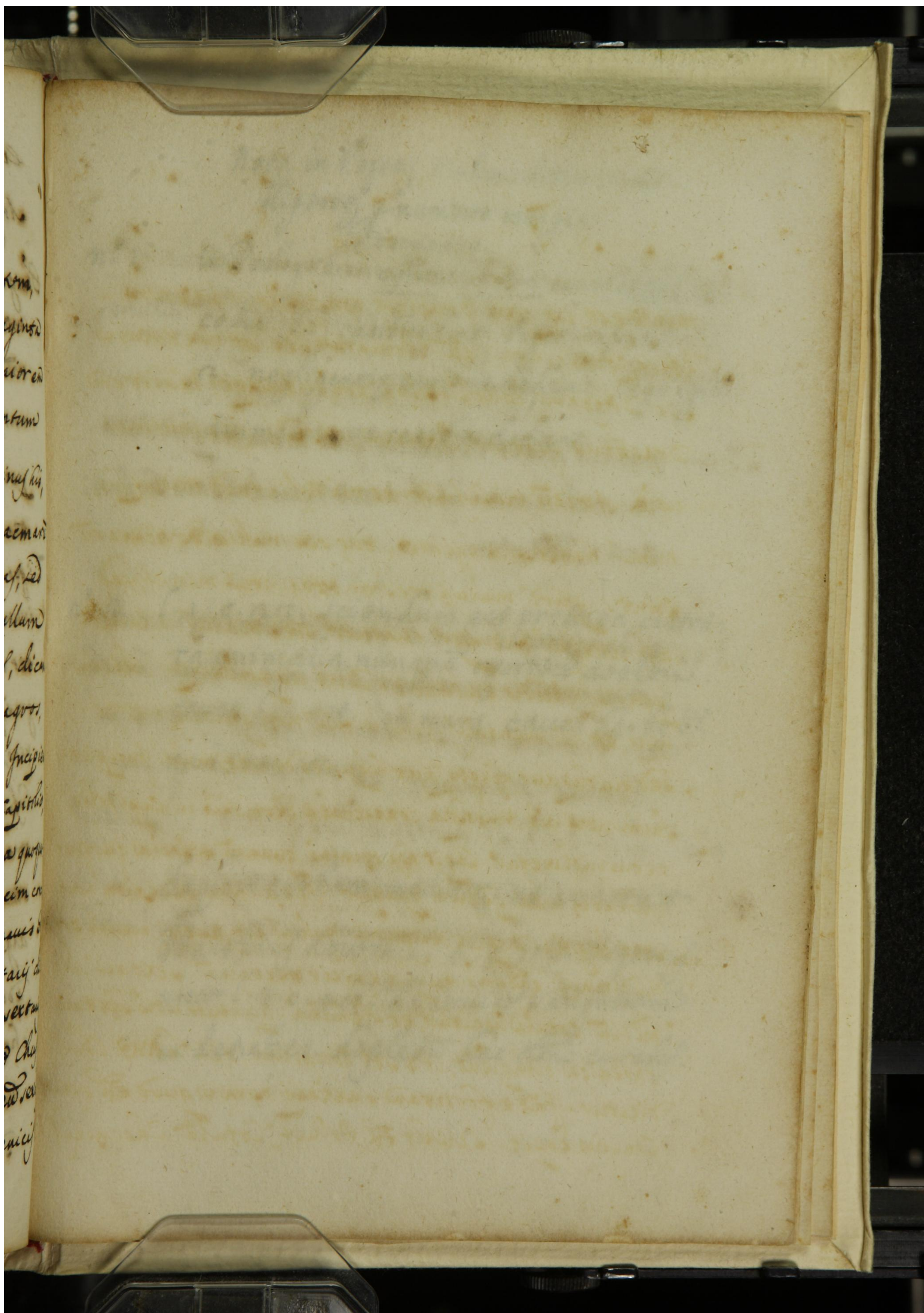

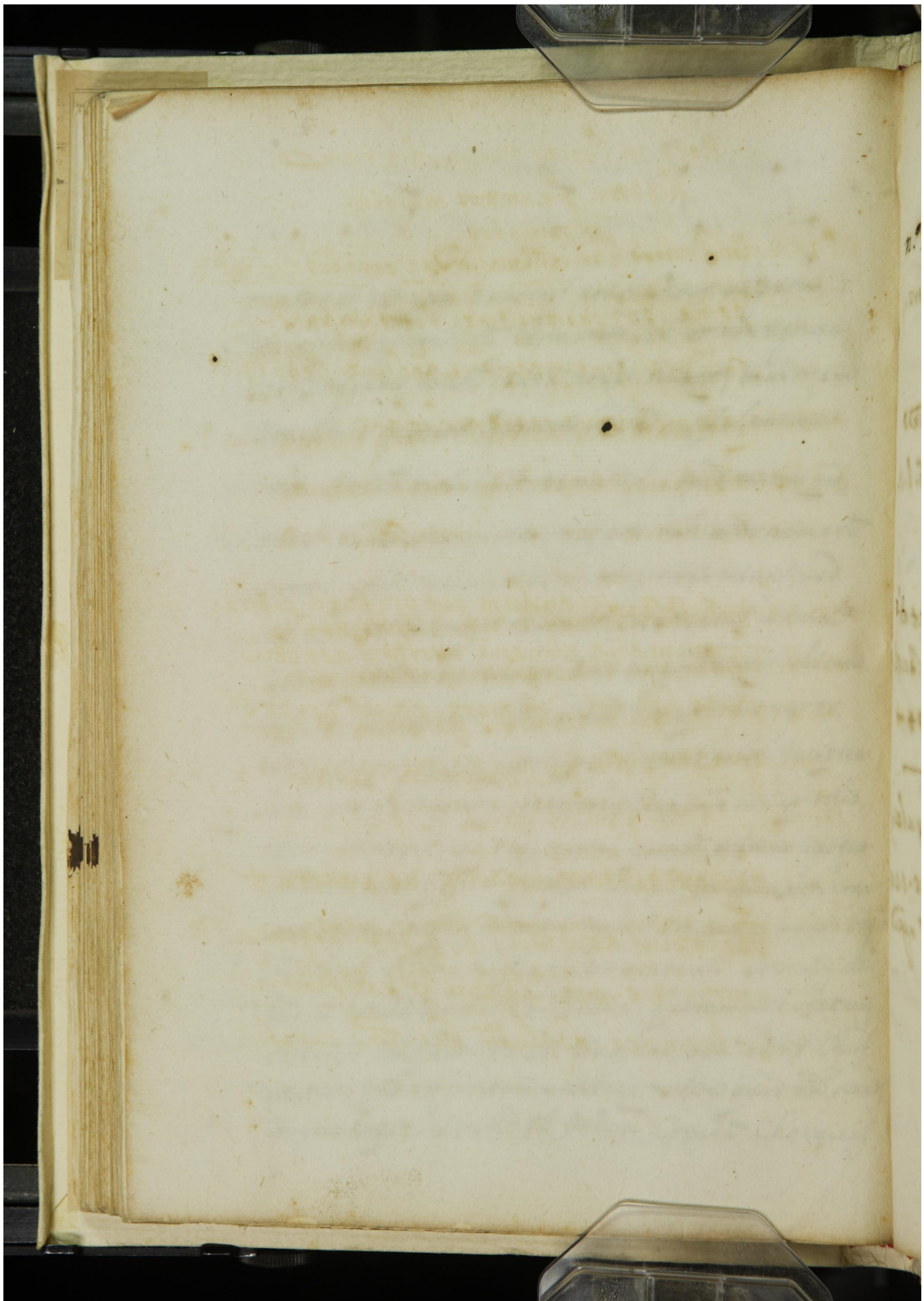
Ex Angeli Politiani Epistol. l. 10. ep. ult.°

Angelus Politianus Franciotto Vrsino suo. S. D.

Exigebas a me superioribus diebus, ut ponderum nomina, et
mensurarum brevissimè tibi colligerem, sed quorum potissi:
mum sit apud Vegetium Renatum mentio libro, quem
nunc in manus sumpseris, quo medicinam veterinariam
pertractat. Gero tibi morem, sed et libenter mi Franciotte. nam
cum tu Petri Medicis alumni, patroniq. mei sis amitinus, isdem cum
ipso laribus educatus, excellentis et indolis, et virtutis, et ingenij
iuvenis, idemq. singularis erga me semper humanitatis, nihil
est utique, quod magis ex animo faciam, quam quod esse tibi quam
gratissimum sentiam. Prius igitur de ponderibus accipe, mox
vero, et de mensuris. Minimum pondus est, qui latinè scripu:
lus, et idem Graecè dicitur obolus: pendere is putatur siliquas
omnino sex, quae Ceratia Graecè nominant, hoc est. quantumlibet
otto semina. Tres verò scripuli drachmam faciunt, quod est
argenti pondus. Duplex drachma siclum facit. Drachmae
additus scripulus sextulam creat. sextulas uncia senas
habet. sextulae duae duellam vocantur. Octo drachmae reddunt
unciam, quae scripulos omnino continet quatuor, et viginti.
sed, et uncijs duodecim Romana libra constat: namq. Attica

minor est, ut quę Dracmis conficiatur sexhem, et septuaginta, cũ Romana sex, et nonaginta. Sic Drachmę centũ minã constituunt, maiorem Drachmis quatuor Romana libra. Talentum uero Atticũ maius est, ac minus: quod minus his, minas habet sexaginta, quę sex millia Dracmarũ sunt: quod maius tres, et octoginta minas, sed et uncias insuper quatuor: nec maius ullum pondus Attico talento. Dixi de ponderibus, dicam uero, et de mensuris, illis inquã non quibus agros, sed quibus aut frugos, aut liquores demetimur. Incipiendum uero ab Amphora consecrata Romanis in Capitolio, necui uiolaretur. Capit hęc omninò quantũ sphera quoquouersus in area pedum quatuor. Pes autem sedecim constat digitis. Duplex Amphora modius est, aut si mauis Grecè medimnus: eademq. triplex efficit sextariũ: sextarij dimidiũ cotula dicatur, et Hemina: quatuor uerò sextarij choenica complent, ita sex Congium, qui latinè Chus dicitur. Inde forsitam sextarij nomen quod eam sexies Congius capit. Scribit tñ Pollux Cotula Choenicis

Notę in Vegetij Mulomedicinam.
digestę, per numeros margini adscriptos.

n.° 1 in Prologo l. 1. animalia sua canibus dedant codex. S.L. casibus dent. Veget. infra Prol. l. 2. negligentię casibus dedunt. lego igit.ur animalia sua casibus dedant.

n.° 2 l. 1. c. 23. sciendum est prętrea castrata animalia nunquam oportere deplere. causa hęc est. in marg. causa herbę &c. quâ iam etc.

deplere uerbum medicorum. ut annotat Barthius advers. l. 6. c. 10 — Vegetius noster l. 3. c. 40. de cruri & sanguinem ei detrahes. depletum hac ratione curabis.

n.° 3 l. 3. c. 05 Physicum remedium. his utit.
hoc capite Vegetius. Vide Barthium Advers.
l. 7. c. 15 et l. 11. c. 21.

n.° 4 natura dixit Vegetius pro membro pudendo
masculi animalis. l. 1. c. 33. uide Barth. l. 11.
c. 21. Advers.

n.° 5 Hunniscorum. l. 4. c. 6 forte Hunnicorum. ut ait
c. sequenti. uide quæ ad hunc locum Barth.
l. 9. c. 32 — Salmas. in Capitol. f. 104 —
retinet. Hunniscorum., et f. 247 — —

n.° 6 l. 2. c. 17 si auroso colore fuerit. Apuleius
de herbis c. 95 — flores aurosos. et c. 120
lactem habens aurosum. uide glossas apud
Barth. l. 27. c. 23 —

n.° 7. l. 2. c. 22. donec fervor desinat. ms.
F. l. donec ferruura desinat.
Vide Vossium. l. 3. c. 12. de Vitijs serm.
p. 426 – de hac voce ferruura.

n.° 8. l. 3. c. 23. et Sypmaticu, et ragidorum
paleis quę trahunt. dicitur. Salmas. in
Aelium Spart. p. 60. legit. et Sypmaticum
è tragidorum pallijs, quę trahunt. dicit.
Apuleius Apol. p. 15. tragoedi Sypmate
histrionis. ad quem locum V. Clariss. Priceus. p. 29 –
et Colvius p. 236. et Scipio Gent. p. 69
tragidus pro tragoedus dici posse Salmas.
in Tertull. de pallio p. 434. ———

nº 9 – L. 3. c. 2. p. 104 – inter exordia igit. tedianti
Voui etc. Salmas. in Hist. Aug. p. 207 – ad
illa Campidij verba in Alex. Seuer. p. 124 –
neq. unquã tediauit, aut morosus, aut iratus
resedit. Voss. de Vitijs serm. l. 4. c. 27. p. 755
Vegetius noster sup. l. 1. c. 17 faucibus tedeantis
(seu tediantis) infundes. Martinus Lex. Phil.

nº. 10 L. 1. c. 56. p. 52. sed ipsos equos, quos vulgò
trepidiarios, militari verbo tottonarios
vocant – Salmas. in Hist. Aug. p. 245 –
et sequent. –

nº. 11 L. 4. c. 6 sed solius ambulaturæ gratia, et pau:
lo post ambulaturã eorq. mediã est. verbum
insolens. Salmas in Hist. Aug. p. 245 – etc.
ubi aliã etiã Vegetij huius capitis explicat.

n°. 12 — . . . .

Frequens hoc verbum fasciare Vegetio mo
ut optime adnotat Savaronius in Sidonium
p. 102 — Sidonius l. 2. ep. 2. Su endromi=
datus exterius, intrinsecus fasceatus. —
l. 9. ep. 11. vestigia fasceata. Capitol.
de Anton. Pio. p. 22. edit. Salmasianae.
fuit statura elevata decorus, sed cum
esset longus, et senex incurvaretur q.
tiliaceis tabulis in pectore positis fasci=
abat., ut rectus incederet. ——

Martialis l. 12. ep. 57 —
Nec fasciato naufragus loquax trunco.
ubi Raderus mallet. asciato. quod non placet.
Vossius l. 4. c. 9 de vitiis sermon.
haec exempla minime adducit —

n.º 13. L. 3. c. 23 deinde quod impitos deci-
pit species sanitatis. meo periculo legẽ
imperitos. sic n. scriptum fuisse arbi-
tror litterarum compendio. impitos.

n.º 14 L. 1. c. 56 – dum aestas incanduit.
notũ est illud Virgilij l. 3. Georg. u.
479. = totoq. Autumni incanduit aestu.
aestas
attamen, incaluit reponerem, ut stylo
Vegetij magis congruũ, incanduit. n.
nescio quid poëticũ sapit.

n.° 15 L. 4. c. 6. Cappadocũ gloriosa nobilitas.
uide quæ ~~[illegible]~~ de equorũ. Cappadocũ
generositate habet Jacob. Nicol. Loensis
L. 4. c. 7. miscellan. ex Oppiano, et Olym:
pio Nemesiano cuius uersus Vegetij nri
uerba maxime illustrant; dixerat n. Vege:
tius. Cappadocũ gloriosa nobilitas, Hispanorũ.
par, uel proxima in Circo creditur palma.
etc. Nemesianus uero Cyneg. u. 240
= Cornipedes igitur lectos det Graecia nobis
= Cappadocumq. notas referat generosa propago:
= Armata, et palmis nuper grex omnis auorum.
de generositate eorumdem nonnulla Janus
Vlitius in Commentarijs ad Nemesianũ p. 396–
et ante eũ Petrus Colvius in notis ad Apuleiũ
p. 105– ad quos lectorẽ relego.

n.° 16 — L. 4. c. 6. init. —

In permutandis equis, vel distrahendis maxima fraudem patris solet afferre mendacium. Volentes n. carius uendere generosissimos fingunt. = Sic prope ille Apuleianus metamorphos. l. 10. interrogatus cuiatis esset Asinus = Cappadocem, et satis forticulum denuntiat. ut animaduertit V. Clariss. + summaeq. eruditionis Jo: Pricaeus in notis. p. 450 — citat hunc. Vegetij locum Janus Vlitius in eruditissimis Comm. ad Cyneg. Olymp. Nemesiani p. 394 ubi plurima de patria equorum.

N.° 17 L. ~~4. c. 22~~ 3. c. 4. p. 117 Salis fossilis Hispani. et l. 4. c. 27.

Sidonius l. 9. ep. 12. Venit in nras ate profecta pagina manus, quae trahit multam similitudinem de sale Hispano in iugis caeso Tarraconensibus. Solinus. c. 26 de Hisp.° non coquunt ibi sales, sed effodiunt. —

Cato de Originibus apud Gellium l. 2. c. 22 cum de Hispanis Alpinis scriberet. Mons ex sale mero magnus, quantum demas, tantum accrescit. Insignis est Plinij locus l. 31. c. 7 ubi sal Hispanum omnibus alijs in medicina anteponitur. in Hispania (inquit) quoque citeriore Egelastae caeditur, glebis pene translucentibus, cui iampridem palma a plerisque medicis inter omnia salis genera perhibetur. de hoc sale Bernard. Gomesius de sale l. 2. p. 270

n°. 100 l. 3. c. 2 eryngion autem herba dicit.

etc. de Eryngio plurima Jo. Bodeus
in Theophrastu de hist. plant. p. 510
et seq. = paulo post Vegetius.
Florem habet quasi aureu, vel galbi-
neum. de hoc colore. Turnebus Adu.
l. 17. c. 05, et Salmas. in Vopiscum
p. 372. qui Vegetij testimonio utunt.
ut probent galbineu ad auri colorem
proxime accessisse. Vide etiam Dissert.
Plinian. p. 594 —

N.o 19 L. 3. c. 10 et pannos, vel lemniscos ex aceto sub cute, et foramina traice —

Salmasius in Vopiscum p. 407. ex his verbis colligit pannum, et lemniscum pro eadem re usurpari.

n.° 20 l. 3. c. 50. saccis cooperiunt, ut sudet.
certissima emendatio Casauboni in
notis ad Capitolinum. p. 103 – sagis
cooperiunt ut sudet. ex ipso met
Vegetio qui capite 25. eiusdem lib.
ait, opertum gravioribus sagis donec
sudet. et l. 2. c. ... et l. 3. c. ..
præcipit animalia sagis cooperiri.
Capitolinus in Vero. ~~quem~~ (de equo loquit. = qui etat
Imperatori in delicijs) sagis fuco tinctis
coopertum in Tiberiana ad se adduci
iubebat

N°. 21 L. 3 Prologo. pedestriq. sermone — —
quid significet apud Vegetium pedestris
sermo explicauit Causabonus in notis ad
Trebellium Pollionem p. 212 — humilem nanq.
et facilem orationem denotat, et sublimi
oppositam. quod patet ex Vegetij insequen=
tibus uerbis = cuius erit praecipua felicitas
si eum nec scholasticus fastidiat, et bubul=
cus intelligat. notissimum est illud
Horatij in Arte Poetica
et tragicus plerumq. dolet sermone pedestri
hoc est stylo demisso, et minime tragico.
Sic Flauius Vopiscus in Probo. p. 241 —
= longius amore Imperatoris optimi pro=
=grediar, quam pedestris sermo desiderat.
dixerat n. initio Vitae eiusdem. p. 234
illud tantum contestatum uolo, me, et rem
scripsisse, quam si quis uoluerit honestius,
eloquio celsiore demonstret. ubi

aperte videtur sermonem pedestrem opponi eloquio celsiori ———

n.° 22. l. 1. c. 10 rasuras eboris. Scribon. Largus Composit. 16 — eboreq. scobis meminit. ~~vide quos citat auctores~~ nec non Cornel. Celsus l. 5. c. 5 ——.——.

Marcellus Empiricus rasamen paste Cęlius Aurel. serragine cervini cornu dixerunt pro rasura ut adnotat Casaub. in Capitolinum p. 105 —

L. 2. c. 16 —

n°. 23 = quod cum accidit oculus videt: incolumis
nullius lacrymis, nullo sanguine, nullo
indignatione etc. ms. Fl. L. nullis lacry:
mis. sequitur mox.
= quod in pupilla ipsius tanquā in speculo
imaginem tuā videre non potes.
Julius Capit. in Pertinace p. 59 — et ea die
qua occisus est negabant in oculis eius pu:
pillas cū imaginibus quas reddunt spec:
tantibus visas.

L. 2. c. 59

n°. 24 sub sellis, aut sagmis — quid sagma, et qui
equi sagmarij Casaub. in Lamprid. Helio:
gabalū p. 102 — ad ea verba = quę pilento,
quę equo sagmario, quę asino veheretur.
videndus etiam Matth. Mart. in Lex. Philo:
gico in v. sagma, et sagmarius.

nº. 25 l. 4. c. 6 praelijs Circeis: pro Circensi
bus. Salm. in Capitolini Gordianos
p. 269 —

nº. 26 l. 1. c. 10 coclearium cumulatum.
Turneb. l. 20. c. 21 Advers. —

nº. 27 l. 1. c. 56 acronom salsu. Salmas.
Dissert. Plin. p. 219 —

nº. 28 l. 1. c. 56 ficus duplices. quale
sic dicant. explicant Turneb.
Advers. l. 13. c. 1. + diverse Torrent. in Horat.
l. 2. satyr. 2. u. 122.

nº. 29 l. 1. c. 56. ~~[illegible]~~ stratis pontilis.
Salmas. Dissert. Plinian. 1266 —

N.° 30 L. 1 c. 10 Ad siphonem autem paulatim infundes — Salmas. in Lampridium p. 196 — notat illud ad siphonem et exemplis Vegetij et aliorum confirmat pro siphone infundere.

Ita etiam explicat eiusdem Vegetij uerba ad cornu infundere l. c. pro cornu infundere in notis ad eumdem Lampridium p. 104 — ubi notandum est Vegetium de Re militari, et de Re Veterinaria eundem esse apud Salmasium —

Idem Vegetius l. 3. c. 4 deterges ad spongiam. ita n. legendum est non spongia ut quidam habent MSS. codices.

N°. 31 L. 2. c. 50 ꝑ malagmas, et caiustricum —
malagma genere foeminino. Salmas.
in Lamprid. p. 199 — adde ipsius Veget.
exempla L. 3. c. 4. et c. 20 —

N°. 32. L. 2. c. 60. vel cordiscew imponds. Salmas.
In Julio Capitol. f. 105. A. scordiscum legit.

N°. 33. Lib. 2. c. 6. cum folijs caulium. etc.
hic fortasse folia caulium usurpat Veget.
pro fol. brassicar., apud nos. n. caulo, a voce
Latina caulis deriuatasse existimo. Sua-
dent hoc verba Isidori, ex L. 17. c. 10. Orig.
Caulis, inquit, est generaliter herbar. et
olerum medius frutex, qui vulgo thyrsus
dicit., quod a terra sursum conscendit; ex

quo derivatum est, ut specialiter quoddam genus
oleris caulis diceretur; quia thyrsus ipsius
amplius caeteris oleribus crebescit, id est crescit.
non est igitur opus ad Graecam derivationem
confugere, cum obvia sit latina proximior. quem-
admodum Monos. fl. Ital. l. qui cavolo a Gr.
καυλὸς derivavit. Isidori verba clausero,
Brassica enim caulis, sive thyrsus (a quo nostra
vox torso) maxime crescit; adeout torso sine
ulla additione apud nos sit torso di cavolo.
unde etiam cavolo torsuto, cui maxima caulis.
~~Graecis καυλώδης~~ ~~qui~~ eadem fortasse cum
Cauto de Plinij l. 20. c. 9. Idem Plinius
confirmat l. 17. c. 24 de vite loquens.

+ vide superius

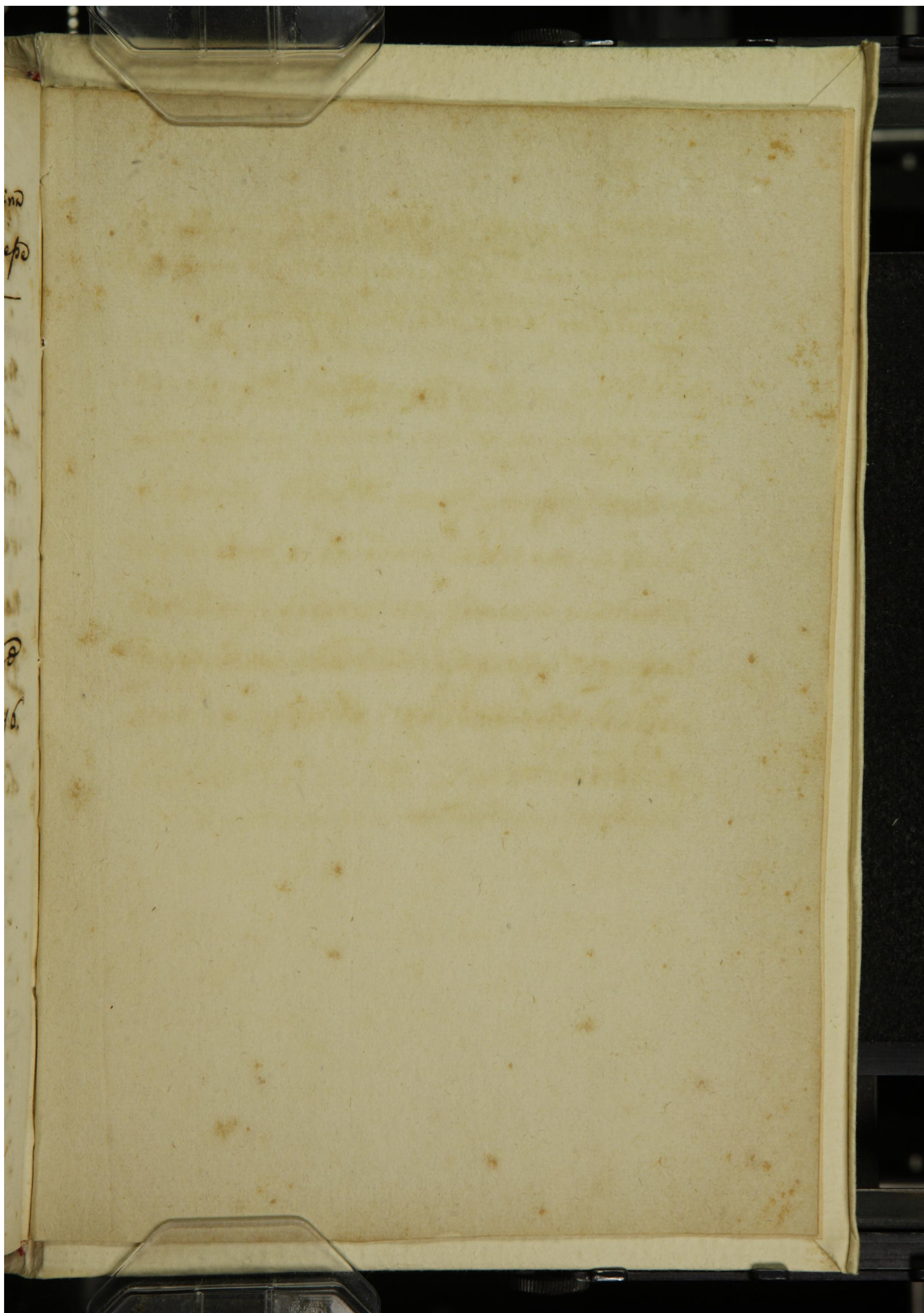
+ Odit, et caulem, et olus omne. Notissimum
vitis, et Brassicae odium ex scriptoribus veterum,
qui de Agricultura commentati sunt. Pallad.
l. 9. c. 5 — Constant. Geop. l. 5. c. 11. et l. 12. c. 17 Plinius
ipse l. 20. c. 9 inimica vitibus, dixit. —

Theophr. l. 4. c. 20 Histor. Plant. —

Non est igit. haudquaquam dubitandum Plinio loco superius citato caulem accipiendum pro brassica. Cicero tn caules, a brassicis distinguere videtur, si emendata lectio est. l. 2. de Nat. Deor. f. 232. 31. Jam vero vitis est. quin etiam a caulibus, brassicisq; si propè sint, ut a pestiferis, et nocentibus, refugere dicuntur, nec eos ulla ex parte contingere.

notandum est insuper. Vegetij remedium ex farina
ordeacea, et caulium folijs contusis, simile omnino esse
illi, quod Cato docet c. 164 de Brassica. —

34 uulpestres. cap. 15. l. 3. Vedi come legge
Voss. d. Orig. et Progr. Idolol. l. 4. c. 96.
f. 1636. —

005644187